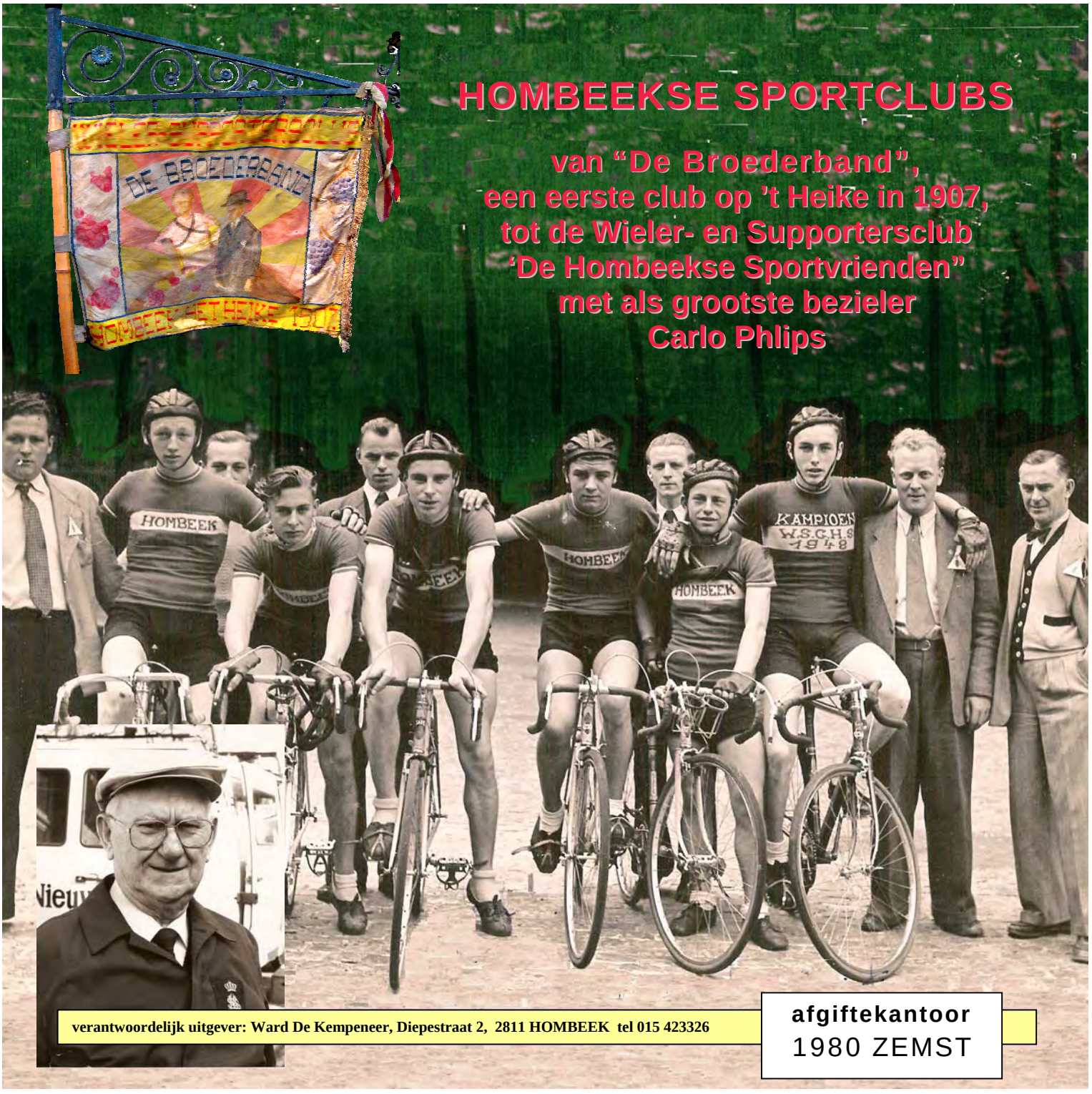
HEEMKUNDE-KRING V. HOMBEEK HOEMBEKA

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
23ste Jaargang 2008 * Nr. 1 * januari - maart

HOMBEEKSE SPORTCLUBS

van "De Broederband",
een eerste club op 't Heike in 1907,
tot de Wieler- en Supportersclub
'De Hombeekse Sportvrienden"
met als grootste bezieler
Carlo Phlips

verantwoordelijk uitgever: Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel 015 423326

afgiftekantoor
1980 ZEMST

DE KRINGWERKING

Beste heemkundevrienden,

Dit eerste nummer 2008 van het kringblad is ruimer en kleurrijker dan alle vorige. Het vervangt voor een deel het aangekondigde jubileumnummer. Hoembeka gaat hiermee zijn tweede kwarteeuw in. Met een zekere fierheid kunnen we terugblikken op wat gepresteerd werd en wat wij nu voorbereiden, is het wachtbed waarop verder kan geteeld worden, nog vele jaren lang.

We zijn ook aangenaam verrast dat, ondanks verlies aan oudere leden door sterfgeval, het ledencijfer nog steeds de hoogte ingaat en we stilaan de 400 benaderen. Daarom ook durven we vragen dat wie het lidgeld misschien vergat, maar vlug die 12 eurokes, of beter nog die 30 eurokes als erelid of sponsor, over te schrijven. Uw bijdrage is onze steun om ons nog meer in te zetten voor die kleine leefgemeenschap, dat heem waar velen van ons geboren zijn of leven: Hombeek.

de voorzitter,
Christian de Meester de Ravestein

DAUWTRAPPEN donderdag 1 mei 2008 om 7:00 uur.

Op donderdag 1 mei gaat onze jaarlijkse dauwwandeling door. Deze maal wandelen in Zemst-Laar. Henri Keuleers is onze gids en met Roger Van Kerckhoven zullen beiden ons Laar en het *kleuddepad* beter leren kennen. Totale traject is ongeveer 6 km.
Vertrek aan de parking van de Kerk van Zemst-Laar te 7:00 uur stipt.
Aan de Kapel achter het Dalemansbos is er een pauze en daar wacht ons wat geestrijke versterking. We eindigen aan het Hof van Laar waar ons een stevig ontbijt met spek en eieren wacht rond 9:00 uur.
Inschrijven voor 20 april door storting van 10,00 € / pers. op rekening Nr.733-2172054-60 van Hoembeka.

Algemene vergadering vrijdag 18 april 2008. Cultuurhuis Leliëndaal om 20:00 uur

De Hoembekareis van 6 tot 10 mei brengt ons dit jaar naar "Normandie Cotentin". We bezoeken de kunststeden tussen Caen en Mont-Saint-Michel, de landingsplaatsen maar ook het opgefriste Versailles, de tuinen van Monet en Auvers-sur-Oise, impressionistenplaats waar ook Vincent Van Gogh is begraven.

Deze vergadering is speciaal bedoeld als briefing voor de medereizigers maar ook alle andere leden, familie en vrienden zijn welkom en kunnen een gezellige avond doormaken in Hoembekasfeer.

We rouwden om hun heengaan.

Ook dit jaar weer moesten we afscheid nemen van trouwe leden zoals
Jeanne Leen, Sophie Van Erp, Rachel Teughels, die van in het prille begin met belangstelling ons kringblad lazen,
Marcel De Mesmaeker, eveneens trouw lid die ons veel documentatie bezorgde,
Françine Nuytiens, die verschillende feesten en reizen met ons meemaakte,
René De Maeyer, die Hoembeka bedacht met heemkundige lectuur en bij wie we in Heidelberg en in Würzburg op bezoek gingen ter voorbereiding van de Duitsland reizen. Hij was een verwoed familiekundige en Hombeekfan.
En tenslotte René De Velder, die zo vrolijk al onze feesten van het jubileum met zoveel enthousiasme nog meemaakte, ontviel ons niet alleen veel te vroeg maar ook veel te plots.

De kring verzilverde zijn bestaan

Bij een tentoonstelling "*Hombeek Herinneringen*" in november 1982, gehouden door de stedelijke basisschool, werd de hulp ingeroepen van wie meer wist of meer historisch materiaal bezat over Hombeek. Drie van hen, Paul Behets, Ward De Kempeneer en Firmain Verlinden, lanceerden de idee zich te verenigen. Zo ontstond op 12 november, de dag na het naamfeest van parochiepatroon Sint -Maarten, de heemkundekring.

De 19 stichters ondertekenden in de historische herberg "Den Engel" het edel en sterk altruïstisch doel:

"*Het verleden van ons dorp is bezit van de gemeenschap en dient terug verspreid te worden binnen die gemeen-schap. Hieruit volgt dat het niet mag gebruikt worden voor persoonlijke doeleinden. De leden zullen op alle maatschappelijke gebieden elkaar overtuiging respecteren. Ze doen op heemkundig vlak aan onderling dienstbetoon*".

Foto links 1982: de stichters Herman Van Lint, Jaak De Maeyer, Willem Meuldermans, Walter Van der Elst, Wilfried Hellemans, Firmain Verlinden, Stan Behets, Lieven Cumps, Gerard Van den Eede, Theo Slachmuylders, Paul Behets, Ward De Kempeneer, Raymond Verbist, Agnes Lambrechts, Ilde Van der Elst, Patricia Boon en Libert Loosen. Roger Vertenten vertrok voor de foto.

Foto rechts 1992: Enkele bestuursleden bij het 10-jarig jubileum in dezelfde herberg met Libert Loosen, Henri Keuleers, Jaak De Maeyer, Ward De Kempeneer, Agnes Lambrechts, Taymond Lauwers, Patricia Boon, Albert Slachmuylders, herberguitbater, Francine Leen, Firmain Verlinden, Jan Missinne en Thierry Lammar.

2008 Jubileumfeest: Twee van de stichtende leden zijn intussen overleden maar op het feest in "Het Gulden Anker" te Mechelen waren 9 stichters aanwezig: Ward De Kempeneer, Ilda Van der Elst, Patricia Boon, Herman Van Lint, Firmain Verlinden, Willem Meuldermans, Theo Slachmuylders, Wilfried Hellemans en Raymond Verbist.

een kwarteeuw heemkunde is ook geschiedenis

De kring nam een steile vlucht en sloot 1983 af met 55 leden en werd « HOEMBEKA » geheten naar een der oudste registraties "*Humbeca*".

Fl. Louis Lauwers
leidde de kring 8 jaar toen nog naar de juiste profilering en evenwicht gezocht werd.

In 1984 – juist geteld 50 jaar na het verschijnen van de twee historische werken van pastoor Frans De Ridder over Hombeek – werd een eerste boek uitgebracht. De vereniging organiseerde tentoonstellingen, voordrachten, wandelingen en daguitstappen, bezoeken aan tentoonstellingen maar hield ook werkbijeenkomsten.

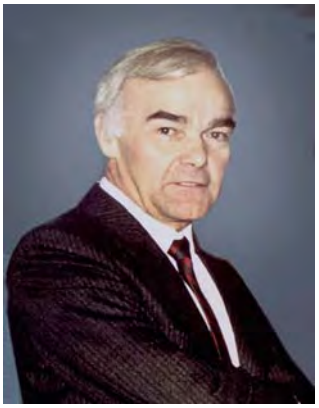
In 1985 werd de hoofdmoot van de Hombeekse folklore, de **Sinte-Metteviering**, nieuw leven ingeblazen. Er werd een lichtstoet voor de jeugd ingericht met geschenkenhappening bij de ontbinding.

Deze stoet zal dit jaar voor de 23ste maal uitgaan en is sinds twee jaar in handen van een Sinte-Mettecomité waarbij de heemkring blijft aangesloten. Hoembeka zorgt nog ieder jaar voor de dierenzegening en paardenommegang op zondagvoormiddag.

In 1986 kwam het tweede boek uit. Tot op heden verschenen er in totaal 10 delen in de boekenreeks die "**Hoembekania**" werd genoemd. Een andere nieuwigheid startte datzelfde jaar: het kringblad. Na een zeer bescheiden begin onder de naam "*Info*" groeide het na drie jaar uit tot een volwaardig heemkundig tijdschrift ***'t Ridderke.*** Deze titel werd gekozen als honorering van pastoor Frans De Ridder, voortrekker bij het historisch onderzoek over ons dorp. Het kringblad dat qua inhoud en vorm zeer vlug sterk evolueerde werd het begeerde informatieblad over Hombeek en omgeving. Het is momenteel het voornaamste bindmiddel met de vele leden en sensibiliseert de jongeren de banden met ons rijk verleden niet los te laten.

In 1991 trad Fl.Louis Lauwers terug om gezondheidsredenen en werd **Ward De Kempeneer** voorzitter.

De vereniging werd een VZW. Nieuwe initiatieven waren er zoals een Cultuurcafé en een dorpswandeling "Open Dorp", een zangfeest "The Night of the Broms" maar vooral de 50ste verjaardag in 1994 van de bevrijding van Hombeek was een voltreffer. Denis Kirby, bemanningslid van één der Engelse tanks die Hombeek bevrijdde en hier een paar dagen verbleef, kwam terug op bezoek. Hij werd met open legerjeep triomfantelijk ingehaald als 50 jaar voordien.

Denis Kirby, bevrijder van Hombeek in september 1944, terug bij ons vijftig jaar later en triomfantelijk ingehaald.

Vanaf 1994 werden ook buitenlandse reizen ingelegd: Champagne(1994), Luxemburg (1995),

Sauerland (1996), Engeland (1997), Normandië (1998), Franse kastelen (1999), Nederland (2000), Lotharingen (2001), Bourges (2002), Würzburg-Bamberg-Heidelberg (2003)

2003 Heidelberg

2004 Firenze

In 1996 werd *dauwtrappen* een nieuw initiatief. In de vroege morgen van de eerste mei is er sindsdien een veldwandeling in de mooie natuur van de omgeving. Als afsluiter worden de deelnemers vergast op een krachtontbijt van "*spek en eieren*". Vanaf 2000 is er voor sportievelingen bovendien nog een jaarlijkse fietsuitstap telkens in de maand augustus.

Na 12 jaar voorzitterschap werd Ward De Kempeneer in 2002 opgevolgd door een jongere kracht. **Christan de Meester de Ravestein**, reeds erevoorzitter van de kring, nam het roer in handen.

De heemkundekring, die dan 20 jaar bestond, werd geleid met de hem eigen charme en daadkracht en kan onder hem nu dit zilveren feest vieren. Bij de cultuurreizen werd nu ook het vliegtuig ingeschakeld en Italië kwam binnen bereik. We bezochten Frans-Vlaanderen (2004), Firenze (2004), Venetië (2005), Bourgondië (2005), Lombardië (2006), Den Haag (2006) en de jubileumreis 2007 bracht ons naar Berlijn en Dresden. Als laatste bezochten we Trier, de stad van Constantijn (2007).

De Hoembekafeesten in de tuinen van Expoel waren hoogtepunten van samenhorigheid wat de band tussen de leden zo mogelijk nog hechter maakte. Onze tentoonstellingen in samenwerking met Erfgoeddag zoals de *familiedag Teug(h)els* (2004), *Processies* (2005) en *Kleur* (2006) waren voltreffers. Ook onze coöperatie met Open Monumentendag in 2004 het "*Hof ter Heyde*" en in 2005 "*De Tuinen van Expoel*" brachten honderden bezoekers naar Hombeek van ver buiten onze gewesten. Een nieuwigheid bij deze laatste activiteit was de **beeldevocatie** van de geschiedenis van kasteel Expoel.

Een tweede beeldevocatie werd gemaakt ter gelegenheid van de statutaire vergadering van het Verbond voor Heemkunde, Gouw Antwerpen, waarbij Hoembeka als gastkring optrad. De titel van deze montage was ***"Een Dorp aan de Zenne".*** Bij de inhuldiging van de gedenksteen voor de Hombeekse pastoors werd een derde beeldevocatie getoond.

en Hoembeka kijkt niet achterom.

Het verleden is het jachtterrein, het heden is het aangename speelveld en de toekomst is ons streven. Moderne middelen als een web op internet werden sinds 2004 ingeschakeld. De basis die we over 25 jaar legden, brengt steeds meer vruchten op. Onze verzamelingen van boeken, tijdschriften, familiearchieven, foto's, filmen, documenten enzovoort worden meer en meer door jongeren geraadpleegd. De groeiende belangstelling door een nieuwe generatie brengt ons het dichtst bij het doel waarnaar we ons bij de stich-ting hadden gericht: Hombeek beter te leren kennen om er meer van te houden.

Zo houden we Hoembeka nog lang levendig !

Zaterdag 10 november JUBILEUMFEEST in het restaurant Gulden Anker te Mechelen

Eigen aan onze goede Bourgondische levensstijl heeft Hoembeka geen enkele jubileumviering laten passeren zonder rijkgevulde tafelen met lekkere spijzen en dranken. Zo gebeurde het traditiegetrouw bij het vijfjarig -, tienjarig - en twintigjarig bestaan en dus moest dit vijfentwintigjarig jubileum dan ook echt verzilverd worden. Dat hebben onze trouwe leden en genieters vlug doorgehad. Het bleek al gauw dat het salon dat we inhuurden van het hotel-restaurant voor maximum 80 personen te klein zou zijn. Daarom werd ook het ganse restaurant gehuurd om de 112 disgenoten een plaatsje te gunnen. Nadeel was dan weer dat we verspreid waren over twee zalen. Anderzijds is het ook een traditie dat Hoembeka geen feest laat voorbijgaan zonder wat entertainment. Dat brengt wat leven in de brouwerij: feest met een sketch, een lied of een meezingertje.

Niet al te historisch maar toch mogelijke gebeurtenissen.

Een amusementsploeg stak weken voordien de koppen bij mekaar en zo ontstond een ludieke retrospectieve van 25 jaar heemkundig leven in Hombeek. Dit uitgebreid nieuws-overzicht alludeerde ook over belangrijke gebeurtenissen buiten de kring zoals het pausbezoek. Dat hier en daar een blunder of een grappig voorval wat werd uitvergroot of dat realiteit en fictie soms wat in mekaar vloeiden, kon de pret alleen maar vergroten.

Bij deze gelegenheid werden ook alle aanwezige stichters, bestuursleden en gewezen leden van het bestuur door de voorzitter in de bloemetjes gezet.

Maar de machinist werd ook niet vergeten en hem werd een geschenk aangeboden voor de onverdroten inzet voor de heemkundekring en bovendien werd hij ook wat *vestimentair* bijgewerkt als goede leidsman en ervaren conducteur van een stel dat als een TGV moeiteloos het goede spoor weet te houden.

Intussen was alles al voorbereid voor de plechtige viering in de Sint-Martinuskerk waar 's anderendaags, 11 november, een gedenksteen zou worden ingehuldigd in memorie van de plaatselijke leiders van de parochie. Hun namen met de datum van het begin van hun ambtstermijn in Hombeek mogen als bakens gezien worden van bijna 1000 jaar wel en wee van al onze voorouders die hier met hen hebben geleefd.

JUBILEUMMIS voorgegaan door mgr. De Bie, hulpbisschop van Mechelen, pastoor Stefaan Callebaut en priester Willem Mariën, met daarna een evocatie van Hoembeka over 1000 jaar parochiepriesters en de inhuldiging van de gedenksteen in de kerk.

De dienst werd gevolgd door de heer Frank Nobels, schepen van cultuur en door Karel Van den Bosche, voorzitter van het Verbond voor Heemkunde, gouw Antwerpen, de leden van de kerkfabriek, de ouders van priester Callebaut, het voltallig Hoembekabestuur en talrijke genodigden en sympathisanten. Het koor Andante van Perk bracht de Deutsche Messe van Schubert.

Na de mis volgde een korte toespraak door de voorzitter en door schepen Nobels met dan de fimevocatie die zeer erg in de smaak viel.

De honderden aanwezigen volgden met veel aandacht de filmevocatie met verklarende uitleg over parochiepriesters en hun plaats op de steen in de drie zinvolle kolommen.

De ceremonie sloot
alle aanwezigen do

In de Hombeekse
gegrift staan als ee

Op 14 december werden het bestuur en de medewerkers van Hoembeka ontvangen op het stadhuis om er de plaquette van verdienste in ontvangst te nemen.

Herinneringen aan Expo '58

Theo SLACHMUYLDERS

Vijftig jaar geleden was ik met mijn vader één van de 42 miljoen bezoekers aan EXPO '58, de wereldtentoonstelling te Brussel. Op negenjarige leeftijd was ik nog niet veel verder geweest dan de kerk van Hombeek.

Het bezoek aan "den expo" was een hele gebeurtenis. We hadden nog geen auto. Op de boerderij trokken paarden nog de ploeg. De radio stond 's morgens even aan en ook 's middags, als we aan tafel zaten, voor het nieuws en 's avonds speelden we buiten tot het donker werd. Er was nog geen T.V.

We vertrokken al heel vroeg met de fiets richting Humbeek. Daar staken we het kanaal over met de veerpont. Ik denk dat we daarvoor 25 centimes moesten betalen. Een eindje verder lieten we onze fietsen achter bij familie en namen de tram, de lijn Humbeek -Grimbergen om via Strombeek-Bever het 200 ha grote tentoonstellingspark te bereiken.

Die wereldtentoonstelling met 150 paviljoenen uit 52 verschillende landen was me wel wat. De meeste gebouwen die ik er zag maakten een overweldigende indruk. Thuis waren we gewoon van zuinig te leven. Al wat we deden had zijn nut en alles was functioneel. Daar zag ik voor het eerst constructies die op zijn minst eigenaardig, absurd, ja, zelfs zinloos leken zoals o. m. de stalen kabels van het dakgebinte van Marie-Thumas. Ik vergaapte mij aan de enorme betonnen punt, die gevaarlijk overhelde, een huzarenstukje van de Belgische bouwkunst. Ik gaf mijn ogen de kost in het meer dan 100 m hoge atomium vanwaar we het hele panorama konden aanschouwen. Men vertelde wel over een ijzerkristal maar ik zal toen wel niets begrepen hebben van de 165 miljard keer uitvergrote voorstelling ervan. Waar ik helemaal niet bij kon was dat al deze bouwwerken slechts voor enkele maanden werden opgericht en dat ze na 19 oktober allemaal weer moesten afgebroken worden. Wat een verspilling! Niet evident als kind uit een boerengezin.

Natuurlijk leidde vader mij ook naar de land- en tuinbouw maar dat was allemaal zo mooi geschikt en onrealistisch, compleet anders dan wat ik thuis zag. Ik herinner mij ook de Vlaamse tuin met de vier jaargetijden en ons bezoek aan de chocolade-productie van Jacques, of was het Côte d'Or, waar ik bij een wedstrijd net niet mijn eigen gewicht in chocolade won. En dat verschrikkelijke lawaai heeft mij toen misschien al doen besluiten om later nooit in een fabriek te zullen werken. Vele producten en voedingswaren die we destijds kochten in 't winkeltje bij Joza op den Dries, kregen een concreter gezicht maar de coca cola die we op den expo dronken, was onze allereerste.

Het enorme Ros Beiaard in keramiek, net als zoveel andere beelden vond ik wel indrukwekkend maar eigenlijk niet mooi. Veel later zou ik gestileerde vor-men en abstracte kunst wel waarderen. Ik weet ook nog dat het paviljoen van de Sovjet-Unie een kille aanblik gaf en dat er opvallend weinig volk was. Ik was er zelfs een beetje bang want de Russen waren toen toch dé vijand. Zelfs de tentoongestelde kopie van de Spoetnik boezemde iets angstwekkend in. Net zoals vele jongens van die leeftijd kon ik maar niet genoeg krijgen van de vlaggengroep van de deelnemende landen. Voor het eerst in mijn bestaan zag ik soortgenoten met een andere huidskleur. Tot dan toe kende ik mensen met platte neuzen, dikke lippen en spierwitte tanden enkel uit prentenboeken. Sluiks keek ik naar die zwarten in nette maatpakken en die met hun spleetogen leken altijd een beetje te lachen.
In een echt vliegtuig mogen gaan, dat was me ook wat, want ik zou later piloot worden net als mijn klas-genoot Rafaël Bijl. Een helikoptervlucht zat er niet in; dat zal waarschijnlijk iets te duur geweest zijn. Ik genoot wel van de kabelbaan, het luchtspoor van waaruit we heel het tentoonstellingspark konden overschouwen.

Bij het uitstappen werd er een foto genomen, de enige zichtbare afbeelding van mijn vader en ik aan expo 58. Vele jaren nadien leefde het embleem voort op allerlei voorwerpen, zoals op de kaften van de schoolschriften en er was ook Expo-brood.

HET WIELERLEVEN EN DE VELOCLUBS IN HOMBEEK
WSC De Hombeekse Sportvrienden aan de top in België

Geert CLERBOUT

Met dank aan Maurice Christiaens, Ward De Kempeneer, René Verschueren, Albert Christiaens Arthur Meysmans, Johan Van Win, Paul Phlips, Johny Soli, Firmain Verlinden

Hombeek heeft een zeer rijke geschiedenis op het gebied van wielrennen. Twee jaar geleden verscheen er in 't Ridderke al een artikel over Victoire Van Nuffel, pionier in het dameswielrennen en meervoudig Belgisch en Europees kampioene. De Hombeekse wielergeschiedenis is echter nog veel rijker dan dat. Een geschiedenis die ruim honderd jaar terug in de tijd gaat…

Inleiding

De wielersport is altijd zeer populair geweest in België. Reeds in 1889 wordt de **Koninklijke Belgische Wielrijdersbond** (BWB) gesticht. Daarmee is ons land een haantje de voorste. Luik-Bastenaken-Luik, ook wel gekend als *La Doyenne*, is de oudste eendagsklassieker en wordt in 1892 voor het eerst verreden. Dat is elf jaar voordat de eerste Tour de France zou worden georganiseerd. Van bij de eeuwwende neemt de populariteit van de nieuwe sport een snelle vaart. Vooral in Frankrijk, Italië en Vlaanderen wordt er snel en veel gekoerst. De eerste echte supervedette is **Cyriel Van Hauwaert** en na hem zouden er nog vele volgen. Van Hauwaert zet Vlaanderen op de wielerkaart door Parijs-Bordeaux te winnen in 1907. Daarna volgen nog zeges in Milaan - San Remo, Parijs - Roubaix en het Belgisch kampioenschap.

Sinds 1894 wordt er ook jaarlijks een Belgisch kampioenschap georganiseerd. De eerste winnaar is **Leon Houa**, die ook de eerste drie edities van Luik-Bastenaken-Luik op zijn naam weet te schrijven. Hij wordt opgevolgd door **Henri Luyten**, die de volgende twee jaar het kampioenschap naar zijn hand weet te zetten. Nadien schrijven de Belgen geschiedenis door zich als voornaamste belagers van de Fransen op te werpen wat de Ronde van Frankrijk betreft. Onder meer ex-tourwinnaar **Philippe Thys** (eindwinnaar in 1913, '14 en '20) maakt van België en Vlaanderen in het bijzonder een gerenommeerd wielerland.

In 1927 wordt er voor het eerst een wereldkampioenschap gereden, op de Nürnburgring in Duitsland. Het podium is volledig Italiaans gekleurd, met **Alfredo Binda** als allereerste wereldkampioen. **Georges Ronsse** wordt een jaar later de eerste Belgische wereldkampioen en maakt zichzelf daarmee onsterfelijk. Zeker wanneer hij dat huzarenstukje een jaar later nogmaals overdoet. Na hem breekt het tijdperk aan van **Karel Kaers** en **Jean Aerts**. Ook **Sylveer Maes** is ondertussen ten tonele verschenen, die op zijn beurt wordt opgevolgd door **Briek Schotte**. Nadien is het tijd voor **Rik Van Steenbergen**, waarmee het moderne wielrennen wordt ingeluid. De populariteit van de wielersport laat zich overal voelen. Dat komt omdat wielrennen geen elitesport is. Het is een echte volkssport. Het zijn boerenzo-nen die wereldkampioen worden. Jongens op de fiets moeten afzien in weer en wind en de pijn kun-nen verbijten.

Cyriel Van Hauwaert en Jules Masselis, de oervaders van het Belgische wielrennen

Daarom is de sport zo populair en blijft ze niet beperkt tot de steden, in tegendeel. In alle dorpen heeft men wel één of twee renners actief. Lokale helden die soms uitgroeien tot (inter)nationale toppers. Daar draait het om bij de echte *flandriens*. Afzien, niet voor het geld, maar voor de eer en het respect.

Een eerste club in Hombeek

Zeer vroeg reeds zou er een "véloclub" op het Heike opgericht zijn geweest. Een oude vlag van de vereniging draagt 1907 als datum. De eerste Hombeekse fietsclub heette "**De Broederband**". De gangmakers van deze sportieve vereniging moeten wel bij de fanfare "De Vrolijke Vrienden" gevonden worden. De Broederband had ook gelegenheidsmuzikanten maar toch was er een duidelijk onderscheid. De repetities van de fanfare werden alternatief gehouden in de vier plaatselijke café's: bij 'Rik en Jo Tek' (Geets), bij Van der Goten, bij Pauline Meysmans - Van Asch en bij Soli. Deze laatste herberg had meerdere namen. Er werd ook gesproken van "bij den Boer" of "bij Virs Vogel" maar ook in het lokaal "De Sportwereld". Hier vergaderde en repeteerde immers altijd de Broederband. De grote bezieler tot het laatste uur was **Guske Soli**, ook schepen van Hombeek. Hij rotste en reed naar alle kanten voor zijn *véloclub*. Hij richtte verschillende koersen in op het Heike.

Deze vlag van De Broederband werd aan het eind van de jaren 20 door Emiel Van Den Ende vervaardigd. De stichtingsdatum wordt vermeld: 1907

De Broederband is dus opgericht in 1907, maar stopte haar activiteiten zeven jaar later, door het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog. Ook na de oorlog werd het koersen niet hervat. Het is pas aan het eind van de jaren twintig dat de club nieuw leven wordt ingeblazen. Onder impuls van **Gust Soli** en **Alfons Jacobs** ("**de Fak**"), floreert de club terug. De Broederband geeft aan **Emiel Van Den Ende** de opdracht op een vlag te maken. Op die vlag wordt 1907 als stichtingsdatum vermeld. De plechtige inhuldiging van de vlag, die symbool stond voor de nieuwe Broederband, ging niet onopgemerkt voorbij op het Heike. Arthur Meysmans vertelt:

"De vlaginhuldiging gebeurde aan het huis van de voorzitter, Alfons Jacobs. Ze werd door de venster naar buiten gehesen en iedereen applaudisseerde luid. Iedereen was in de stemming. Deze gebeurtenis ging gepaard met een groot festival op het Heike. Heel veel wielerclubs uit de omgeving zijn die dag afgezakt naar Hombeek. Het was een spektakel om nooit te vergeten"

In 1930 richt De Broederband een eigen koers in voor nieuwelingen. De inschrijvingen vinden plaats bij Lode Soli. Op 7 augustus 1930 gaan de renners van start en niet toevallig is het Rik Van Erp (later meer) die met de bloemen aan de haal gaat. Dit is meteen de enige koers waarvan we met zekerheid kunnen zeggen dat ze door De Broederband is ingericht, wanneer ze heeft plaatsgevonden en door wie ze is gewonnen. Amper een week later ontstaat er een nieuwe sportvereniging in het dorp: "De Hombeekse Sportvrienden" die hun lokaal bij de smid en herbergier Carlo Phlips houden. Men sprak van "*de veloclub van het Dorp*" en "*de veloclub van het Heike*". Zo weten we dat er op 17 augustus 1931 een duel was tussen de twee clubs. **August Verlinden** (Gust van de Matroos) van den Dries was de sterkste en won met voorsprong.[1] Die competitie ging overigens elk jaar door. De rivaliteit tussen het dorp en het Heike was ook heel goed voelbaar. Arthur vertelt:

"Het Heike en het dorp hadden vanaf 1930 elk hun eigen wielerclub. Het Heike was in de begindagen beter, de beste coureurs reden ervoor. Wielerfestivals waren erg populair en op een gegeven moment ging er een festival door te Leest. Die van het dorp kwamen daar toe met hun trompetters en toen zijn die van 't Heike afgezakt met hun hele fanfare. Op die manier liep het dorp een blauwtje. Die sfeer van toen, dat is onbeschrijfelijk. Zoiets bestaat niet meer. Het Heike leefde toen echt."

De Broederband heeft vele jaren goed gefloreerd. We kunnen jammer genoeg weinig reconstrueren uit die periode, omdat nagenoeg alle bronnen zijn verdwenen. Soms komt hulp uit een onverwachte

[1] Hoembekania nr.8, 2001, *Kroniek van de 20ste eeuw*, blz 98.

hoek, zoals dit clublied dat werd teruggevonden. En hun leden zongen:

"Leve de Broederband, daar is 't toch plezant.
Wij kunnen vélo rijden, dat is naar onzen trand.
Wij vieren met fatsoen onze nieuwe kampioen.
Hij mag er fier op wezen, lijk iedereen zou doen."

Dit liedje werd elk jaar uit volle borst gezongen na het clubkampioenschap. Wanneer het liedje was afgelopen, werd de nieuwe kampioen plechtig op de schouders gedragen en ging de stoet rond op het Heike, om premies te verzamelen voor de nieuwe kampioen. Het was niet uitzonderlijk dat er op een dag een paar maandlonen werden binnengehaald.
Dat clubkampioenschap ging elk jaar door op de eerste zondag van september, samen met de kermis op het Klein Gent (Kapellebaan). Jan Daer, Frans De Neys, Jan Spruyt en later Jef Geets hebben dit kampioenschap met zekerheid gewonnen.

Het is in de schoot van deze vereniging dat begin jaren dertig (we vermoeden 1932-1933) ook het initiatief is genomen om Sinte-Mette te betrekken bij de club. Een bedeltocht met de Sint moest wat geld in de kas brengen. Het patroonfeest op 11 november viel volop in de slachtmaand. Op de meeste boerderijen was de varkensslachter al voorbij geweest. Het vlees was in de kuip en op lange stokken tussen twee stoelleuningen hingen de rijen witte en zwarte pensen hun beurt af te wachten. "De Broederband" trok van huis tot huis, van boerderij tot boerderij en haalde geld op maar vooral ook veel pensen.

Enkele renners die deel uitmaakten van De Broederband. In de achtergrond ziet u de vlag nog wapperen.

Met het geld kocht men brood en drank en de pensen belanden in de pan voor hun teerfeest. Zo feest de *véloclub* jaarlijks in het café bij Soli. Die pensenkermis had succes, het was zo denderend dat de bedeltocht het jaar daarop met nog meer muziek en nu ook in klederdracht werd gehouden. De meeste muzikanten waren spelende leden van de plaatselijke muziekmaatschappij.

Koers was in die periode een echt volksgebeuren en renners waren helden. Iedereen was supporter voor de lokale coureurs. De mensen die bij de spoorweg in dienst waren, konden zo met één coupon afreizen naar grote koersevenementen. Een aantal *ijzeren-wegmannen* van het Heike waren zo naar Roubaix getrokken, om te supporteren voor renner **Frans Spiessens**, een coureur uit Heindonk die zowel op de weg als op de piste een nationale titel op zijn palmares wist te schrijven. Vanuit Roubaix stuurden ze dan een telegram dat Spiessens de koers had gewonnen. Op het Heike barst er dan ook een groot feest los. Groot was de teleurstelling toen er de dag erna in de krant stond te lezen dat Spiessens helemaal niet binnen de toptien was geëindigd, hij was slechts als 58e de wielerbaan van Roubaix opgereden. Het bleek om een grap te gaan. Op het Heike zelf was er ieder jaar minstens één koers voor niet aangesloten renners, waar veel renners op af kwamen. Bij die koersen werd de taart tussen de organisatoren netjes verdeeld. De inschrijvingen vonden plaats bij het café van Geets (Tek), het vertrek was voor de deur van het café van Meysmans en de aankomst lag precies tussen de café's van Soli en Van der Goten.

Tot hoelang dit gebruik is doorgegaan, is onzeker en evenzeer tot hoelang "De Broederband" is blijven bestaan. Feit is dat de club in de jaren dertig nog goed draaide, onder impuls van grote ster **Jef Geets**. Hij was lid op het Heike. Ook van **Nante Spruyt**, **Louis Leukemans**, **Jef Leukemans**, **Nul Absillis**, **Jan Spruyt**, **Frans De Neys** en **Jan Daer** weten we zeker dat ze de clubkleuren van De Broederband hebben verdedigd, zij het in een vroeger stadium dan Jef Geets. Verder waren ook **Frans Dubin**, **Victor Fierens**, **Alfons Meert**, **Frans Van den Brande** en **Jef van der Goten** met zekerheid lid van de eerste Hombeekse wielerclub. Voor de tijd van Jef Geets was het **Frans De Neys** die 't Heike in vervoering bracht. Hij was de beste renner van begin jaren 30. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog staakt de club, net als alle andere verenigingen, haar activiteiten. Dit betekent meteen het einde van haar geschiedenis. De Broederband is gesneuveld in de oorlog. Hoe dan ook is het Heike met zekerheid de bakermat van het Hombeekse wielerleven. Ook **Carlo Phlips** is deze mening toegedaan:

Is ons rennerskorps voor ons verschenen, dan mogen wij toch niet nalaten een eresalut te brengen aan de toenmalige bestaande veloclub "De Broederband van Hombeek-Heike" welke er te Hombeek het sportleven hoog hield[2]*.*

[2] Carlo Phlips in "De Sportvriend" van oktober 1955

De Broederband heeft dus ongeveer tien jaar lang bestaan naast de Hombeekse Sportvrienden. Die laatste club neemt langzamerhand de taken over van het Heike.

De renners staan klaar om op het Heike van leer te trekken, datum onbekend

Dat komt omdat de Sportvrienden vanaf 1936 zijn aangesloten bij de wielerbond, terwijl De Broederband dat niet is. De goede renners trekken dus naar de *véloclub van het dorp* omdat die aan grotere wedstrijden kon deelnemen. Op die manier is de Broederband een stille dood gestorven.

De wielermicrobe slaat toe: de eerste lokale renners kruipen op de fiets

Ook in Hombeek wordt er dus steeds vaker over wielrennen gepraat. De eerste Hombeekse renner uit de geschiedenis is **Alfons Nagels**, geboren in 1884. Hij is niet toevallig de zoon van Tiske Nagels, schrijnwerker van beroep, en de allereerste Hombekenaar die zich een fiets kon veroorloven. Die fiets was nog volledig uit hout vervaardigd door Tist Nagels zelf. Fons Nagels is niet alleen de eerste wielrenner uit Hombeek, hij schopt het ook meteen tot de beroepsrenners. De tijd waarover we spreken is rond 1910, het jaar waarin hij ook deelneemt aan de Ronde van België, al kan hij daar geen groots figuur slaan. Toch haalt hij enkele zeges binnen, zoals in Vilvoorde. Eén van de beste renners uit die periode, **Fons Spiessens,** zesde van de Tour in 1913 en winnaar van de **Zesdaagse van Brussel** en de **Drie Zustersteden**, is helaas voor onze Fons al te vaak onklopbaar. Nagels zou uiteindelijk in 1949 op 65-jarige leeftijd sterven in Boom. De opvolger van Nagels, die eigenlijk in dezelfde periode reed, is **Frans Minnaer**, ook wel gekend als Frans van Jerômme. Hij kon mee met de besten, maar werd vroeg geveld door een aanslepende ziekte. Nergens heeft hij zich echt in de geschiedenisboeken kunnen rijden.

De volgende renners die Hombeek rijk is, zijn **Frans Van den Brande** (*Frans van Bettes*, hij reed voor De Broederband), **Karel De Win** en **Jan van Nellekes**. Ook de gebroeders **Rik** en **Edouard Hendrickx** raakten in de ban van het koersen, hoewel zij in hun sportieve ambities werden geremd door de Eerste Wereldoorlog. Voor Edouard zou die oorlog ook zijn dood inluiden, hij stierf aan het IJzerfront. Hetzelfde lot ondergingen **Eugène Neutkens** en **Eugène Van De Camp**, ook zij konden niet verderkoersen door het uibreken van de oorlog. We vermoeden dat al deze renners, of toch een groot deel ervan, lid was van "De Broederband", al hebben we daar geen verdere gegevens over gevonden.

Deze Alfons Spiessens bleek voor onze Hombeekse Alfons Nagels al te vaak onklopbaar[3]

Eén van de meest kleurrijke renners uit de oorlogsperiode is met zekerheid lid geweest van de wielerclub. We hebben het over **Jan Daer**, ook beroemd onder de naam *Jan met de straffen asem*. Jan won het clubkampioenschap op het Heike, waar wielerclub **"De Broederband"** was gehuisvest. Een week later nam hij deel aan de jaarlijkse Prijs Dockx in Mechelen. Halfweg koers moest Daer jammer genoeg al opgeven, maar toen hij terug in Hombeek kwam, verkondigde hij een mooie prijs behaald te hebben. Als bewijs daarvoor toonde hij een hemd. Iedereen bejubelde de nieuwe Hombeekse kampioen, die de vreugdekreten met plezier op zich liet afkomen.

De laatste renners van voor 1914 zijn eigenlijk inwijkelingen. Het betreft **Karel De Mayer** en **Victor Stevens**, allebei afkomstig uit Leest, en **Rik Brusselmans** uit Steenhuffel. Die Brusselmans is in Hombeek verzeild geraakt tijdens een koers. Na een valpartij werd hij verzorgd door twee lieve jonge dames. Hij is eerst met de ene getrouwd en nadien

[3] Foto Courtesy – Bart Vancoillie

nog met de andere. Liefde voor en door de sport dus.

Na de oorlog is het tijd voor een nieuwe generatie Hombekenaren die de kasseien bedwingt. De eerste in het rijtje is **Jef Van der Zeyp**. Hij had dan wel het talent om het te maken, maar gezien zijn professionele bezigheden kon hij zich niet toeleggen op het koersen.

Frans "*Sooi*" Mertens heeft het wel verder geschopt. De ouders van Mertens vluchtten tijdens de Grote Oorlog naar Frankrijk en het is dan ook daar dat hij voor het eerst met de fiets rijdt. In de vélodrôme van Pau steekt hij na drie koersen al een pluim op zijn hoed. Hij wint er voor **Leon Despontin**, de zevende van de Tour van 1921, '22 en '23. Nadien werd Mertens opgeroepen door de krijgsmacht, zodat hij pas in 1920 opnieuw kon koersen. Talrijke zeges vielen hem ten dele en in 1924 wint hij ook het clubkampioenschap van "**Jonge Wielrijders**", een club die gevestigd is op de Mechels-Hombeekse grens en dus ook Hombekenaren aantrok. Het clubcafé was gevestigd op de Hombeekse steenweg en werd uitgebaat door **Rozeke van Nellekes**. Op het ogenblik dat Frans het clubkampioenschap wint, telt "Jonge Wielrijders" maar liefst veertig renners in zijn rangen, een unicum in 1924. Zijn broer **Peerke Mertens** probeert het ook op de fiets, maar hij geeft er na enkele jaren al de brui aan. Twee jaar eerder reed hij samen met **Schroeven**, **Elen**, **D'Hertefeld**, **Maes** en **Van Boxem** mee in het interclubkampioenschap van België voor liefhebbers. Ze behaalden er een mooie twaalfde plaats. "Jonge Wielrijders" is waarschijnlijk de eerste Mechelse véloclub uit de geschiedenis. De belangrijkste koers die de club inrichtte was de Grote Prijs Dockx, naar de gelijknamige fietsenwinkel die al sinds 1900 aan de Brusselpoort is gevestigd. De inschrijvingen voor die koers vonden plaats bij het café van De Keersmaeckers, aan de Mechelse Plaisancebrug. De renners moeten voor deze koers 100km afleggen over Vilvoorde, Schaarbeek, Leuven, Aarschot en Putte. Het vertrek ligt op de Hombeekse steenweg. Na de Jonge Wielrijders is het de beurt aan **"Mechelen Sportif"**, een club die misschien door toedoen van de vorige is ontstaan, want ook zij heeft haar basis op de Hombeekse steenweg, bij Meysmans. Vanaf 1926 neemt zij de taak over van "Jonge Wielrijders". Zeker is dat *Sportif* een tweetal jaren naast Jonge Wielrijders heeft bestaan en gaandeweg de dominante club is geworden. Over hoe die historie precies in elkaar zit, moet nog het een en ander worden opgezocht. We weten wel zeker dat de grote ster van *Mechelen Sportif* **Pierre (Pé) Verhaegen** was. Naast hem reden ook onder meer **Ivo Lepage**, **Louis Mertens**, **Paul Caes**, **Theo Wyns** en **Clément Demesmaeker** voor de Mechelse wielerfederatie. Later, vanaf 1935, nemen de Dijlespurters de touwtjes in handen. Deze club zou uitgroeien tot een nationale topper. De Dijlespurters nemen hun intrek in de Mechelse Langhestraat, waardoor we toch kunnen stellen dat de bakermat van het Mechelse wielrennen in directe verbinding staat met Hombeek. Hombeek en de Hombeeksesteenweg hebben de wielermicrobe naar Mechelen doorgespeeld[4].

Later zijn er nog enkele renners die het proberen, onder meer **Carlo Phlips**. Maar echt doorbreken kan niemand. Enkel **Frans Verbergt** kon het nog tot onafhankelijke schoppen, maar daar blijft het dan ook bij. Ondertussen zijn de *golden twenties* al bijna verlopen, en breekt er een nieuw tijdperk aan in de Hombeekse wielergeschiedenis…

Na dit overzicht wil ik het voorgaande stuk toch even nuanceren. Vlaanderen geraakt helemaal in de ban van het wielrennen, en veel jongelingen proberen het te maken op de fiets. Nu moeten daar wel enkele kantekeningen bij worden gemaakt. De meeste jonge renners reden hun eerste wedstrijden al enkele weken nadat ze hadden leren fietsen. Ze sloegen dus ook om de haverklap tegen de kasseien, meestal zonder reden. Ook het wegennet was nog niet in de staat dat het nu is. Overal lagen dikke kasseien en meer dan hen lief was, moesten de renners over verharde veldwegen bollen.

Rik Van Wallendael, Albert Christiaens en Jul Pijl voorop op de Liersesteenweg richting Duffel. Ze rijden allen op het fietspad

Dat maakt dat wielrennen in die periode een gevaarlijke sport was, ook al ging het er veel minder hard aan toe dan vandaag. Een ander probleem was dat de meeste fietsen uit die tijd enkel beschikten over een voorrem. Het gevaar dat dat met zich brengt, hoef ik niet uit te leggen. Dit alles maakt dat het koersen in de periode tussen 1910 en 1930 echt een sport in ontwikkeling is, met alle kinderziektes van dien. Het had zijn charme, en het begrip *flandrien* kreeg elke week meer inhoud. Talloze heroïsche verhalen uit die periode zijn overgeleverd, en gelukkig maar. Toch worden er elk jaar nieuwe verbeteringen doorgevoerd, enerzijds aan

[4] Alle gegevens over de geschiedenis van het Mechelse wielrennen werden verkregen door Johan Van Win

het materiaal, anderzijds door de behendigheid van de renners zelf. Dat maakt dat er tegen 1930 kan gesproken worden van een echt rennerskorps. Geoefende fietsers die dagelijks trainen om koersen te kunnen winnen. Het zal echter nog tot de jaren vijftig en zelfs zestig duren vooraleer alle koersen door de overheid worden beschermd en op een afgebakend parcours doorgaan. Voor de oorlog, maar ook erna nog, moesten de renners in de meeste wedstrijden op het fietspad rijden, omdat de wegen niet werden afgezet voor de koers. Bovendien zijn de straten in die tijd meestal gelegd met kasseien, wat het fietspad veel aantrekkelijker maakt om op te rijden.

Rik Van Erp, een verhaal apart

Een laatste ode aan de vroegste Hombeekse renners is weggelegd voor **Hendrik Van Erp.** Hij wordt in Hombeek geboren op 11 augustus 1909 en woonde op de Pikkerie. Hij verhuist al snel met zijn ouders naar de Grimbergse Berg, en nog later naar Zemst-Laar. Hij raakt in de ban van het wielrennen en beslist dan ook om een carrière uit te bouwen, niet in het minst omdat hij met het koersen veel meer kon verdienen dan met het werk in de fabriek of op het veld. In zijn eerste seizoen won hij in de Vaartregio maar liefst elf wedstrijden op rij. "Rik de Coureur" zijn trein was gelanceerd. Omdat er in de buurt geen club is die groot genoeg is voor zijn ambitie, sluit hij zich aan bij de **Stoempers Club** in Leuven. Al zou het ook kunnen dat het in die tijd verplicht was om voor een club uit de eigen provincie te rijden, waardoor Hombeek en Mechelen waren uitgesloten.

De Stoempers Club uit Leuven bij het interclubkampioenschap van 1934. Vlnr: Maurice Croon, Alfons Schepers, Jozef Huts, Henri Van Erp, Jules Geens en Lode Hardiquest

In 1928 had hij al meer dan 50 overwinningen bij de beginnelingen op zijn naam geschreven. Hij beslist dan ook om over te gaan naar de juniors. Na enkele aanpassingsproblemen aan het niveau, en een aantal zware tegenslagen (tweemaal sleutelbeenbreuk) breekt hij toch door. In 1933 tenslotte, waagt hij de stap naar de beroepsrenners. Vier seizoenen lang is Van Erp een gerenommeerd figuur in het profpeloton. Hij schopt het tot **Kampioen van Brabant**, wordt dertiende in de Ronde van België, vierde in de Grote Prijs van Wallonië en behaalt uiteindelijk ook een 30e plaats in de Ronde van Vlaanderen. Een grootwinnaar was hij dus niet, maar een steengoed renner zeker wel. We onderschatten zijn belang misschien, want deze wielrenner heeft nog met coryfeeën als Jules van Hevel, de gebroeders Vervaecke, Fred Hamerlinck, Romain en Sylveer Maes en Georges Ronsse gereden.

Een nieuwe Hombeekse wielerclub

Op **14 augustus 1930** wordt er in Hombeek, door toedoen van **Karel (Carlo) Phlips**, **Felix Busschot**, **Emiel Coosemans**, **Alfons Verlinden**, **Edmond Phlips**, **Alfons Willems**, **Jan Lambrechts**, **Jozef Scheers** en **Eduard Van De Camp** een tweede wielerclub in het leven geroepen [5]. Onder de naam van *Wieler- en supportersclub De Hombeekse Sportvrienden* zal zij furore maken op regionaal en nationaal gebied. In de statuten van de vereniging wordt gesteld dat de club het inrichten van koersen en het steunen van beloftevolle renners tot doel zal hebben. Aan dat eerste doel wordt onmiddellijk gewerkt, het tweede opzet zal de club pas 15 jaar later kunnen inlossen. Het inkomgeld voor het bekijken van een koers wordt vastgesteld op 5 frank. Renners en trompetters betalen een maandelijkse bijdrage van 1 frank, terwijl werkende leden 2 frank betalen. Ere- en ondersteunende leden betalen 5 frank. De clubkleuren worden eveneens vastgelegd, blauw-wit zal de Hombeekse truien overheersen.

Carlo Phlips is de bezieler van de club en het wielerbloed zit hem in de genen. Dat hij in 1930 zelf een club opricht is dan ook niet te verwonderen. In 1920 hield hij zich al bezig met het organiseren van wedstrijden:

In '20 richtte ik een wielerwedstrijd in, reed zelf mee, gaf een ronde voor het einde op en speelde aankomstrechter!

Amper één dag na de oprichting wordt er voor het eerst een wielerwedstrijd op Hombeeks grondgebied georganiseerd. De **Grote Prijs Belga** zou de Heffense vedette en ex-Belgisch uurrecordhouder **Stan Huys** naar Hombeek brengen. De Hombeekse supporters van Huys wilden al langer hun held eens in eigen dorp aan het werk zien, en onder meer omwille daarvan, werd de club opgericht. Dat de wedstrijd **GP Belga** wordt gedoopt is niet toevallig, wielerkenner Johan Van Win vertelt:

*"Dat de koers Grote Prijs Belga heette is ook een typisch tijdselement. De sigarettenfabrikant **Vanderelst** besliste eind jaren twintig om zeer sterk lokale*

[5] Statuten De Hombeekse Sportvrienden, 14 augustus 1930

wielerwedstrijden te steunen, hoofdzakelijk in het Antwerpse. Deze Hombeekse koers is daar dus een duidelijk voorbeeld van"

Onder luid gewoel van de talrijk opgekomen supporters slaagt Huys er echter niet in de wedstrijd te winnen. **Constant Lemoine**, een junior uit Kerkom, gaat met de eerste plaats aan de haal, voor **Peeters** en **Huygens**. Huys bolt uiteindelijk pas als zesde over de meet. De eerste koers in Hombeek is meteen een schot in de roos. Iedereen is zo enthousiast dat er op 14 september, precies een maand na de oprichting van de club, al opnieuw een koers staat geprogrammeerd. Dertig beginnelingen dingen er naar de titel en uiteindelijk gaat de zege naar een zekere **Put** uit Mechelen. In datzelfde jaar richt de nieuwe vereniging ook al een clubkampioenschap in, hoewel er officieel eigenlijk nog geen renners zijn aangesloten. Het was meer een onderonsje om te zien wie de beste Hombekenaar op de fiets was. **René Van Rompay** wint de wedstrijd en wordt tot eerste Hombeekse clubkampioen gekroond. Hij eindigde voor zijn broer **Jos** en **Eugeen Mertens**. Op 19 oktober zijn de allerjongsten aan de beurt. De Hombeekse Sportvrienden organiseren een nieuwe koers, deze keer voor knapen. De tienjarige Hombekenaar **Maurice Christiaens** gaat er met de grootste eer lopen.

Ook organiseren de Sportvrienden onmiddellijk een teerfeest. Er namen 26 leden deel aan het feest, dat de club 336,20 frank kostte. Dit maakt dat het boekjaar 1930 uiteindelijk wordt afgesloten met een batig saldo van 574,30 frank.

Jef Geets groeit uit tot de eerste echte Hombeekse wielerheld, wanneer hij in 1935 de juniorkoers en een jaar later de onafhankelijkenrit naar zijn hand zet.

Op 17 januari 1931 wordt het bestuur van de nieuwe club voor het eerst samengesteld. Vanaf dit ogenblik kan er met recht en rede van een strakke organisatie worden gesproken. Bovendien wordt er in 1931 ook een teerfeest gehouden met carnaval, iets wat later zal uitgroeien tot een jaarlijkse traditie. De eerste wedstrijden zijn dus al een groot succes gebleken, maar koersen organiseren kost geld en bovendien is het nodig enige naambekendheid te verwerven, zodat er grote vedetten naar Hombeek kunnen worden gehaald. Dat begrijpen de bestuurslui en op 5 juni 1932 wordt er een groot feest georganiseerd. Reden daarvoor is de vlaginhuldiging, die vanaf dit ogenblik symbool zal staan voor de Hombeekse Sportvrienden. Aan dit feest nemen 19 verenigingen deel, samen goed voor 452 deelnemers en een smak geld! **Jan Van Crombruggen** wordt de eerste vaandrig, de trotse drager van de nieuwe vlag.

Eerder dat jaar, op 6 maart, werd de trompettersafdeling van de wielerclub in het leven geroepen. De eerste muziekchef was **Karel Goovaerts**. Hij begeleidde zijn muzikanten, **Alfons Willems**, **Edward Goovaerts**, **Jos Vekemans**, **Edouard Van De Camp**, **Victor De Smedt**, **Kamiel Ceuppens** en **Maurice Verhasselt** met hart en ziel. Het is op zich merkwaardig dat de wielerclub een muziekafdeling kan oprichten, aangezien er in Hombeek op dat ogenblik al drie fanfares actief zijn. Toch slaagt men in het opzet en in 1933 koopt de club de eerste zes trompetten aan, waarvan er twee in bruikleen worden verkregen van Carlo Phlips. Elke zondag wordt er gerepeteerd, al moet gezegd worden dat er meer valse dan zuivere noten werden gespeeld. Echte rastalenten ontbraken helaas op muzikaal gebied, al blijft het een zeer leuk initiatief dat in de toekomst zijn nut nog meermaals zal bewijzen. Een jaar na de oprichting treedt **Louis Lauwers** uit Leest toe tot het muzikantenkorps en daar zetelt hij een kwarteeuw later nog in. Hij zou uitgroeien tot één van de meest trouwe leden, nooit miste hij een repetitie.

Met het binnengehaalde geld worden er uiteraard wielerwedstrijden georganiseerd. Elk jaar verzorgen de Sportvrienden minstens twee ritten voor nieuwelingen en juniors, één in het voorjaar en één met zomerkermis. Doorgaans volgt er ook nog een derde en soms een vierde organisatie. Steeds meer en meer renners zakken af naar het Zennedorp om hun kunnen te tonen en de plaatselijke bevolking raakt steeds meer en meer in de ban van de wielersport. Op 20 augustus 1933 wordt er voor het eerst een koers voor onafhankelijken ingericht. **Jaak Van Dessel** is de sterkste van 69 vertrekkers.

Op 2 juli 1935 wint **Jozef Geets**, een Hombekenaar van geboorte en beter bekend als *"den Tek"*, de juniorkoers. Ondanks het slechte weer zijn er toch 50 renners en veel kijklustigen opgedaagd. Eerder in de koers kon de latere winnaar, samen met **Alfons Fleurbay** een ontsnapping verijdelen. Later wint hij het na een ijzersterke sprint. Iedereen is door het dolle heen, omdat Hombeek nu zijn eigen Stan Huys in huis heeft. De jonge held maakt zelfs een ereronde door het dorp. Fleurbay vond het

echter niet zo leuk en meent in het ootje te zijn genomen door Geets. Daarop is die zo op zijn teen getrapt dat hij nogmaals wil tonen dat hij beter is dan Fleurbay. Iets later gaat er een koers door in het Mechelse vrijbroekpark.

Voor de koers zegt Fleurbay: *"Diene met zijn korte benen zal dat hier toch niet winnen vandaag hoor!"* Voor Jef is dit nog meer motivatie om de koers naar zijn hand te zetten. Geets rijdt na enkele ronden al voorop, samen met Fleurbay en **Neel De Coster**. Geets zegt tegen De Coster dat hij moet aanvallen en die doet dat. Eenmaal Neel vooruit is, wei-gert Jef nog kopwerk te doen. Fleurbay moet alleen achter-volgen en krijgt De Coster te pakken op 200 meter van de streep. Geets, die nog geen trap te veel heeft gegeven, wint de koers met gemak. De ruzie tussen de twee wordt nog groter, maar zowel Geets als de talrijk opgekomen supporters zijn door het dolle heen. Geets is geboren op 9 november 1914 en wordt een nieuwe lokale wielerheld.
Hij rijdt voor De Broe-derband van het Heike en wordt vanaf 1936 prof. Tot de Tweede Wereldoorlog blijft hij ook bij de profs rijden. Na de oorlog wordt hij renners-afgevaardigde voor die andere Hombeekse club, de Hombeekse Sportvrienden. Zijn meest opmerke-lijke prestatie is ongetwijfeld zijn 20e plaats in de Ronde van Vlaanderen van 1939.

Jozef Geets wint op 2 juli 1935 de juniorkoers in Hombeek

Jef Geets wint de koers in het Vrijbroekpark, voor Fleurbay en De Coster, 1935

Een jaar eerder eindigde hij als 21e in de mooiste eendagsklassieker ter wereld. Nog in 1938 fietst Geets enkele opmerkelijke prestaties bij elkaar: 30e in Parijs-Roubaix, 14e in Luik-Bastenaken-Luik, 25e in Parijs- Brussel en 5e in Antwerpen-Gent-Antwerpen. Daarnaast heeft Geets gedurende zijn carrière talrijke tweederangskoersen op zijn palmares gezet. Door zijn overwinning bij de juniors is de Hombeekse hoop op een zegerijke toekomst verzekerd.

Niet in het minst omdat Geets het jaar nadien, bij de onafhankelijken, weer een rit wint, ditmaal op Hombeek-Heike. In de spurt haalt hij het van de Waal **Max Harmand**. De legende wil dat hij Harmand met slechts 15cm versloeg en dat die tegenstander zo verbolgen was en meende zelf gewonnen te hebben, dat Geets een tijd later in Wallonië diezelfde Harmand versloeg met 40 meter verschil. Of dit allemaal echt is gebeurd, is echter nog maar de vraag. Om de animatie tijdens die wedstrijden hoog te houden, hebben de Sportvrienden dus hun eigen trompetterkorps in het leven geroepen. Het blijft echter niet bij trompetters alleen.

Omdat de grote bezieler van de club, Karel Phlips, bezeten was van het toneelspel, voeren de Sportvrienden ook geregeld een stuk op, waarin hij doorgaans de hoofdrol vertolkte. In de wintermaanden was eigenlijk alles goed om centen te vergaren. Dat was ook de noodgedwongen strategie van de pas opgerichte sportclub. In de winter veel festiviteiten organiseren, zodat er in de zomer genoeg geld was om koersen te organiseren.

In 1936 wordt er daarom gestart met een nieuw initiatief dat veel geld zal opbrengen. Omdat wielerliefhebbers doorgaans ook geïnteresseerd zijn in andere sporten, start de Hombeekse club met een voetbalpronostiek voor de matchen uit de Belgische eerste en tweede klasse. Het blijkt een schot in de roos. Jarenlang wordt er in Hombeek gegokt op de

uitslagen, met wisselend succes. Na de oorlog groeit 'De Sportvriend' uit tot een echte klassieker, waardoor er ook ver buiten de Hombeekse grenzen op voetbalwedstrijden wordt gegokt.

Pronostiek "De Sportvriend" Hombeek
Lokaal Mechelsche steenweg A/25. Tel. 782
Het bulletijn met 2 pogingen 1.00 Fr.
(taxe inbegrepen)
Wedstrijden van 2 Februari 1936

Eere Afdeeling	Cercle Brugge	Berchem Sp.	1	1
	Antwerp F. C.	Daring Br.	1	2
	S. C. Anderlecht	Liersche S. K.	2	2
	T. S. V. Lyra	White Star	2	1
	Un. St. Gilles	Standard C. L.	1	X
	R. C. Mechelen	F. C. Brugge	1	1
	Beerschot A. C.	F. C. Mechelen	1	2
Eerste Afdeeling	Ukkel Sport	C. S. Forestoise	1	X
	F. C. Seraing	Tubantia A. C.	2	2
	F. C. Turnhout	Th. Waterschei	1	1
	C. S. Verviers	V. G. Oostende	1	2
	U. S. Centre	Hoboken S. K.	2	1
	A. S. Oostende	Oude God Sp.	2	2
	Boom F. C.	R. C. Montegnée	1	1

Een winnende lokale ploeg merkt u aan met 1
Een winnende bezoekende met 2
Een draw met X
Nº 0146
Houd dit dubbel voor u.

Eén van de eerste pronostiekformulieren van "De Sportvriend", februari 1936

Het blijft echter niet bij het organiseren van een pronostiek alleen. Ook worden er geregeld steunlijsten uitgehangen in de dertien café's die het dorpscentrum van Hombeek toen rijk was. Op die lijsten kunnen cafébezoekers een bepaalde wielerwedstrijd sponsoren, terwijl ze uiteraard een gokje wagen op de overwinnaar. Daarnaast verkoopt de club bij elke wedstrijd programmaboekjes, waarin alle deelnemende renners worden voorgesteld aan het publiek en de sponsors hun advertentie kunnen plaatsen. Op die manier slagen de Hombeekse Sportvrienden erin een stevige, financieel gezonde organisatie op te bouwen. Eéntje die weldra furore zal maken op het nationale wielertoneel.

Beroepsrenners in het Zennedorp

In januari 1936, ondertussen al zes jaar na de oprichting van de wielerclub, vragen de Sportvrienden hun erkenning aan bij de Belgische Wielerbond. Hun aanvraag wordt goedgekeurd en het stamnummer 101 wordt toegekend aan de club. Dit houdt ook in dat W.S.C. De Hombeekse Sportvrienden voortaan renners kan aansluiten én ritten kan organiseren voor beroepsrenners. Met één klap wordt de deur geopend naar een hele boel nieuwe mogelijkheden. **Maurice Christiaens** sluit zich onmiddellijk aan als renner bij de Sportvrienden.

Sympathisanten en leden van de Hombeekse Sportvrienden, 1938. Men herkent op de foto Jef Van Hoof, Alfons Verlinden, Bertha De Nys, Mathilde Jacobs, Jan Lambrechts, Emiel Coosemans, Frans Dubin, Angèle Matthijs, Winnie Verhasselt, Hubert Van Craen, Maurice Christiaens , Clémentine Christiaens en Sooi Van Crombruggen

Het is dan ook niet verwonderlijk dat hetzelfde jaar nog de eerste koers voor profrenners wordt gereden aan de oevers van de Zenne. Op 30 augustus 1936, precies twee maanden na de overwinning van Jef Geets op Max Harmand, rijdt René Walschot als eerste over de meet bij de profs. **René Walschot**, alias *'t Voske van Beersel*, is daarmee de eerste beroepsrenner die met de palm aan de haal gaat in Hombeek. Op het ogenblik van zijn overwinning staat Walschot 172e op de wereldranglijst, wat op zich al niet zo'n slechte prestatie is. Twee jaar later zou Walschot deelnemen aan de Ronde van Frankrijk, waar hij zelf pas 52e eindigt, maar wel meehelpt om **Félicien Vervaecke** aan een tweede en **Ward Vissers** aan een mooie vierde plaats te helpen. In Hombeek slaagt Walschot erin om **Frans Van Hassel** en **Alfons Corthout** met 300 meter achter zich te houden. Ook **Camiel Michielsens** en **Antoon Cave** gunt hij slechts een blik op zijn achterwiel. Hombekenaar Jef Geets rijdt als zesde over de streep. Zowel voor Geets als voor winnaar Walschot was het een debuut op het hoogste niveau. Dat Walschot de wedstrijd direct wint, is dan ook bijzonder opmerkelijk. Geets zou in datzelfde jaar nog vier overwinningen binnenhalen. Voor deze eerste profkoers konden de organisatoren rekenen op een ongelofelijke publieke belangstelling. Dit sterkt hen dan ook in het vertrouwen om elk jaar een wedstrijd voor beroepsrenners in te richten.

Na Walschot zouden er nog 6 andere profrenners winnen in Hombeek. In totaal organiseren de Hombeekse Sportvrienden tussen 1936 en 1946 zeven wedstrijden voor beroepsrenners, telkens goed voor een massa volk langs de weg. De eerste opvolger van Walschot is **Maurice Croon**, winnaar van de Schaal Sels in 1932. Croon, afkomstig uit Wijgmaal, is de snelste van 44 vertrekkers en wint in de massaspurt. **Roger Van Den Driessche** en **Jozef Loopmans** vervolledigen het podium. Wat Van Den Driessche in '37 niet kon, kan hij een jaar later wel. Op 28 augustus 1938 blijkt hij sneller dan al zijn concurrenten. Van Den Driessche was een sterke prof, maar helaas voor hem, heeft de Tweede Wereldoorlog er voor gezorgd dat niemand hem nu nog kent. Bij het Amerikaanse bombardement van Mortsel, liet Van Den Driessche op 5 april 1943 het leven.

Een jaar na Van Den Driessche is het de beurt aan **Philemon De Meersman** om zich de beste te kronen, voor **Edmond De Mayer** en **Louis Pelgrims**. Hombekenaar Jef Geets eindigt in deze koers als vierde. Daarmee heeft de club in de laatste vier jaar vier wedstrijden voor profrenners georganiseerd, maar jammer genoeg wordt er prompt een einde gemaakt aan die reeks, door de plotse uitbraak van de Tweede Wereldoorlog. Ondertussen is er ook intern het een en ander veranderd.

Eén van de voorloorlogse profkoersen in Hombeek-dorp, datum onbekend. Algemeen werd aangenomen dat deze foto dateert van 1945, maar te zien aan het onbebouwde stuk tussen de herberg Den Engel van Slachmuylders-Put en de herberg De Sportvriend van Phlips, moet de foto dateren van voor de Tweede Wereldoorlog, vermits de Duitsers tijdens de oorlog hun Kommandandur hadden in het nieuw gebouwde huis op deze plaats.

Jaak Van De Camp is in 1937 tot voorzitter verkozen, zodat er nu ook een zekere hiërarchie kenbaar is binnen de werking van de Sportvrienden, iets wat de prestaties van de club absoluut ten goede komt. Bovendien is er een nieuwe trend aangebroken: de wielerfestivals. Regelmatig trekt de Hombeekse stoet naar Muizen, Kapelle-op-den-Bos, Terhagen, Willebroek en Berlaar. Ieder om beurt organiseert een festival, waarop prijzen worden uitgereikt aan het meest aantal meegereisde vrouwen, aan het beste trompetterkorps, of simpelweg aan de beste delegatie. Elke club wil zoveel mogelijk centen in kas krijgen, en ook Hombeek is van geen kleintje vervaard. De Tweede Wereldoorlog steekt alle activiteiten onmiddellijk in de diepvries. Jonge mannen worden opgevorderd door de bezetter, of zijn ingelijfd in het Belgische leger, en kunnen dus niet langer rijden. Bovendien hebben de Duitsers bij aanvang van de oorlog alle samenzweringen verboden, waardoor het sowieso onmogelijk is om wat dan ook te organiseren. Tussen 1940 en 1942 ligt alles stil.

Op 16 augustus 1943 wordt er voor het eerst terug een bestuursvergadering gehouden en aangezien de Duitsers op hun besluit zijn teruggekomen en sportwedstrijden niet langer onder samenscholingen worden gerekend, kan er opnieuw worden gekoerst. In de volgende twee maanden richten de Sportvrienden tot tweemaal toe een bal in, om zoveel mogelijk geld te vergaren. In het najaar moet en zal er opnieuw worden gekoerst in Hombeek!

Het bestuur van de Hombeekse Sportvrienden ondertekent de aansluiting bij de Belgische Wielrijdersbond, februari 1936

Het eerste oorlogsbal dat de club organiseert gaat door op 20 augustus 1943 en kan rekenen op maar liefst 734 aanwezigen. Voor de meeste mensen was het al drie jaar geleden dat zij nog eens een feest konden bijwonen, waardoor het een spetterend succes wordt. De organisatoren moeten op de dag zelf zelfs nog kaarten bijmaken voor alle aanwezigen. De Duitsers moeten immers van alles op de hoogte blijven en eisen een volledige aanwezigheidslijst. Dat komt omdat dansgelegenheden eigenlijk verboden zijn, tenzij in private kring. Dus moesten alle aanwezigen lid zijn van de Sportvrienden. Daardoor moesten de organisatoren op de dag zelf nog talloze lidkaarten uitreiken, zodat ze volgens de letter van de wet in orde waren. Gezien het grote succes wordt er vijftien dagen later al opnieuw een bal gehouden. Nog steeds 559 feesters tekenen present. Met deze twee spetterende avonden heeft de club genoeg geld in kas om de maand erop een oorlogskoers te organiseren. Op 3 oktober is het uiteindelijk zover. **Pierre Van Der Rusten** wint de wedstrijd, Hombeekse vedette Maurice Christiaens eindigt pas als achtste. Slechts negen renners schreven zich in voor deze wedstrijd, uit schrik voor de Gestapo. Op de dag van de koers verschijnen er nog negen andere coureurs aan de start. Een kleine wedstrijd met slechts 18 deelnemers dus. Belangrijker dan de koers op zich, hebben de Sportvrienden hier toch mee laten zien dat ze nog springlevend zijn, ondanks de oorlog.

In december 1943 laat Hombeek opnieuw van zich spreken. In samenwerking met sportjournalist **Achiel Van Den Broeck** van Het Nieuwsblad, organiseren de Hombeekse Sportvrienden een sportavond. Onder de aanwezigen zijn onder meer **Jef "Poeske" Scherens**, die zeven maal wereldkampioen op de piste werd, **Karel Kaers**, exwereldkampioen op de weg, **Wardje Vissers**, 4e van de Tour in 1938, **Jef Somers**, tweevoudig winnaar van Bordeaux-Parijs en **Rene Janssens**, ex-Belgisch kampioen bij de beroepsrenners B. De voetballiefhebbers vonden hun gading door de aanwezigheid van KV Mechelen-iconen **Bert De Cleyn** en **Gust Hellemans**. Ook Racing-vedette **Monne Giraud** was van de partij. Tijdens die sportavond wordt er ook een competitie op rollen gehouden en die wordt gewonnen door Hombekenaar **Maurice Christiaens**. Hij blijkt beter gewapend dan onder meer **René Van Loock** en **Frans Coppens** uit Kapelle-op-den-Bos.

Op 8 mei 1945 wordt België bevrijd en dus kan er weer volop gekoerst worden. Mensen hebben vijf jaar lang geleefd in angst en ontreddering. Al die frustraties moeten eruit, en sport is daar een ideaal middel voor. Amper een maand na de bevrijding van ons land komen de Sportvrienden samen voor een jaarvergadering. **Franz Mahieu** wordt daarop verkozen tot voorzitter. Nog een maand later hervatten de trompetters hun activiteiten en beginnen zij opnieuw te repeteren.

In september, op de derde van de maand om precies te zijn, is het dan eindelijk weer tijd voor het echte werk: de koers. **François Cools** wint de rit voor beroepsrenners in Hombeek. Voor deze *bevrijdingskoers* hebben de Sportvrienden gezorgd voor een mooie smeedijzeren palm van Edmond (Jakke) Phlips voor de overwinnaar en een prijzenpot van maar liefst 12.000 frank. Na Cools kan er nog één prof winnen in Hombeek, **Maurice Clautier**. Hij is onder meer de winnaar van de Ronde van België

voor onafhankelijken, in 1937. Ook schopte hij het tot Belgisch kampioen achtervolging op de piste.

In de voorlaatste ronde reed deze Gorgon Hermans nog aan de leiding, maar ook hij kon niet beletten dat Cools uiteindelijk zou zegevieren

Clautier wint in 1946 en dat is voorlopig meteen de laatste profkoers op Hombeekse bodem.

Frans Cools , winnaar van de eerste rit na de oorlog, op 3 september 1945. U herkent Franz Mahieu, Jakke Phlips, Angèle De Kempeneer, Frans Cools, Louis Teughels, "de Rukes", Frans Geets en Maurice Christiaens

De beroepsrennerskoers van 1946 is zoals gezegd meteen de laatste echte profkoers die de Hombeekse Sportvrienden op de weg zullen organiseren, voorlopig althans. Reden daarvoor is eenvoudig. Op 2 juni 1947 beslist de Belgische Wielrijdersbond dat kermiskoersen niet meer mogen doorgaan op zondag. Bovendien moet het prijzengeld voor de profs opgetrokken worden tot minimum 35.000 frank. Omwille daarvan beslissen de Sportvrienden hun toekomst te richten op de juniors en de nieuwelingen, zodat ze niet onmiddellijk in een financiële put zouden terechtkomen. Dat is een verstandige keuze en maakt ook dat de Hombeekse club terugkeert naar de doelen die ze zich bij haar oprichting vooropstelde: jonge renners steunen en ervoor zorgen dat ze zich ten volle kunnen ontwikkelen. Omdat er voor juniors- en nieuwelingenkoersen veel minder prijzengeld moet worden voorzien, kan de club meer geld investeren in het begeleiden van jonge talenten.

De eerste clubrenners

Hoewel de Hombeekse Sportvrienden pas na de Tweede wereldoorlog echt zelf renners aansluiten en in competitie brengen, telt de club ook voor die oorlog al enkele renners in haar rangen. Eerst en vooral zijn er **René** en **Jos Van Rompay** en **Eugeen Mertens**, maar zij hebben na de begindagen niet veel potten meer gebroken. Wie dat wel deed zijn **Albert Van Dijck** uit Zemst-Laar en **Maurice Christiaens**, geboren en getogen Hombekenaar. Van Dijck neemt op zijn 17e voor het eerst deel aan een koers. Zijn ouders steunen hem meteen volop in zijn sportieve ambities. Een jaar later, in 1933, boekt Albert voor het eerst een aantal bescheiden successen. Hij neemt dat jaar deel aan 43 wedstrijden en slaagt erin om één van die koersen te winnen. Vijf keer overschrijdt hij de streep als tweede en een dertigtal keren versiert hij een toptienplaats.

Het moet gezegd zijn dat Van Dijck het merendeel van zijn koersen met de kop van de wedstrijd naar de streep rijdt, maar dat hij ook altijd bijna als laatste eindigt in de sprint.

Dat is zijn grote mankement, Albert is geen spurter. Toch valt er het jaar nadien beterschap op te merken in zijn ontwikkeling. In 1934 wint hij zeven koersen, eindigt bovendien vijf keer als tweede en zeven keer als derde. Ook behaalt hij 4 vierde plaatsen, 6 vijfde plaatsen en komt hij nog 16 keer binnen in de toptien. Een mooie seizoensbalans dus. Gesterkt door dit succes gaat hij in 1935 over naar de juniors en sluit hij zich nu wel aan bij de Hombeekse Sportvrienden, al kan die club hem materieel noch financieel steunen. Het lijdt echter geen twijfel dat de renner toch werd gesteund door de club, zij het niet officieel. Of hij geld van de club heeft ontvangen, is nog maar de vraag, maar zeker is dat hij op materieel gebied wel een aantal dingen heeft kunnen scheefslaan. Hoe dan ook, hij staat geboekt als de

eerste officiële clubrenner van WSC De Hombeekse Sportvrienden. Eén wedstrijd kan hij winnen, maar daar blijft het dan ook bij. De volgende achttien maanden gaan voor hem verloren, aangezien hij onder de wapens wordt geroepen. Nadat hij zijn nationale legerplunje voor het Hombeekse wielertruitje heeft ingewisseld, gaat Van Dijck in 1937 opnieuw aan de slag bij de juniors. Hij wint de tweedaagse van Pousset, maar kan voor het overige geen potten breken. Het volgende seizoen zet hij dan toch de stap naar de onafhankelijken, waar hij in zijn eerste rit meteen vijfde wordt. Verder blinkt hij uit in de rittenkoers **Brussel-Luxemburg-Charleroi**, met mooie vierde en zesde plaatsen, wat resulteert in een vijfde plaats in het eindklassement. Zijn trein zit op de rails en de volgende weken wint hij in Kortrijk en Oost-Eeklo. In 1939 wil hij zijn grote doorbraak forceren, maar niets is minder waar, het wil maar niet vlotten. In de Ronde van België loopt hij met zijn hoofd tegen de muur. Bovendien worden er steeds minder koersen voor onafhankelijken ingericht, waardoor hij zich het jaar nadien inschrijft bij de liefhebbers. Maar ook daar kan hij niet meer schitteren. Hij legt er dan ook het bijltje bij neer en hangt zijn fiets definitief aan de haak. Al zal die beslissing ook wel iets te maken hebben gehad met het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog.

Maurice Christiaens sluit zich in 1933 aan bij de Sportvrienden als lid, maar wanneer de club in 1936 een vergunning krijgt van de BWB, sluit hij er zich ook aan als renner. Hij krijgt van **Rik Van Nuffel**, houder van een fietsenwinkel in Hombeek en vader van meervoudig Belgisch en Europees kampioene wielrennen **Victoire Van Nuffel** [6], een fiets, zodat hij kan koersen. Enkele jaren later verlaat hij het nest en gaat hij aan de slag bij de Mechelse Dijlespurters, omdat hij bij die ploeg de kans krijgt om grotere wedstrijden te rijden en deel te nemen aan vele interclubkampioenschappen. Bij de Dijlespurters schopt hij het in 1942 tot clubkampioen. Om resultaat te halen, moest Christiaens ook zeer veel trainen, in weer en wind, zoals destijds stond te lezen in de Gazet van Mechelen:

"*De Dijlespurters zijn enorm bezorgd hun renners zo vlug mogelijk in conditie te brengen en richten dus weer de oefenritten in die verleden jaar zo nuttig bleken. De koude had zondag een groepje moedige jongens niet kunnen verhinderen om gezamenlijk 40 km af te trappen. Sneeuw en ijs waren hinderend, maar de renners geraakten er gauw aan gewoon en onderhielden een flink gangetje. Zonder dat het een stormloop werd won de Hombekenaar Christiaens voor zijn clubmakker René Janssens."*

Hombeek had niet genoeg renners in haar rangen om te kunnen deelnemen aan die wedstrijden tussen clubs. Het is dan ook niet verwonderlijk dat Christiaens er voor opteert om zich te laten inlijven bij de concurrerende club. In Hombeek wordt daar overigens geen probleem van gemaakt. Christiaens blijft lid van de Sportvrienden, zij het niet als renner. Bovendien onderhoudt hij een goede band met de bestuurslui. Weinigen zullen dan ook verbaasd opkijken wanneer hij na de oorlog terugkeert naar Hombeek en toetreedt tot het bestuur van de Hombeekse Sportvrienden.

Maurice Christiaens is één van de eerste clubrenners van de Hombeekse Sportvrienden, al verruilt hij het Hombeekse nest al snel voor dat van de Dijlespurters.

Er is nog een andere Hombeekse renner die het verdient om even te worden vermeld. **Ernest Van Eetvelde** begint in 1933 te koersen, maar heeft al snel door dat er geen grote sportcarrière voor hem is weggelegd. Van Eetvelde ontbreekt het niet alleen aan talent, maar ook aan wilskracht om een verdienstelijke renner te worden. Twee jaar nadat hij zijn eerste trappen op de pedalen heeft gegeven, houdt hij het dan ook al voor bekeken. De betekenis van Ernest Van Eetvelde voor de Hombeekse geschiedenis zou dus nihil zijn geweest, zij het niet dat zijn kort wielercarrière onrechtstreeks een stempel heeft gedrukt op het Hombeekse sociale leven. Zijn ouders hielden namelijk café en doopten hun kroeg ***"In 't coureurke",*** als eerbetoon aan hun fietsende zoon.

[6] Voor meer informatie over Victoire Van Nuffel. Zie: 't Ridderke, 2006/3

Maurice Christiaens, een nieuwe Hombeekse held

Het Hombeekse wielerleven draait ondertussen dus op volle toeren, maar toch duurde het bijzonder lang voor er een officiële clubrenner was aangesloten. Dat komt omdat de Sportvrienden nog niet genoeg geld hadden om renners financieel en materieel te kunnen steunen.

Toch heeft Hombeek na Jozef Geets, die in het midden van de jaren 30 furore maakte bij de junioren en de onafhankelijken, een nieuwe held in zijn midden gesloten. Geets schopt het na zijn juniorsuccessen nog wel tot beroepsrenner, maar kan in het profpeloton niet echt overtuigen. Maurice Christiaens, een rasechte Hombekenaar die rijdt voor de Mechelse Dijlespurters, kan dat wel, al rijdt hij niet bij de profs. Op 13-jarige leeftijd wint Christiaens al 6 koersen. Hij eindigt bovendien 7 keer als tweede en 10 keer als derde. Tijdens de Tweede Wereldoorlog gaat hij van start bij de Beroepsrenners B, maar kan weinig koersen omdat hij zich als werkweigeraar verdoken moet houden. De Hombekenaar zou nog vele successen beleven. Als we eerlijk zijn, moeten we stellen dat Maurice vooral de koning van de ereplaatsen was. Toch moeten we eveneens erkennen dat hij de grootsten van zijn tijd vaak tot het uiterste heeft gedwongen. Zo behaalt hij in 1945 op het Belgisch kampioenschap voor liefhebbers een tweede plaats, nadat hij op de streep nipt werd geklopt door **Rik Van Hole**. Daarnaast heeft hij nog een aantal bijzonder mooie ereplaatsen vergaard. In 1942 bolt hij in de Guldensporenprijs als derde over de streep, na een uitmuntende **Rik Van Steenbergen** en een verdienstelijke tweede **Vic Jacobs**.

Foto: Maurice Christiaens kroont zich in 1942 tot clubkampioen van de Dijlespurters, voor René Janssens, die op dat ogenblik Belgisch kampioen bij de beroepsrenners B is

In zijn laatste jaar als renner, in 1945, wint Christiaens 13 koersen. Bovendien komt hij dat jaar in geen enkele rit aan buiten de topvijf. In 1948 rijdt Maurice nog een officieuze wedstrijd voor de Hombeekse Sportvrienden, die op dat ogenblik ook zelf renners beginnen aansluiten. Eindelijk is hij weer thuis. Nadat hij de fiets aan de haak heeft gehangen, treedt Christiaens toe tot het bestuur van de Sportvrienden.

Rik Van Steenbergen wint de Guldensporenprijs 1942 in Antwerpen, voor Vic Jacobs (links) en Maurice Christiaens (rechts)

Maurice Christiaens wint in Hombeek en krijgt van voorzitter Mahieu zijn prijs

In 1980, na jarenlange trouwe dienst bij de Hombeekse Sportvrienden, neemt hij de voorzittersfakkel over van Franz Mahieu. Die functie vervult de 87-jarige Christiaens ook vandaag nog.

De grote doorbraak na WO II

De grote doorbraak van de club zet zich eigenlijk al in terwijl de oorlog nog steeds bezig is. In 1944 organiseren de Hombeekse Sportvrienden een spetterende nieuwelingenkoers. Carlo Phlips heeft een prachtige palm in smeedijzer laten maken, zodat de winnende club niet zonder een mooi aandenken weer naar huis moet. De Hombeekse club kan enkele renners motiveren om in het Hombeekse shirt uit te komen. Na de oorlog zouden zij zich ook definitief aansluiten bij de Sportvrienden.

De Hombeekse ploeg voor de start van een interclubkampioenschap aan het begin van de jaren 50

De sterkste clubs van de provincie zakken allemaal af naar het Zennedorp. Vooral de Mechelse Dijlespurters zijn gebrand op de overwinning, zij vaardigen maar liefst 22 deelnemers af. De palm zou echter in Hombeekse handen blijven. **Christiaens**, **Callaerts**, **Van Erp** en **Van Moer** zorgen met de respectievelijke 1e, 4e, 6e en 16e plaats voor een Hombeekse zege. Niet toevallig zijn dit ook de eerste renners die na de oorlog een aansluitingskaart krijgen van de Sportvrienden.

De intrede van de reuzen tijdens de Vlaamse Kermis van 1946 in Hombeek-dorp

Franz Mahieu organiseert in 1946 een *Vlaamsche Kermis* en daarmee krijgt de club in één klap 90.000 frank in kas. Bovendien telt het jaarlijkse teerfeest een uitzonderlijk aantal van 190 aanwezi-gen. De oorlog is voorbij en de mensen willen genieten van hun herwonnen vrijheden. Voor de Hombeekse Sportvrienden betekent dit dat er eindelijk genoeg geld is om nieuwe initiatieven op poten te zetten.

Van nu af aan kunnen de Hombeekse Sportvrienden ook zelf renners aansluiten. De eersten, na de eenmalige vertoning van Maurice Christiaens, zijn **Albert Christiaens**, **Jan Callaerts** en **Marcel Van Erp**. Enkele maanden later telt de club al 12 aangesloten renners. Er wordt bewust gekozen om enkel renners uit Hombeek zelf en de omliggende dorpen aan te sluiten. Op die manier kan het lokale talent worden gesteund, zonder dat er 'buitenstaanders' met de centen gaan lopen. De club roept ook een solidariteitsfonds in het leven, nu ze zelf renners in dienst neemt. In geval van operatie of een zwaar ongeluk, ontvangt de renner of zijn vrouw een bijdrage van 800 frank, zodat de financiële last kan worden gedragen. Op 12 oktober 1947 hervat de wielerclub ook haar wekelijkse voetbalpronostiek, die tijdens de oorlog uiteraard werd stopgezet. Ook dit zorgt voor nieuwe inkomsten. Een jaar later wordt Carlo Phlips bovendien afgevaardigde van de BWB. Ondanks hun prille carrière doen de renners van de Hombeekse Sportvrienden meteen stof oplaaien. Hun prestaties spreken boekdelen en dat is ook de lokale media niet ontgaan. De Gazet van Mechelen bericht over de Hombeekse renners op 10 juli 1948:

*"Tijdens de laatste maand hebben we gezien dat de Hombeekse renners buitengewoon goed presteerden en dat zij reeds onder de beste der jongeren vernoemd worden. Zo behaalde **Albert Christiaens** tweemaal een eerste prijs, eenmaal een derde en eenmaal een vierde. **Callaerts** veroverde driemaal een tweede plaats, tweemaal een derde eenmaal een vijfde en eenmaal een zesde. Ook **Nobels** en **Krieszels** kwamen verscheidene malen bij de eersten toe. Het wielerseizoen is nog niet ten einde en we hopen voor onze jongens dat zij nog meerdere palmen naar Hombeek zullen brengen."*

De Hombeekse renners, net voor de aanvang van het interclubkampioenschap van de provincie Antwerpen in 1949. Vlnr: Marcel Van Erp, Jan Callaerts, Marcel Van Moer, Gustaaf Apers, Petrus Steenackers en regerend clubkampioen Albert Christiaens. Daarnaast staan ex-wielrenner Maurice Christiaens en Carlo Phlips

Van fiets tot moto

Met medewerking van de Hombeekse **Titanclub** zetten de Hombeekse Sportvrienden in 1947 een eenmalig initiatief op poten, namelijk een motorcross. Op zondag 31 augustus om twee uur in de namiddag gaan de crossers van start. Van heinde en verre stromen de deelnemers toe, die elk een vergoeding van 100 frank krijgen. De wedstrijd gaat door op de Zandbergen, aan de Zemstsesteenweg. Dat de Sportvrienden een cross organiseren is niet verwonderlijk. In de Kempen is de sport al langer populair en nadat Leest, Rumst, Buggenhout en Walem hun eigen motorcross hadden georganiseerd, kon Hombeek niet achterblijven. Sportjournalist **Warre Van Ranst** weet hoe dat komt:

Wanneer men ons onlangs kwam vertellen dat men ook te Hombeek met zulk soort van zaken ging uitpakken, verwonderde dit ons geenszins. Want op sportief gebied heeft Hombeek vooreerst zijn spring-laddertje der Mechelse stede, en vervolgens wonen er ook mensen die reeds van 20, 30 en meer jaren geleden in de sportbeweging stonden. En steeds flink gepresteerd hebben.

De journalist ziet het goed. De cross zelf wordt een groot succes, maar aangezien de Sportvrienden een wielerclub is en blijft, houden ze het na die ene organisatie voor bekeken en leggen ze zich terug volledig toe op het organiseren van koersen!

Opvolging verzekerd

Maurice Christiaens heeft zijn fiets zoals gezegd aan de haak gehangen, maar lang heeft Hombeek niet moeten wachten op een nieuwe ster. Zijn naamgenoot Albert neemt de fakkel glansrijk over. Albert wordt geboren op **5 oktober 1932** en is de naamgenoot van de Hombeekse burgemeester, die ook peter is van de renner. Als vijftienjarige wordt hij door chiroleider **Louis Van Den Heuvel** aangespoord om mee te rijden in een zesurenkoers. Die organiseerde de Hombeekse chiro op het domein van Expoel. Christiaens kon er niet winnen, maar liet wel zien dat hij hard op de trappers kon lopen. Zo is hij in het wereldje verzeild geraakt en al snel sluit hij zich aan bij de Hombeekse Sportvrienden. In 1948 wint Albert Christiaens het eerste officiële clubkampioenschap van de Hombeekse Sportvrienden, een prestatie die hij in de volgende vier jaren elk jaar opnieuw zal overdoen. In elk clubkampioenschap waaraan Christiaens deelneemt, komt hij als eerste over de meet. Bovendien wint hij nog in zijn eerste jaar ook de nieuwelingenkoers. In 1949 wint Christiaens de juniorkoers met zomerkermis. Daarmee is er een nieuwe lokale held op het wielertoneel verschenen. En die lokale held wordt getraind door de vorige. Maurice Christiaens werpt zich op als Alberts persoonlijke coach. Hij leert hem de knepen van het vak en loodst hem naar veel successen.

Albert Christiaens, een nieuwe ster op het Hombeekse wielertoneel. Vanaf 1947 maakt hij furore op lokaal en nationaal gebied

Na de jeugdreeksen van nieuwelingen en juniors te hebben doorlopen, treedt Christiaens aan als onafhankelijke. Lang duurt dat echter niet, want aangezien hij zo veel koersen wint, waagt hij zijn kans bij de profs. Christiaens is uiteindelijk maar een half jaar prof geweest, maar groeit in die zes maanden wel uit tot één van de beste neoprofs van België. Ook maakt hij aan de zijde van René Janssens furore als zesdaagserenner. Heel zijn carrière rijdt Christiaens voor het Mechelse fietsenbedrijf Safé. In de ronde van Tunesië 1954, waar hij de vierde rit wint, komt Albert uit voor Terrot. Dat Christiaens het tot de profs schopte, is niet te verwonderen. Wanneer we een blik werpen op zijn palmares, wordt alles duidelijk:

Beginnelingen 1948: 12 overwinningen
Beginnelingen 1949: 12 overwinningen
Nieuwelingen 1950: 12 overwinningen
Liefhebbers 1951: 17 overwinningen, 30 ereplaatsen

Tijdens dit seizoen verloor hij de schifting voor het WK nipt van Rik Denijs. Anders had hij ook mee kunnen dingen naar de Regenboogtrui.

Na deze succesrijke carrièrestart wordt Christiaens onherroepelijk onder de wapens geroepen, waardoor hij eigenlijk bijna twee jaar van zijn wielerloopbaan ziet verdwijnen.

Albert Chrisiaens na zijn overwinning in het clubkampioenschap van Hombeek, 1950. We zien Leon Denteneer, Maurice Christiaens, Lucien Van Den Houte, Albert Christiaens, Frans De Win, Franz Mahieu, Louis Van Asch, Carlo Phlips, Liza Phlips, Alfons Verlinden en Paul Phlips

Als militair slaagt hij er echter nog wel in om een twaalftal overwinningen op zijn conto te schrijven, maar in vergelijking met zijn kunnen, is dat slechts een habbekrats. Wel slaagt hij er tijdens zijn legerdienst in om als tweede te finishen op het Belgisch kampioenschap voor militairen. Na zijn legerdienst is de wielerwereld hem echter nog niet vergeten, wat duidelijk mag blijken uit de overstap naar het profpeloton. We zijn ondertussen al in het jaar 1954 aanbeland en het is nu aan hem om te tonen dat hij ook bij de grote jongens met de palmen aan de haal kan gaan. Voor dat Christiaens prof werd, slaagde hij er in ieder geval in om in de 226 wedstrijden waarin hij aan de start kwam, 134 keer bij de eerste vijf te eindigen en 52 keer met de overwinning aan de haal te gaan. 36 Keer kreeg hij te kampen met materiaalpech en 32 keer moest hij opgeven.

Zoals gezegd zal Christiaens vanaf 1954 zijn geluk beproeven in het profpeloton, waar hij nog talrijke mooie zeges behaalt. Hij blijft echter dé Hombeekse held van kort na de oorlog, die het niveau van de Hombeekse Sportvrienden met zijn prestaties naar een hoger niveau heeft getild! Zijn supportersschare was zo groot dat hij overal te lande met de fiets werd gevolgd door zijn fans. Christiaens vertelt:

"Al van toen ik nog beginneling was, volgden mijn supporters mij met de fiets. Wij hadden geen auto, dus reden wij allemaal samen naar de koers, ook ik. En dan verscheen ik aan de start, terwijl de supporters naast het parcours plaatsnamen. En daar riepen en dronken ze tot ze niet meer konden. Het was fantastisch, de koers toen. Het is in niets te vergelijken met hoe het er nu aan toe gaat".

Alhoewel Christiaens één van de betere renners van België was, is hij er niet rijk van geworden.
Hij vertelt:

"Ik heb heel mijn carrière voor de Sportvrienden gereden, maar ik werd gesteund door Safé uit Mechelen. Ik heb nooit moeten betalen voor materiaal en in ruil reed ik in hun trui. Geld verdienen was er niet bij. De echte grote coureurs, zoals Van Steenbergen en Stan Ockers, reden voor Franse constructeurs. Al de anderen moesten zich tevreden stellen met Belgische fietsenbouwers. Pas in de tijd van Rik Van Looy zijn er ook andere sponsors op het toneel gekomen, bedrijven die eigenlijk niets met sport hadden te maken. In onze tijd bestond dat niet. De startpremies waren toen ook niet om over naar huis te schrijven. Voor te starten in een zesdaagse kreeg ik 22.000 frank. Reken 10.000 voor logie en eten en nog 8.000 voor de verzorger, materiaal en andere kosten, en dan houd je nog 4.000 frank over. Neen, op het toppunt van mijn carrière verdiende ik niet meer dan een goeie stielman."

In 1955 hangt Christiaens zijn fiets definitief aan de haak. Ondanks zijn korte carrière, hij stopte al op zijn 23e, heeft hij ongelofelijk veel bereikt. Indien hij was blijven koersen, zou hij wellicht nog een veel groter palmares bij elkaar hebben gefietst.

Het meest opmerkelijke evenement uit Christiaens' carrière is zijn deelname aan de Ronde van Tunesië in 1954. Na een vijfde, een zesde en een tweede plaats in de eerste drie etappes, slaagt hij erin de

vierde rit van Gabis naar Gafra te winnen, over een afstand van 150 kilometer.

Publiciteitsfoto van Albert Christiaens, in de trui van de Mechelse fietsenbouwer Safé

Dankzij die zege klimt de Hombekenaar ook op naar de derde stek in het algemene klassement. Een dag later in de rit tussen Gafra en Le Kef lijdt Christiaens jammer genoeg zeven maal bandbreuk. Bovendien komt hij zwaar ten val en moet hij uit koers stappen. Hij heeft dus niet kunnen meedingen naar de eindzege in de Ronde.

Daarnaast heeft Christiaens in zijn laatste actieve koersjaar, als prof, nog enkele mooie ereplaatsen behaald. Hij wordt derde in Heestert – Doornik - Heestert, na **Cools** en **Amelinckx**, 25ste in Luik – Charleroi - Luik, derde in Wolvertem en zevende in Halle. Jammer genoeg krijgt hij in de Grote Prijs van Neckerspoel in Mechelen weer af te rekenen met een bandbreuk.

Ook in Hombeek, voor eigen publiek, kan hij de zege niet binnenhalen. Een zevende plaats valt hem ten dele. **Lucien Demunster** kaapt de zege wel weg in Hombeek, voor **Alfons Jacobs** en **René Braem**. Winnen kan Christiaens nog wel in Tremelo, waar hij **Jozef Mariën** en **Pol Schaecken** te snel af is. Amper een week later, op 20 juli 1954, kroont Christiaens zich weer de snelste, deze keer in Denderleeuw. Onder meer **Jef Schils** en **Staf Van Vaerenberg** kunnen hem niet van een overwinning houden. Daarna volgt er nog een derde plaats in Buggenhout, waarna de Hombekenaar aan de start verschijnt van het criterium van Londerzeel. In deze wedstrijd, die voor hem quasi een thuismatch was, behaalt hij de mooiste zege uit zijn carrière. Voor een uitgelaten massa volk, vloert hij onder meer **Rik Van Steenbergen**, **Charly Gaul** en **Fred De Bruyne** in de spurt. Bij deze zege houdt het sprookje nog niet op. Christiaens eindigt als veertiende in het Groot Internationaal Criterium, achter wereldvedetten als Gino Bartali, Charly Gaul, Rik Van Steenbergen, Raymond Impanis en Stan Ockers. Wanneer alle na-Tour-criteriums zijn afgehaspeld, behaalt Christiaens nog een vierde plaats in Putte, waar Marcel Hendrickx de zege wegkaapt. Op vijf september 1954 gaat hij dan van start in de Ronde van Catalonië. In de tweede rit lijdt hij een dérailleurbreuk en komt na het peloton binnen. In de derde rit is hetzelfde lot hem beschoren. Weer begint hij in de zinderende hitte aan een hopeloze achtervolging. Wanneer zijn versnellingen het dan voor de tweede maal op één dag begeven, stapt hij in de volgwagen. Lang laat hij die opgave door zijn hoofd spoken, want op 29 september is hij al weer aan het feest. In Tienen gunt hij **Jan Delin** en **Willy Vannitsen** slechts een blik op zijn brede schouders. Dat is meteen het einde van zijn loopbaan op de weg. In de winter die volgt, is Christiaens wel nog te bewonderen op de piste, waar hij nog een aantal mooie prestaties neerzet, samen met zijn makker René Janssens.

Albert Christiaens en plaatselijke supporters in Hombeek.

De laatste koers die Christiaens rijdt is eerder een galawedstrijd. In maart 1955 neemt hij deel aan de Grote Prijs Der Gentleman. Dat is een koppeltijdrit met één beroepsrenner en één renner die beroeps is in een andere sport. Christiaens neemt deel met loper **Ward Schroeven**.

Na een zege wordt Albert Christiaens gemasseerd en gefeliciteerd door zijn steeds trouwe verzorger, Frans De Win.

Dit duo behaalt de tweede plaats, achter **Oscar Van Hulsel** en **André Vlayen**. Hierna houdt Albert Christiaens het voor bekeken. Op zijn 23ste heeft hij een ongelofelijk groot palmares bij elkaar gefietst. Hij was een klasbak pur sang, maar heeft slechts zeer kort meegedraaid bij de Belgische profs.

Van de weg naar het veld

Tot dan toe heeft de wielerclub enkel wedstrijden georganiseerd voor renners op de weg, maar dat verandert in 1953. Begin jaren 50 sluit **Frans Feremans** zich aan bij de Hombeekse Sportvrienden. Feremans is een ex-veldloper, die zich wil toeleggen op het veldrijden. Hij blijkt bijzonder succesvol in die discipline. De Sportvrienden organiseren echter geen veldritten. Toch wordt er al snel aan gedacht om dat wel te doen. Niet in het minst omdat er steeds meer problemen ontstaan bij het organiseren van wegkoersen. Steeds meer moeilijkheden ontstaan om op Mechels grondgebied te mogen doorkomen, waardoor Mahieu en Phlips beslissen om de gok te wagen. De eerste veldrit die Hombeek organiseert, telt meteen als provinciaal kampioenschap van Antwerpen. Frans Feremans gaat er met de kampioenentrui aan de haal, wat tot een groot feest leidt. Een jaar later zou diezelfde Feremans zich in eigen dorp tot Belgisch kampioen veldrijden kronen. Nu is heel Hombeek in de ban geraakt van deze discipline. De Sportvrienden zouden in de volgende jaren uitgroeien tot een vaste naam in het veldritwereldje, met de vele successen die daarbij horen[7]. Over het veldrijden gaan we hier niet verder uitweiden, dat wordt later nog uitvoerig besproken. Wel belangrijk voor de geschiedenis van de club zelf, is dat de Sportvrienden door het veldrijden immens populair worden. In 1954, het jaar dat Feremans Belgisch kampioen wordt, bereikt de wielerclub zijn hoogtepunt. Op dat ogenblik tellen de Hombeekse Sportvrienden 94 leden, 17 ereleden, 24 trompetters, 13 bestuursleden en maar liefst 57 aangesloten renners!
Nooit in de geschiedenis zal de club qua leden en populariteit nog zo'n hoge toppen scheren.

25 jaar Hombeekse Sportvrienden

In 1955 bestaat de wielerclub 25 jaar en krijgt daarmee de titel "Koninklijk" toegeschoven. Dat moet dan ook in stijl worden gevierd. Er wordt een speciaal comité aangesteld om het feest tot een onvergetelijke gebeurtenis te maken. De club heeft nooit beter gefloreerd dan nu, dus worden kosten noch moeite gespaard om alles in goede banen te leiden. Het bestuur ziet er ondertussen ook al helemaal anders uit dan bij de start. **Franz Mahieu** is na de Tweede Wereldoorlog tot voorzitter gekozen. **Jaak Van De Camp**, de vorige voorzitter, en **Alfons Verlinden,** vervullen samen de functie van ondervoorzitter. **Karel Phlips** is net als bij de start nog steeds secretaris. Ook neemt hij de taak van toneelleider op zich. Muziekleider is **Louis Teughels**, die zijn trompetters overal mee naartoe neemt. Oud-renners **Maurice Christiaens** en **Jef Geets** zijn rennersafgevaardigden. De anderen, de bestuursleden, zijn **Edouard Van De Camp**, **Emiel Coosemans**, **Frans Van Crombruggen**, **Alfons Willems**, **Frans Verbergt** en **Rik Spoelders**[8]. In het jubileumjaar wint **Frans Croon** het clubkampioenschap van Hombeek. Een overwinning die hij nooit zal vergeten. Croon is in 1938 geboren in Leest, maar komt vanaf 3 april 1955 uit voor de Hombeekse Sportvrienden. Een jaar later is het de beurt aan **Albert Van der Taelen** om zich tot clubkampioen te kronen. Hij is beter gewapend dan Leestenaar **Constant De Prins** en **René Verschueren**. Slechts 8 van de 24 aangesloten renners verschijnen aan de start voor dit clubkampioenschap.

[7] Meer hierover leest u in het artikel *Helden van het slijk: cyclocrossers van de Hombeekse Sportvrienden*, dat hierna wordt gepubliceerd
[8] Het Nieuwsblad/Sportwereld, 1955

De jaren vijftig vormen in hun geheel een absolute topperiode van de Hombeekse Sportvrienden, zeker wat het veldrijden betreft. Ook op de weg volgt er echter nog een belangrijke koers. In 1956 richten de Hombeekse Sportvrienden de finale in van het nieuwelingencriterium "Kleding VB", "Uurwerken Pontiac" en "Het Nieuwsblad-Sportwereld". **Leo Van Looy** kroont zich tot winnaar, hij is beter dan de 26 andere beste streekrenners. Nadien volgt er een variétéavond met een optreden van komiek **Theo Van Den Bosch**. De avond wordt afgesloten met een spetterende openluchtfuif.

Het bestuur van de Hombeekse Sportvrienden in 1954. Vlnr: Maurice Christiaens, Emiel Coosemans, Gaston Nobels, Frans Van Crombruggen, Alfons Verlinden, Edouard Van De Camp, Franz Mahieu, Alfons Willems, Edouard Goovaerts, Alfons Meert, Leon Denteneer, Jef Geets, Carlo Phlips en Rik Spoelders

Alles verloopt dus op wieltjes voor de club, maar toch krijgt ze in 1957 een zware klap te verwerken. **Emiel Coosemans**, één van de stichters, sterft na een lange aanslepende ziekte. Hij heeft sinds 1930 alles in het werk gesteld om de renners in de beste omstandigheden te laten trainen en koersen. Wanneer hij sterft, zijn alle bestuurslui in een diepe rouw. Wanneer diezelfde bestuurslui op de begrafenis opmerken dat er slechts één van de 24 aangesloten renners, namelijk **Rik Willems**, aanwezig is op de uitvaart, zijn zij diep teleurgesteld. **René Verschueren** was ook niet aanwezig op de begrafenis omdat hij in die periode onder de wapens was geroepen. Hij heeft zich dan ook laten verontschuldigen. De overige renners worden op het matje geroepen. Voor vele bestuurslui was dit een persoonlijke kwestie, en de wrevel zou zich nog lang laten voelen.

Maurice Christiaens vertelt over Emiel Coosemans:

"Miel werkte bij Eternit en ging altijd met de fiets naar het werk. Wanneer er een nieuw zadel werd aangekocht, monteerde hij dat op zijn vélo en reed er mee naar Kapelle-op-den-Bos. Zo waren alle zadels al ingereden tegen dat de coureurs er op moesten kruipen. Op 13 april 1958 wordt er een nieuwe mijlpaal in de clubgeschiedenis van de Hombeekse Sportvrienden bereikt. Dan organiseert de Hombeekse wielerclub een **Feest der Gedecoreerden**, waar de clubbestuurders worden gelauwerd voor hun jarenlange dienst. Ondervoorzitter Alfons Verlinden en secretaris **Karel Phlips** krijgen de medaille van de Orde van Leopold II, terwijl **Emiel Coosemans** postuum wordt gedecoreerd tot lid van de Kroonorde".

Toen zijn vrouw deze eremedaille in ontvangst nam, was dit een zeer emotioneel moment. Toch is dit een belangrijke dag voor de club. De Antwerpse provinciale voorzitter van de Belgische Wielerbond, de heer **Van Golen**, neemt het woord en bedankt de Hombeekse Sport-vrienden voor hun baanbrekend werk, dat vooral in het veldrijden een voorbeeld is:

Hij wees in zijn rede op het pioniers-werk dat verricht werd de laatste jaren in het veldrijden. Ook noemde hij het grote werk voortgebracht door allen, in het maatschappelijk leven. Ons clubblad noemde hij een unicum in zijn genre. Hij besloot met deze raad: Eendracht maakt macht en blijf allen vrienden onder elkaar![9]

Twee zusterclubs

De Hombeekse Sportvrienden draaien in de jaren vijftig zo goed, dat er in Hombeek zelfs ruimte is voor de oprichting van twee zusterclubs. Enerzijds een wielertoeristenclub en anderzijds een supportersclub voor één van de lokale helden. In 1957 wordt ***Rap zijn wint*** gesticht, een onderneming van de Sportvrienden, die zich toelegt op het organiseren van ritten voor wielertoeristen. De club is gevestigd op Hombeek-Plein en wordt gehuisvest in het lokaal "Huis ten Halve" bij **Joannes Philips**. De stichters zijn **Frans Van Loock**, **Albert Uytterhoeven**, **Jan De Win**, **Joannes Philips**, **Victor Van Asch** en **Robert Van Der Elst**. In de jaren zeventig werpt **Freddy Geets** zich op als voorzitter van ***Rap zijn wint***. Deze club beleeft zijn hoogtepunt in 1980, wanneer het de vijfde **Hombeekse Pijl** (sinds 1976) organiseert. Voor die koers kan de organisatie rekenen op niet minder dan 405 deelnemers! Voor *Rap zijn wint* had de Hombeekse club ook al eens een nevenclub in het leven geroepen, dat was in 1956, toen het veldrijden nog volop floreerde. ***Het Vliegend Wiel*** werd toen gesticht en vestigde zich op den Boskan t in 't Schuurke bij **Albert Teughels**. Eigenlijk was Het Vliegend Wiel een

[9] Tekst van Franz Mahieu in *De Sportvriend*, tweemaandelijks clubblad van De Hombeekse Sportvrienden, 1958, nr. 3

supportersclub van **René Verschueren** en die renner haalde op 14 jaar tijd 72 overwinningen binnen voor de Sportvrienden! Initiatiefnemers voor deze supportersclub zijn **Georges Lauwers**, **Louis Absillis**, **Domien Dubin**, **Albert Teughels** en **Frans De Hertogh.**

BK voor Cyclo-sportieven op de weg

In 1961, hetzelfde jaar dat het Belgisch kampioenschap veldrijden voor de tweede keer in Hombeek wordt betwist, organiseren de Hombeekse Sportvrienden ook het Belgisch kampioenschap voor cyclo-sportieven (ook wel het korporatievenkampioenschap genoemd) op de weg. Deze discipline is veel minder populair dan het gewone wielrennen op de weg of het veldrijden, maar dat maakt het BK niet minder mooi. Het is eigenlijk een Belgisch kampioenschap voor renners die ook buiten het fietsen nog een voltijdse job betrekken. Het wordt andermaal een succes. Des te meer omdat clubrenner **René Verschueren** er met de zilveren plak aan de haal gaat. Hij moet enkel **Alois Moens** voor zich dulden. Dit alles maakt dat ook dit een prachtige ervaring wordt voor de club.
René vertelt:

"Ik had die wedstrijd heel graag gewonnen. Hombeek organiseerde dat BK speciaal voor mij. Toen ik met Moens wegreed, heb ik nog geprobeerd het op een akkoordje te gooien, ook al omdat Aloïs het BK al meermaals had gewonnen. Helaas voor mij klopte hij mij genadeloos in de sprint…"

Bovendien brengt dit het wielrennen op de weg weer in the picture, waardoor ook daar opnieuw meer aandacht aan wordt besteed. De voorbije tien jaar is alle aandacht bijna uitsluitend naar het veldrijden gegaan, ook omdat de Sportvrienden één van de beste clubs in België waren op dat gebied, maar nu komt er opnieuw een kentering in het voordeel van het wegwielrennen. Wanneer twee jaar later een clubrenner twee bijzonder grote overwinningen mee naar Hombeek brengt, is de ommezwaai totaal. Voortaan zullen de Sportvrienden zich terug vooral richten op het organiseren van wegritten!

Die renner waarover sprake is **Julien Stevens** uit Muizen. Stevens is aangesloten bij de Sportvrienden en rijdt al enkele jaren voor de club. Echt grote overwinningen heeft hij nog niet op zijn palmares kunnen schrijven, maar dat verandert wanneer hij in 1963 naar het leger moet.

Als liefhebber wint hij onverwacht het Belgisch kampioenschap, iets wat zeer uitzonderlijk is voor een militair. Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij die prestatie nogmaals overdoet op het BK voor militairen. Stevens behaalt in de trui van de Sportvrienden in één jaar tijd dus twee nationale titels op de weg.

Julien Stevens, hier naast bestuurslid Maurice Christiaens, wordt in 1963 Belgisch kampioen bij de liefhebbers en bij de militairen.

Hombeek staat andermaal in rep en roer! Zeker wanneer hij later overstapt naar de profs en een nieuwe nationale titel achter zijn naam schrijft, krijgen de Sportvrienden weer alle eer. Bovendien wint hij nog nationale titels op de baan en in de ploegkoers, waardoor zijn naam is gevestigd. Stevens komt later zelfs nog uit voor de ploeg van **Eddy Merckx**, waar hij als superknecht fungeert. Hij rijdt onder meer voor Faema, Molteni en Ijsboerke. Hij diende achtereenvolgens **Van Steenbergen**, **Van Looy** en **Merckx**.

De tweede helft van de jaren zestig is een donkere periode voor de Sportvrienden. De meeste van de renners hebben de stal verlaten en trekken ofwel naar de profs, ofwel naar een concurrerende club. Ook is dit het moment dat de gevestigde waarden, mannen die de club jarenlang hebben gediend, er het bijltje bij neerleggen. We denken onder andere aan Frans Feremans, Rik Willems en René Verschuren. Zij zijn niet langer van de partij en de jeugd is niet meer zo gemotiveerd om aan amateurwielrennen te doen. Alles bij mekaar genomen moet de club aanvaarden dat het zich terug meer en meer op het organiseren van koersen zal moeten toeleggen en niet langer op het begeleiden van eigen renners.

Julien Stevens nadat hij zijn nationale titel bij de elite heeft behaald[10]. Op dit ogenblik rijdt hij dus niet meer voor de Sportvrienden, maar is hij al overgestapt naar het profpeloton.

Over de tweede helft van de jaren 60 vinden we nagenoeg niets in de annalen van de Hombeekse club, wat er duidelijk op duidt dat de toestand toen niet optimaal is geweest. Na het afscheid van Rik Willems in 1965 en het eerdere pensioen van Frans Feremans, tellen de Sportvrienden nog twee goede veldrijders. Het zijn **Leon Scheirs** en **Jos Matheussen**. Wanneer zij in 1966 allebei bij de profs hun geluk beproeven, is de glorie in het veldrijden definitief voorbij voor de Sportvrienden. Scheirs krijgt een contract aangeboden van **Okay** en Matheussen wordt ingelijfd door **Libertas**.

De Sportvrienden kaalgeplukt

Er was een tijd dat de Sportvrienden meer dan 50 aangesloten renners telden, maar die periode behoort al lang tot het verleden. De professionalisering van de wielersport gaat met rasse schreden vooruit, waardoor al het rijdend talent al heel vroeg wordt weggeplukt bij de amateurclubs, zo ook in Hombeek. Aan het begin van de jaren zeventig, amper tien jaar na de glorieperiode in het veldrijden, telt de Hombeekse wielerclub nog slechts 2 aangesloten renners: **Herman Van Steenwinckel** en **Louis Van den Bosch**. Slechts twee blauw-witte truien in het liefhebberspeloton, het is hoog tijd voor een nieuw charmeoffensief!

Wat de organisatie van wedstrijden betreft, spant Hombeek nog steeds de Mechelse kroon, dat is duidelijk. Amper anderhalve maand na het junior- en liefhebberscriterium is het opnieuw tijd voor een liefhebberskoers. **Luc Hermans**, die uitkomt voor het team van Maes Pils, kaapt de palm en de bloe-

[10] Foto Courtesy – Bart Vancoillie

13 juli 1969: een nieuw hoogtepunt?

In 1968 worden er voor het eerst sinds 1947 opnieuw profrenners uitgenodigd in Hombeek. Exrenner van de Hombeekse Sportvrienden, Julien Stevens, gaat er met de zege aan de haal. Dit succes smaakt naar meer en een jaar later wordt er een nieuw criterium aangewend. Toch is dit project veel groter dan dat van een jaar eerder. Van heinde en verre stroomt men toe naar de Hombeekse kerktoren, en dat allemaal om die ene grote ster aan het werk te zien: 2-voudig wereldkampioen **Rik Van Looy**. Julien Stevens is er dit jaar niet bij in Hombeek, hij is met zijn kopman Merckx actief in de Ronde van Frankrijk.

Rik Van Looy, getooid in de blauwe trui, aan de start van het Hombeekse criterium in de Diepestraat

Om 15 uur starten de profs aan de 101 ronden rond de Hombeekse kerktoren. De renners vertrekken in de Diepestraat, via het Stationsplein en de Sint-Maartenstraat naar de Hombekerkouter, en terug naar de Diepestraat. Van Looy kan niet winnen in Hombeek, die eer is weggelegd voor de Nederlander **Peter Kisner**, de Nederlandse kampioen van 1970, maar ook de enige renner die niet in het programmaboekje voorkwam. Dat kwam omdat de renner op goed geluk naar Hombeek was gekomen. Hij was helemaal niet gevraagd te starten, maar wilde dat absoluut. Omdat er een renner zijn kat had gestuurd, mocht hij beginnen, met alle gevol-gen van dien… Het criterium blijkt helaas een financiële strop voor de club. De 30.000 frank aan prijzengeld en de 10.000 frank voor de startpremies blijken te hoog gegrepen. Toch laat de club zich niet ontmoedigen en gaat ze door met het organiseren van criteria.

Een jaar later worden er 2 criteria gereden. Bij de juniors trekt **Eddy Van Hoof** uit Leest aan het langste eind, terwijl **Eddy Verstraeten** de nieuwelingenkoers wint.

men weg voor **Knockaert** en **Van Duyck**. Heel speciaal is deze overwinning, omdat Luc de zoon is van Gorgon Hermans, die in 1945 zelf nog voor de zege streed in een Hombeekse koers voor beroepsrenners.

De financiële pijngrens bereikt

Ondanks de tegenvallende financiële resultaten van de voorbije criteria in Hombeek, beslissen de Sportvrienden om in 1972 opnieuw een koers voor profs in te richten. Het is erop of eronder nu. Het moet en zal een spetterend succes worden. Voorzitter Mahieu beseft dat de wielerclub zich geen nieuwe misstap kan veroorloven. Op zondag 9 juli zal de wedstrijd doorgaan en om zich ervan te verzekeren dat er genoeg volk kan worden gemotiveerd om de renners in levenden lijve aan het werk te zien, halen de Sportvrienden enkele kleppers naar Hombeek. Julien Stevens, ploeggenoot van Merckx en ex-renner van de Sportvrienden, zal er samen met onder meer **Herman Van Springel** meedingen naar de zege in het Hombeekse criterium.

Samen met sportjournalist René Monshouwer bespreekt het bestuur van de Sportvrienden de laatste details voor de wedstrijd, 1972.

Helaas voor de Sportvrienden, nog maar eens dubbele pech. Herman Van Springel lost dan wel alle verwachtingen in door met de zege aan de haal te gaan, het criterium zou andermaal een financiële kater teweegbrengen. Het weer was barslecht en de publieke opkomst beneden alle peil. De renners waren op de afspraak, maar daar bleef het dan ook bij. Van Springel komt alleen aan en zorgt zo voor enige troost. De Sportvrienden kunnen een klinkende naam bijschrijven op hun erelijst. **Staf Van Roosbroeck** en **Alfons De Bal** vervolledigen het podium. Ondertussen is er ook intern weer het één en ander veranderd. **Jan Potums** wordt eind jaren 60 secretaris en neemt vanaf 1972 de functie van penningmeester op zich, een fakkel die hij overneemt van **Domien Dubin**. En ondertussen is er al een periode aangebroken waar er ook binnen de organisatie mag worden teruggeblikt naar het verleden…

Een halve eeuw wielersport

Op zondag 17 augustus 1980 bestaan de Hombeekse Sportvrienden 50 jaar. Omwille daarvan worden de bestuursleden uitgenodigd in de Kolommenzaal van het Mechelse stadhuis. Burgemeester **Jos Van Roy** en schepen **Karel Michiels** lauweren de stichters. De club verandert zijn naam definitief in "Koninklijke Wieler- en Supportersclub De Hombeekse Sportvrienden".
De club verandert ook de statuten en wordt vzw. Voorzitter Mahieu ontvangt de Gouden plak van de Stad Mechelen en de trompetters van de Sportvrienden spelen de melodie van "Eenvoudig maar goed"

Het bestuur van de Koninklijke Hombeekse Sportvrienden wordt gehuldigd op het Mechelse stadhuis, 17 augustus 1980. Vlnr: Maurice Christiaens, Alfons Willems, Carlo Phlips, Jos Van Roy, Alfons Verlinden, Karel Michiels, Franz Mahieu, Firmain Verlinden en Jan Potums

De maand nadien, in september, volgt er nog een driedaagse tentoonstelling op het oude gemeentehuis van Hombeek, en wel over de geschiedenis van de Hombeekse Sportvrienden. De tentoonstelling gaat door onder de naam ***50 jaar wielerleven in Hombeek*** en wordt na een toespraak van voorzitter Mahieu geopend door **Mechels schepen van Sport en Cultuur Jean Van der Sande**. Naast de talrijke bekers, palmen en krantenknipsels, krijgen ook enkele giften bijzondere aandacht. Zo kunnen de bezoekers de overwinningstrui van **Raymond Poulidor**, gewonnen in de Dauphiné Libéré van 1969, in Hombeek bewonderen. Liefst 45 van de 49 actieve verenigingen in Hombeek sturen een delegatie naar de officiële opening. Na de tentoonstelling neemt Franz Mahieu omwille van gezondheidsredenen ontslag als voorzitter van de Hombeekse Sportvrienden. Hij wordt opgevolgd door Maurice Christiaens, die ook vandaag nog steeds het Eerste Lid van de wielerclub is. Mahieu is maar liefst 35 jaar lang voorzitter geweest en wordt dan ook terecht gehuldigd.

Ondertussen draait de koersenmolen in Hombeek opnieuw op volle toeren. Het vijftigjarig bestaan moet niet enkel naast, maar ook op het parcours worden gevierd. In 1980 worden daarom maar liefst vier wedstrijden georganiseerd door de Sport-

vrienden. Eerst en vooral zijn er de jaarlijkse wielerwedstrijden voor nieuwelingen en juniors, maar daarnaast is er ook nog een jubileumkoers voor liefhebbers. Verder is er ook nog een selectierit voor de **"Ster der Liefhebbers"**. En dat brengt ons bij een nieuwe trend. Sinds 1974 wordt er begin maart telkens een rit in het kader van dit regelmatigheidscriterium voor liefhebbers gereden in het dorp. Elke rit kan rekenen op meer dan 100 starters, aangezien de Ster der Liefhebbers één van de meest belangrijke prijzen van het seizoen is. De competitie wordt ingericht door **Het Nieuwsblad** en heeft dus nationale allure. Tot 1983 wordt er in Hombeek gekoerst voor ***De Ster***.

Guido Beyers wint in 1983 de sterrit in Hombeek en kroont zich zo tot laatste winnaar voor de Ster in het Zennedorp.

Hombeek heeft dus tien edities van de Sterrit voor Liefhebbers ingericht. En Hombeek was een belangrijke rit, aangezien zij het seizoen opende. De winnaar in Hombeek was dus ook meteen de leider voor het regelmatigheidscriterium, dat over twaalf ritten wordt beslecht. De Sportvrienden is bovendien de enige club in België die tien keer een rit heeft ingericht voor de Ster der Liefhebbers, wat ook wil zeggen dat de organisatie jaar na jaar op punt stond. Toch zijn er enkele mankementen geweest. Eén sterrit werd vroegtijdig afgevlagd omdat er in de buurt van Leest olie op het wegdek verzeild was geraakt. Dit was te gevaarlijk voor de renners. Via de radio werd er enkele jaren later meegedeeld dat het parcours onberijdbaar was wegens sneeuwoverlast. Hoewel alles was vrijgemaakt en er dus geen enkel probleem was om te koersen, kwam niemand opdagen. De andere jaren verliep wel alles op wieltjes.

6-daagse op rollen

Elk jaar met Pasen organiseren de Sportvrienden een zesdaagse op rollen. Dit initiatief wordt voor het eerst gehouden in 1979 en krijgt gaandeweg meer bijval. Elk deelnemend duo laat zich sponsoren door een zelfstandige en dingt mee naar de titel. Bovendien nemen ook een aantal meisjes het tegen elkaar op. De beste onder hen wordt gekroond tot Miss 6-daagse. **Edmond Phlips** wint de zesdaagse drie keer, in 1984, '85 en '86. Met zijn renners **Danny Steenackers** en **Werner Dietens** kaapt zijn metaalconstructiebedrijf drie jaar op rij de zege weg. Edmond Phlips is op dat ogenblik ook al de grote man achter de wielerclub, die hij sponsort en van degelijk en betrouwbaar materiaal voorziet.

Marc Van Damme wint het spurtnummer van de eerste zesdaagse, in 1979.

Ook in de miss-verkiezingen is een constante te vinden. Eerste miss is **Hilde Van Dam**, die zich de beste toont in 1979, maar de veelvraat is **Nora Christiaens**, dochter van voorzitter Maurice. Zij wint drie keer op rij tussen 1982 en '84.

Hilde Van Dam wordt in 1979 tot Miss zesdaagse gekroond

Uiteindelijk zou dit initiatief standhouden tot 1987. Het blijft dus bij negen edities, al zijn die zowel voor de organisatoren als voor de deelnemers onvergetelijk geworden. Ook de pers besteedt veel aandacht aan de Hombeekse actie. Elk jaar opnieuw zakken journalisten af naar het lokaal van de Hombeekse Sportvrienden om de evolutie tijdens de

zesdaagse op de voet te volgen. In 1980 loopt er helaas iets grondig mis bij de opening van de zesdaagse. Terwijl 200 toeschouwers en 14 duo's wachtten op de fietsen, stuurde de materiaal-leverancier zijn kat. De man uit Hemiksem kwam zijn contract niet na, waardoor de zesdaagse plots in het water viel. De gerechtsdeurwaarder deed de vaststellingen en zorgde ervoor dat er de dag erop een nieuwe leverancier kon worden aangesteld. Zo werd de tweede editie herleid tot een vijf- in plaats van zesdaagse.

De wielerclub in rouw

Op dinsdag 26 mei 1992 overlijdt Karel Phlips. Daarmee zijn de Hombeekse Sportvrienden de verpersoonlijking van hun club kwijt. De club wordt in een diepe rouw gedompeld en moet verder werken met de personen die nog overblijven. Phlips heeft de club met beide handen boven de doopvont gehouden en is tot zijn allerlaatste dag actief geweest voor de Hombeekse wielerclub..

Carlo Phlips was sinds de stichting tot zijn dood het kloppende hart van de Hombeekse Sportvrienden

Carlo Phlips, in Hombeek geboren op **13 maart 1904,** wordt al snel gegrepen door de koersmicrobe In 1930, hetzelfde jaar dat hij met zijn vrienden de Hombeekse Sportvrienden stichtte, trad hij in het huwelijk. De club zou zijn leven worden, maar toch had hij ook nog tijd om zich met andere dingen bezig te houden. Zo is hij tijdens de Tweede Wereldoorlog actief als lid van de gewapende weerstand, de Witte Brigade en Fidelio. Na de wereldbrand wordt hij bestuurslid van de NSB. Ook op politiek vlak liet hij zich niet ongemoeid. Twaalf jaar zetelt hij in de gemeenteraad, en zes jaar fungeert hij als schepen.

Het grootste deel van zijn tijd wordt echter in beslag genomen door de koers zelf. Liefst 39 jaar lang is hij koers- en aankomstrechter. Daarnaast leidt hij ook het toneelkorps van de Sportvrienden. Hij treedt er op als dirigent en als speler. Ook was Phlips een fervent Racing-supporter. Zelden miste hij een thuiswedstrijd van de groen-witten. Ook was hij lid van "De Racinger" en "Sus Valkenborgh". In het muzikale verenigingsleven hoorde hij bij drie fanfares, namelijk "De Vrolijke Vrienden" en "Sint-Cecilia" in Hombeek en ook nog eens bij "Sint-Cecilia" in Leest. Op professioneel gebied zal hij uiteraard de geschiedenis in gaan als stichter van het Metaalconstructiebedrijf Phlips, in Hombeek-dorp. Op woensdag drie juni 1992 gaat zijn begrafenis door in de Sint-Martinuskerk van Hombeek, waarna hij wordt bijgezet in de familiegrafkelder.

Een tweede jeugd

Na de dood van Carlo Phlips zitten de Hombeekse Sportvrienden in het slop. De club telt geen enkele renner meer in zijn rangen. Daar houdt de ellende niet op want kan een heel jaar lang niet kan worden gekoerst in het Zennedorp wegens wegenwerken. In 1993 klaart de hemel weer op boven Hombeek. Beroepsrenner **Patrick Verschueren**, zoon van oud-renner René Verschueren, hangt zijn fiets definitief aan de haak en engageert zich als sportdirecteur bij de Sportvrienden. Bovendien slaagt hij er met de club in een contract af te sluiten met fietsenbouwer **Giant**, die van de Hombeekse ploeg een semi-professionele club willen maken. En daar slagen ze in. Enkele grote talenten worden binnengehaald en Verschueren neemt plaats achter het stuur van de volgwagen. De resultaten laten niet op zich wachten. Met jonge kleppers als **Frank Vandenbroucke**, die later bij de profs nog winnaar zou worden van onder meer Parijs-Nice en Luik-Bastenaken-Luik, **Geert Van Crombruggen** en **Dave Van Campenhout**, wordt de ene na de andere zege binnengehaald. Maar ook de liefhebbers laten van zich spreken. Met **Carl Roes**, **Peter Van Hoof** en **Gert Van Brabant** hebben de Sportvrienden ook daar drie absolute toppers in hun midden.

De reden waarom Giant een contract afsluit met de sportvrienden is simpel. De fietsenbouwer wil zich manifesteren in het wielerwereldje, maar heeft zelf geen aansluiting bij de BWB. De Hombeekse Sportvrienden hebben dat wel, en zijn bovendien al een gevestigde waarde in het wielermilieu. Daarom is de samenwerking voor beide partijen een win-win-situatie. Bovendien hebben de Sportvrienden al zestig jaar ervaring met het organiseren van

koersen, een know-how die onbetaalbaar is voor de sponsor.

De ploeg die provinciaal kampioen tijdrijden werd, 1993. Men herkent Cerdric Van Lommel, Gert Van Brabant, Carl Roes en Johan De Proft. U ziet ook sportbestuurder Patrick Verschueren, voorzitter Maurice Christiaens en afgevaardigde Domien Dubin

De eerste koers waaraan de kersverse ploeg deelneemt, wordt uiteraard in eigen dorp beslecht. Niet toevallig is het ook een clubrenner die met de zege gaat lopen. Gert Van Brabant kroont zich de beste en de Giant-trein is definitief vertrokken. Het eerstvolgende seizoen is de Hombeekse ploeg niet te stoppen. Maar liefst 65 overwinningen worden binnengehaald bij de liefhebbers en 3 bij de nieuwelingen.

Carl Roes kroont zich in 1993 tot Kampioen van België bij de liefhebbers.

De uitschieters van dit seizoen zijn ongetwijfeld de winst in het provinciaal kampioenschap tijdrijden, de nationale titel van Carl Roes bij de liefhebbers en de winst in het interclubkampioenschap van België bij de liefhebbers. De eerste titel wordt echter binnengehaald door rastalent **Frank Vandenbroucke**. Hij kroont zich in februari 1993 al tot Belgisch kampioen ploegenkoers over 50 kilometer. Hombeek draait weer volop mee aan de top in België.

Het jaar nadien is zo mogelijk nog meer succesvol. De 65 overwinningen van 1993 worden nog overtroffen: 67 zegepralen worden nu mee terug naar Hombeek gebracht. Een nationale titel zit er deze keer niet in, al kan Danny Sleeckx wel furore maken door als eerste te eindigen in het provinciale kampioenschap van Antwerpen bij de liefhebbers.

Danny Sleecks viert samen met voorzitter Christiaens zijn provinciale titel bij de liefhebbers, 1994

De Sportvrienden zijn in twee jaar tijd dus glorierijk teruggekeerd op het nationale wielertoneel, maar zoals zo vaak duren mooie liedjes nooit lang. Giant verbreekt na twee jaar het contract met de Hombeekse Sportvrienden. De reden daarvoor is nog steeds onduidelijk. Feit is wel dat er nooit enige onenigheid is geweest tussen beide partijen. Het is wel zo dat Giant verkoos om zelf een eigen ploeg op te richten, zonder daarvoor te hoeven samenwerken met een bestaande club. De leden van de Hombeekse Sportvrienden vermoeden dat het schoentje wrong bij de publiciteit. Overal in de krant stond te lezen dat de Hombeekse Sportvrienden weer maar eens een overwinning hadden binnengehaald. Sponsor Giant werd daarbij vaak vergeten en wellicht heeft hij daarom een einde

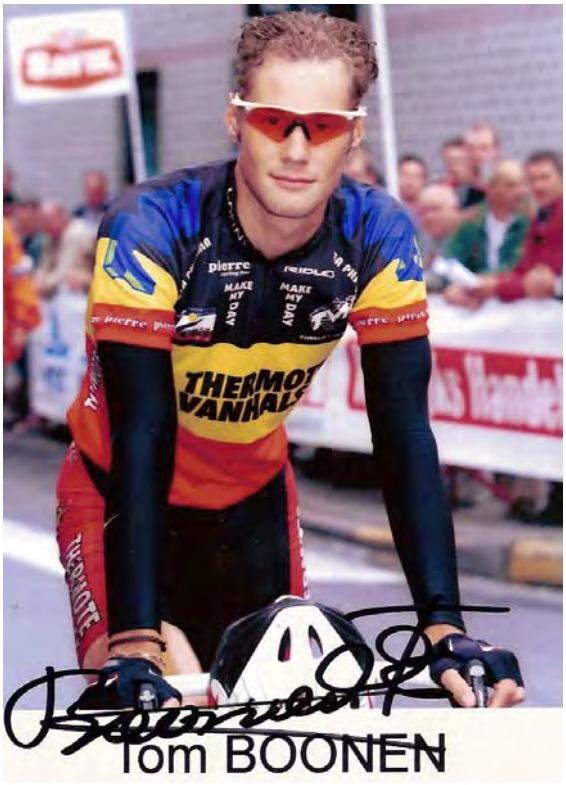
gemaakt aan de samenwerking. Hoewel er geen ruzie was, ging de paranoia van Giant zo ver dat de sponsor zelfs niet duldde dat er in het klein de naam van de Hombeekse Sportvrienden op de trui zou komen. Enkel nog Giant mocht op de trui staan.

Hoe het ook zij, de Sportvrienden zijn terug bij af. Geen sponsor meer, de renners verlaten het nest, en de club moet op zoek naar nieuwe inkomsten.

De Hombeekse kampioenen worden in 1993 gehuldigd op het Mechelse stadhuis. Op de foto vlnr: Domien Dubin, Frank Vandenbroucke, Maurice Christiaens, Carl Roes en Patrick Verschueren

In bange dagen moet men vertrouwen op de mensen die men het beste kent en zo ook nu. Er worden nog wel ritten georganiseerd in Hombeek, maar er kan niet ontkend worden dat de glorieperiode definitief voorbij is. Het is **Edmond Phlips** met zijn metaalconstructiebedrijf die de club levend houdt. Hij blijft geld pompen in de club en zorgt ervoor dat de activiteiten kunnen doorgaan. Zonder hem had de contractopzegging van Giant wellicht het einde van de Hombeekse Sportvrienden betekend. Ook **Louis Pepermans** en **Victoire Phlips**, die het lokaal open hielden, verdienen een pluim. Zij stelden hun kroeg gratis ter beschikking van de Sportvrienden, zodat er toch nog kon worden doorgegaan met het organiseren van ritten. De sportvrienden storten zich terug op het organiseren van koersen voor juniors, nieuwelingen en liefhebbers. Toch komt er een einde aan het koersgebeuren in Hombeek. Wanneer de stad Mechelen beslist om de Hombeekse dorpskom helemaal te vernieuwen, is het sportliedje definitief gezongen. Door de vele vluchtheuvels is het te gevaarlijk om nog langer koersen te organiseren in het Zennedorp. Toch hebben de Sportvrienden in schoonheid kunnen eindigen. De laatste winnaar in Hombeek is immers niemand minder dan **Tom Boonen**. Hij wint bij de beloften op 15 september 2001 voor **Nick Nuyens**. Boonen treedt in Hombeek aan in zijn Belgisch kampioenentrui, die hij alle eer aan doet. Over het verdere palmares van de kampioen uit Balen hoeft wellicht geen uitleg. Een mooie afsluiter voor de Hombeekse koersgeschiedenis! Hoewel er nadien geen koersen meer doorgaan in Hombeek, kan men niet stellen dat de club dood is. Ze is wel degelijk nog actief.

Tom Boonen staat als laatste winnaar in Hombeek in de geschiedenisboeken gegrift

In 2000 wordt het 70-jarig bestaan nog uitbundig gevierd. Tussen 1930 en 2001 heeft de club zo'n 180 wielerwedstrijden ingericht en daarbij heeft ze vaak steun verleend aan omliggende clubs, wanneer die een koers organiseerden. Wedstrijden organiseren doet de club niet meer, maar ze werkt nog mee aan projecten in de buurt.
Het huidige bestuur ziet er als volgt uit:

Voorzitter: Maurice Christiaens
Secretaris/Penningmeester: Edmond Phlips
Ondervoorzitter: Firmain Verlinden
Vicevoorzitter: René Jacobs
Sportsecretaris: Domien Dubin

Palmares

Kampioen van België veldrijden: Frans Feremans (1954), René De Rey (1957)
Kampioen van België liefhebbers: Julien Stevens (1963), Carl Roes (1993)
Kampioen van België militair: Julien Stevens (1963)
Kampioen van België Interclub veldrijden: 1959, 1961
Kampioen van België Interclub liefhebbers: 1993
Kampioen van België ploegenkoers over 50 km: Frank Vandenbroucke (1993)
Vicekampioen van België cyclosportieven op de weg: René Verschueren (1961)
Vicekampioen van België militair: Albert Christiaens (1952)
Kampioen van Antwerpen veldrijden: Frans Feremans (1953, '54, '55, '56), René De Rey (1957, '58), Leon Scheirs (1961, '63), Jos Mattheussen (1962)
Kampioen van Brabant veldrijden: Rik Willems (1958)
Kampioen van Antwerpen liefhebbers: Danny Sleecks (1994)
Kampioen van Antwerpen tijdrijden liefhebbers: 1993

Een merkwaardig ANKER-en-ZON-spel

François van der Jeught

Van dezelfde auteur verscheen in het kringblad van 1995, blz. 105-110 onder de naam **"Anker en Zon, een oud teerlingspel"**een eerste bijdrage over dit merkwaardig amusement dat bij onze groot- en overgrootouders erg in trek was in de 20ste eeuw.

Begin februari 2007 bracht Marc Wellens, de conservator van het Speelgoedmuseum Mechelen vzw, mij ervan op de hoogte dat het museum toen recent een merkwaardig *anker-en-zon*-spel had verworven.[11] Hij beschreef het als een houten kistje, waarin een soort *roulette* opgeborgen zit en een klein matje. Hierop staan de figuren afgebeeld met daarop de figuren van het *anker-en-zon*-spel: een zon, een anker, schoppenaas, hartenaas, klaverenaas en koekenaas. Hoe werd dit spel gespeeld?

Hoe *anker-en-zon* met teerlingen werd georganiseerd en de spelregels ervan in mekaar zaten, verwijzen we naar onze bijdrage in 't Ridderke van 1995 en deze - onder een andere redactie -, van 1996, verschenen in *'t Trojaans Hobbelpaard*, het jaarboek van het Speelgoedmuseum.[12]

Het volstaat om even in herinnering te brengen dat *anker-en-zon* met drie teerlingen werd gespeeld, waarop dezelfde figuren voorkwamen als op het matje. De spelers legden hierop hun inzetten. Toonden de drie teerlingen na het gooien dezelfde figuur, bijvoorbeeld *zon*, dan won de speler het drievoudige van het bedrag dat hij hierop had ingezet. Een speler won het dubbele van zijn inzet wanneer twee dobbelstenen dezelfde figuur vertoonden of hij won zijn inzet terug wanneer één van de drie dobbelsteen dezelfde figuur toonde. Men kon op verschillende figuren geld inleggen, maar de verloren inzetten, dus de bedragen gezet op figuren, die niet door de teerlingen waren gegooid, waren voor de bankier, hij dus, die het spel organiseerde.

Maar hoe verliep het *anker-en-zon*-spel dat in het houten kistje opgeborgen zat? Hiervoor kon ik opnieuw beroep doen op Hendrick de Buyser, die me jaren geleden dit vergeten gokspel had uitgelegd. Hij noemde dit type *anker-en-zon*-spel: *een moleke*.[13]

Het anker-en-zon-spel in bezit van het Speelgoedmuseum Mechelen vzw.

[11] Met oprechte dank aan Marc Wellens, voor de informatie en het toezenden van een foto van dit spel.

[12] F. VAN DER JEUGHT, *Anker en Zon. Een oud teerlingspel,* *'t Ridderke*, 10de jg., nr. 3, 3de trimester, 1995, p. 105-115. F. VAN DER JEUGHT, *Anker en Zon. Een oud teerlingspel,* in *'t Trojaanse Hobbelpaard*, jaarboek van het Speelgoedmuseum Mechelen v.z.w., Mechelen, januari 1996, p. 46-70.

[13] Interview van Hendrik de Buyser - die ik van harte dank voor zijn boeiend verhaal -, op 9 februari 2007 in Ramsdonk (Kapelle-op-den-Bos). Hendrik de Buyser was van 1982 tot 1994 gemeenteraadslid van Kapelle-op-den-Bos (provincie Vlaams-Brabant) en was bestuurslid van de Nationale Oudstrijdersbond - afdeling Kapelle-op-den-Bos. Hij was het ook, die mij het "met de pas spelen" heeft uitgelegd. Zie: F. VAN DER JEUGHT, *Met de pas spelen. Een vergeten teerlingspel*, 't Ridderke, 18de jaargang,nr. 2, mei-augustus, 2003, p. 58-60.

Op het molentje staan alle combinaties van de figuren, zoals die kunnen voorkomen bij het gooien van de drie dobbelstenen. Rondom, aan de rand van de schijf, zitten nageltjes.

Eerst werd het geld ingezet op de figuren op het matje. *Grote zetters*, d.w.z. spelers die grote bedragen inzetten, gokten vooral op *anker* of *zon*. Als dit gebeurd was - hiervoor gebruikte Hendrik de Buyser de uitdrukking: *als het geld gepasseerd is*- , zegde degene die het spel organiseerde:
- *"Alles mannen?"* of: *"Is' t alles?"*
Die vraag betekende dus of iedereen ingezet had. Dan werd aan het molentje gedraaid.

De schijf stopte doordat het pluimpje aan de zijkant tegen de nageltjes schuurde. Het pluimpje kwam tussen twee nageltjes te zitten als de schijf was stilgevallen en duidde meteen de combinatie aan die won.

Het geld dat op dezelfde figuren lag van het matje, werd dan uitbetaald aan de spelers. De regels over het uitbetalen waren dezelfde als bij het klassieke *anker-en-zon*-spel.

Hendrik de Buyser deelde mee dat hij dergelijk molentje nooit tijdens de bezetting in de streek van Asse, Merchtem, Opwijk, Meise, Londerzeel, Kapelle-op-den-Bos, Hombeek, Puurs of Lippelo, … had gezien. Nna de bezetting echter wel op één plaats, namelijk in Sint-Amands. Daar waren kort na 1945 zeven boogschutterslokalen gevestigd. De uitbaters lieten toe dat een wat oudere man dergelijk molentje bovenhaalde. Het was iets nieuws: het spel duurde langer dan het werpen met de teerlingen en het wachten op het stilvallen van de schijf was spannender. Hendrik de Buyser herinnert zich dat die man gekend was als "Oscar van Sint-Amands".

Na enkele decennia, mét de teloorgang van de tradities rond het wipschieten en de snelle opkomst van tal van (legale) gokspelen, geraakte het *anker-en-zon*-spel in de totale vergetelheid.

Het Speelgoedmuseum van Mechelen heeft met dit *moleke* in zijn verzameling ongetwijfeld een nieuwe, merkwaardige aanwinst verworven van een oud volks gokspel.

VMV
VENNOOTSCHAP
MECHELSE VEILINGEN C.V.
TEL. 015/55.11.11 FAX. 015/55.06.01

MEULDERMANS bvba
Bankstraat 13a -2811 Hombeek
Tel 015/42 25 12 fax 015/42 30 71
e-mail :meuldermans@attglobal.net
CDV 46613
Record
beleggingen
kredieten
verzekeringen
onafhankelijk Verzekeringsmakelaar

www.vastgoedplus.be
VASTGOED
Verkoop en verhuur van
Onroerende goederen
015/200 999
Eddy Mandelings — 0477/99 7000

FORTIS
BANK
Solid partners, flexible solutions

OP 11 NOVEMBER 2007, FEEST VAN SINT-MAARTEN, WERD IN DE PAROCHIEKERK DOOR MGR. DE BIE EN PASTOOR CALLEBAUT DE GEDENKSTEEN VOOR DE PAROCHIEPRIESTERS VAN HOMBEEK PLECHTIG INGEHULDIGD.

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
23ste Jaargang 2008 * Nr. 2 * april - juni

HOMBEEK IN DE BAN VAN CYCLO-CROSS.

Tussen 1953 en 1965 maakte WSC De Hombeekse Sportvrienden furore op het nationale veldrittoneel. De Hombeekse renners behoorden tot de besten die er op dat ogenblik rondreden.

verantwoordelijk uitgever: Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel 015 423326

afgiftekantoor
1980 ZEMST

DE KRINGWERKING

FIETSTOCHT zondag 31 augustus 2008 om 10:00 uur.

We rijden over uitgekozen rustige en landelijke wegen. Hombeek – Zemst – Zemst-Laar – Hombeek – Leest – Blaasveld – Klein-Willebroek – Heindonk (door het Broekreservaat) – Heffen – Leest – Hombeek.

Om veiligheidsredenen houden we het aantal deelnemers liefst beperk tot ongeveer 40 fietsers.
Middagstop rond 12.30 uur in eetcafé "De Kleine Heide" in Heffen.
We voorzien terug thuis te zijn rond 17.00 uur. Reserveren kan nu reeds bij

Raymond LAUWERS , Hombekerkouter 33 , 2811 HOMBEEK - tel 015/41 21 62

Een inschrijvingsstrook met menukeuze voor de middag en de prijs wordt nog verstuurd aan de deelnemers van vorig jaar en aan wie zich heeft gemeld voor dit jaar.

ALGEMENE VERGADERING met VOORDRACHT

De vergadering van begin september werd naar de eerste vrijdag van oktober verschoven omdat vele leden van de kring begin september op reis zijn naar Andalusië.

spreker: Roger VAN KERCKHOVEN
over Relegem en vestigingen nabij de Zenne

Cultuurhuis Leliëndaal vrijdag 3 oktober 2008 om 20:00 uur.

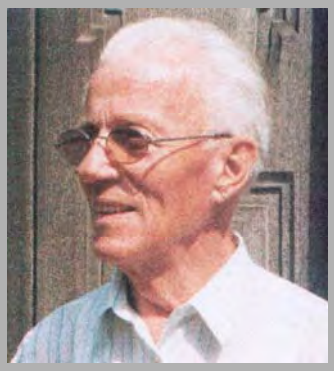
BHV

Exclussieve Hoembekareis naar BRUSSEL-HALLE-VILVOORDE zondag 5 oktober 2008

We werken een eendagsreis uit met de bus naar deze omgeving waar we zeker de Hallepoort van Brussel zullen bezoeken en wellicht "Saint Guidon" in Anderlecht en de stad Halle. Geen politiek dus !

Noteer de datum reeds maar we brengen u later op de hoogte

We rouwden om het heengaan.

Begin dit jaar hebben we ook afscheid moeten nemen van **Georges Nachtergaele**, erebestuurslid van onze kring. Op hem en op zijn vrouw Connie Jacobs heeft de kring van in de eerste uren beroep mogen doen. Bij gelijk welke organisatie of feest stak hij de handen uit de mouwen en de vele jaren dat hij ook medebestuurder was van onze kring, heeft hij zich vooral ingezet voor de jaarlijkse fietstocht. We zullen hem blijven herinneren als een vrij onopvallende man die onverwacht uit de hoek kon komen met een mop die heel het gezelschap aan het lachen bracht.

In februari van dit jaar hebben we ook het heengaan moeten betreuren van **Anette Gloris**, erelid van onze kring.

In mei is **Aloïs Jans**, voorzitter van de Oudheidkundige Kring van Mechelen, ten grave gedragen. Hij was een begenadigd spreker en Hoembeka heeft menigmaal op hem beroep mogen doen voor voordrachten, die hij op een pittige wijze heeft gebracht.

Eveneens in mei is **Maurice Christiaens** heengegaan. Hij was voorzitter van de Koninklijke Wielerclub Hombeekse Sportvrienden. Net voor zijn dood heeft hij nog een uitgebreid interview gegeven aan één van onze medewerkers. Hij had gehoopt het artikel nog te zien verschijnen, maar jammer genoeg is hij ons net iets te snel ontvallen.

Het overlijden van **E.H. Willem Mariën** wordt verder in dit blad uitvoerig besproken.

Een toonaangevende familie

Ward De Kempeneer

De familie Mariën in Hombeek is een begrip. Meer dan honderd jaar had ze een merkwaardige impact op het leven in Hombeek en vooral op dat van de parochie. De Mariëns stonden op een hoog niveau en dwongen bewondering af, blijkbaar ongenaakbaar en toch zo genegen en lief voor alle mensen. Een onverklaarbare symbiose van gereserveerde afstandelijkheid en innige hartelijkheid.

Het gezin telde vier dochters en twee zonen. Willem Mariën was de benjamin. Na een zeer actieve priesterloopbaan zette hij zich in voor zijn geboorteparochie. Dat deed hij met het optimisme en de dienstbaarheid van een diep overtuigde christen. Hij stond onvoorwaardelijk in dienst van zijn geloof tot het laatste greintje kracht. Hij stierf in mei na een korte ziekte.

Wat een triestig dorp

Vader Alfons Mariën, enige zoon van een aannemer uit Kessel, werd door zijn ouders naar de Mechelse normaalschool gestuurd omdat ze hem fysiek niet opgewassen achtten voor zware handarbeid. Hij verbleef in de stad als kostganger bij de familie Janssens. De internen maakten van de vrije donderdagnamiddag wel eens gebruik om een wandeling te doen in de omliggende dorpen. Zo kwam Alfons voor het eerst in aanraking met Hombeek. Dit gebeurde rond 1900 toen ons dorp één slijkerige modderpoel was. De Zenne was juist verlegd en de oude bedding tussen de dorpshuizen was nog een gapende wonde. Dat moet wel een afknapper geweest zijn en teleurgesteld riep hij uit: "Wat een triestig dorp. Hier kom ik nooit meer terug".
Het verkeerde. Alfons Mariën heeft in Hombeek 61 jaar gewoond met groot enthousiasme. Hij begon als hulponderwijzer in 1902 van de 'jongensschool', werd nadien hoofdonderwijzer en was zijn leven lang de éminence grise van de gemeente.

Vlug ingeburgerd en vlug van meester naar schoolhoofd

Hombeek had bij zijn komst de naweeën van de schoolstrijd goed verwerkt. Naast de officiële gemeenteschool in de Bankstraat voor jongens was er sinds 1880 ook een vrije katholieke school voor meisjes verder in de Bankstraat. Het schoolhoofd in de jongensschool was Meester Vleminckx. Juffrouw Lemesle had deze staatsschool verlaten en was bestuurster geworden in de meisjesschool. In 1902 zocht het gemeentebestuur een jonge leerkracht, liefst overtuigd gelovig, als tegengewicht met de "blauwe" hoofdonderwijzer Vleminckx. Dat heeft men in Alfons Mariën zeker gevonden.

Ida Govaerts, dochter van het gemeenteraadslid Guilliam Govaerts, pachter op de Torekens was onderwijzeres in de meisjesschool. Deze school was veel kleiner dan die van de gemeente. In 1905 was daar een groot plaatsgebrek. Het werd door de gemeente toegestaan dat tijdelijk de jongste klassen zouden worden ondergebracht in leegstaande lokalen van de gemeenteschool. Daar leerde juffrouw Ida de wat jongere onderwijzer uit Lier beter kennen. In september 1908 zijn ze gehuwd.

Het gezin Alfons Mariên – Ida Govaerts

Alfons Mariën
(°Lier 29.4.1883, † Hombeek 10.5.1963)
zoon van Jan Frans Mariën en Rosalie Janssens
aannemer uit Kessel

Ida Govaerts
(° Hombeek 7.4.1875, † Hombeek 3.2.1957)
dochter van Guilliam en Sophie Van Steenwinckel
pachter op de hoeve van de Torekens

kinderen:
Maria (° 20.7.1909, † Hombeek 20.10.1952)
Rosa (°18.10.1910, † 8.8.2000)
Gerarda (°19.3.1913, † Mechelen 30.3.2005)
Louis (°8.11.1915), pater oblaat
Martha (°28.9.1918)
Willem (°26.1.1920, † Mech. 7.5.2008), priester

Tot zijn huwelijk was meester Mariën op logies bij de familie Teughels, herberg op de hoek van de Diepestraat. Met zijn vrouw gingen ze dan wonen in een nieuwgebouwde woning kort bij de pastorij (nu Gemeentestraat 1). Daar werden de twee oudste dochtertjes geboren. Toen meester Mariën in 1910 schoolhoofd werd en in de woning aan de school is gaan wonen, is zijn vrouw Ida gestopt met lesgeven.

Gelukkige jaren

Vier jaar nadien brak de Eerste Wereldoorlog uit. Voorbijtrekkende vluchtelingen moesten in de school worden opgenomen. Nog tijdens de oorlog zijn Louis en Martha geboren. In 1920 zag Willem het levenslicht. Meester Mariën was zeer actief. Hij was lid van vele verenigingen maar vooral deze die met kerk of cultuur te maken hadden. Volksvermaak of amusement was aan hem niet besteed. Nooit ambieerde hij het voorzitterschap en hij hield zich niet bezig met politiek.

Willem Mariën als leider van MAP (Martinuspatronaat) tussen Frans Solie en Tony Dons en andere leiders.

De jongens namen deel aan het ontspanningsleven dat onderpastoor Dierckx op touw had gezet in het patronaat. In de latere jeugdbeweging, het MAP (Martinuspatronaat), was Willem jeugdleider.

Twee zonen priester: één voor de oorlog

De oudste zoon Louis trad in bij de paters Oblaten. De grootste fierheid kende meester Mariën bij zijn eremis in Hombeek in 1939. Dat ging gepaard met grote luister en versierde straten met boompjes, bloemen, linten, vlaggen en spreuken.

Alle dochters studeerden af aan de normaalschool en gingen in het onderwijs: Maria in Hombeek, Rosa in Kapelle-op-den-Bos en Gerarda in Hombeek en Niel. In de dertiger jaren kende Hombeek een explosief ontstaan van verenigingen, vooral kerkelijke: van Eucharistische Kruistochters, kajotters en kajotsters tot boerenjeugd, van biddend Marialegioen tot vrouwengilden. Bij alle verenigingen konden Mariëns teruggevonden worden in het bestuur of als voorzitster. Huwen echter zat er niet in.

Pater Louis Mariën tussen moeder en vader bij het verlaten van de ouderlijke woning. De vijf jaar jongere Willem staat links van de vader en uiterst links Frans Nijs, pastoor van Hombeek.

Het gezin Mariën in 1917: staande Louis, Rosa, Maria, Gerarda en Wim. Zittend Martha, vader en moeder.

Intussen werd ons land een tweede maal overrompeld door Duitse troepen. Zoon Willem was net in het seminarie maar moest zich melden bij het reservecorps. Zijn wedervaren op drift in Frankrijk in 1940 beschreef hij eerder in dit blad.

Na de oorlog: een tweede priesterwijding

Een tweede maal werd het dorp op zijn kop gezet voor een priester in het gezin Mariën. De oorlog had echter nog naweeën qua voedsel en kleding door rantsoenering, maar toch werd weer de nieuwgewijde priester in processie begeleid van zijn huis naar de kerk. Voor de oorlog had Louis een kerk-

loon van 10 frank gekregen voor het celebreren van zijn eremis. De inflatie had sterk toegeslagen en Wim kreeg nu 45 frank.

Priester Wim Mariën, tussen moeder en vader in het kerkportaal na de plechtige eremis in Hombeek

De nieuwe woning in de Bankstraat

Het gezin is in de Bankstraat blijven wonen tot na de Tweede Wereldoorlog toen Meester Mariën gepensioneerd werd. Hij had dan 43 jaar ten dienste gestaan van de jeugd: 8 jaar als onderwijzer en 35 jaar als hoofdonderwijzer. Het gezin verhuisde toen naar de Statieplaats waar ze gewoond hebben tot de nieuwe woning in de Bankstraat opgetrokken werd. Daar is in 1952 dochter Maria overleden, in 1957 moeder en 6 jaar later ook vader Mariën.

De twee zonen beantwoordden overtuigend hun 'roeping' tot een priesterlijke opdracht: Louis bij de Oblaten in Verlaines en Wim in het onderwijs in Mechelen en in Aarschot en nadien in het parochieleven.

De dochters bleven in het ouderlijk huis wonen. Na het overlijden van Rosa in 2000 en Gerarda in 2005 is Martha er nu nog alleen.

Na een schitterende carrière in het onderwijs in Mechelen en Aarschot (zie volgende bijdrage van W. Hellemans) werd kanunnik Wim Mariën pastoor-deken van de metropolitane kerk van Sint-Rombouts te Mechelen.

Kerkviering in de Sint-Romboutskathedraal waar deken Wim Mariën assisteert bij kardinaal Godfried Daneels.

Terug in de parochie Sint-Martinus

Na zijn 70-ste keerde Wim terug naar zijn geboorteplaats. In het begin was het wat afkicken van zijn druk bestaan met grote verantwoordelijkheid. Met een brede glimlach pakte hij de toekomst weer aan en op geen tijd was hij terug ingeburgerd alsof een tweede jeugd begon als leider van het Sint-Martinuspatronaat. Ditmaal werd het de Sint-Martinusparochie. Met open armen werd hij ontvangen op alle bijeenkomsten, zowel bij families, wijkfeesten, parochiefeesten als bij de verenigingen.

Onze kring droeg hij hoog in zijn hart en steunde hij waar hij ook maar kon. We hebben dankbaar gebruik kunnen maken van zijn hulp met raad en daad. Zo stelde hij mee de geschiedenis samen van de jeugdbeweging in Hombeek die werd uitgegeven in 1992 in boekvorm. Verder werkte hij en zijn zuster Gerarda graag mee aan ons kringblad [1] en begiftigde hij ons archief. We blijven Wim en Gerarda hiervoor zeer erkentelijk.

Iedere zondag celebreerde Wim de mis in onze kerk. In het begin hield de parochiepriester ook nog contact met de zondagse misgangers door de elke eerste zondag van de maand zelf mis te lezen.

[1] Van Wim Mariën verschenen "Dierkske" jaar 2001, blz.75, "Exodus naar Frankrijk (1940)" jaar 1999, blz 48, "Herinneringen van een misdienaar", jaar 2001, blz.12. Van Gerarda Mariën verschenen "Hongaarse kinderen in Hombeek" jaar 1990, blz. 61, "Petroleumverlichting" jaar 1992, blz 97, "De moord aan Horckmansbos" jaar 1990, blz.11, "Het duurde langer dan verwacht (1944)" jaar 1994, blz 82, "Zand, schoon wit zand" jaar 1993, blz 59, "bijdragen over vader Mariën" jaar 1989, blz 79.

Dat zwakte af. Ook de weekmissen bleef Wim getrouw lezen: ofwel 's morgens vroeg of 's avonds laat. Weer of onweer deerde hem niet en evenmin of en veel volk was of soms maar één volgeling.

Waar haalde hij die kracht vandaan op zijn leeftijd ? Hombeek krijgt nu de indruk dat de parochie met hem zijn laatste 'echte' pastoor heeft verloren met een hart en een dienstbaarheid geput uit een onverwoestbare overtuiging.

Met hem is het laatste dunne restant glazuur verdwenen en het proces van aantasting bij de wortel is nu ingezet.

KERKSLUITING

Het heeft geen maand geduurd of het bisdom besloot de kerkdeur van Hombeek te sluiten op zondag. Een verzoek van de gelovigen die zich uitgesloten voelden, gericht aan de bisschop om hem te vragen tenminste één zondag per maand de kerk open te houden, werd verworpen met het motief :
"***Er zijn in de omliggende parochies zeker mogelijkheden om op zondag een misviering mee te maken*** ".

Het is juist geteld 210 jaar geleden dat onze kerkdeur voor het laatst werd dichtgenageld. Dat was in 1798 bij de bezetting door de Franse Revolutionairen. Onze oude pastoor De Backer werd toen verbannen en een steen achteraan in onze kerk herinnert daaraan. Zullen we nu ook een steen ophangen dat onze eigen priesters op 1 juli 2008 de gelovigen hebben uitgesloten uit hun eigen kerk op zondag ?

Toen kwam er massaal verzet. ***"Voor Outer en Heerd"*** heette de strijd die men voerde tegen een externe vijand die ons kwetste in de diepste gevoelens. Nu zijn het de kerkleiders zelf die wellicht rationeel maar gevoelloos de deur dichtdoen en zich keren tegen een grote groep gelovigen. Zij beseffen niet dat zeer waarschijnlijk het omgekeerde ook zal gebeuren.

De heemkundekring houdt zich bezig met de geschiedenis van dorp en parochie. Wat we hier beleven is ook geschiedenis maar geschiedenis waar men wellicht spijt zal van krijgen als het geschied is. Het weze zo. Amen

Op zondag voor 11 november, feest van de parochiepatroon Sint-Maarten, werd steeds een parochiemis opgedragen.
Nadien was er een dierenzegening en een traditionele ommegang van Sint-Maarten met begeleidende ruiters en ander gespan door het dorp.

Onze pastoors en vooral ook priester Wim Mariën, steunden steeds met groot enthousiasme deze amusante gebeurtenis.

Dit behoort tot het verleden.

Kanunnik Willem Mariën als directeur

Wilfried HELLEMANS

Vooraf

De pas overleden Hombekenaar kanunnik Wim Mariën (°1920, +2008) moet in dit tijdschrift niet meer voorge-steld worden. Als jongste kind (van zes en tweede zoon) van Ida Govaerts (°1875, +1957) en hoofdonderwijzer Alfons Mariën (°1883, +1963) kent elke Hombekenaar hem. Maar misschien mogen in een paar regeltjes zijn *vormingsjaren* en zijn *loopbaan* wel geschetst worden.

Vorming

Geboren op 25 januari 1920 volgde hij de lagere school (van het tweede tot en met het zevende leerjaar) in Hombeek en, na een zevende voorbereidend jaar (in 1931-1932), de Grieks-Latijnse humaniora aan het Mechelse Sint-Romboutscollege (van september 1932 tot juni 1938). Hij wilde priester worden. Hem werd opgedragen binnen te gaan in het Leo XIII-seminarie te Leuven en er zich tegelijk aan de Katholieke universiteit in te schrijven voor de kandidatuur klassieke talen (2 jaar). Tijdens het tweede academiejaar (1939-1940) brak de Tweede Wereldoorlog uit; aan de universiteit werden de colleges opgeschort en Wim Mariën, reeds in toga, ondernam deels met andere jongeren uit Hombeek een avontuurlijke tocht door Frankrijk die bijna drie maanden duurde en die hijzelf in "'t Ridderke" beschreef als 'Exodus naar Frankrijk'.[2] Weer thuis volgde hij nog een éénjarige cursus filosofie en werd baccalaureaat in de thomistische filosofie (1941). Dan studeerde hij vier jaar theologie aan het Mechelse grootseminarie (in de huidige F. de Mérodestraat). Op 27 mei 1945 ontving hij de priesterwijding in de Mechelse metropolitane kerk. Amper twee dagen erna deed hij zijn eremis in de Hombeekse parochiekerk.

Die plechtigheid was er 'de eerste belangrijke naoorlogse gebeurtenis' lezen we.[3] Dan mocht/moest hij zijn klassieke studies te Leuven verderzetten en na opnieuw twee jaar was hij licenciaat in de klassieke filologie (1947), klaar om Grieks en Latijn te onderwijzen.

Loopbaan

Gauw kwam zijn eerste benoeming eraan: op 30 augustus 1947 werd hij ***leraar*** aan het hem vertrouwde Sint-Romboutscollege.

Retoricaleraar Wim Marien en kanunnik Edward Gouverneur, toenmalig directeur van het Sint-Romboutscollege, Mechelen.

[2] Zie: 14de jaargang 1999 Nr. 2 p.50-57.

[3] In: "'t Ridderke", 20ste Jaargang 2005 Nr. 4 p. 99; er staat daar wel dat hij in 1946 werd gewijd.

Na één jaar had hij (in Leuven) ook zijn aggregaat behaald (1948) en tot 1961 of veertien jaar zou hij in Mechelen blijven. Drie jaar was hij er titularis van een derde Grieks-Latijnse (nu is dat een vierde jaar) en vanaf 1950 was hij elf jaar titularis van de retorica (of het laatste jaar); daarbij onderwees hij ook een zestal jaren Frans.

Daarna werd hij tot ***directeur*** benoemd: eerst van het Sint-Jozefscollege te Aarschot (1961-1965) en vervolgens - maar nu als kersverse erekanunnik waar hij blijkbaar niet om gaf (1965) - van een compleet nieuwe instelling: het Mechelse Sint-Rombouts-instituut (1965-1971). Dit tot begin juli 1971 zijn laatste benoeming volgde: die tot ***pastoor-deken*** van Sint-Rumoldus te Mechelen waar hij op 14 augustus werd aangesteld. Dit bleef hij tot 1992. Sinds hij op rust was, woonde hij weer in Hombeek en was de kring gesloten. Daar ook wilde hij zijn uitvaart en begraven worden.

Leraar, directeur, pastoor-deken: een steeds bredere verantwoordelijkheid was dat. Toch gaan we in dit artikel uitsluitend in op zijn activiteiten als ***directeur*** in Aarschot - de mooiste periode in zijn loopbaan, vond hijzelf - en in Mechelen.

Directeur van het St.-Jozefscollege te Aarschot

Dit college ontstond in moeilijke omstandigheden in 1876; de Aarschotse liberalen waren er zeker niet gelukkig mee. Van de (tot nog toe) zeventien directeurs was E. H. Mariën de veertiende. Voorgangers van hem waren o.a. de eerwaarde heren Jan Bols (1876-1884), Jacob Muyldermans (1884-1887) en Edward Gouverneur (1942-1943). Zij worden hier vermeld omdat hun betekenis verder reikt dan het Aarschotse én omdat ze ongetwijfeld door een aantal lezers gekend zijn. Zo was **Jan Bols**, samen met de latere kanunnik **Jacob Muyldermans** uit Kapelle-o/d-Bos - en deze laatste is voor Hoembeka toch geen onbekende[4] - de samensteller van een tweedelige bloemlezing die veel jaren in het (katholiek) secundair onderwijs gebruikt werd. Namelijk: '*Nederduitsche Bloemlezing. Dicht- en Prozastukken verzameld en voorzien met aanteekeningen, eene schets van de geschiedenis onzer letterkunde, enz*' (dl.1, 1884 en dl.2, 1888). Zelf had J. Muyldermans er een twintigtal 'moraliserende en belerende stukjes voor geschreven'[5], door hem vertaald uit of bewerkt naar het Hoogduits. Een verdienste van hun zo dikwijls herdrukte bloemlezing was zeker dat er verzen van Guido Gezelle (°1830, + 1899) in opgenomen waren en zo breder bekend werden. (Men zie ze gerust als de tweedelige voorloper van de vierdelige (en betere) bloemlezing '*Zuid en Noord*' die door jezuïeten is samengesteld.)

Edward Gouverneur (°1910, †1991) ten slotte hebben heel wat lezers ongetwijfeld nog persoonlijk gekend: hetzij als directeur van het Mechels college wat hij tweeëntwintig jaar was (1943-1965), misschien als propagandist van het 'Feest van de 10.000' en als samensteller van de knappe brochure erbij (1957) ofwel als de grote organisator van de Hanswijkcavalcade die (in 1963) drie keer uitging én van de jaarlijkse Hanswijkprocessie. Dat ook de Klein-Brabantse priester-dichter **Jan Hammenecker** (°1878, +1932) zes en een half jaar leraar was in Aarschot mag hier eveneens vermeld worden.

Aarschot. Daar werd priester Wim Mariën dus op 1 juli 1961 tot directeur benoemd en zou dat vier schooljaren blijven. Niet zo lang maar wat realiseerde hij er op die korte tijd? Achteraf bekeken was hij er de directeur van leerlingen en leerkrachten, een die de ouders ernstig nam en bepaald ook aandacht had voor de oud-leerlingen. Zijn directoraat lijkt duidelijk gestoeld op een behoorlijk pedagogisch project.

Directeur van leerlingen en leerkrachten

Toen E.H. Mariën aankwam in Aarschot (1961-1962) telde de school 416 lagere-schoolleerlingen en 484 humanioraleerlingen. Er waren 19 onderwijzers (onder wie 1 vrouw) en een schoolhoofd; in de humaniora waren 34 leraars werkzaam (14 priesters en 21 leken), 1 directeur en 2 studiemeesters.[6] Constant ging zijn aandacht naar het leerlingenaantal omdat het mee de bloei bepaalt van een school. Ook zette hij zich direct in, bij de erkenning van de economische afdeling, om de wetenschappelijke A te kunnen starten. De pas gestichte avondschool -

[4] Zie: Hoembekania (dl. 7) p. 151-153.

[5] J. Ceulemans (2001, dl. 1) p. 57.

[6] J. Ceulemans, (2002, dl. 2) p. 165.

weliswaar met een eigen directie en dus grotelijks een mindere zorg - gebruikte de lokalen van het college. Eigenlijk was het een talen- en handelsinstituut en vooral de afdeling talen (Engels, Frans, Nederlands en Duits) bloeide; drie jaar later zouden haar eerste gediplomeerden de school verlaten.

Nieuwbouw

Wat absoluut nodig bleek naast andere materiële behoeften, was een onmiddellijke nieuwbouw voor de *lagere school*. Directeur Mariën zette er zich voor in en slaagde: na een voorlopige oplossing in ruggespraak met het Damiaancollege van de paters picpussen, stond er na drie jaar een nieuw gebouw. Ook erg nodige nieuwe *sanitaire installaties* liet hij er tot stand brengen. En moet het gezegd dat hij ook het *koor van de kapel* liet aanpassen aan de postconciliaire liturgie?

Dat bouwen geld kost, weet iedereen. Daarom organiseerde hij (in 1964) de eerste *Vlaamse kermis* in dit college: het herfstfeest waaraan werkelijk alleman meedeed. De inspiratie hiervoor had hij uit Mechelen meegebracht.

Directeur Willem Mariën met de leraar en leerlingen van de retorica in het college in Aarschot

Pedagogische bekommernissen

Behalve de zorg voor de gebouwen, waren er ook andere bekommernissen. Hierbij wilde hij voortbouwen op het bestaande: wat goed was, kon behouden blijven. Maar anderzijds besefte hij wel dat tijden en zeden veranderen. En zo ging bv. de *godsdienstige vorming* in ruime zin met 'ook jeugdbeweging, ontspanning, gemengde ontmoetingen en verenigingsleven'[7] mee onder de loupe. Al was hij zeker geen ruitenbreker. Hij behield bv. de verplichting 'regelmatig, in principe dagelijks'[8] de H. Mis bij te wonen maar schafte vanaf zijn tweede jaar het door de parochiepriester wekelijks te ondertekenen controlebriefje af, het zgn. 'misbriefje'. En de retraites, in september gepreekt voor een volle kapel jonge gasten, verving hij, eveneens vanaf zijn tweede jaar, door recollecties / bezinningen in kleinere groepen. Een vrijwillige Lourdesbedevaart voor humanioraleerlingen uit de vier laagste humanioraklassen was een intiatief van een priester-leraar (1963).

Een *verzorgde taal en houding* ging de directeur ter harte. En vorming door *toneel.* In zijn college werd al toneel gespeeld door de leerlingen (mee om reizen te betalen) én door de KSA. Maar hij gaf de leerlingen van de hoogste klassen de kans om elders betere voorstellingen te gaan bekijken. Toneel als vormingsmiddel: het was al eeuwen terug door de jezuïeten gepropageerd. Sinds 1951 werden te Mechelen in het Sint-Romboutscollege door vooral beroepsgezelschappen zowel 'klassieke meesterwerken als waardevolle stukken uit het moderne repertoire opgevoerd, (...)'.[9] E.H. Mariën had dit als leraar meegemaakt en als directeur wilde hij het zijn Aarschotse leerlingen niet onthouden. Zo zagen ze jaar na jaar een klassiek of modern klassiek werk. Ook werden de al enkele jaren bestaande *filmfora* verdergezet. En zelfs *ballet* werd niet vergeten: één keer kon wie dat wilde mee naar Brussel om er het 'Ballet van de XXe eeuw (Maurice Béjart) de 'IXe symphonie' te zien dansen. *Muziekbeleving* kon in het aanwezige schoolkoor en via de 'Jeugd en Muziek'-voorstellingen die directeur Mariën in Aarschot mee opstartte (1964). *Culturele reizen* naar Italië of Londen stonden voor de leerlingen uit de hoogste jaren eveneens op het jaarprogramma. En tijdens het groot verlof, steevast onder begeleiding van eigen leerkrachten, bleven er fietstochten en kampen plaatsvinden.

Sport vond E.H. Mariën niet minder belangrijk en als directeur speelde hij warempel zelf één keer mee voetbal: tegen de leerlingen in de leraarsploeg. Volop propageerde hij meerdere sportactiviteiten in zijn school: behalve voetbal ook basketbal. Wekelijks ging men zwemmen in Leuven (!) en in zijn school bestond bovendien een judoclub.

Ten slotte steunde hij ook de *jeugdbeweging*: hij was er immers zelf bij betrokken geweest in Hombeek en in Mechelen.[10] En dus bezorgde hij de KSA in zijn school weer een vast lokaal.

Wie dit rijtje initiatieven overloopt, merkt wel dat directeur Mariën overtuigd was dat het in de opvoeding om ***meer*** gaat ***dan alleen*** om ***het verstand***. Een mens is zoveel meer. Een andere opvallende bekommernis van de directeur was zijn bezorgdheid om ***de hele schoolgemeenschap*** bij het onderwijs- en opvoedingsproces te betrekken.

[7] Id., p. 168.
[8] Id., p. 169.
[9] G. Commissaris in: *Jaarboek 1966*, p. 32.
[10] In Hombeek was hij de eerste hoofdleider geweest van het MAP (Martinus-Patronaat); zie: Hoembekania (dl. 5) p. 24. En als leraar in Mechelen was hij KSA-proost geweest.

Zorg voor de schoolgemeenschap

Behalve leerlingen en leraars - allereerst de titularis - spelen uiteraard de ouders een belangrijke rol, ook op school.

Titularis

De titularis zag hij als de spil binnen het klasgebeuren. 'Van in het begin nodigde hij dan ook de titularissen "*met aandrang*" uit "*de leerlingen van hun klas thuis te gaan bezoeken in de loop van het schooljaar met dien verstande dat ze niemand uitsluiten en evenmin talrijker bezoeken afleggen bij bepaalde leerlingen.*"

Het was een zware opgave, maar de titularissen gingen, gezien de aandrang van hun directeur, op de uitnodiging in. De ervaring met huisbezoeken was trouwens zo goed dat sommigen het ook na het vertrek van Mariën nog jaren hebben volgehouden.'[11]

Collegeraad

Meedenken vond de directeur geen luxe. Daarom startte hij (in 1964) een 'collegeraad' waarin *leraars én leerlingen* (van de hoogste klassen) samen nadachten. De start was moeizaam en schoorvoetend maar hopelijk, zo schreef directeur Mariën, 'komen we toch stilaan tot een open en onbevangen gesprek en tot vruchtbare initiatieven.'[12] Later zou hieruit de 'leraarsraad' en de 'leerlingenraad' groeien.

Ouders

Directeur Mariën wilde de ouders eveneens betrekken bij zijn beleid. Zo gauw het kon wilde hij een reëel *oudercomité* en van bij de start ervan, nog tijdens zijn eerste jaar als directie, legde hij de ouders een heel programma voor. 'Hij had graag hun mening gekend over: het reglement, de ontspanning, het [school]tijdschrift *Brug*, de opvoedingsmethode en de -middelen, contactavonden voor ouders, mis, cinema, zwemmen, sportclubs, begin- en einduren van de lessen, busregeling, de zevende voorbereidende klassen (die hijzelf toch wat voorbijgestreefd vond, W.H.), de nieuwe wetenschappelijke A en de zaterdagavondstudie.'[13] Geef toe, een indrukwekkend programma. Ook later vroeg hij de ouders nog wat ze dachten over de toen nog erg plechtige proclamaties - ze werden nog tijdens zijn beleid afgeschaft - over het boekenfonds en de reizen.

Oud-leerlingen

Dat de *oud-leerlingenbond* na vijfentachtig jaar herboren werd en de oud-leerlingen jaarlijks een dag in hun vroegere school konden verbroederen, was in sterke mate het werk van directeur Mariën. In het Mechelse college had hij er het succes van ervaren en er zelf aan meegewerkt. Al in zijn eerste Aarschotse trimester had hij een hernieuwd bestuur op de been. Zijn verlangen was drievoudig: een driemaandelijks tijdschrift, een jaarboek en een jaarlijkse oud-leerlingendag. Dat tijdschrift '*Anker*' kwam er (vanaf april 1962) én de oud-leerlingendagen (vanaf oktober daarop).

Directeur van het St.-Romboutsinstituut te Mechelen

Het nieuws dat directeur W. Mariën in juli 1965 plots benoemd was tot directeur van het het Mechelse St.-Romboutsinstituut, een nieuw instituut, sloeg in Aarschot in als een bom. Er was paniek, zowel in Aarschot als in Mechelen waar kanunnik E. Gouverneur even plots uit 'zijn' college moest vertrekken naar de Brusselse Guimardstraat als secretarisgeneraal van het Interdiocesaan Centrum.

J. Ceulemans schrijft: 'In de leraarsgroep heerste verslagenheid. Vier jaar slechts was directeur Mariën in Aarschot mogen blijven. Zijn werk was nog niet af. De collegeraad, die voor de toekomst zoveel goeds beloofde, was pas enkele maanden actief en de bange vraag was of de nieuwe directeur de pas ontloken democratische inspraak verder zou laten gedijen.'[14] En wie er het jaarboek 1966 (van de Oud-Leerlingenbond van het St.-Romboutscollege) op naleest, merkt ook daar de ontreddering. Zoals op 10 juli: 'Grote verslagenheid: dagbladen melden de oprichting van het Sint-Romboutsinstituut en de fusie van de aartsbisschoppelijke middelbare jongensscholen van Mechelen, onder de algemene leiding van Zeereerw. Heer Mariën. (...) Wat zal er

[11] J. Ceulemans (2002, dl. 2) p. 170.
[12] Id., p. 199.
[13] Id., p. 169.
[14] Id., p. 222.

van het college geworden? Zal het Sint-Rombouts-college, dat zopas zijn honderdjarig bestaan vierde, ophouden te bestaan? Wat is het Sint-Rombouts-instituut?' En even verder op 17 juli: 'Benoeming van de studieprefecten in de verschillende afdelingen van het Sint-Romboutsinstituut, behalve in het college. Wordt er dan in het college geen studieprefect benoemd? Zal Zeereerw. Heer Mariën er de werkelijke directeur zijn? Zo niet, wie dan wel?'[15]

Kortom: niemand zag goed het wat en waarom in van die stichting. Maar E. H. Mariën werd én directeur én *erekanunnik*. Directeur van 'een scholenmastodont die zowel het kleinseminarie, het St.-Romboutscollege als de katholieke normaalschool omvatte. Hij zou in de riante directeursvertrekken van het kleinseminarie resideren. Die kwamen namelijk vrij, omdat de directeur van dat kleinseminarie de opengevallen directeursplaats in Aarschot moest komen innemen.'[16] Zo ging dat.... Elk van de drie instellingen kreeg een eigen studieprefect en de directeursfunctie van kanunnik Mariën zou overkoepelend zijn. Maar veel uitleg over het waarom en/of richtlijnen waar het naartoe moest, kreeg ook hij op het bisdom niet te horen. 'Men moet geen ingewijde zijn om in te zien dat hem hiermee een moeilijke, delicate en ondankbare taak op de schouders werd gelegd.'[17] De facto was hij niemands vriend want in samenwerking tussen scholen had toen niemand zin.

En toch waren de tijden wel degelijk veranderd. 'De franstalige aanspraken op een 'très grand Bruxelles' en de stellingname van de bisschoppen (13 mei 1966) zetten veel kwaad Vlaams bloed (...). Studenten en scholieren manifesteerden (...). De directie van het college nam in deze kwestie het Vlaamse standpunt in (...). Leerlingen, tot dan toe meestal volgzaam, ontpopten zich tot maatschappijkritische (...). De roep naar democratisering en inspraak werd overal gehoord (...)'[18]

In augustus 1971 verdween het Sint-Rombouts-instituut. Dat kanunnik W. Mariën steeds getracht heeft zich eerlijk van de hem gegeven 'taak te kwijten, zal niemand verwonderen van wie hem vroeger (...) heeft gekend. (...). Hem komt de verdienste toe de overheid steeds steeds objectief en vrijmoedig te hebben ingelicht over de toestanden en de noden van de betrokken onderwijsinstellingen en over de zin van het instituut dat hij vertegenwoordigde.'[19]

[15] In: *Jaarboek 1966*, p. 79 en 81.
[16] J. Ceulemans, (2002, dl. 2) p. 222.
[17] In: *Jaarboek 1972*, p. 73.
[18] In: *Jaarboek 1991*, p. 7-8.
[19] In: *Jaarboek 1972*, p. 73.

Besluit

Directeur W. Mariën heeft het Sint-Jozefscollege te Aarschot een ongelooflijke stimulans gegeven. Hij heeft er de inschrijving van de duizendste leerling beleefd. Dat de ervaringen uit zijn leraarstijd in Mechelen onder kanunnik E. Gouverneur hem hierbij van pas kwamen, heeft ook hij niet ontkend. In Aarschot heeft hij vanaf zijn eerste tot zijn laatste trimester hard gewerkt én resultaten geboekt. Een even hoge score bereiken in Mechelen werd hem moeilijk gemaakt omdat het Sint-Rombouts-instituut... een doodgeboren kind was. Herlees maar de laatste zin van de vorige paragraaf.

W Mariên bij het toedienen van het vormsel.

Bronnen:

- Gesprek met kanunnik W. Mariën op 22-11 en op 20-12-2007.
- *Jaarboek Koninklijke Oud-Leerlingenbond Sint-Romboutscollege*, Sint-Romboutscollege Mechelen. (Volgende jaarboeken werden geraadpleegd: 1962, 1966, 1972 en 1991.)
- J. Ceulemans, *125 Jaar Sint-Jozefscollege Aarschot [1876-2001]. Deel 1. Van het ontstaan tot de Tweede Wereldoorlog [1876-1943]*. Sint-Jozefscollege, Aarschot 2002.
- J. Ceulemans, *125 Jaar Sint-Jozefscollege Aarschot [1876-2001]. Deel 2. De grote vernieuwingen [1943-2001]*. Sint-Jozefscollege, Aarschot 2002. Hierin in het bijzonder: 'Directeur Willem Mariën (1961-1965)' p. 163-224.
- W. Mariën, *Exodus naar Frankrijk 14 mei-7 augustus 1940*. In: : "'t Ridderke" 14de jaargang 1999 p. 48-57. Hierin zowel de noot van de redactie(p48-50) als het verslag dor W. Mariën (p.50-57)
- *Het gebeurde in 2005*. In: "'t Ridderke" 20ste Jaargang 2005 Nr. 4 p. 99.

HELDEN VAN HET SLIJK
Cyclocrossers van de Hombeekse Sportvrienden, 1953-1965

Geert CLERBOUT

Met dank aan René De Rey, Rik Willems, René Verschueren, Johan Van Win, Paul Phlips, Edmond Phlips, Johny Soli en wijlen Maurice Christiaens

De Hombeekse sportvrienden (zie vorig nummer) speelden tijdens de jaren 50 en 60 een grote rol in het veldrijden. De club was zo dominant in het veld, dat we een speciaal artikel aan die periode wilden wijden.

Inleiding

Wanneer en hoe het veldrijden is ontstaan als sport, is nog enigszins onduidelijk. Algemeen wordt aangenomen dat bepaalde renners rond 1900 onderling wedstrijden organiseerden tussen twee steden. Door de velden rijden was daarbij toegelaten, men moest gewoon zo snel mogelijk van de éne stad in de andere geraken, per fiets uiteraard. Omdat men in het veld een andere rijstijl moet hanteren, en meer technisch met de fiets moet koersen, ontwikkelde deze discipline zich tot een aparte sporttak. De Fransman **Daniel Gousseau** zou de eerste zijn geweest die veldritten heeft georganiseerd, zoals het allereerste Franse kampioenschap in 1902, dat wordt gewonnen door **Ferdinand de Baeder**[20].

Jean Robic, tourwinnaar van 1947, wordt in 1950 de eerste wereldkampioen veldrijden. De Hombeekse velden brengen hem, zoals we later zullen zien, veel minder geluk[21].

Gousseau was soldaat in het Franse leger en wanneer zijn overste iemand nodig had om per fiets een boodschap af te leveren, meldde hij zich. Gousseau was immers zelf afgevaardigde van de **Union Vélocipédique de France**, de Franse wielerbond. Na een tocht door de bossen, in dienst van het leger, was Gousseau zo opgetogen over het fietsen tussen bomen en in velden, dat hij er een competitie van wilde maken. Al snel koersten de soldaten op zondag tegen elkaar, en de wedstrijden werden alsmaar populairder, wat uiteindelijk uitmondde in het eerste nationale kampioenschap, op 16 maart 1902. **Géo Lefèvre**, bedenker van de Ronde van Frankrijk, zou ook een belangrijke rol hebben gespeeld bij de ontwikkeling van het veldrijden. Of dit allemaal strookt met de werkelijkheid, is nog maar de vraag, zeker is echter dat het veldrijden zich in Frankrijk heeft ontwikkeld aan het begin van de 20e eeuw. België springt vrijwel onmiddellijk op de Franse kar en organiseert in 1910 zijn eerste nationale kampioenschap, dat wordt gewonnen door **Philippe Thys**. Zwitserland (1912), Luxemburg (1923), Spanje (1929) en Italië (1930) volgen later. In 1924 wordt de eerste internationale veldrit in het leven geroepen. **Le Critérium International de Cross-Country Cyclo-Pédestre** wordt gehouden in Parijs. In 1950 wordt er voor het eerst een wereldkampioenschap georganiseerd, eveneens in Parijs. Ex-Tourwinnaar **Jean Robic** wordt in de lichtstad de eerste wereldkampioen veldrijden.

De Hombeekse Sportvrienden

Op **14 augustus 1930** wordt er in Hombeek, door toedoen van onder meer **Karel (Carlo) Phlips**, **Felix Bisschot**, **Emiel Coosemans**, **Alfons Verlinden**, **Edmond Phlips**, **Alfons Willems**, **Jan Lambrechts**, **Jozef Scheers** en **Eduard Van De Camp**, een wielervereniging in het leven geroepen. Onder de naam van *De Hombeekse Sportvrienden* zal zij furore maken op regionaal en nationaal gebied. Op 17 januari 1931 wordt het bestuur van de nieuwe club voor het eerst samengesteld. Vanaf dit ogenblik kan er met recht en rede van een strakke organisatie worden gesproken. Tot 1940 beperkt de club zich tot het inrichten van profrenners- en liefhebberskoersen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt er logischerwijs bijna niet gekoerst, maar nadien groeit de club snel uit tot een nationale topper. Kersvers voorzitter **Franz Mahieu** organiseert na de oorlog een *Vlaamsche Kermis* en daarmee krijgt de club in één klap 90.000 frank in kas. Van nu af

[20] WIERCX (R.), ARENDSHORST (D.), van DIJCK (M.). *Veldrijden*. De Vrieseborch, Haarlem, 1991, p. 11

[21] http://www.gva.be

aan kunnen De Hombeekse Sportvrienden ook zelf renners aansluiten. De eersten zijn **Albert Christiaens**, **Jan Callaerts** en **Marcel Van Erp**. In 1948 wordt Carlo Phlips bovendien officieel afgevaardigde van de Belgische Wielrijdersbond. De club vaardigt nu zelf renners af. Ze organiseert niet enkel wedstrijden, maar breidt haar activiteiten uit.

Albert Christiaens, links als winnaar in Hombeek en rechts als Hombeeks clubkampioen 1949

Tot dan heeft de wielerclub enkel wedstrijden georganiseerd voor renners op de weg, maar dat verandert rond 1950[22].

Veldrijden in Hombeek

Carlo Phlips zet aan het begin van de jaren 50 zijn schouders onder een nieuw initiatief van zijn wielervereniging. Hij wil met de Hombeekse Sportvrienden naast wielerwedstrijden ook veldritten organiseren. Daarmee behoort de Hombeekse club tot de pioniers in het Mechelse. De reden voor de plotse ommezwaai in clubstrategie is dubbelzijdig. Enerzijds omdat het wielrennen op de weg, en de organisatie van de ritten, een beetje in het slop zit. Dat komt omdat er keer op keer veel moeilijkheden ontstaan om de renners op Mechels grondgebied te laten doorkomen. Daarom beslissen De Hombeekse Sportvrienden om zich toe te leggen op het organiseren van veldritten, wat op een kleiner parcours mogelijk is.

Anderzijds is er de factor Feremans. Sinds **Frans Feremans** de Hombeekse rangen is komen vervoegen, beschikt de club over één van de betere renners van België, wat maakt dat het organiseren van veldritten een heel winstgevende activiteit zou kunnen worden. Cyclocross was op dat ogenblik nog enkel populair in *de Vlaanders.* Het is de Hombeekse club die ervoor zorgt dat ook de regio rond Mechelen een belangrijk centrum in het veldrijden wordt. De eerste Hombeekse cross wordt in 1953 beslecht. De veldrit geldt meteen als provinciaal kampioenschap van Antwerpen en heeft daarmee een zeker prestige. Bovendien wordt ze gesponsord door de Gazet van Antwerpen, waardoor er ook buiten Hombeek ruchtbaarheid wordt gegeven aan de wedstrijd. **Frans Feremans**, lid van de Hombeekse Sportvrienden en lokale held, wint de eerste cross. Belangrijker dan de uitslag echter is dat zowel renners, afgevaardigden van de Belgische Wielrijders Bond, supporters en entourage zo laaiend enthousiast zijn over de organisatie en de omloop, dat Hombeek weldra een belangrijke plaats zal innemen in het nationale veldritcircuit.

Deze Frans Feremans zal het veldrijden in Hombeek en omstreken enorm populair maken

We kunnen gerust stellen dat het Carlo Phlips, Frans Feremans en Jerôme Stevens zijn geweest die het veldrijden in België opnieuw hebben gelanceerd. Ze hebben de sport op een nationaal niveau getild, daar waar het voordien eerder een provinciaal gebeuren was. Stevens was sportverslaggever voor de krant Het Volk. In die hoedanigheid had hij bijzonder veel in de pap te brokken bij de organisatie van wedstrijden die door zijn krant werden gesponsord.

Kampioen voor eigen volk

Op 21 februari 1954, de dag dat de even ongelukkige als legendarische atleet Ivo Van Damme wordt geboren, organiseert Carlo Phlips met zijn wielerclub het Belgisch kampioenschap veldrijden. Dat Hombeek het Belgisch kampioenschap kan organiseren, amper één jaar nadat het haar eerste veldrit organiseerde, is te wijten aan een gelukkig toeval. Edmond Phlips vertelt:

"In die periode werden de Nationale Kampioenschappen nog afwisselend in elke provincie gereden. In 1954 was het de beurt aan de provincie Antwerpen. Wij dachten dat dit een mooie kans was om door te breken. Naast Hombeek was er nog één andere kandidaat: Brasschaat. Op de provinciale hoofdzetel heeft men toen getost: kop of let. Wij hadden geluk, het kampioenschap kwam naar ons…"

[22] Voor meer info over de geschiedenis van het Hombeekse wielrennen en de Hombeekse Sportvrienden in het bijzonder, zie: *Het wielerleven en de véloclubs in Hombeek. WSC De Hombeekse Sportvrienden aan de top in België.* In: *'t Ridderke*, 2008, 1, pp. 12-38.

De omloop is gebaseerd op die van het provinciale kampioenschap van het jaar voordien, maar het traject wordt uitgebreid. Ook het deelnemersveld is aanzienlijk versterkt ten opzichte van een jaar eerder. Het belooft het meest spannende Belgische kampioenschap van de voorbije jaren te worden. Met **Firmin Van Kerrebroeck**, **Frans Feremans**, **Georges Furnière** en **Roger De Clercq** staan de vier topfavorieten naast elkaar aan de start. Van Kerrebroeck is torenhoog favoriet. Hij werd in 1950 voor het eerst Belgisch kampioen en voegde nadien nog 5 nationale titels aan zijn palmares toe. Bovendien eindigt de renner van de Gentse VS nog drie keer als tweede en één keer als derde op het Belgische kampioenschap. Ook zou Van Kerrebroeck één keer vicewereldkampioen worden[23]. Van Kerrebroeck is bovendien aan een sterk seizoen bezig. Voor de start van het kampioenschap won hij al acht ritten.

Zijn belangrijkste belager is ongetwijfeld Frans Feremans. Hij is afkomstig uit Walem, maar woont op de Leestsesteenweg tussen Battel-brug en Leest en rijdt zoals gezegd voor de organiserende club, de Hombeekse Sportvrienden. Daarmee is hij een thuisrenner en wordt hij door de massaal opgekomen toeschouwers luid aangemoedigd. Hij mocht zich nog nooit nationaal kampioen noemen, maar reed twee jaar eerder wel als tweede over de streep in het BK, na Van Kerrebroeck. Bovendien verkeert ook hij in topvorm: de week voor het BK won hij immers de veldrit in het Limburgse Hoeselt. Frans zelf gelooft absoluut in een goede afloop, zoals hij laat blijken in een interview met Frank Vandale:

"Van zo gauw ik wist dat de nationale titel te Hombeek zou betwist worden, heb ik aangevoeld dat dit mijn enige kans zou zijn om na kampioen der veldlopers nu ook nog kampioen der veldrijders te worden. Deze kans krijg ik geen tweede keer. Wij hebben de Flandriens altijd in eigen nest moeten gaan bekampen! Nu is het hun beurt om eens langs hier te komen. En 'k heb er nu mijn seizoen op geregeld. Zachtjes aan begonnen voor Nieuwjaar om naar 't einde toe op volle toeren te draaien, en 'k geloof dat ik het doel bereikt heb. Zondag te Hoeselt heb ik mijn forme eens getest. Ik geloof dat ik tevreden mag zijn en… de uitslag is niet achterwege gebleven. Ik had daar gemakkelijk met 20 minuten voorsprong kunnen winnen, maar ik kreeg met pech te kampen. Niettemin heb ik ook al te Parijs gevoeld dat ik in forme was en gereed voor Hombeek!"

Naast deze twee topfavorieten, starten er nog twee outsiders. De eerste is Roger De Clercq, die het jaar voordien vicekampioen van België werd en juist komt piepen op het hoogste niveau[24]. De tweede outsider voor de titel is zoals gezegd Furnière. Hij is de regerende Belgische kampioen en is van plan alles in het werk te stellen zijn titel te verlengen. Zowel Furnière als De Clercq wonnen elk al vijf crossen in het afgelopen seizoen.

Voor de wedstrijd wordt het parcours gekeurd door de afgevaardigden van de BWB. Hier wordt het bruggetje over de Leibeek aan een grondige inspectie onderworpen

Naast Feremans, die in de week als postbediende door het leven gaat, vaardigt de wielerclub nog twee renners af die meedingen naar de Belgische titel: **Albert Christiaens** en **Hendrik Willems**, maar hun kansen op een eindoverwinning zijn nagenoeg onbestaande, ondanks hun grondige parcourskennis. Toch gelooft menig Hombekenaar in een goede afloop, zoals ook in de krant staat te lezen:

"Men vraagt zich benieuwd af welke rol Albert Christiaens zal vertolken. Voor hem is willen synoniem van kunnen, doch wij menen te weten dat hij althans voor veldritten – luttel ambities voedt."

Niet enkel de nationale titel staat op het spel in Hombeek. De deelnemers vechten ook voor een ticket voor het wereldkampioenschap veldrijden, dat een week later plaatsvindt in het Italiaanse Grenna-Gallarate, niet ver van Milaan en bekend van de Ronde van Lombardije. Bovendien telt de rit ook mee voor het provinciale kampioenschap en dus staat ook de titel van **Kampioen van Antwerpen** op het spel. Ook telt het Belgische kampioenschap mee voor het Nationaal Cyclo-cross Criterium "Het Volk" en de Trofee Kamiel Vermassen. In Hombeek zijn daarvoor van 20 punten tot 1 punt te verdienen. Tot slot wordt aan de best presterende club de **Wisselbeker Alfred Martougin** uitgereikt. Voor die best presterende club ligt er ook een geldbedrag van 3.000 frank klaar. De renners mogen individueel nog 20.000 frank verdelen. Bovendien hebben de broers Karel en Edmond Phlips gezorgd voor een prachtig gesmeden overwinningspalm.

Op donderdag 11 en woensdag 17 februari worden er publieke oefenritten georganiseerd, die reeds

[23] POLFLIET (A.). *Kampioenen van het slijk. Veldrijders van de Lage Landen.* De Sportboekenrij, Globe, Gent, 2000, p. 91

[24] Roger De Clercq zou uiteindelijk drie keer Kampioen van België en vijf keer vicekampioen van België worden. In 1964 eindigt hij bovendien als tweede op het wereldkampioenschap.

veel kijklustigen naar Hombeek lokken. Heel sportminnend België richt zijn ogen een week lang op de kleine gemeente in de Mechelse rand, niet in het minst omdat iedereen ervan overtuigd is dat dit het meest spannende en het meest zware veldritkampioenschap zal worden dat in jaren is georganiseerd. De Hombeekse Sportvrienden varen er wel bij. Ook op verplaatsing worden er oefenritten ingericht. Omdat de renners nog niet per sé tot in Hombeek zouden moeten komen, kunnen ze op woensdag 27 januari in Zwevegem-Knokke terecht en op 11 februari (de dag dat er ook in Hombeek al wordt getraind) in Hoeselt.

Ondertussen worden de laatste praktische zaken in orde gebracht. Iedereen die aanwezig wil zijn op de dag van de wedstrijd, betaalt 20 frank inkom. Het parcours wordt volledig afgezet met Belga-vlagjes, zodat niemand verkeerd kan rijden en in de aanloop naar het Belgische kampioenschap wordt er nog een speciaal **Sportgala der Kampioenen** georganiseerd. Op **maandag 15 februari** worden enkele kampioenen in Hombeek gehuldigd en de avond wordt uiteraard opgeluisterd met muziek. Onder de aanwezigen, die actief zijn in verschillende sporttakken, herkennen we onder meer **Jan Diddens** (Racing Mechelen), **Torre Lembrechts** (KV Mechelen), ex-tourwinnaar **Lucien Buysse**, ex-wereldkampioen **Briek Schotte** en verder nog de lokale helden **Frans Feremans**, **Albert Christiaens** en **Hendrik Willems**.

De renners vertrekken voor het lokaal van de Hombeekse Sportvrienden, ze draaien links op en snellen naar de Zemstsesteenweg

De Oost-Vlamingen zijn het niet gewoon zo ver te moeten reizen om hun cyclo-crossers aan het werk te zien, maar de leidinggevende club, Zingem, reageert sportief. Ze leggen autobussen in waarmee de supporters voor slechts 60 frank heen en terug naar Hombeek kunnen rijden. Ook uit o.m. Deerlijk, Wondelgem, Nederzwalm, Nederename, Knesselare, St-Amandsberg, Bellem en Bevere rijden bussen richting Hombeek. Bovendien laat ook de nationale spoorwegmaatschappij zich van zijn beste kant zien. Speciaal voor het veldritkampioenschap zullen alle treinen stoppen in Hombeek. Op die manier geraakt iedereen die het wil tijdig tot bij het parcours. Het Zennedorp wordt op de dag van de koers dus overstelpt met Oost- en West-Vlaamse supporters, die hun helden naar de overwinning willen schreeuwen.

Op zondag is het dan eindelijk zover. Uiteindelijk zullen 50 van de 71 ingeschreven renners om 14.30u van start gaan op het BK. Het kampioenschap wordt beslecht op een uiterst zwaar parcours, omdat enkele dagen voor het kampioenschap de weergoden zich van hun beste kant hebben laten zien: de dooi is plots ingetreden, waardoor het traject er zeer drassig bijligt. Ook zijn de organisatoren 's morgens nog met een beerwagen vol water over het parcours gereden, om de koers extra zwaar te maken. Ze hoopten op die manier Feremans nog iets meer voordeel te geven, omdat hij als ex-loper dan een beetje voor zou hebben op de tegenstanders. De journalisten vinden dat echter geen probleem, in tegendeel:

"Dat kan ons slechts verheugen: want we weten dan tenminste dat de toekomstige Kampioen van België in het veldrijden de beste van het land zal zijn en te Hombeek zijn titel niet ten geschenke zal gekregen hebben."

In de drassige velden langs de Zenne wordt de zege op iets meer dan twee rondes van het einde beslecht. Er staat geen maat op thuisrenner Frans Feremans, die in de zesde ronde demarreert en alleen naar de overwinning snelt.

Frans Feremans demarreert in de zesde ronde van het Belgisch kampioenschap in Hombeek, 1954

Niemand kan de ex-veldloper op internationaal niveau bijbenen. In die discipline werd hij eerder al Belgisch kampioen in de tweede categorie, maar in het veldrijden blijkt hij dus nog sterker. Kraaiend van vreugde vliegt hij uiteindelijk over de streep, waar hij wordt opgewacht door zijn vrouw Simone. Uit de handen van **Arnold Standaert** van de BWB ontvangt hij zijn driekleurentrui en een prachtige palm in smeedijzer. Iedereen in Hombeek is door het dolle heen. Het is een Mechelaar, in Hombeekse loondienst, die de eer wegkaapt. Feremans finisht na 35 kilometer en 1 uur en 58 minuten fietsen als

eerste. Pas 2'30" later bolt de tweede over de finish, het jonge aanstormende talent Roger De Clercq. Na hem vervolledigen outsider Karel Van Houtte, Jan Van Renterghem en torenhoog favoriet Firmin Van Kerrebroeck de topvijf. Als thuisrenner had Feremans een reputatie waar te maken, maar hij bezweek niet onder de druk. Hij was zo gebrand op de zege en nu hij die eindelijk heeft kunnen binnenhalen, weet hij met zijn vreugde geen blijf. Na zijn zo verhoopte overwinning te Hombeek wordt een uitzinnige Frans onmiddellijk bij de kraag gevat door een journalist van de Gazet van Mechelen:

"Ik heb gans mijn veldritseizoen op deze ene koers afgestemd. Ik wist dat ik mijn kans had en ik heb ze waargenomen. Of ik gelukkig ben? Het is een der schoonste dagen van mijn leven!"

Frans Feremans op enkele meters van de streep. Hij weet dat de nationale titel hem niet meer kan ontglippen

Naast het feit dat er een halve Hombekenaar Belgisch kampioen wordt, is het kampioenschap ook omwille van een andere reden een groot succes gebleken. De organisatoren worden door iedereen gelauwerd. Voor W.S.C. De Hombeekse Sportvrienden was de wedstrijd een enorm succes:

"De leiders van de Hombeekse Sportvrienden die de B.W.B. met hun geslaagde wedstrijd een veldritkampioenschap schonken, dat in zake belangstelling, inrichting en spannend verloop nog moeilijk kan geëvenaard worden en in geen geval overtroffen worden."

"Neen! Zo prachtig en perfect had niemand verwacht. Op gebied van inrichting spande Hombeek de opperste kroon, waarom wij de clubleiders hartelijk feliciteren."

De clubleiders waarover sprake zijn voorzitter **Franz Mahieu**, ondervoorzitter **Alfons Verlinden** en vooral secretaris en BWB-afgevaardigde **Carlo Phlips**. Zij zijn de drijvende kracht achter de Hombeekse Sportvrienden. Met drie organiseert men echter geen BK, waardoor ook penningmeester **Leon Denteneer**, ex-renners **Jefke Geets** en **Maurice Christiaens** en helpende handen **Emiel Coosemans**, **Frans Van Crombruggen**, **Alfons Willems**, **Edward Govaert**, **Gaston Nobels**, **Alfons Meert**, **Edward Van Camp** en anderen die hun steentje hebben bijgedragen, in de bloemetjes worden gezet. De loftrompet wordt overal bovengehaald om de Hombeekse cross alle eer te geven die het verdient. In de krant lezen wij de dag na de rit een korte maar krachtige samenvatting van het spektakel:

"Midden een massa volk, zoals wij persoonlijk er zelden zoveel op een vorig nationaal veldritkampioenschap aantroffen, op een omloop die, zonder er de air van te hebben, een der zwaarste was welke men in het vlakke veld kon uitstippelen en in een gevecht, dat wij zonder aarzelen het schoonste, het hardnekkigste en het meest opwindende noemen dat wij ooit in het domein der cyclocrossen mochten bijwonen, heeft de Hombekenaar Frans Feremans gisteren te Hombeek de landelijke titel in deze specialiteit veroverd."

Frans Feremans, afkomstig uit Walem, maar rijdend voor de Hombeekse Sportvrienden, wordt in Hombeek voor de enige keer in zijn carrière Belgisch Kampioen bij de eliterenners

Na het BK worden Feremans, De Clercq, Van Kerrebroeck en Furnière geselecteerd voor het WK in Italië, een week later. Helaas zal geen van deze vier renners het podium halen. Furnière eindigt als beste Belg op de vierde plaats. De Clercq komt als zevende over de streep en Feremans wordt negende. Daarmee eindigt België wel op de tweede plaats in het landenklassement, na Frankrijk.

Burgemeester **Albert Christiaens**, zelf sportief, laat deze gebeurtenis uiteraard niet onopgemerkt voorbijgaan. Op zondag 7 maart 1954 wordt de kersverse Belgische kampioen gehuldigd op het gemeentehuis. Daarna vindt er een meer uitgebreide huldiging plaats in zaal De Leeuw van Vlaanderen, waar ook enkele vooraanstaande afgevaardigden van de BWB aanwezig zijn. Tijdens deze gebeurtenissen wordt ook de inrichtende club in de bloemetjes gezet, voor de uitmuntende organisatie. Dankzij dit succes wordt Hombeek een bekende naam in het Belgische veldritcircuit.

Frans Feremans

Frans Feremans is de renner waardoor de Hombeekse Sportvrienden beslissen om hun kaarten niet enkel op de weg, maar ook in het veld uit te spelen. Feremans wordt in Walem geboren op 15 augustus 1924. Al vroeg krijgt hij de sportmicrobe te pakken en sluit hij zich aan bij de Mechelse atletiekclub. Eigenlijk droomt hij er als kind van om wielrenner te worden, maar zowel zijn vader als Kanunnik Dessain, een vriend van de familie, verzetten zich hier tegen. Hij kiest dan maar voor een carrière als veldloper. In 1946 wint hij te Bosvoorde op een ondergesneeuwd parcours de nationale titel in deze categorie. Bovendien neemt hij 3x deel aan de 6-landencross: in het Schotse Eire, Reading en Vincennes.

De liefde is wederzijds. Feremans blijft tot aan het einde van zijn wielercarrière voor de Hombeekse wielerclub rijden en zet Hombeek mee op de nationale veldrittenkaart. Wanneer later andere toppers de Hombeekse rangen komen vervoegen, blijft hij met verve de meest populaire coureur. Uiteindelijk blijft Feremans nog koersen tot begin jaren zestig. Wanneer hij er definitief mee ophoudt, betekent dit onrechtstreeks ook het einde van de glorieperiode van de Sportvrienden in het crossen. Nadien blijven de successen achterwege en omdat er nieuw wegtalent aan het venster komt piepen, schakelt de club opnieuw over op het organiseren van wegritten. Feremans is met andere woorden de verpersoonlijking van het succes van de Sportvrienden in het veld.

Na zijn overwinning in het Belgisch kampioenschap van 1954 wordt Frans Feremans voor het clublokaal gehuldigd

Na een zware enkelbreuk waagt Frans de stap naar de cyclo-cross en schrijft hij zich in bij de Hombeekse Sportvrienden. In zijn eerste seizoen, 1948-'49, wint hij één cross, in Dentergem. De volgende jaren stijgt zijn succes geleidelijk. Ondertussen is Feremans getrouwd en verhuisd naar Battel.

Als enige crosser van de club kan hij mooie ereplaatsen behalen en de organisatoren vinden het dan ook hoog tijd om zelf een organisatie op poten te zetten. Feremans wint de eerste wedstrijd onmiddellijk, in 1953. Hij groeit uit tot een echte publieksliefling. Hombeek draagt hem op handen. Wanneer hij in 1954, voor eigen volk, zichzelf tot Belgisch kampioen kan kronen, sluiten de Hombekenaren Frans definitief in de armen.

Tijdens zijn sportieve carrière is Feremans jaarlijks goed voor een gemiddeld aantal overwinningen van 7 à 8 wedstrijden. In zijn topperiode waren dat er al eens meer dan tien! Naast een nationale titel, veroverde Feremans ook nog vier opeenvolgende titels in het provinciale crosskampioenschap (tussen 1953 en 1956). Voor de streek rond Mechelen is hij een zeer bepalende factor geweest voor de doorbraak van het veldrijden als populaire volkssport.

Feremans was bij lange na niet de beste crosser van zijn generatie. Het was misschien zelfs niet de beste crosser die de Hombeekse kleuren heeft verdedigd, maar het belang dat we hem toekennen, is meer dan terecht. In de vroege jaren 50 *was* hij de cross in het Mechelse. Feremans stierf op 20 november 2007.

Hombeek maakt naam, 1954-'56

Amper enkele maanden na het BK in ons dorp, is Hombeek al opnieuw gastheer van een zeer belangrijke cross. Nog in 1954 wordt er een rit voor het Internationale Cyclo-Cross Criterium "Het Volk" en de **Trofee Kamiel Vermassen** in Hombeek beslecht. **Frans Feremans**, die zich in februari nog tot Belgisch kampioen mocht kronen in Hombeek, kan de wedstrijd op 12 december niet naar zijn hand zetten. **Firmin Van Kerrebroeck** blijkt oppermachtig. Hij eindigt in 1 uur en 49 minuten, ruim een minuut sneller dan eerste achtervolger **Jan Bruyneel**. **Bertrand Bettens** eindigt op de derde plaats, net voor Frans Feremans. **Roger De Clercq**, een andere legende in het veldrijden, vervolledigt de topvijf in Hombeek. **Jean Robic**, die in 1950 als allereerste de wereldtitel veroverde, eindigt pas als elfde, op 8'40" van overwinnaar Van Kerrebroeck. Bij de nieuwelingen trekt de 16-jarige **Willy Pennewaert** aan het langste eind. Hij is in de drassige Zennepolders beter gewapend dan zijn dichtste belager, **Frans Hardeel**. Van Kerrebroeck eindigt daarmee als eerste in de eindstand van het Cyclo-Cross Criterium. Ook het jaar nadien, in 1955, toont Firmin zich de beste over het hele seizoen. Hij slaagt erin om zich in Sombreffe tot nationaal kampioen te laten kronen en eindigt het seizoen met 15 overwinningen. Feremans eindigt op de tweede plaats, met 7 zeges.

Rik Willems tijdens een bijzonder steile afdaling. Onderaan ziet u de jonge Edmond Phlips gefascineerd naar boven kijken

Het veldritwereldje beperkt zich in onze streken ondertussen niet meer tot Hombeek alleen. De Hombeekse Sportvrienden organiseren ook veldritten in naburige gemeentes: Batttel, Leest, Kapelle-op-den-Bos, Londerzeel, tot zelfs in Peulis en Rijmenam. Op die manier worden ook andere mensen warm gemaakt voor de cyclo-cross. In de jaren 1955-'56 heeft dat tot resultaat dat er ook in de provincie Brabant clubs beginnen met het organiseren van veldritten. Overijse, Hoeilaart en Tervuren zijn de eerste, maar weldra zouden er nog vele anderen volgen. Uiteraard zijn er dan ook Brabanders die hun kans wagen op het veld. De eersten die dat met succes doen zijn **Kumps**, **Philips** en **De Nayer**. De eerste club die in het Brabantse furore maakt, is De Zwaluw uit Tervuren, met Pierre Kumps als grootste exponent. Later geraakt ook de streek rond Heist-op-den-Berg stilaan in de ban van cyclo-cross, waardoor heel Vlaanderen beetje bij beetje een veldritcultuur ontwikkelt.

De Brabantse vedette Pierre Kumps na een overwinning in Kapelle-op-den-Bos

In 1956 had Feremans graag op het BK gestunt, maar hij heeft helaas niet kunnen deelnemen. In de krant lezen we hoe dat komt:

"De wegen lagen omgetoverd in sneeuwpolken en ijsbanen. Het was halsbrekend werk om zich daarop te verstouten. De kleppers van Hombeekse Sportvrienden hebben de karwei gewaagd, maar te Strijtem-bij-Ninove maakte hun autobusvoerder halt en weigerde nog verder te rijden. Er werd geen noodoplossing gevonden, tot grote wanhoop van de belanghebbende renners."

Ondertussen heeft ook de 23-jarige **René De Rey**, geboren en getogen in Zemst, de Hombeekse gelederen vervoegd, waardoor de Hombeekse club twee kleppers in zijn rangen telt. Dat zij allebei niet kunnen deelnemen aan het BK, ligt zowel de organisatoren als de perslui zwaar op de maag:

"Dat Close niet uit het Waalse in het Oudenaardse geraakte is aanneembaar. Maar dat de Hombeekse kopmannen niet zo ver kwamen is praktisch niet te verschonen. 2u. voor de start te Ninove, hadden zij, Frans en René, met een weinig moeite ongetwijfeld tijdig Edelare kunnen bereiken. Zij bereikten de Edelare-top echter niet! En daardoor verloor dit kampioenschap, nog voor de aanzet, een groot gedeelte aan belangrijkheid."

Volgens Edmond Phlips is hetgeen boven vermeld staat echt gazettenpraat. Hij was er bij op die bewuste dag en is ervan overtuigd dat er geen andere opties bestonden dan de strijd te staken in Ninove. Het had veel te hard geijzeld. Enkel Rik Willems is met zijn eigen wagen nog tot op de

Edelare geraakt, maar voor de andere renners zat er niets anders op dan forfait te geven voor het BK.

Geen wereldkampioenschap in Hombeek

Wanneer de UCI (Internationale Wielerunie) beslist dat het wereldkampioenschap van 1957 zal doorgaan in België, stelt Hombeek zich kandidaat bij de Belgische wielerunie voor de organisatie ervan. De voorzitter van de Belgische wielerbond, **Arnold Standaert**, kent de organisatie van het WK echter toe aan Edelare, en niet aan Hombeek. Als reden geeft Standaert aan dat hij graag een WK veldrijden wil, en geen wereldkampioenschap *slijkploeteren*. De Hombeekse Sportvrienden voelen zich beledigd door deze woorden en trekken van leer in hun clubblad:

"Wat is het dan allemaal nodig dat er plannen gemaakt worden, en die toch in de bondszetel berusten geloof ik? Misschien zijn ze al heel bestoft van in de onderste lade te liggen. Trouwens zin voor opvoeding schijnt men op de burelen van de BWB niet te hebben, want wanneer wij onze aanvraag en de plans opgestuurd hebben, kregen wij ten antwoord, van de goede aankomst der verschillende stukken en dat wij ten gepasten tijde zullen verwittigd worden over de getroffen beslissing. Nu moeten wij langs de pers vernemen welke beslissing is getroffen[25]!"

In Hombeek zullen Kumps, Willems en De Rey niet strijden voor de Regenboogtrui, zoals ze dat hier in Genève wel doen

Het wereldkampioenschap is dus toegekend aan Edelare, ondanks de inspanningen van provinciaal voorzitter Achilles Van Golen. De Hombeekse club was er van overtuigd dat Arnold Standaert, de voorzitter van de BWB het WK absoluut aan de Edelare wilde toekennen. Hij was zelf van Oudenaarde en wilde het WK dus in zijn streek laten doorgaan. Of dit strookt met de werkelijkheid is nog maar de vraag, maar feit is dat in Hombeek nooit zal gestreden worden voor de regenboogtrui.

[25] De Sportvriend, 1956

Vieren in Hombeek en koersen in Leest

Drie jaar na het Belgische kampioenschap in Hombeek, wordt er opnieuw een belangrijke rit georganiseerd langs de oever van de Zenne. In december is Leest gastheer voor een cross. Vooraleer het veldritpeloton afzakt naar de Mechelse rand, wordt in Budingen het nationale kampioenschap georganiseerd. **René De Rey** prijkt er na afloop voor de eerste keer in zijn carrière met de nationale driekleur om zijn lenden. De Hombeekse Sportvrienden hebben andermaal reden tot feest. Na Frans Feremans is De Rey de tweede Belgische kampioen bij de eliterenners die bij de Hombeekse club is aangesloten.

Rene De Rey krijgt zijn kampioenentrui van Arnold Standaert van de Belgische wielerbond

Bovendien eindigt de club op de derde plaats in het interclubklassement en kaapt zo de bronzen medaille weg. Met De Rey, Feremans, Verschueren en Van Hoof behaalt de club 46 punten. Enkel de wielerclub uit Zingem (2e plaats) en de Gentse V.C. (winnaar) gaan hen voor.

De Hombeekse trompetters en supporters in formatie (hier bij de viering van het 35-jarig bestaan van de club) zorgt op de Edelare wel voor gratis inkom, maar niet voor een wereldkampioen

Eén week later wordt traditoneel het WK gereden. Speciaal vanuit Hombeek, waar De Rey rijdt, Battel, waar hij woont en Zemst, waar hij is geboren, worden er bussen ingelegd naar Edelare,

waar het WK dus wél doorgaat, om de lokale held naar de overwinning te schreeuwen. En supporters waren er genoeg. Edmond Phlips herinnert zich nog hoe indrukwekkend de Hombeekse stoet was:

"Toen we toekwamen, zetten onze trompetters zich in formatie en begonnen ze te spelen. De organisatoren waren zo onder de indruk dat ze dachten dat het om een ingehuurde fanfare ging. Bijgevolg openden ze de poorten en kon iedereen van Hombeek gratis binnen. De sfeer zat er van bij het begin goed in!"

Het heeft helaas niet mogen baten. De Fransman **André Dufraisse** wordt voor de vierde keer wereldkampioen. Firmin Van Kerrebroeck eindigt op de tweede plaats, terwijl De Rey zich tevreden moet stellen met een vijfde plaats. Niet slecht voor een Hombeekse amateur. Toch vindt De Rey dat hij op de Edelare is bestolen. Enkele weken eerder reed hij op dezelfde plaats de hele wereldtop aan diggelen en won hij de koers met gemak. Op het WK lukte hem dat niet, omdat, zo zegt hij, de verzorger van Van Kerrebroeck zijn bloedvaten had kapotgemasseerd. Bovendien krijgt hij zeer snel in de rit te kampen met materiaalpech, waardoor hij een hele koers heeft moeten achtervolgen. Dan nog op een vijfde plaats te eindigen, is inderdaad een zeer puike prestatie. Maar het verlies van de regenboogtrui ligt hem toch zwaar op de maag. De andere Hombeekse trekpleister, **Rik Willems**, kon niet deelnemen aan het WK. Na een val in Deerlijk op Verloren Maandag, en dat terwijl hij aan de leiding staat in het regelmatigheidscriterium van Het Volk, barsten er twee wervels. Bovendien is er een hoekje af van een derde wervel, waardoor zijn hele bovenlichaam zes weken in het gips moet. Willems ziet zo naast de eindoverwinning in het klassement van Het Volk, ook het WK aan zijn neus voorbij gaan.

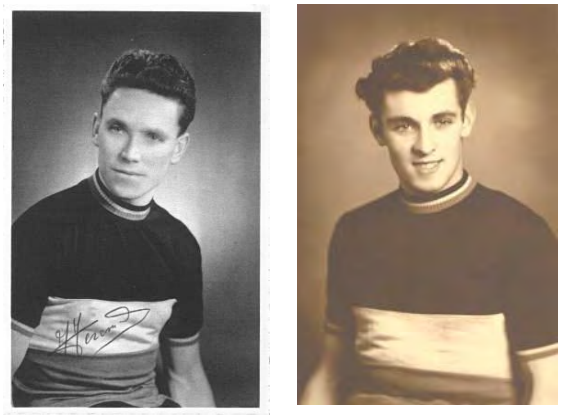

In 1957 wint Georges Furnière de veldrit in Hombeek. Hij ontvangt een grote smeedijzeren palm van Paul Phlips (links van Furnière). Phlips zelf zegt dat dit de mooiste palm is die hij ooit heeft gemaakt.

Op zondag 8 december 1957 staat onze regio weer in het teken van het veldrijden. Dan organiseert de Londerzeelse wielerclub **De Pedaalstappers** samen met brouwerij De Koninck, kledingmagazijn V.B. en wielerclub De Hombeekse Sportvrienden een veldrit in Leest. Slechts twintig deelnemers verschijnen aan de start, maar onder hen wel het kruim van de Belgische coureurs. Belgisch kampioen en lid van De Hombeekse Sportvrienden **René De Rey** wil de zege voor eigen publiek. Maar onder meer viervoudig Belgisch kampioen Firmin Van Kerrebroeck en zijn eeuwige belager Roger De Clercq proberen hem dat te beletten. Frans Feremans is uiteraard ook van de partij. Even lijkt het erop dat De Rey met de zegepraal aan de haal gaat, maar de andere tenoren laten dat niet gebeuren. De Rey krijgt op het einde van de koers een inzinking en zakt nog weg tot de vijfde stek. De Clercq wint de spurt voor de eindzege van Van Kerrebroeck, terwijl de andere lokale held, Frans Feremans, als derde over de eindmeet rijdt. Met twee leden in de topvijf, winnen De Hombeekse Sportvrienden de trofee voor beste deelnemende club.

De Battelse School

Zoals gezegd was veldrijden enkel populair in Oost- en West-Vlaanderen, waar vooral Octaaf Van Huffel naam verwierf al inrichter. Tenminste, tot de Hombeekse Sportvrienden de sport introdu-ceerden in het Mechelse. In den beginne werd dat met een zeker enthousiasme onthaald, omdat dat de hele sport ten goede zou komen. Vrij snel echter, ontstaat er een interprovinciale rivaliteit die de grens van het gezonde regelmatig overschrijdt. Vooral de supporters maken geregeld verwijten naar elkaar, al is dat nooit echt uit de hand gelopen.

Frans Feremans en Rene De Rey, de grondleggers van wat later zou omschreven worden als *de Battelse School*

De mannen uit de *Vlaanders* willen hun monopoliepositie niet zomaar prijsgeven. De sterren van die tijd, Van Kerrebroeck en De Clercq, rijden allebei voor **Berten De Kimpe**. Dat waren profs, zij hadden materiaal waar onze Mechelse mannen enkel van konden dromen. Die troef buitten ze dan ook geregeld uit. Destijds was het verboden om van fiets te wisselen, tenzij er kaderbreuk werd geleden. De Clercq en Van Kerrebroeck wisselden echter

constant van fiets in hun thuiscrossen, zonder dat iemand daar iets van zei. De Hombeekse renners legden zich bij dit onrecht neer, maar de supporters hadden het daar zichtbaar moeilijk mee.

Firmin Van Kerrebroeck (links) en Frans Feremans (miden) poseren samen na een veldrit in Hombeek

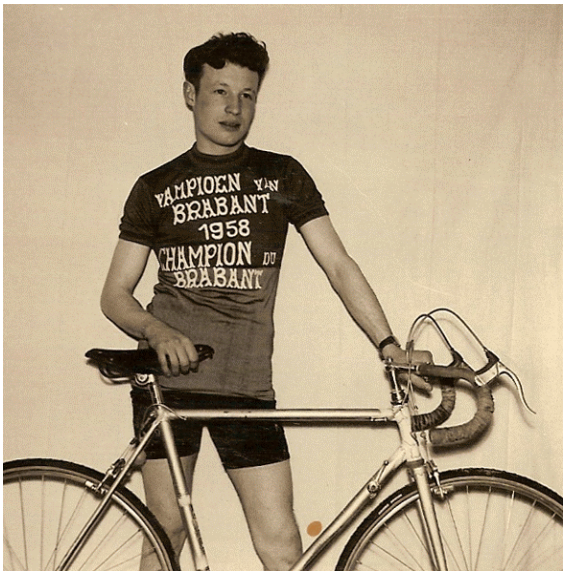
In die periode werd de cross ook nog volgens de open formule gereden. Niet lang na de start gebeurde het vaak dat er een aantal gedubbelde juniors in de weg kwamen rijden, om onze jongens te belemmeren. Er werd echter nooit klacht neergelegd, al smaakte elke overwinning die toch terug meer naar Mechelen werd gebracht, wel eens zo zoet…[26]

Dit alles maakte dat de crossers in de streek rond Mechelen zich met elkaar identificeerden. Ze klampten op een bepaalde manier samen en probeerden zo een tegengewicht te vormen voor hun Oost- en West-Vlaamse collega's. Al vrij snel werd er daardoor gesproken van ***De Battelse School***. Die naam dankt de Hombeeks-Mechelse succesgeneratie aan de woonplaats van zijn twee grootste succeskanonnen. Frans Feremans en Rene De Rey woonden op een bepaald ogenblik allebei in Battel, waardoor dat dorp symbool stond voor de hele streek. Een beetje ironisch, aangezien het de Hombeekse sportvrienden zijn die dit alles hebben mogelijk gemaakt.

Het Provinciale Kampioenschap

Elk jaar opnieuw wordt er in Hombeek een nationale veldrit gehouden. Soms telt die rit ook als Provinciaal Kampioenschap. Bij die cross kunnen de renners dus niet enkel punten verzamelen voor het Criterium van Het Volk, maar ook dingen naar de titel van **Kampioen van Antwerpen**. In 1953 wordt dit kampioenschap voor het eerst gehouden in Hombeek, maar later zouden er nog 15 andere edities volgen[27]. Eén jaar later valt het kampioenschap samen met het BK, waar Feremans de titel opstrijkt. Vier jaar later, in 1958, is de editie speciaal. Dat René De Rey zichzelf opvolgt als provinciaal kampioen zal weinigen verbazen, maar dat Frans Feremans en Hendrik Willems het podium vervolledigen, is hoogst merkwaardig. Daarmee legt de lokale wielerclub immers beslag op de eerste drie plaatsen. Hombeekse renners zijn oppermachtig in hun eigen dorp. Uiteraard winnen De Hombeekse Sportvrienden ook de trofee voor beste club van het kampioenschap. Reden te meer om een groot feest te organiseren. Zeker omdat niet alleen in het veld, maar ook er rond, alles op wieltjes verloopt. De organisatoren worden andermaal gelauwerd in de pers:

"De Hombeekse Sportvrienden trouwens hebben we al dikwijls kunnen feliciteren en vandaag dan ook weer met hun knappe inrichting, met hun zorgvuldig en met kennis uitgestippelde omloop, die meer dan drie kilometer lang was, wat de reglementaire afstand benadert. Mensen die er op staan de reglementen te eerbiedigen en angstvallig vermijden van een cross een rondekensdans te maken, mogen bij de knappe en ernstige inrichters gerekend worden."

Rik Willems poseert met zijn kampioenentrui van de provincie Brabant, 1958

En daar houdt het sprookje nog niet op. **Hendrik 'Rikske' Willems**, die in Hombeek nog derde eindigde, maar niet meestreed voor de Antwerpse titel omdat hij uit Zemst afkomstig is, wint enkele weken later het **Kampioenschap van Brabant**. In Tervuren is hij iets beter gewapend dan zijn naaste achtervolger **Pierre Kumps**. Daarmee kaapt de Hombeekse wielerclub nog een prijs weg. Tussen 1953 en 1963 zijn er slechts twee jaren, 1959 en 1960, dat de titel van Kampioen van Antwerpen

[26] Interview van Johan Van Win met René De Rey

[27] Gazet van Mechelen, 21 februari 1971

niet naar Hombeek komt. Frans Feremans wordt vier jaar na elkaar provinciaal kampioen tussen 1953 en 1956. Daarna is het de beurt aan Rene De Rey, die de titel in 1957, '58 en 1960 (in '60 reed hij niet meer voor Hombeek) opstrijkt. **Leon Scheirs**, een andere Hombekenaar, wint de provinciale titel in 1961 en 1963. In 1962 tenslotte is de eer weggelegd voor **Jos Matheussen**. Allen renners van de Hombeekse Sportvrienden.

Een Hombeeks trio aast op succes

Onder meer dankzij de successen van de Hombeekse Sportvrienden wordt veldrijden alsmaar meer populair in het Mechelse. Voorheen was crossen uitsluitend een gegeven dat in West- en Oost-Vlaanderen mensen naar buiten lokte, maar sinds het Belgische kampioenschap van 1954 en vooral de populariteit van Feremans en De Rey, is daar verandering in gekomen. Ook in Zemst stijgt de belangstelling voor het veldrijden. In 1958 dingen ook daar crossers tot tweemaal toe naar de sportieve eer.

De eerste editie gaat door op zondag 26 januari 1958. Het wordt andermaal een Hombeeks succesverhaal. Goud voor De Rey, zilver voor Willems en brons voor Feremans. Drie op drie en boeken toe. In oktober wordt er nog een tweede cross in Zemst georganiseerd. Die wordt gewonnen door beroepsrenner **Frans Loyaerts**, voor Zemstenaar Rik Willems. **René Verschueren** en René De Rey, allebei rijdend voor Hombeek, eindigen op plaatsen 3 en 4.

Rik Willems, Rene De Rey en Frans Loyaerts strijden om de overwinning in Zemst, 1958

Niet veel later is het weer tijd voor het Belgische kampioenschap. De Rey probeert in Meulebeke zijn titel te verdedigen, terwijl Rik Willems, man in vorm, en Frans Feremans, altijd outsider, de Hombeekse hoop op een eindoverwinning kracht moeten bijzetten. Helaas heeft René De Rey nog last van een aanslepende bronchitis en moet hij al brakend het strijdtoneel verlaten.

De titel gaat voor de vijfde keer naar Firmin Van Kerrebroeck, ongetwijfeld de meest getalenteerde Belgische renner van zijn generatie. Geen Hombeekse triomf dus. Wel positief is dat Rik Willems er voor de eerste keer in slaagt om op het podium te klimmen. De bronzen plak valt hem ten dele. Feremans eindigt net achter zijn maatje, waarmee de Hombeekse Sportvrienden toch weer twee renners in de topvijf afleveren. Hombekenaar René Verschueren eindigt op de twaalfde plaats. Bij de rangschikking voor clubs wordt de eerste plaats gedeeld door drie clubs. Gentse V.C., Zingem W.S.C. en De Hombeekse sportvrienden tellen elk 33 punten. Het reglement zegt dat de nationale titel dan gaat naar de ploeg met de best gerangschikte renner. Gent wint opnieuw. De Hombeekse club grijpt er voor de zoveelste keer naast.

Het zou mooi zijn indien de gemiste kans van het BK kan worden goedgemaakt op het WK, maar helaas is ook daar niets van waar. Dufraisse wordt in Limôges voor de vijfde keer wereldkampioen, terwijl de Belgen onder hun niveau presteren. Willems eindigt als 15e, gevolgd door Van Kerrebroeck (16) en De Rey (18).

Rene De Rey, getooid in de blauw-witte trui van de Hombeekse Sportvrienden, loopt aan de leiding in veldrit van Everbeek

Op 13 april 1958 wordt er een nieuwe mijlpaal in de clubgeschiedenis van De Hombeekse Sportvrienden geschreven. Dan organiseert de wielerclub een **Feest der Gedecoreerden**, waar de clubbestuurders worden gelauwerd voor hun jarenlange dienst. De Antwerpse provinciale voorzitter van de

Belgische Wielerbond, de heer Van Golen, neemt het woord en bedankt De Sportvrienden voor hun baanbrekend werk, dat vooral in het veldrijden een voorbeeld is:

"Hij wees in zijn rede op het pionierswerk dat verricht werd de laatste jaren in het veldrijden. Ook noemde hij het grote werk voortgebracht door allen, in het maatschappelijk leven. Ons clubblad noemde hij een unicum in zijn genre. Hij besloot met deze raad: Eendracht maakt macht en blijf allen vrienden onder elkaar![28]"

Ondanks de misser op het Belgische kampioenschap, kan dit seizoen toch ook weer succesvol worden afgesloten. In het regelmatigheidscriterium van de krant Het Volk, waarin over tien wedstrijden 100 punten zijn te verdienen, eindigt Rene De Rey op de eerste plaats. Frans Feremans volgt hem op de tweede stek en Rik Willems vervolledigt de topdrie. Roger De Clercq eindigt vierde en Firmin Van Kerrebroeck pas als achtste. Daarmee hebben de drie beste renners van de Hombeekse Sportvrienden over heel het seizoen bekeken alle tegenstand weggevaagd. Ze zijn de meest regelmatige, en dus sterkste formatie van België. De Rey krijgt voor zijn prestatie 5.000 frank. Feremans moet het doen met 3.500 frank terwijl Willems mag rekenen op een paar gedemonteerde wielen en 600 frank[29]. De Rey wint dit jaar in zijn Belgisch kampioenen-trui maar liefst 14 nationale en internationale crossen, wat meteen één van de beste prestaties uit zijn carrière is.

Eindelijk Belgisch clubkampioen

Reeds lang presteren de renners van de Hombeekse Sportvrienden op het hoogste nationale niveau en tot tweemaal toe heeft dat geleid naar een individuele Belgische titel, maar als club kon die eer nog nooit eerder worden weggekaapt. In 1959 worden al die frustraties met een klap van tafel geveegd. René De Rey wordt voor de tweede, en laatste, keer Kampioen van België. Rik Willems evenaart zijn prestatie van 1958 en prijkt na afloop met de bronzen medaille op zijn borst. Frans Feremans eindigt zevende en Herman Van Utterbeeck als vijftiende. Daarmee prijkt de Hombeekse club helemaal bovenaan de rangschikking en kan het eindelijk de **Wisselbeker Alfred Martougin** mee naar huis nemen. Toch is er een smet op het blazoen. Enkele weken voor het BK is de ster van de club, René De Rey, in onmin geraakt met de clubleiding. Daarom rijdt De Rey niet langer in het shirt van de Hombeekse Sportvrienden, maar wel als onafhankelijke renner. Toch telt hij mee voor de wisselbeker, omdat hij nog steeds bij de Hombeekse club is aangesloten. De clubleden willen zijn bijdrage echter niet laten meetellen in de rangschikking, omdat ze zonder Belgisch kampioen De Rey, ook nog als beste club uit de bus komen. In dat geval zorgen Willems, Feremans, Van Utterbeeck en Van den Bosch samen voor 44 punten. Dit doet het beste verhopen voor het WK, maar daar kunnen de Belgen helaas, alweer niet stunten. Willems en De Rey moeten zich tevreden stellen met respectievelijk een 17e en een 21e plaats.

Kumps, Willems, Van Kerrebroeck en De Rey op het WK in Genève. Ook journalist Willy Van Den Wijngaert van Het Laatste Nieuws staat mee op de foto

[28] Tekst van Frans Mahieu in *De Sportvriend*, tweemaandelijks clubblad van De Hombeekse Sportvrienden, 1958, nr. 3
[29] *De Sportvriend*, 1958, nr. 2

Hendrik 'Rikske' Willems

Hendrik Willems wordt op 29 juli 1934 in Zemst-Laar geboren als zoon van **August Willems** en **Irma Van Verren**. Willems begint zijn carrière als renner op de weg. Wanneer de Hombeekse sportvrienden in 1953 voor het eerst een veldrit organiseren, wordt hij gevraagd te rijden. Het is belangrijk dat het publiek alle goeie renners van de club krijgt te zien. Willems, die nog nooit in het veld had gekoerst, eindigt meteen als derde, na **Frans Feremans** en **Richard Blendeman**. Hij beslist over te stappen naar het crosscircuit. Toch moeten die plannen worden uitgesteld want Willems moet naar het leger. In 1954 neemt hij wel deel aan het Belgisch kampioenschap in Hombeek, maar door een gebrek aan training en wedstrijdritme, komt hij daar niet in beeld.

De Hombeekse veldritploeg die in 1959 Belgisch clubkampioen werd: Willems, Van Utterbeek, Feremans en Van den Bosch

In 1955 begint de crosscarrière van Willems pas echt. Na zijn legerdienst kan hij volop trainen en met Feremans heeft hij een goeie ploeggenoot in de rangen. Dat loont tot enkele mooie prestaties. In datzelfde 1955 rijdt hij op het BK in Sombreffe als vijfde over de streep. Later, wanneer **René De Rey** ook in Hombeek komt rijden, beschikken de Hombeekse Sportvrienden over drie renners die zich uitsluitend richten op het veldrijden. Met die drie, Frans Feremans, Rene De Rey en Rik Willems, behoort de Hombeekse club tot de absolute top in België. Deze drie rijden enkel op de weg om zich voor te bereiden op het veldritseizoen. Willems, die afkomstig is uit Zemst-Laar, heeft zijn eigen supportersschare. De Rey, uit Zemst, heeft zijn supporters en al snel ontstaat er tussen de twee clans een gezonde rivaliteit. Iemand was of voor Willems of voor De Rey. Dat wil niet zeggen dat er geen sportiviteit heerste, in tegendeel. De drie cros-sers reden altijd samen met de bus naar de verschillende ritten. Net als De Rey heeft ook Willems tijdens zijn hele loopbaan gewerkt. Daarnaast houdt hij in Laar ook een café open. Dat belet hem echter niet om toch een aantal zeer goede prestaties neer te zetten. Eerst en vooral zijn er twee derde plaatsen op het Belgisch kampioenschap, in 1958 in **Meulebeke** en in 1959 in **Hoeselt**. Hij neemt ook twee keer deel aan het WK, in **Limôges** en in **Genève**. Bovendien wordt hij in 1958 in Tervuren voor de eerste en enige keer in zijn loopbaan provinciaal kampioen van Brabant. De belangrijke internationale veldritten van **Nederename** en **Vossem** voegt hij ook aan zijn palmares toe. Bovendien geeft hij geregeld shows op rollen. In 1965 stopt Rik met koersen.

In 1958 wordt Willems (links) provinciaal kampioen in Tervuren, voor Pierre Kumps (rechts)

Willems heeft onmiddellijk na zijn carrière een fotozaak overgenomen in Jette. Toch heeft hij het wielerwereldje niet verlaten. Toen hij in 1965 stopte met koersen, werd hij mecanicien bij **Flandria-Romeo** van **Lomme Driessens**. Met die ploeg rijdt hij mee in de Ronde van Frankrijk 1965.

Hendrik Willems in de volgwagen van Flandria-Romeo tijdens de Tour van 1965

Naast al deze jobs, vertegenwoordiger, cafébaas, crosser en later mecanicien, houder van een fotozaak, vindt Willems ook nog tijd om de parochianen van zijn gemeente te begeleiden. 17 jaar lang neemt hij er de functie van koster op zich.

Na zeven jaar weer een BK in Hombeek

Opnieuw mag Hombeek zich opmaken voor de organisatie van een Belgisch kampioenschap veldrijden. Het had echter niet veel gescheeld of het BK was niet naar Hombeek gekomen. Het provinciale systeem van loterij is ondertussen afgeschaft en clubs die het kampioenschap willen inrichten, moeten daar nu veel voor betalen. Het hoogste bod krijgt de organisatie toegewezen. Phlips vertelt hoe dat in zijn werk ging:

"Wij hadden al een bod ingediend, maar toen kwam er iemand uit Rijmenam in ons café opscheppen. Hij zei dat het BK zeker naar Rijmenam zou komen omdat ze een gigantisch bedrag hadden geboden. En hij noemde een som. Wij hebben diezelfde avond ons bod nog verhoogd, en kregen het Belgisch kampioenschap toegewezen!"

Anders dan de vorige keer, telt de organiserende club nu geen grote favoriet voor de eindoverwinning. Alle Hombeekse heil zal van Rik Willems moeten komen. Enkele dagen voor het BK zijn alle uitgesproken favorieten al aanwezig in het Mechelse Zennedorp. De omloop wordt door iedereen goedgekeurd. Het is een modderig, lastig, maar berijdbaar en mooi parcours. **Toontje Van Neste**, een outsider, is helaas vergeten om zijn koersschoenen mee te brengen, waardoor hij de oefenrondes moet afwerken met de pantoffels van een vriendelijke Hombeekse dame die hem uit de nood wil helpen. Voor het overige verloopt de voorbereiding voor iedereen vlekkeloos.

De omloop van het BK 1961

Uitgesproken topfavoriet voor het BK 1961 is ongetwijfeld Roger De Clercq. Van Damme en Kumps zijn zijn grootste rivalen, althans dat denkt Jan Publiek ervan. **Briek Schotte** pronostikeert op Pierre Kumps. Volgens hem speelt de drassige omloop in het voordeel van Kumps, omdat er veel gelopen zal moeten worden. Op zondag begint iedereen met gelijke kansen aan de start. De sterkste zal zegevieren. De Hombeekse hoop op een eindoverwinning krijgt nog voor de start een enorme deuk. Willems moet forfait geven voor het BK, hij blijkt nog steeds niet hersteld van een aanslepende ziekte.

Rik Willems, één van de zwaargewichten uit de Hombeekse wielerploeg, moet forfait geven voor het Belgisch kampioenschap 1961

Toch blijft men niet bij de pakken zitten. Wie zegt dat De Rey niet voor de derde keer een nationale titel kan opstrijken? Hij maakt dan wel geen deel meer uit van de Hombeekse Sportvrienden, toch sluiten vele Hombekenaren hem nog in het hart. Hoewel hij niet tot de favorieten wordt gerekend, zullen weinigen verbaasd opkijken als Firmin Van Kerrebroeck andermaal met de zege aan de haal gaat, en zo geschiedt het ook. De 38-jarige veteraan geeft vriend en vijand lik op stuk door zich voor de zesde maal tot Belgisch kampioen te laten kronen. In de Hombeekse modder geeft zijn ervaring en wilskracht de doorslag. In de veldritmarathon moeten de deelnemers tot het uiterste gaan en noch Kumps, noch De Clercq, noch Van Caester kunnen optornen tegen een ontbolsterde Van Kerrebroeck. Iedereen verwacht dan ook dat zijn club, de Gentse Velo Sport, voor de zoveelste keer met de nationale clubtitel aan de haal zal gaan, maar niets is minder waar. Tot ieders grote verbazing wordt de wielerclub Hombeekse Sportvrienden voor de tweede keer in zijn bestaan, en dan nog wel op eigen terrein, Belgisch kampioen. Door de inzinking van Daniel Van Damme (Gentse VC), die in laatste instantie nog wordt voorbijgestoken door enkele Hombekenaren, zorgen **Matheeussen**, **Vermijlen**, **Scheirs** en **Verschueren** voor een tweede gouden clubplak. Zonder sterrenner Rik Willems, en met weinig hoop op een goeie afloop, smaakt de overwinning eens zo zoet. Toen een journalist aan voorzitter Franz Mahieu na aankomst vertelde dat zijn club Belgisch kampioen was geworden, kon hij zijn oren nauwelijks geloven[30].

[30] Gazet van Mechelen, 6 februari 1961

Rene De Rey staat klaar om te vertrekken, naast Rik Willems en Firmin Van Kerrebroeck

Anders dan de vorige keer dat Hombeek het Belgisch kampioenschap organiseerde, krijgen de organisatoren nu veel minder lof toebedeeld. Zelf kunnen ze daar weinig aan verhelpen, aangezien het de slechte weersomstandigheden zijn die de boel in het honderd hebben doen lopen. De hele week voor de cross heeft het geregend. De donderdag voor de start heeft de organisatie een overstroomd gedeelte uit de omloop geschrapt en ook op de dag van de rit zelf, wordt er nog een snelle wijziging aan het parcours aangebracht, maar het kan allemaal niet baten:

"De titelcross werd een erbarmelijk modderbad en duurde op de koop toe nog te lang. Dat is geen veldrijden meer, hebben we tientallen keren horen zeggen gisteren. Hoe laat men op zo een parkoers een kampioenschap toe, vroegen anderen zich af.[31]*"*

"Neen! Dat was geen mensenwerk meer! Het was dwangarbeid van de zwaarste en de ergste soort. Bij elke stap doken de rennersvoeten tot ver over de enkels in de zuigende modder en waar er, dank zij een ongewone behendigheid, kon gereden worden zagen wij elke ronde de dunne wieltjes een paar centimeter dieper in de tot pap gereden aarde wegzinken.[32]*"*

Ondanks de kritiek krijgt de Hombeekse wielerclub toch een gouden medaille van de Antwerpse afdeling van de Belgische wielerbond, en dat om de club te feliciteren met zijn uitstekende organisatie. Dus al bij al was toch niet iedereen ontevreden over de titelcross, al proberen de journalisten het veldrijden duidelijk in een andere richting te duwen. En misschien niet geheel onterecht…

Ondanks deze tegenslag blijven de Hombeekse Sportvrienden alleszins een graag geziene gast, overal te lande. Het gebeurde geregeld dat de inrichters van crossen de busreis betaalden voor de hele Hombeekse delegatie. Zo konden de Sportvrienden, op kosten van de organisatie, gaan crossen in bijvoorbeeld Luxemburg en Sombreffe. De organisatie wist dat Hombeek altijd enorm veel supporters en sympathisanten, muzikanten en vrouwen meebracht, dat het toch een winstgevende organisatie zou worden.

De teller blijft op twee

Wat vroeger nooit lukte, lijkt de laatste jaren wel tot de mogelijkheden te behoren. Belgisch clubkampioen worden. Toch zal het voor de Hombeekse Sportvrienden helaas bij die twee nationale titels blijven. Het jaar na het BK in Hombeek, verhuist de karavaan naar het Waalse Vonêche. **Roger De**

[31] Het Nieuwsblad, 6 februari 1961
[32] Het Volk, 6 februari 1961

Clercq wordt Belgisch kampioen en **Albert Van Damme** eindigt op de tweede plaats. Daarmee rijden de twee beste renners van België voor de Gentse Velo Sport. De eerste Hombekenaar, **Leon Scheirs**, komt pas binnen op de zesde plaats. Van den Bosch wordt achtste, **Jos Matheussen** elfde en **Rik Willems** twaalfde. Als club een puike prestatie, maar niet voldoende voor de nationale titel. De wisselbeker wordt opnieuw mee in de bus naar Gent genomen.

Deze Firmin Van Kerrebroeck (hier op een oudere foto), kroont zich in 1961 te Hombeek tot Belgisch kampioen veldrijden

Een donkere tijd

1960 is een eerste minder goede jaar voor de Hombeekse Sportvrienden. Na de breuk met topcrosser De Rey, valt de club in een zwart gat. Gelukkig is er Rik Willems nog, die de Hombeekse eer meer dan naar behoren verdedigt. Het sportieve is echter niet het belangrijkste probleem bij de Hombeekse wielerclub. Een financiële kater dreigt aan de oppervlakte te komen, na enkele misstappen. Eerst en vooral heeft de club enkele keren zware financiële inspanningen geleverd om de grote ster, en de allereerste wereldkampioen, Jean Robic, naar Hombeek te halen. Hij presteert er echter ondermaats, waardoor de club geen nieuwe inkomsten kan verwerven. Daar komt nog bij dat een club met het prestige van de Hombeekse Sportvrienden wordt verondersteld om af en toe de organisatie van het Belgische kampioenschap op zich te nemen. Een taak die de Hombeekse wielervereniging met veel plezier vervult, zij het niet dat de toewijzing voor de nationale kampioenschappen per opbod verlopen en niet volgens de geschiktheid van de omloop of de organisatorische sterkte van de inrichtende club. Dat maakt dat de Sportvrienden diep in de buidel moeten tasten om het BK binnen te halen.

Rik Willems in de veldrit van Leest, jaartal onbekend

In 1960 barst de bom. Een jaar later komt het BK weer naar Hombeek en de financiële last die dat met zich meebrengt, laat zich voelen. Gelukkig worden alle plooien al snel weer gladgestreken en komt de organisatie van het kampioenschap niet in het gedrang, in tegendeel. Iedereen is gemotiveerd om er een knalprestatie van te maken, zodat de club weer kan zegevieren, zowel op sportief als op extrasportief gebied.

Na 1962 gaat het echter opnieuw bergaf met het Hombeekse veldrijden. De opflakkering van 1961 heeft niet voor een ommekeer kunnen zorgen. De renners die in Hombeek zijn aangesloten zijn verdienstelijk, maar geen absolute top meer. De prestaties van de jaren 50 zullen nooit meer worden herhaald. Bovendien wordt ook het veldrijden steeds meer geprofessionaliseerd, waardoor veldrijders, de toppers althans, zich aansluiten bij profploegen en niet langer bij gewone wielerclubs. Dat maakt mede dat het amateurveldrijden op de achtergrond geraakt en de elite zonder contract niet langer kan meedingen naar grote overwinningen. Toch mogen we dit ook niet dramatiseren. Tot in 1965 slagen de Sportvrienden erin om telkens tweede te worden in het interclubkampioenschap veldrijden. Dat wil dus ook wel zeggen dat Hombeek nog altijd meetelt in het veldritwereldje. Desalniettemin is er een trend ingezet die onomkeerbaar is. Op dat ogenblik is het misschien niet duidelijk geweest, maar nu kunnen we gerust stellen dat de jaren 50 een uitzonderlijke periode geweest zijn met een ongekende concentratie van talent in één gemeente.

De koning van Battel

Rene De Rey wordt in 1931 geboren uit een gezin met zes kinderen, in het Brabantse Zemst. Van thuis uit mag hij geen sport beoefenen. Al zijn energie wordt thuis opgeëist, voor het werk op het veld. Op 18-jarige leeftijd loopt hij op het boerenjeugdfeest in Leest. Hij wint er de vlaggenkoers en even later neemt hij ook deel aan de 3000 meter. Op de streep wordt De Rey geklopt door **Frans De Roover** uit Duffel, een atleet van **Malinois**. De Roover is echter zo onder de indruk van De Rey dat hij hem uitnodigt voor een proeftraining op Malinois. Rene sluit zich aan en loopt er samen met andere topatleten als **Langenus** en **Doms**. Als junior rijgt De Rey de zeges aan elkaar. Hij is op dat ogenblik zonder enige twijfel bij de toppers in België. Bij de seniors bevestigt hij en neemt hij deel aan de **6 Landen Veldloop** in Vincennes bij Parijs.

Op de dag dat Frans Feremans Belgisch kampioen veldrijden wordt in Hombeek, loopt De Rey de Grote Prijs van het Albertkanaal. Als tweede krijgt hij slechts een pak zeep als prijs en dat frustreert hem. Toen hij hoorde dat **Frans Feremans**, zelf ex-veldloper, het BK had gewonnen, besliste hij zelf ook te gaan cyclocrossen. Hij neemt contact op met Feremans en sluit zich aan bij de Hombeekse Sportvrienden. Op dat ogenblik is De Rey 23 jaar en pas in het huwelijksbootje gestapt. Op 16 januari 1955 wint hij in Eksaarde de eerste cross uit zijn carrière en in de volgende jaren wordt hij tot tweemaal toe Belgisch kampioen.

Rene De Rey traint aan de Battelse Auwegemvaart

Na een ongeluk denkt hij dat zijn club de Hombeekse Sportvrienden hem heeft bedrogen door geld van de verzekering achter te houden. Hij stapt op, ook al omdat hij merkte dat Feremans wordt voorgetrokken, ondanks de betere prestaties van De Rey. De tweevoudig kampioen sluit zich aan bij de Mechelse **Dijlespurters** en later stapt hij over naar de profs, waar hij onder meer voor **Lamot-Libertas** rijdt.

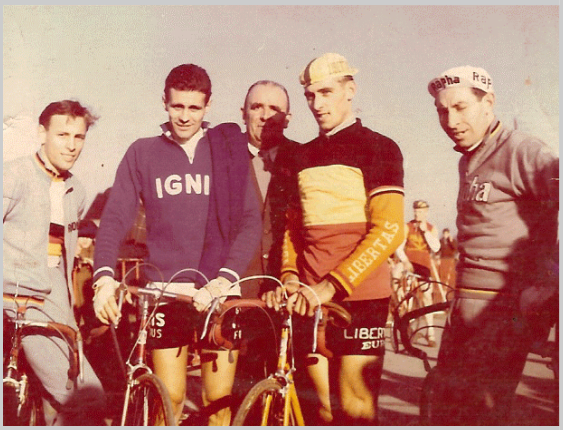
De Rey's beschermengel is de Antwerpse dokter **Karel Vleugels**. Met zijn homeopatische zorg heeft hij De Rey gedurende heel zijn carrière gesteund en verzorgd.

Ook toen hij de dood in de ogen keek, door een verschrikkelijk ongeluk tijdens een oefenrit. Op nieuwjaarsdag reed De Rey frontaal in op een auto, waarna hij door de voorruit vloog. Iedereen dacht dat hij dood was en De Rey kreeg zelfs een wit laken over zich. In de ambulance kwam hij echter weer bij bewustzijn. De Rey herstelde gelukkig snel.

Rene De Rey met zijn Hombeekse ploeggenoot Rik Willems

Nooit wordt De Rey wereldkampioen. Een vijfde plaats is zijn beste prestatie. Toch vindt hij zelf dat hij in Edelare zonder materiaalpech het WK zou hebben gewonnen. In andere veldritten heeft hij de Europese toppers nochtans meer dan eens verslagen. Dat vindt de Rey zo jammer aan het hedendaagse veldrijden. De Belgen kennen geen concurrentie. Vroeger reden er sterke Fransmannen, Italianen, Duitsers en Zwitsers mee in het peloton, maar vandaag zijn er enkel sterke Belgen.

Belgisch kampioen Rene De Rey aan de start van de veldrit van Battel, met aan zijn zijde drievoudig wereldkampioen Rolf Wolsfsohl, vijfvoudig wereldkampioen Renato Longo en eveneens vijfvoudig wereldkampioen André Dufraisse

In totaal wint De Rey, die al van bij zijn huwelijk in Battel woont, zo'n 100 veldritten. Op zijn 40e hangt hij de fiets definitief aan de haak. Vier jaar later zal zijn zoon, **Ludo De Rey**, hem opvolgen, en met succes: in 1986 wordt Ludo Belgisch kampioen bij de amateurs en eindigt hij als derde op het WK.

De Trouwe Veldrijder

Hoewel de hoogdagen voorbij zijn, behoort het hoofdstuk veldrijden zeker nog niet volledig tot het verleden voor de Hombeekse ploeg. Elk jaar wordt er nog steeds een cross georganiseerd in het Zennedorp. En regelmatig komen er ook grote namen door de drassige gronden gereden. Met de komst van De Trouwe Veldrijder, die het Criterium van Het Volk vervangt, breekt er bovendien een nieuw hoofdstuk aan in de Hombeekse crossgeschiedenis.

Het trompetterskorps van de Sportvrienden bij het 35-jarig bestaan in 1965. Boven vlnr: Carlo Phlips, Maurice Willems, Louis Teughels, Paul Teughels, Roger Dubin, Alfons Willems, Rene Croon, Louis Pepermans, Louis De Jaeck, Edmond Phlips, Maurice Verhasselt en Jan Leen. Onder: Marcel Hendrickx, Louis Nuytiens, Jef Janssens, Louis Lauwers en Edmond Phlips

De Trouwe Veldrijder is een trofee die jaarlijks wordt uitgereikt op basis van een aantal veldritten. Hij volgt het regelmatigheidscriterium van Het Volk op, en wordt georganiseerd door Het Nieuwsblad. Ook in Hombeek zijn er elk jaar punten te verdienen voor de beker. De eerste editie van De Trouwe Veldrijder wordt gehouden in het seizoen 1962-'63 en de competitie heeft gelopen tot en met 1975-'76. Van bij de start zien de organisatoren het groot. Er geldt een prijzenpot van maar liefst 75.000 frank! Na 1976 valt deze trofee weg en is het wachten tot de Gazet van Antwerpen met zijn trofee op de proppen komt. Een trofee die overigens ook vandaag nog steeds elk jaar opnieuw wordt betwist over een aantal veldritten. **Auguste Badts**, oom van **Eddy**, **Danny** en **Rudy De Bie**, wordt tweemaal winnaar in de Trouwe Veldrijder, in 1969 en in '73. Ook de leden van de Hombeekse Sportvrienden, of althans ex-leden, doen het goed in dit criterium. Zowel Leon Scheirs (eindwinnaar in '64 en '65) als Lode Van den Bosch (eindwinnaar in '66 en '67) kunnen het regelmatigheidscriterium tot tweemaal toe naar hun hand zetten. Hierna breekt het tijdperk van de hiervoor genoemde Auguste Badts aan. Hij wint zijn eerste rit in '69. Scheirs eindigt in dat jaar als tweede en Van den Bosch als derde. Een letterlijke overdracht van de macht dus. De beste editie was ongetwijfeld die van het seizoen '63-'64. Scheirs kroont zich met 717 punten de beste over het hele seizoen, Matheussen eindigt als tweede, op de voet gevolgd door Van den Bosch. Hendrik Willems tenslotte, wordt vierde. De eerste vier renners zijn dus allemaal huidige of ex-clubrenners van de Hombeekse Sportvrienden.

In 1970 wordt er uiteraard ook gekoerst op Hombeekse bodem in het kader van De Trouwe Veldrijder. De ritzege gaat naar Freddy Nijs[33], die ooit al een tweede en een derde plaats op het Belgische kampioenschap wist te veroveren. Hij klopt vice-Belgisch kampioen Van den Haesevelde, terwijl Van Goidsenhoven zich tevreden moet stellen met een derde stek. Belangrijker dan de uitslag echter is

[33] Freddy Nijs wordt ook eindwinnaar van de Trouwe Veldrijder in 1970.

dat dit de eerste koers is die Carlo Phlips moet missen. Geveld door een ziekte, kan hij niet van de partij zijn. Sinds De Hombeekse Sportvrienden in 1953 van start zijn gegaan met het organiseren van veldritten, is dit nog nooit gebeurd. Ook zonder Phlips loopt de organisatie op wieltjes. De Sportvrienden krijgen andermaal positieve kritieken op hun organisatie. Vakkennis en know-how laat zich duidelijk appreciëren in het veldritwereldje.

Naast het regelmatigheidscriterium van De Trouwe Veldrijder, wordt in Hombeek ook nog steeds het provinciale kampioenschap gehouden. Niet elk jaar gaat die wedstrijd door in Hombeek, maar toch dikwijls, omdat de omloop hier één van de mooiste van de provincie is. Veldrijden is ook het meest populair in de streek rond Mechelen, waardoor Hombeek een logische keuze is. Aan het begin van de jaren zeventig wordt dat provinciale kampioenschap, net als het regelmatigheidscriterium, beheerst door **Auguste Badts**. Tot tweemaal toe laat hij zich in het dorp aan de Zenne tot Kampioen van Antwerpen kronen.

Auguste Badts eindigt tweemaal als eerste in het eindklassement van De Trouwe Veldrijder. Hier ziet u hem tijdens de afdaling van de Hombeekse Zennedijk.[34]

Toch moet worden erkend dat het Hombeekse veldrijden stilaan aan het doodbloeden is. Aan het begin van de jaren zeventig is de glorieperiode al lang voorbij en verschijnt Hombeek nog slechts sporadisch op het Belgische veldrittentoneel. Zonder echt goede renners in eigen rangen en met de professionalisering van de sport in het achterhoofd, is de interesse niet meer aanwezig. De Sportvrienden zijn een amateurclub, maar met de doorbraak van de gebroeders **De Vlaeminck**, is ook het Belgische veldrijden een wereldje aan het worden voor profs. Stilaan legt de Hombeekse wielerclub zich terug toe op het organiseren van wegritten, meestal voor nieuwelingen, beloften of elite zonder contract. Toch hebben de Hombeekse Sportvrienden onrechtstreeks nog hun stempel kunnen drukken op het hedendaagse veldrijden. In Niel speelt men aan het begin van de jaren zestig met het idee om een cross te organiseren. Er wordt echter geen geschikte datum gevonden. Omdat het veldrijden in Hombeek zijn beste dagen heeft gehad, en de sterren het nest hebben verlaten, beslissen de Sportvrienden om hun datum van 11 november af te staan. Meer zelfs, bij de eerste organisatie van de cross van Niel, verleent de Hombeekse club haar volledige medewerking bij de organisatie. Vandaag de dag telt de veldrit van Niel mee voor de GVA-Trofee.

Bij de start van de eerste veldrit in Niel staat ook Carlo Philips klaar. De Sportvrienden hebben niet enkel hun datum, maar ook hun expertise ter beschikking gesteld.

Uiteindelijk beperkt de glorieperiode zich in Hombeek tot een tijdspanne van amper 8 jaar. De eerste rit wordt gereden in 1953 en de laatste koers van groot belang is het Belgisch kampioenschap van 1961. Nadien wordt het veldrijden weer vervangen door wegritten, op enkele Provinciale Kampioenschappen na. Het had anders kunnen lopen indien ons dorp werd uitgekozen om het wereldkampioenschap 1957, dat uiteindelijk op de Edelare zou doorgaan, te organiseren, maar dat heeft helaas niet mogen zijn. Toch is het ongelofelijk wat er in die acht geweldige jaren allemaal heeft plaatsgevonden in ons dorp. Het is een prachtig stukje geschiedenis van de WSC De Hombeekse Sportvrienden, dat nooit mag worden vergeten. Drie uitzonderlijke renners reden in die periode samen voor de club, wat zoals gezegd tot vele successen heeft geleid. De Hombeekse club won tussen 1953 en 1965 tweemaal een individuele Belgische titel en tweemaal een Belgische titel Interclub. In dat interclubkampioenschap eindigde het bovendien vijf maal als tweede en enkele keren

[34] http://www.dijlespurtersarchief.be

als derde. Het provinciaal kampioenschap van Antwerpen werd zoals gezegd negen keer veroverd door een renner van de Hombeekse Sportvrienden. Rik Willems kon zich bovendien in Brabant één keer tot de beste kronen. Voor zo'n korte periode is dit met andere woorden een rijkgevuld palmares.

Hendrik Willems rijdt in 1956 voor zijn Hombeekse ploeggenoten Frans Feremans en Rene De Rey in de veldrit van Eksaarde, die hij ook zou winnen

Crossen *in den Achteruit*

Begrijpen wie begrijpen kan, maar op het Heike gaan sport en muziek hand in hand[35]. Zoals reeds aangetoond is de wielersport in Hombeek ontstaan op het Heike en dat door toedoen van muzikanten. Lang na het verdwijnen van de plaatselijke wielerclub De Broederband, slaan de mensen van het Heike en die van de *Regulaar* of *'t Klein Gent*, de handen weer in mekaar om terug te komen tot die oude traditie. Elk jaar met Allerheiligen, zal er een veldrit worden georganiseerd. En niet de Sportvrienden, die uiteraard wel meewerken, maar fanfare De Vrolijke Vrienden zal de inrichter zijn.

Het idee om een veldrit te organiseren komt eigenlijk niet van de muziekleden zelf. Wie anders dan **Carlo Phlips** kan de motor zijn? Omdat de fanfare enkele moeilijkheden heeft op financieel gebied, raadt Phlips secretaris **Gust Soli** aan om eens een cross in te richten. Daar komt altijd veel volk naar kijken en er valt gegarandeerd munt uit te slaan. En gelijk heeft hij. Met de opbrengst van de eerste cross kunnen De Vrolijke Vrienden meteen de instrumenten en de opleiding van een twintigtal jonge muzikanten betalen.

De aanvalslust van Willems was ontembaar. In Hombeek stond hij altijd paraat om een nummer op te voeren

Inderdaad, sinds 1958 richt de fanfare een veldrit in waarbij de renners een prijzenpot van 10.000 frank mogen verdelen. Het hele gebeuren wordt gesponsord door **Pilsor-Lamot** en het startlokaal is de zetel van de club, café **Alhambra**. Het is dus ook het bestuur van de fanfare dat verantwoordelijk is voor de organisatie: erevoorzitter **Edward Jacobs**, voorzitter **Jan Huybrechts**, secretaris **Gust Soli** en leden **G. Van Camp**, **L. Diddens**, **L. Neutiens**, **F. De Nijs**, **L. De Wit**, **Fr. Smets**, **J. Selleslaghs** en **A. Meysmans**.

Gezien het grote succes van deze cross telt de wedstrijd vanaf 1962 al mee voor het regelmatigheidscriterium **De Trouwe Veldrijder**, waardoor er ook echte toppers deelnemen aan de ritten. Op het Heike valt altijd wat te beleven en dat wordt al snel duidelijk.

[35] Zie *Het wielerleven en de véloclubs in Hombeek. WSC De Hombeekse Sportvrienden aan de top in België.* In: *'t Ridderke*, 2008, 1, pp. 12-38.

Geen veelvraat, wel een klasbak

We hebben het uiteraard over **René Verschueren**, geboren op 17 november 1936 en jarenlang renner voor de Hombeekse Sportvrienden, gesteund door supportersclub ***Het Vliegend Wiel***. Verschueren woont met zijn ouders op den Boskant en loopt school in Mechelen, op de TSM. Daar leert hij de stiel van mecanicien, iets wat hem later in zijn professionele leven nog goed van pas zal komen.

Verschueren begint zijn sportcarrière in het voetbal, bij Sporting Mechelen, maar wanneer Albert Christiaens hem overhaalt om eens mee te koersen, twijfelt hij niet. Op een geleende fiets rijdt hij in 1953 zijn eerste koers, in Oxdonk. Onmiddellijk trekt hij in de aanval en tegen halfkoers had hij alle premies al weggekaapt. Uiteindelijk wordt hij wel ingelopen, om daarna nog als 14e over de meet te komen. Een knappe prestatie. Enkele jaren later, als hij de successen van Feremans, De Rey en Willems opmerkt, waagt hij zijn kans ook in het veld. Zijn eerste cross gaat door in Leest, waar hij onmiddellijk wint. Eigenlijk is hij beginnen crossen door Rik Willems, die zo onder de inruk was van zijn kunnen in het veld, dat hij Verschueren aanspoorde om ook aan het veldrijden te beginnen. Doorgaans doet hij dat met een wegfiets. Van op dat ogenblik rijdt hij zowel in de zomer op de weg als in de winter in het veld. Veel winnen is niet aan René (clubkampioen 1957) besteed, maar hij vecht wel voor elke zege, en slaagt er zo ook in om een aantal mooie palmen mee naar Hombeek te brengen. De hoogtepunten van zijn carrière zijn ongetwijfeld de jaren 1964 en '65, wanneer hij respectievelijk 11 en 10 zegepralen mee naar huis nam.

Op 1 augustus 1959 trouwt Verschueren met **Angèle Jacobs** uit Zemst-Laar. Vanaf dit ogenblik moet hij naast zomer- en winterrenner en mecanicien bij Sabena ook nog eens een goede echtgenoot zijn. Anderzijds zorgt de koers wel voor een mooi extra inkomen. Zeker wanneer Verschueren wordt benaderd om als mecanicien in dienst te treden van de **Mercier-ploeg**, twijfelt hij niet. Zelf koersen zit er nu echter niet meer in. Er blijft geen enkel vrij weekend over. Zes jaar lang combineert hij zijn job bij Sabena, met de taak van mecanicien bij Mercier. Hij zorgde er dag na dag voor dat **Poulidor** op perfect onderhouden materiaal naar de zege kon dingen. Daarna haalt **Watneys** hem binnen, waarmee hij alle grote rondes meemaakte. Zijn vakkennis zorgt er ook voor dat de BWB hem zeven keer selecteert als mecanicien voor het WK. Vier keer maakt hij van nabij mee dat de Belgen de gouden medaille wegkapen. Na de periode bij Watneys, stapt hij nog even over naar **IJsboerke**. Dat maakt dat hij in totaal 13 jaar mecanicien is geweest, met veel ups and downs.

Er hoeft niet gezegd hoe stresserend deze job is. In één jaar tijd doet hij zo'n 175 hotels aan en staat er zo'n 80.000 kilometer op de teller. Vijf uur slaap is bovendien een luxe. Maar al deze nadelen wegen niet op tegen de prachtige ervaringen die hij dankzij het wielrennen heeft meegemaakt. Na zijn carrière als mecanicien, begint Verschueren zijn eigen fietswinkel, die steeds beter draait. Regelmatig moet hij uitbreiden en al even regelmatig krijgt hij bekend wielervolk over de vloer. Verschueren wordt binnen het wielerwereldje gewaardeerd om zijn vakkennis en professionalisme.

Rene Verschueren poseert samen met zijn vrouw Angèle, schoonbroer René en Edmond Phlips na een overwinning op eigen bodem

Wanneer zijn zoon **Patrick Verschueren** beslist om in de voetsporen van zijn vader te treden, steunt Verschueren hem dan ook volop. Patrick tekent een profcontract bij Lotto, waarmee hij vele grote rondes aandoet. Even staat Verschue-ren zelfs op acht seconden van de Gele Trui. Type-rend voor zijn karakter is zijn ene deelname aan **Parijs-Roubaix**. Als allerlaatste rijdt hij over de eindstreep, vijftien seconden binnen tijd. Iedereen achter hem, komt buiten tijd aan. Hij wou éénmaal in zijn carrière alle kasseistroken hebben overwonnen. En dat is hem gelukt. Hij kon er nooit iets mee winnen, buiten de wetenschap dat hij erin geslaagd is om de klassieker Parijs-Roubaix uit te rijden.

Gezien het succes van de eerste editie, beslist de fanfare om er een jaarlijks weerkerend fenomeen van te maken. Bij die eerste editie kon de organisatie rekenen op maar liefst 1400 betalende toeschouwers. De veldrit wordt dus elk jaar opnieuw op 1 november beslecht en de opbrengst ervan gaat naar de opleiding van jonge muzikanten. De veldrit van Hombeek-Heike heeft bovendien het geluk dat het elk jaar alleen op de kalender staat. Met Allerheiligen wordt er nergens anders gekoerst. Alle toppers zakken dus af naar Hombeek en dat brengt dan weer publieke en mediabelangstelling met zich mee. De veldrit van het Heike kan in 1959 al rekenen op belangstelling van de openbare omroep. Zij sturen een ploeg naar Hombeek om het gebeuren te filmen en uit te zenden in de sportuitzending op zondagavond! De cross op het Heike heeft dus alle wind in de zijlen, zoals ook in de krant staat te lezen:

"Vermits het een inrichting is waaraan de Hombeekse Sportvrienden hun medewerking verleenden, waren wij van te voren reeds verzekerd van haar onberispelijkheid en haar sukses. Maar nu dat wij het bericht binnenkregen dat de mannen van Anzegem van hun veldrit op 1 november afzien komt Hombeek-Heike die dag alleen op de kalender en zal men op het Heike alle voorhanden zijnde vedetten samen aan de startlijn krijgen. Wat wil een inrichter nog meer?[36]*"*

En de top is inderdaad voltallig aanwezig op het Heike. De Rey wint de eerste cross uiteindelijk voor Van Kerrebroeck en Willems. Typerend voor de veldritten op het Heike zijn de talrijke grachten die de renners moeten overbruggen, zoals ook op de foto duidelijk is te zien. Bergen of afdalingen zijn er niet, maar greppels, en een gevarieerd parcours tussen akkerland en weide, zorgen elk jaar opnieuw voor een moeilijke omloop.

In 1965, na acht edities van de novembercross, streeft de fanfare een nieuw doel na: het geld dat wordt binnengehaald zal worden gebruikt voor de bouw van een nieuwe feestzaal. Die zaal moet vlak naast de spoorweg komen te staan, op de plaats waar de allereerste zaal van De Vrolijke Vrienden ook heeft gestaan. De veldritten hebben de organisatoren bovendien geen windeieren gelegd. Sinds De Vrolijke Vrienden crossen organiseren, zijn ze met hun fanfare in vier jaar tijd van de derde naar de eerste categorie gepromoveerd, zodat ze nu bij de Belgische top behoren. En dat allemaal omdat er dankzij het veldrijden meer kan geïnvesteerd worden in materiaal en opleiding. De veldrit op het Heike is jaar na jaar een groot succes, maar ook aan mooie liedjes komt een einde. In 1965 gaat de laatste editie door, waarmee de fanfare in totaal 8 edities van de Allerheiligencross heeft georganiseerd.

Rene De Rey tijdens de novembercross van 1960 op Hombeek-Heike

[36] Het Nieuwsblad, 31 oktober 1958

En daar blijft het niet bij. Niet alleen op het Heike, maar ook op 'den Boskant' wordt er regelmatig gecrosst. Vanaf 1958 gaat de **Grote Prijs René Verschueren** er door. In 't Schuurke zetelt *Het Vliegend Wiel*, de supportersclub van René. Zij organiseren dan ook een cross voor hem. Eerst waren dat eenvoudige oefenritten, maar gaandeweg is dat gegroeid tot een belangrijke openingscross van het seizoen. Drie keer wordt er echt gekoerst met de groten van België, in 1959, '60 en '61. Eén van die drie grote edities, kan Verschueren zelf winnen. Dat is overigens niet verwonderlijk. Het is niet onlogisch dat de parcours een beetje werden aangelegd volgens de mogelijkheden van de favoriete renner van de organisatoren. Het is een publiek geheim dat iedere organisator een omloop uitstippelde op maat van zijn poulain. Bij René Verschueren was dat niet anders. Dat geeft hij ook grif toe.

"Elke inrichter maakte een parcours naar de hand van zijn favoriete renner. Ik kon heel goed fietsen, maar ik was geen loper. Als er op den Boskant werd gekoerst, was dat dus op een parcours zonder hindernissen. Ergens anders was het net hetzelfde. Rik Willems kon zeer goed hindernissen nemen. Als er in Laar werd gecrost was dat dus op een omloop vol ladders en balkjes. De Rey was dan weer een uitstekend loper, in Battel lagen er dus overal putten op het parcours. Feremans had geen voorkeur, die reed overal goed."

Roger De Clercq wint in Hombeek

"Een keer heb ik geweigerd om op het Heike van start te gaan. Tijdens de training lag het parcours er goed bereidbaar bij, maar op aangeven van De Rey hadden de inrichters de omloop veranderd. Enkele putten gegraven en met water de wegen tot modderpoelen omgetoverd. Dat allemaal om er zeker van te zijn dat De Rey zou zegevieren. Ik ben het toen afgestapt en in Kortenberg van start gegaan. Daar ben ik toen derde geworden"

Verschueren geeft het zelf al aan. Hij was een bijzonder goed renner, maar had problemen met het vele lopen. Daarom ook dat hij er zeker van is dat hij op de omlopen van vandaag veel meer succes zou hebben geboekt dan op de parcours uit zijn tijd. Den Boskant was in ieder geval zijn terrein. Wanneer hij stopte met koersen, hield het veldrijden in het Hombeekse gehucht dan ook op.

Tijdens één van die veldritten, heeft Verschueren wel een blauwtje gelopen:

"Ik had er voor gezorgd dat er balkjes lagen op de omloop. Heel lang heb ik getraind zodat ik ze al fietsend kon overbruggen. Vooral één balk van 18cm was een moeilijke hindernis. Ik had er geen rekening mee gehouden dat die balk tijdens de koers steeds vettiger zou worden. Halfweg koers ben ik er dan ook zwaar over gevallen, in de beek. Een journalist stond uiteraard klaar met zijn fototoestel en de dag erna stond ik in de krant, met enkel mijn hoofd boven water. Met natte kleren ben ik toch nog voortgereden en uiteindelijk nog als derde binnengekomen"

Lopen was voor de renners in die tijd zeer belangrijk. Vandaar ook dat ex-lopers als Feremans en De Rey zo sterk waren. Geregeld moest er in koersen meer worden gelopen dan gefietst. In Hombeek is het bijvoorbeeld gebeurd dat er van de Zennedijk over het veld waar nu de Eghlegemvijver ligt moest gelopen worden tot aan de Zemstsesteenweg.

Gust Soli, één van de sterke mannen achter de crossen op het Heike. Eerder was hij ook al actief bij de Broederband, de Hombeekse club die nog voor de Tweede Wereldoorlog verdween[37].

Hombeek was dus een zeer belangrijke veldritgemeente. Niet enkel in het dorp, op het Heike en aan den Boskant wordt er in het veld gereden. Soms gingen er ook nog crossen door op Expoel en aan het Huis-ten-Halve. Dat maakte dat er jaren zijn geweest dat Hombeek zeven crossen had.

[37] Foto uit de diareeks "Toen nog Hombeek", in de jaren 1970 gemaakt door de diaklub van jeugdhuis Hoje.

ANNEX 1: BELGISCHE KAMPIOENEN VELDRIJDEN NA 1945

Jaar	Plaats	Winnaar	Tweede	Derde
1945	Keerbergen	Georges Vandermeirsch	Lode Michiels	Eugeen Jacobs
1946	Antwerpen	Georges Vandermeirsch	Lode Michiels	Oscar Goethals
1947	Wervik	Georges Vandermeirsch	Lode Michiels	Odiel Vandenmeerschaut
1948	Heverlee	Frans De Coster	Odiel Vandenmeerschaut	Frans Loyaert
1949	Zingem	Georges Vandermeirsch	Frans De Coster	Eugeen Jacobs
1950	Mater	Firmin Van Kerrebroeck	Georges Vandermeirsch	Michel Decroix
1951	Westouter	Georges Vandermeirsch	Firmin Van Kerrebroeck	Michel Decroix
1952	Hoeselt	Firmin Van Kerrebroeck	**Frans Feremans**	René De Keyser
1953	Lens	Georges Furnière	Roger De Clercq	Firmin Van Kerrebroeck
1954	**Hombeek**	**Frans Feremans**	**Roger De Clercq**	**Charles Van Houtte**
1955	Sombreffe	Firmin Van Kerrebroeck	Roger De Clercq	Charles Van Houtte
1956	Edelare	Firmin Van Kerrebroeck	Roger De Clercq	Calixte Van Steenbrugge
1957	Budingen	**René De Rey**	Georges Furnière	Roger De Clercq
1958	Meulebeke	Firmin Van Kerrebroeck	Roger De Clercq	**Hendrik Willems**
1959	Hoeselt	**René De Rey**	Firmin Van Kerrebroeck	**Hendrik Willems**
1960	Everbeek	Roger De Clercq	Firmin Van Kerrebroeck	Pierre Kumps
1961	**Hombeek**	**Firmin Van Kerrebroeck**	**Herman Van Caester**	**Pierre Kumps**
1962	Vonêche	Roger De Clercq	Albert Van Damme	Pierre Kumps
1963	Gavere	Albert Van Damme	**Jozef Matheussen**	Pierre Kumps
1964	Bomal	Roger De Clercq	**René De Rey**	Albert Van Damme
1965	Overijse	Albert Van Damme	Pierre Kumps	**Leon Scheirs**
1966	Meulebeke	Albert Van Damme	**René De Rey**	Robert Vermeire
1967	Zolder	Eric De Vlaeminck	Freddy Nijs	René De Clercq
1968	Opwijk	Albert Van Damme	Roger De Vlaeminck	Herman Van Caester
1969	Ruien	Eric De Vlaeminck	Julien Van Den Haesevelde	Freddy Nijs
1970	Wetteren	Albert Van Damme	Roger De Vlaeminck	Daniel Van Damme
1971	Ruien	Eric De Vlaeminck	Albert Van Damme	René De Clercq
1972	Lembeek	Eric De Vlaeminck	Albert Van Damme	Michel Baele
1973	Horebeke	Albert Van Damme	Michel Baele	Julien Van Den Haesevelde
1974	Beernem	Roger De Vlaeminck	Albert Van Damme	Michel Baele
1975	Volkegem	Roger De Vlaeminck	Eric De Vlaeminck	Marc De Block
1976	Overijse	Marc De Block	Albert Van Damme	Eric De Vlaeminck
1977	Munte	Marc De Block	Albert Van Damme	Eric De Vlaeminck
1978	Beernem	Roger De Vlaeminck	Eric Desruelle	Jan Teugels
1979	Koersel	Jan Teugels	Roger De Vlaeminck	Robert Vermeire
1980	Maurage	Roland Liboton	Robert Vermeire	Johan Ghyllebert
1981	Vaux-sous-Chèvremont	Roland Liboton	Robert Vermeire	Johan Ghyllebert
1982	Kessel	Roland Liboton	Robert Vermeire	Johan Ghyllebert
1983	Overijse	Roland Liboton	Robert Vermeire	Johan Ghyllebert
1984	Asper	Roland Liboton	Robert Vermeire	Johan Ghyllebert
1985	Zillebeke	Roland Liboton	Rudy De Bie	Robert Vermeire
1986	Koersel	Roland Liboton	Paul De Brauwer	Rudy De Bie
1987	Mol	Roland Liboton	Paul De Brauwer	Yvan Messelis
1988	Ploegsteert	Roland Liboton	Paul De Brauwer	Danny De Bie
1989	Bioul	Roland Liboton	Yvan Messelis	Danny De Bie
1990	Overijse	Danny De Bie	Roland Liboton	Yvan Messelis
1991	Asper	Danny De Bie	Paul De Brauwer	Johan Museeuw
1992	Diksmuide	Danny De Bie	Guy Vandijck	Paul De Brauwer
1993	Houthalen	Paul Herijgers	Danny De Bie	Paul De Brauwer
1994	Soumagne	Peter Van den Abeele	Danny De Bie	Filip Van Luchem
1995	Heist-op-den-Berg	Marc Janssens	Erwin Vervecken	Peter Van den Abeele
1996	Overijse	Erwin Vervecken	Paul Herijgers	Mario De Clercq
1997	Hoogstraten	Paul Herijgers	Mario De Clercq	Arne Daelmans
1998	Geraardsbergen	Marc Janssens	Erwin Vervecken	Mario De Clercq
1999	Soumagne	Marc Janssens	Mario De Clercq	Sven Nijs
2000	Gent	Sven Nijs	Erwin Vervecken	Mario De Clercq
2001	Mol	Mario De Clercq	Erwin Vervecken	Bart Wellens
2002	Koksijde	Mario De Clercq	Erwin Vervecken	Sven Van Thourenhout
2003	Wielsbeke	Sven Nijs	Ben Berden	Bart Wellens
2004	Lille	Bart Wellens	Mario De Clercq	Sven Nijs
2005	Wachtebeke	Sven Nijs	Tom Vannoppen	Ben Berden
2006	Tervuren	Sven Nijs	Erwin Vervecken	Bart Wellens
2007	Hamme	Bart Wellens	Klaas Vantornout	Sven Nijs
2008	Hofstade	Sven Nijs	Bart Wellens	Niels Albert

ANNEX 2: WERELDKAMPIOENEN VELDRIJDEN

Jaar	Plaats	Winnaar	Tweede	Derde
1950	Parijs	Jean Robic	Roger Rondeaux	Pierre Jodet
1951	Luxemburg	Roger Rondeaux	André Dufraisse	Pierre Jodet
1952	Genève	Roger Rondeaux	André Dufraisse	Albert Meier
1953	Quato	Roger Rondeaux	Gilbert Bauvin	André Dufraisse
1954	Crenna	André Dufraisse	Pierre Jodet	Hans Bieri
1955	Saarbrücken	André Dufraisse	Hans Bieri	Amerigo Severini
1956	Luxemburg	André Dufraisse	Georges Meunier	Emanuele Plattner
1957	**Edelare**	André Dufraisse	**Firmin Van Kerrebroeck**	Georges Meunier
1958	Limôges	André Dufraisse	Amerigo Severini	Rolf Wolfshohl
1959	Genève	Renato Longo	Rolf Wolfshohl	Amerigo Severini
1960	Tolosa	Rolf Wolfshohl	Arnold Hungerbühler	Robert Aubry
1961	Hannover	Rolf Wolfshohl	Renato Longo	André Dufraisse
1962	Esch-sur-Halzette	Renato Longo	Maurice Gandolfo	André Dufraisse
1963	Calais	Rolf Wolfshohl	Renato Longo	André Dufraisse
1964	**Overboelare**	Renato Longo	**Roger De Clercq**	Joseph Mahé
1965	Cavaria	Renato Longo	Rolf Wolfshohl	Amerigo Severini
1966	Beasain	**Eric De Vlaeminck**	Herman Gretener	Rolf Wolfshohl
1967	Zürich	Renato Longo	Rolf Wolfshohl	Herman Gretener
1968	Luxemburg	**Eric De Vlaeminck**	Herman Gretener	Michel Pelchat
1969	Magstadt	**Eric De Vlaeminck**	Rolf Wolfshohl	Renato Longo
1970	**Zolder**	**Eric De Vlaeminck**	**Albert Van Damme**	Rolf Wolfshohl
1971	Apeldoorn	**Eric De Vlaeminck**	**Albert Van Damme**	**René De Clercq**
1972	Praag	**Eric De Vlaeminck**	Rolf Wolfshohl	Herman Gretener
1973	Londen	**Eric De Vlaeminck**	André Wilhelm	Rolf Wolfshohl
1974	Vera de Bidasoa	**Albert Van Damme**	**Roger De Vlaeminck**	Peter Frischknecht
1975	Melchnau	**Roger De Vlaeminck**	Albert Zweifel	Peter Frischknecht
1976	Chazay d'Azergues	Albert Zweifel	Peter Frischknecht	André Wilhelm
1977	Hannover	Albert Zweifel	Peter Frischknecht	**Eric De Vlaeminck**
1978	Amorebieta	Albert Zweifel	Peter Frischknecht	Klaus-Peter Thaler
1979	Saccolongo	Albert Zweifel	Gilles Blaser	**Robert Vermeire**
1980	Wetzikon	**Roland Liboton**	Klaus-Peter Thaler	Hennie Stamsnijder
1981	Tolosa	Hennie Stamsnijder	**Roland Liboton**	Albert Zweifel
1982	Lanarvilly	**Roland Liboton**	Albert Zweifel	Hennie Stamsnijder
1983	Birmingham	**Roland Liboton**	Albert Zweifel	Klaus-Peter Thaler
1984	Oss	**Roland Liboton**	Hennie Stamsnijder	Albert Zweifel
1985	München	Klaus-Peter Thaler	Adrie van der Poel	Claude Michely
1986	**Lembeek**	Albert Zweifel	Pascal Richard	Hennie Stamsnijder
1987	Mlada Boleslav	Klaus-Peter Thaler	**Danny De Bie**	Christophe Lavainne
1988	Hägendorf	Pascal Richard	Adrie van der Poel	Beat Breu
1989	Pontchâteau	**Danny De Bie**	Adrie van der Poel	Christophe Lavainne
1990	Getxo	Henk Baars	Adrie van der Poel	Bruno Lebras
1991	Gieten	Radomik Simunek	Adrie van der Poel	Bruno Lebras
1992	Leeds	Mike Kluge	Karel Camrda	Adrie van der Poel
1993	Corva	Dominique Arnould	Mike Kluge	Wim de Vos
1994	**Koksijde**	**Paul Herijgers**	Richard Groenendaal	**Erwin Vervecken**
1995	Eschenbach	Dieter Runkel	Richard Groenendaal	Beat Wabel
1996	Montreuil	Adrie van der Poel	Daniale Pontoni	Luca Bramati
1997	München	Daniele Pontoni	Thomas Frischknecht	Luca Bramati
1998	Middelfart	**Mario De Clercq**	**Erwin Vervecken**	Henrik Djernis
1999	Poprad	**Mario De Clercq**	**Erwin Vervecken**	Adrie van der Poel
2000	**Sint-Michiels-Gestel**	Richard Groenendaal	**Mario De Clercq**	**Sven Nijs**
2001	Tabor	**Erwin Vervecken**	Petr Dlask	**Mario De Clercq**
2002	**Zolder**	**Mario De Clercq**	**Tom Vannoppen**	**Sven Nijs**
2003	Monopoli	**Bart Wellens**	**Mario De Clercq**	**Erwin Vervecken**
2004	Pontchâteau	**Bart Wellens**	**Mario De Clercq**	**Sven Vanthourenhout**
2005	Sankt Wendel	**Sven Nijs**	**Erwin Vervecken**	**Sven Vanthourenhout**
2006	Zeddam	**Erwin Vervecken**	**Bart Wellens**	Francis Mourey
2007	**Hooglede-Gits**	**Erwin Vervecken**	Jonathan Page	Enrico Franzoi
2008	Treviso	Lars Boom	Zdenek Stybar	**Sven Nijs**

Rechtzetting artikel uit het vorige Ridderke

De auteur van het artikel *"Het wielerleven en de veloclubs in Hombeek. WSC De Hombeekse Sportvrienden aan de top in België"*, dat verscheen in de vorige editie van 't Ridderke, wenst twee dingen toe te voegen. Eerst en vooral is er een foutje in de tekst geslopen dat moet worden rechtgezet. Op pagina 31 staat dat de wielertoeristenclub *Rap zijn wint* een zusterclub is van de Sportvrienden, maar eigenlijk had zij niets met de Hombeekse Sportvrienden te maken. *Rap zijn wint* was een club die koersen inrichtte op Hombeek Plein. De toeristenclub met **Freddy Geets**, die in de jaren 70 ontstond daarentegen, viel wel volledig onder de Sportvrienden. Het is ook deze club die is begonnen met het organiseren van de bekende 6-daagse op rollen. Op de foto (links) ziet u **Danny Steenackers** en **Werner Dietens** tijdens de 6-daagse. Zij dragen de trui waarin de wielertoeristen van de Sportvrienden altijd hebben gereden. De foto rechts toont het allereerste trompetterkorps van de Hombeekse wielerclub, in 1932. U herkent **Victor De Smedt**, **Edward Goovaerts**, **Alfons Willems**, **Maurice Verhasselt**, **Edouard Van Camp** en **Jos Vekemans**.

Een tweede aanvulling betreft de naamsverandering die is doorgevoerd. In 1955 krijgt de club de titel van Koninklijk toegeschoven. Toch was er een probleem. De oorspronkelijke naam luidde: WSC (Wieler- en Supportersclub) De Hombeekse Sportvrienden. Maar omdat een *supportersclub* de titel van Koninklijk niet kon krijgen, moest de naam worden veranderd in Koninklijke Wielerclub Hombeekse Sportvrienden. Op dat ogenblik heeft de club ook nieuwe koerstruien besteld, met de nieuwe naam op vermeld.

VENNOOTSCHAP
MECHELSE VEILINGEN C.V.
TEL. 015/55.11.11 FAX. 015/55.06.01

MEULDERMANS bvba
Bankstraat 13a -2811 Hombeek
Tel 015/42 25 12 fax 015/42 30 71
e-mail :meuldermans@attglobal.net
CDV 46613
Record
beleggingen
kredieten
verzekeringen
onafhankelijk Verzekeringsmakelaar

www.vastgoedplus.be
VASTGOED
Verkoop en verhuur van
Onroerende goederen
015/200 999
Eddy Mandelings — 0477/99 7000

FORTIS
BANK
Solid partners, flexible solutions

NORMANDIË 2008

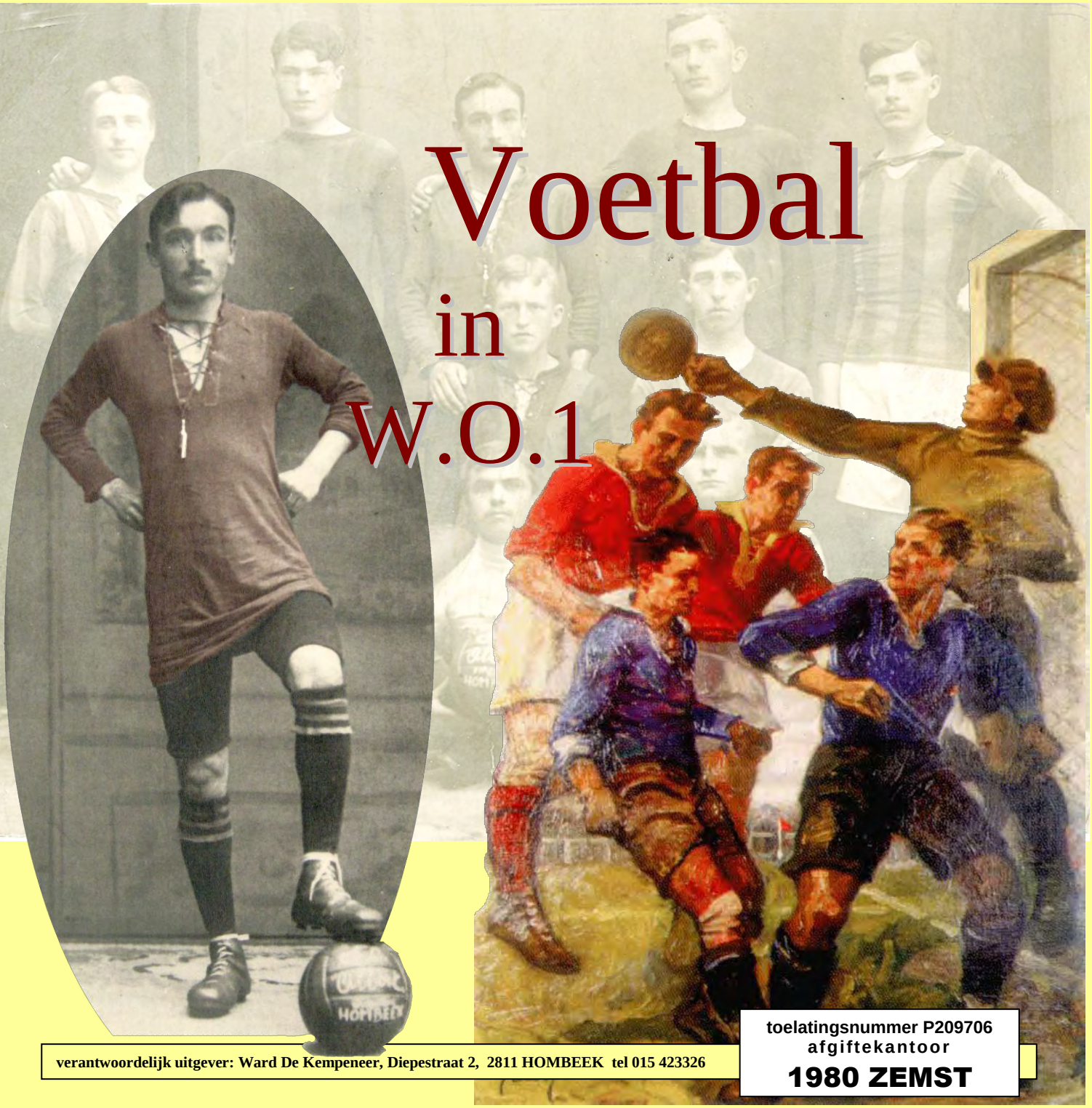

HEEMKUNDE-KRING V. HOMBEEK HOEMBEKA

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka
23ste Jaargang 2008 * Nr. 3 * juli - september

Voetbal in W.O.1

verantwoordelijk uitgever: Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel 015 423326

toelatingsnummer P209706
afgiftekantoor
1980 ZEMST

DE KRINGWERKING

ALGEMENE VERGADERING met VOORDRACHT op 3 oktober

Geert CLERBOUT

Spionage in onze regio tijdens de Eerste Wereldoorlog

Recent onderzoek heeft aangetoond dat er in onze streek tijdens de Eerste Wereldoorlog een groot aantal spionnen actief was in dienst van het Britse leger. De auteur heeft de Mechelse spionagenetwerken blootgelegd en zal toelichting geven over de wijze waarop deze bijzonder gevaarlijke en spannende activiteit werd beoefend. Bovendien brengt hij een verhaal van mensen, die sommigen onder ons misschien nog hebben gekend, al zal dat zeker niet als spion zijn geweest…

Cultuurhuis Leliëndaal vrijdag 3 oktober 2008 om 20:00 uur.

SINTE-METTE 2008 op zondag 9 november

Op zondag 9 november is er de Sint-Maartensmis om 10.30 uur. Hoewel alle zondagsmissen in Hombeek zijn afgeschaft, wil men voor het naamfeest van de parochiepatroon hierop een uitzondering maken. We doen een warme oproep aan al onze leden en hun vrienden en kennissen om van deze gelegenheid massaal gebruik te maken. Na de mis worden alle aanwezigen getrakteerd op het kerkplein. Daar is er eerst de zegening van paarden en ruiters en van alle andere dieren. Daarna vertrekken er de ruiters en de gespannen voor de Sint-Maartensommegang. Deze eindigt om 12.00 uur aan het cultuurhuis. De deelnemers worden er vergast op een hapje en een drankje.
Om 18.00 uur gaat traditioneel de lichtstoet door de dorpsstraten waarop weer 500 of meer deelnemers verwacht worden. Afsluiter op de Schrale Hammen met verbranding van Sinte-Mette en happening.

ALGEMENE VERGADERING met VOORDRACHT op 5 december

Roger VAN KERCKHOVEN

Relegem en de vestigingen nabij de Zenne

Bewoning aan de zenneboorden was zeer in trek bij de betere klasse en bij de adel. Van oudsher was dit gebied met vette weidegronden Frankisch grootgrondbezit. In de Bourgondische tijd en vooral na de oprichting van de Grote Raad in Mechelen verhoogde nog de vraag. In Relegem kwam de kanseliersfamilie Carondulet wonen. Ze waren afkomstig van Dijon. Het staat vast dat hertog Karel De Stoute op doortocht met de boot over de Zenne, in Hombeek passeerde en bij zijn kanselier in Zemst op bezoek ging.

Jan Caronulet was de eerste voorzitter van de Grote Raad. Hiernaast een beeld van Jan Carondulet jr. uit de Sint Guidokerk in Anderlecht, bisschop van Palermo maar ook kanunnik in Anderlecht.

Cultuurhuis Leliëndaal vrijdag 5 december 2008 om 20:00 uur.

BHV

Exclusieve Hoembakareis naar BRUSSEL-HALLE-VILVOORDE op zondag 26 oktober 2008
Deze dagreis uit met de bus is verzet naar 26 oktober. We bezoeken o.m. de Hallepoort van Brussel en "Saint Guidon" in Anderlecht. Geen politiek dus ! Details volgen nog.

VOETBAL TIJDENS DE GROTE OORLOG

Hoe de oorlog een gunstig klimaat schept voor de expansie van de voetbalsport

GEERT CLERBOUT

De oorlog legt alles lam

Net zoals alle andere facetten van het dagelijkse leven, krijgt ook het verenigingsleven zware klappen te verduren tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het aantal evenementen neemt af, de ledenaantallen van verschillende organisaties dalen en verschillende verenigingen en instellingen sluiten hun deuren tijdens de oorlog. De gevolgen van de oorlog reiken heel ver.

Niet alleen verschillende verenigingen staken hun activiteiten, ook andere culturele instellingen moeten noodgedwongen de sleutel op het slot laten steken. Zo ook het Mechelse **Museum voor Kunst en Oudheidkunde**[1].

Toch biedt de oorlog in zekere zin ook een gunstig klimaat voor het ontstaan van nieuwe sociale en sportieve evenementen. Dat klinkt misschien onlogisch, maar dat is het niet. In tijden van nood, hebben mensen nog meer behoefte aan sociaal contact. Bovendien zijn sport, muziek of toneel uitgelezen middelen om frustraties te verwerken. Tot slot biedt het verenigingsleven ook een manier om zich te manifesteren, om te protesteren tegen de gang van zaken, zoals we later zullen zien.

In de rechtervleugel van het stadhuis werd tot 1914 het museum ondergebracht. Na de oorlog zou dit niet meer opnieuw opengaan. Wie goed kijkt, ziet het opschrift "museum" nog staan[2]

Muziek, toneel en andere kunsten

Van oudsher floreert het muziekleven, zowel in de Mechelse binnenstad als in de omliggende dorpen. Tijdens de oorlog schorten alle muziekmaatschappijen hun activiteiten op. Om aan te tonen hoezeer het muziekleven lijdt onder de oorlogsomstandigheden is het interessant een blik te werpen op onderstaande tabel (zie volgende pagina). Voor de oorlog telt Mechelen maar liefst 10 fanfares, 10 harmonieën en 25 zangkoren, samen goed voor 2.313 actieve en 3.590 steunende leden. Dit houdt in dat voor de oorlog 10% van de Mechelaars is aangesloten bij een muziekvereniging. Tijdens de oorlog slaan alle muziekmaatschappijen hun boeken toe.

In een rapport aan de provinciegouverneur deelt het Mechelse stadsbestuur in 1916 mee dat er *"alhier geene tooneel noch muziekmaatschappijen in werking zijn, gezien de afwezigheid van het meerendeel hunner leden"*[3]. Het is immers zo dat in augustus en september 1914 bijna de hele Mechelse bevolking op de vlucht slaat. Tegen januari 1915 is het grootste deel van de vluchtelingen wel teruggekeerd, maar de oude gewoontes van muziek- en toneel spelen worden niet hervat. Ook al omdat de Duitsers niet happig waren op verenigingen én omdat een groot deel van de jonge mannelijke bevolking aan het front vertoeft. In 1916 wordt er in Mechelen dus geen muziek meer gespeeld. We kunnen aannemen dat dit gedurende de hele Eerste Wereldoorlog het geval is geweest, al zijn er geen betrouwbare gegevens voorhanden om die bewering te staven. Na de oorlog sluiten vele leden zich opnieuw aan bij een muziekvereniging, maar toch wordt het niveau van voor augustus 1914 lang niet meer bereikt. In 1919 zijn er nog slechts 688 actieve leden ingeschreven bij een muziekmaatschappij. In

[1] SAM, Secretariaat, vak 51, 1915, nr. 1. *Jaarlijksch verslag der provincie.*
[2] SAM, Beeldbank, Gift Coninckx
[3] SAM, Secretariaat, vak 51, nr. 1. *Jaarlijksch verslag der provincie,* van het jaar 1916.

hetzelfde jaar tellen alle verenigingen samen ook amper 1.192 steunende leden. Alles samen wil dit zeggen dat er eind 1919 slechts 3% van de bevolking is aangesloten bij een muziekvereniging. Twee jaar later groeit dit cijfer tot 5,4%, wat toch een verlies betekent van bijna de helft ten opzichte van de situatie voor de oorlog. Voor de toneelverenigingen zijn er helaas geen exacte gegevens van de vooroorlogse toestand beschikbaar, maar het is wel zeker dat ze zeer talrijk zijn, zoals eerder al vermeld. Tijdens de Grote Oorlog stoppen alle toneelgezelschappen hun activiteiten, maar onmiddellijk na de oorlog, in 1919, telt Mechelen alweer 12 toneelverenigingen. Samen zijn zij goed voor 639 actieve en 1.113 steunende leden. Twee jaar later is het aantal verenigingen nagenoeg verdubbeld, tot 23 gezelschappen. Zij tellen in totaal 1.834 actieve en 2.464 steunende leden. Wat bij de muziekverenigingen niet gebeurt, geschiedt duidelijk wel bij de toneelgezelschappen. Onmiddellijk na de oorlog starten verschillende toneelensembles nieuwe initiatieven. Het ledenaantal groeit dan ook aanzienlijk tijdens de eerste naoorlogse jaren.

	1913			1916		
	#	A	S	#	A	S
Fanfares	10	398	703	-	-	-
Harmonieën	10	502	1414	-	-	-
Zangkoren	25	1413	1473	-	-	-
	1919			1921		
	#	A	S	#	A	S
Fanfares	4	164	249	4	143	333
Harmonieën	5	222	723	6	333	1070
Zangkoren	4	302	670	5	327	997
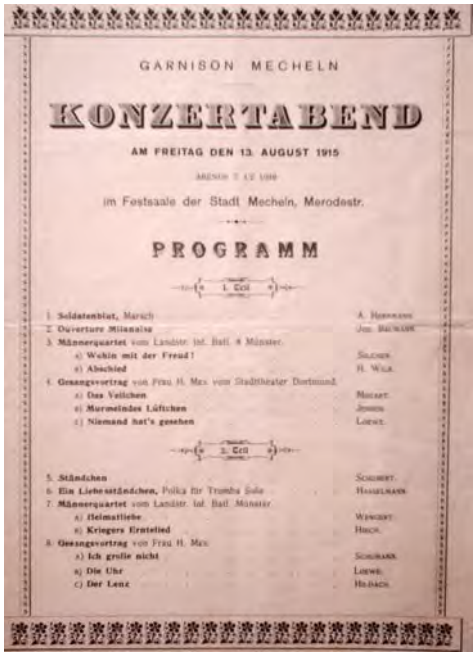
Aantal fanfares, harmonieën en zangkoren met hun actieve en steunende ledenaantallen in Mechelen, 1913, 1916, 1919 en 1921[4]

Op het platteland, waar de fanfares en harmonieën reeds lang voor het uitbreken van de oorlog een belangrijke plaats binnen de gemeenschap innemen, merken we een analoge evolutie op. Hombeek telt net voor de Eerste Wereldoorlog 3 fanfares, ***Sint-Martinus***, ***Sint-Cecilia*** en ***De Vrolijke Vrienden***. Ook hier worden bij het uitbreken van de oorlog alle activiteiten stopgezet. Verschillende muzikanten worden zelfs opgeroepen door het Belgische leger. In de jaren 1910-1913 telt de grootste en de oudste Hombeekse fanfare, die van *Sint-Martinus*, gemiddeld zo'n 134 leden. Bij het ontsluiten van de kanonnen in 1914 worden alle activiteiten stopgezet. Vijf jaar later worden de leden weer samengeroepen.

De fanfare wordt nieuw leven ingeblazen. Toch zal het nog enkele jaren duren vooraleer het ledenaantal weer het vooroorlogse peil bereikt. Tot 1922 telt de muziekkring zo'n 92 leden, waarna het aantal een jaar later stijgt tot 121 leden[5]. *Sint-Martinus* is helaas de enige muziekvereniging van wie deze cijfers nog zijn overgeleverd, maar we kunnen aannemen dat ook in de evolutie van het ledenaantal van de andere fanfares gelijkaardige trends merkbaar zijn.

Officieel hebben er tijdens de oorlog dus geen activiteiten plaatsgevonden, wat niet wil zeggen dat er geen muziek werd gespeeld. Uit egodocumenten blijkt dat bepaalde muzikanten ook tijdens de oorlog samenkwamen om te repeteren. Bij de wapenstilstand worden er dan ook op vele plaatsen overwinningsconcerten gespeeld[6].

Het is onderhand wel duidelijk dat het muzikale en culturele verenigingsleven tijdens de hele Grote Oorlog vrijwel onbestaande is in Mechelen en omgeving, maar dat is niet overal zo. In Antwerpen en Lier bijvoorbeeld, komen er opnieuw muziekmaatschappijen samen vanaf 1916. Ook bioscopen trekken steeds meer mensen naar de zalen, onder toeziend oog van de bezetter. Bovendien wordt er vanaf 1916 weer toneel gespeeld in de twee steden. Tegen het einde van de oorlog is het uitgangsleven er zelfs weer genormaliseerd. In Antwerpen heropent de *Vlaamse Schouwburg* haar deuren en regelmatig worden er concerten en toneelopvoeringen georganiseerd. Naast reeds bestaande muziekverenigingen als *Nieuwe Concerten* en *Royal d'Harmonie*, ontstaan er zelfs nieuwe maatschappijen tijdens de oorlog, zoals de befaamde *Chorale Caecilia*.

GARNISON MECHELN

KONZERTABEND

AM FREITAG DEN 13. AUGUST 1915

im Festsaale der Stadt Mecheln, Merodestr.

PROGRAMM

De eerste Konzertabend in Mechelen, georganiseerd door het Mechelse garnizoen op 13 augustus 1915[7]

[4] SAM, Secretariaat, vak 51, nrs. 1. *Jaarlijksch verslag der provincie,* van de jaren 1913, 1916, 1919 en 1921.
[5] Hoembeka-archief, Fanfare Sint-Martinus. *Grootboek St-Martinus, nr. 1 (1864-1919) en 2 (1920-1957).*
[6] Hoembeka-archief, Eerste Wereldoorlog. *Interview van Ward Verbergt met Emiel Nuytiens op 11 april 1983.*
[7] SAM, Inventaris van de stadssecretarie van Mechelen (1914-1918), nrs. 656-663. Programma's van verschillende door de Duitsers georganiseerde opvoeringen.

In de metropool verschijnen bovendien veel nieuwe romans en dichtbundels, zoals *Een ontgoocheling* (1914) en *De verlossing* (1916) van Willem Elsschot en *Music Hall* (1916) van Paul Van Ostaijen[8].

Waarom dit alles in Mechelen niet heeft plaatsgevonden, blijft nog maar de vraag. Toch kunnen we niet stellen dat er helemaal niets te beleven valt in de Dijlestad. Ook hier worden, zeker naar het einde van de oorlog toe, regelmatig muziek- en toneelavonden georganiseerd. In het begin van 1915 wordt, met medewerking van het stadsbestuur, een ***Komiteit voor Volksvoordrachten*** opgericht. Dit is een initiatief dat vooral uitgaat van de verschillende onderwijzers en onderwijzeressen van de stad. Elke maandag organiseert dit komiteit een speciale voordracht in de Stadsfeestzaal. Dit initiatief brengt veel Mechelaars op de been[9]. Verschillende opvoeringen worden ten tonele gebracht, gaande van volksmuziek tot opera. Op 12 november 1917 bijvoorbeeld, organiseert het *Komiteit voor Volksvoordrachten* een opvoering van *Zanetto*[10]. Het *Komiteit* is niet de enige organisator van voorstellingen, ook de bezetter probeert de bevolking te entertainen. In 1915 al programmeert de bezettende overheid een enkele *Konzertabend*[11]. Naar het einde van de oorlog toe, worden er op vaste tijdstippen ontspanningsavonden gepland, zij het enkel voor de Duitse soldaten. De Duitsers organiseren in 1918 wekelijks een *Unterhaltungsabend.* Af en toe, bij feestelijkheden, staat er zelfs een *Lustiger Abend* op het programma. De Mechelaars kunnen onder meer genieten van verschillende operastukken. De inkomsten die worden gegenereerd uit deze voorstellingen, gaan steeds naar een *goed doel*. Deze goede doelen variëren van het Mechelse garnizoen tot de koloniale Duitse troepen[12].

MERODE-SAAL, MECHELN

DONNERSTAG DEN 14. FEBRUAR 1918, 8 UHR ABENDS

UNTERHALTUNGSABEND

FÜR DIE GARNISON MECHELN

VORTRAGSFOLGE:

1. **Leichte Cavallerie,** Ouverture . . . . . von Suppé.
2. Lichtbilder-Vortrag: **Ein Rundgang durch die Kruppschen Werke.** — *Vortragender: Herr Regierungsbaumeister* Hayessen, *Mecheln.*
3. **La Barcarole-Walzer,** aus Hoffmanns Erzählungen . . . . von Fetras.
4. **Soldatenlieder,** gesungen von Frau Elly Lucas.
   Am Flügel: Fraulein Helene Riebesell.
   a) **Soldatenbraut,** Text von Mörickе . . . . von Schumann.
   b) **Reiterprinzess;** c) **Kasernenlied,** aus den alten Landsknechts liedern, von Hornstein.
5. **Am Meer,** Lied für Posaune, von Schubert. *Hoboist* Vaessen.
6. Lichtbilder-Vortrag aus den **Werken von Wilhelm Busch.**
   Vortragender: Herr Leutnant Mohsen, *Mecheln.*
   Abenteuer eines Junggesellen.
7. **Von Gluck bis Wagner,** chronologisches Potpourri, von Schreiner.

Die Musik wird ausgeführt von der Kapelle des 3. Landsturm Batl. Wesel, VII, 77, unter Führung der Musikleiters Hannuch.

Es wird gebeten, vor Beendigung der Liedervorträge, nicht zu rauchen.

Anders dan de burgers, konden de Duitse soldaten wel regelmatig genieten van een avondactiviteit[13]

Voetbal

In België is er helaas nog zeer weinig onderzoek verricht naar sportbeoefening tijdens de Eerste Wereldoorlog. Nochtans wordt sport vanaf het begin van de 20e eeuw een zeer belangrijk aspect van onze maatschappij. Meer zelfs, sport is een wapen dat door bepaalde groepen kan worden gebruikt en misbruikt. Sport is in bepaalde opzichten een politiek medium. Denk aan de Nazispelen in Berlijn van 1936, de aanslagen in Munchen 1972 of het inzetten van Maradona in de politieke campagne in het Argentinië van eind jaren 70. Toch wordt hier in België helaas weinig of niets over gepubliceerd, in tegenstelling tot Engeland en Duitsland, waar sport wel wordt beschouwd als een belangrijke actor op het maatschappelijke toneel[14].

Niet enkel het gebrek aan betrouwbare wetenschappelijke literatuur, maar ook het ontbreken van veel bronnenmateriaal bemoeilijkt de studie naar het sportgebeuren tijdens de Eerste Wereldoorlog. In de woelige

[8] VAN CLEMEN (S.). *Den oorlog verklaard*, pp. 110-113.
[9] PAA, 1914-1918, Oorlogsgebeurtenissen, gemeente Mechelen. *Duitsche bezetting 1914-1918. Toestand van schoolgebouwen en onderwijs.* Ongedateerd naoorlogs rapport.
[10] SAM, Inventaris van de stadssecretarie van Mechelen (1914-1918), nr. 637. *Programma van het toneelstuk Zanetto, 1917.*
[11] SAM, Inventaris van de stadssecretarie van Mechelen (1914-1918), nr. 630. *Konzertabend, 1915.*
[12] SAM, Inventaris van de stadssecretarie van Mechelen (1914-1918), nrs. 656-663. Programma's van verschillende door de Duitsers georganiseerde opvoeringen.
[13] SAM, Inventaris van de stadssecretarie van Mechelen (1914-1918), nrs. 656-663. Programma's van verschillende door de Duitsers georganiseerde opvoeringen.
[14] Professor Dr. Roland Renson van de KULeuven is sporthistoricus en heeft wel reeds gepubliceerd over sportgeschiedenis, maar hij is daarbij (nog) niet ingegaan op de specifieke verbanden tussen de Eerste Wereldoorlog en de Belgische sportwereld.

oorlogsperiode worden sportverenigingen, in tegenstelling tot muziek- of toneelmaatschappijen, nog niet opgenomen in de algemene statistieken van de stad en de provincie. Toch heb ik enkele opmerkelijke evoluties kunnen destilleren uit het weinige materiaal dat beschikbaar is. In tegenstelling tot alle andere aspecten van het verenigingsleven, floreert de sportbeleving in zekere zin tijdens de oorlog. Waar muziek en toneel niet langer wordt opgevoerd, ontstaan nieuwe sportverenigingen. Dit is echter een fenomeen dat, volgens mijn gegevens, uitsluitend betrekking heeft tot het voetbal, een sport die steeds populairder wordt vanaf de eeuwwende. Een andere populaire volkssport, het wielrennen, wordt wel volledig opgeschort tijdens de Eerste Wereldoorlog[15].

Hoewel alle divisies van de erkende Belgische voetbalfederaties hun competities staken na het uitbreken van de oorlog, en pas in 1919 weer opnieuw van start gaan, zien steeds meer lokale clubs het levenslicht. Tijdens de oorlog wordt er op het hoogste niveau nog wel gevoetbald onder toezicht van de bezetter, maar die competitie kent weinig succes, ook al omdat vele soldaten naar het front trekken[16]. Vele geïmproviseerde competities worden georganiseerd, niet in het minst door de Engelse soldaten die hier zijn gelegerd. Zij zorgen ervoor dat voetbal dé sport bij uitstek wordt bij de Belgische bevolking.

Engelse soldaten zorgen ervoor dat het voetbal ook op het Europese vasteland populair wordt. Hier zien we het Collingwood elftal uit het seizoen 1915-1916. Alle spelers zijn geïnterneerde soldaten die in Groningen verblijven[17].

Drie nieuwe clubs in Hombeek

De nieuwe clubs die tijdens de oorlog her en der ontstaan, bestaan doorgaans uit sportievelingen en zelfs ex-muzikanten die hun voormalige hobby niet meer kunnen beoefenen en op zoek gaan naar een nieuwe bezigheid. Zoals eerder gezegd is sport een middel om gevoelens te uiten. Sporten bij wijze van protest. Dit is zeker van toepassing op de Grote Oorlog. In 1915 en 1916 worden in Hombeek drie voetbalclubs opgericht. Ze worden ***FC Albert***, ***De Klauwaerts*** en ***De Boschkampioenen*** gedoopt[18]. Dit zijn meteen de allereerste voetbalclubs uit de Hombeekse geschiedenis. De eerste twee namen zijn duidelijk niet toevallig gekozen, respectievelijk

[15] Hoembeka-archief, Eerste Wereldoorlog. *Interview van Ward Verbergt met Emiel Nuytiens op 11 april 1983.*
[16] (red.). *100 jaar Kv Mechelen, 100 jaar emotie.* Deurne, Book & Media Publishing, 2004, pp. 17-18 en PAUWELS (H.), BAUDONCQ (F.), (red.). *Royal Sporting Club Anderlecht, 1908-1983: 75 jaar voetbal.* Doornik, Gedit, 1983, p. 17.
[17] http://www.engelsekamp.nl
[18] HOEMBEKA. *Kroniek van de 20e eeuw, deel 1*, p. 47 en SAERENS (W.), SAERENS (G.). "Voetbalsport en voetballers". In: HOEMBEKA. *Een dorp aan de Zenne,* Hombeek, 1990, pp. 178-182.

verwijzend naar koning **Albert** en de naam van de Vlaamse legers tijdens de Guldensporenslag. De naam van de Boschkampioenen verwijst dan weer naar hun thuisbasis. De hele ploeg bestaat uit spelers die wonen op of in de buurt van de Boskant.

Cesar Van Eetvelde en Louis Van Der Elst poseren voor de foto. Zij speelden voor FC Albert uit het dorp

Het voetbal in Hombeek floreert onmiddellijk. *FC Albert* is gehuisvest in het dorp, en heeft zoveel aantrekkingskracht dat ze nog tijdens de oorlog een tweede elftal kan oprichten. Dat komt omdat er veel Mechelaars, waar alle sportieve activiteiten stilliggen, zich bij de Hombeekse club aansluiten.

Op het Heike, waar *FC De Klauwaerts* is gevestigd, is er maar plaats voor één elftal. Zij speelden op de weide van **boerderij Diddens** (nu woonhuis van Johny Soli). Op de Pikkerie, waar de derde club is gevestigd, *FC De Boschkampioenen*, ontstaan al snel twee elftallen. Dat wil zeggen dat een kleine gemeente als Hombeek tijdens de Eerste Wereldoorlog plotsklaps 3 clubs, samen goed voor niet minder dan 5 elftallen, telt. Een onwaarschijnlijk aantal. Hiervoor moet ongetwijfeld een verklaring te vinden zijn.

Aangezien er voor de oorlog in de meeste plattelands-gemeenten nog geen clubs bestaan, bekampen de nieuwe teams elkaar én gaan ze op zoek naar andere gegadigden om tegen te spelen. Zo gebeurt het dat er plotseling nog meer clubs het levenslicht zien. Zij spelen dan onderling partijtjes en *oorlogstoernooien*, waar zelfs clubs die voor de oorlog in de hogere klassen speelden, aan deelnemen. **Engelbert Van Cauwenbergh**, die bij *FC Albert* actief was, vertelt later dat zij tijdens de oorlog tegen ploegen uit Hofstade, Leest, Humbeek en Tisselt speelden, wat erop wijst dat er in de wijde omgeving van Mechelen een voetbalcultus ontstaat onder de bezetting[19].

Dit is wellicht de oudste foto van een Hombeekse voetbalclub. Waarschijnlijk dateert hij van de eerste maanden van 1916. Het elftal dat u ziet is dat van *FC Albert*. Nadien zou de club meer spelers inlijven en twee elftallen kunnen samenstellen, maar dit zijn de spelers van het prille begin. **Jef Jacobs**, **Frans Vekemans**, **Bert Van Cauwenbergh**, **Gust Stevens**, **Louis Van der Elst**, **Frans Jacobs**, **Charel Cnops**, **Cesar Van Eetvelde**, **Willem Goovaerts**, **Meelis Haesdonck** en **Fritz Teughels** maakten deel uit van de club en ziet u ook op de foto.

[19] VAN HOORICK (K.). "Hombeek 1914-1918. Een klein dorp in de Grooten Oorlog.". In: HOEMBEKA. *Bijdragen aan de Hombeekse geschiedenis, deel 6*, pp. 229-230.

Rechts ziet u opnieuw een foto van *FC Albert*, zij het al in een latere fase van de oorlog. De jongens die poseren maken allen deel uit van het eerste elftal.

Alfons Goossens, Fritz Teughels, Meelis Van Haesdonk, Rik Stevens, Willem Goovaerts, Jan Vermeulen, Karel Kops, Frans Jacobs, Cesar Van Eetvelde, Louis Van der Elst, Frans Vekemans, Jef Jacobs, August Stevens, Bert Van Cauwenbergh.

Links het tweede elftal van de club uit het dorp. Helaas kunnen we geen van deze voetballers identificeren. De man in het pak rechts is **Jan Vermeulen**, uit de Diepestraat.

Rechts de club van het Heike, *FC De Klauwaerts*. Zij hadden maar één elftal. Ook deze foto dateert van 1916-'17

Op deze foto vbno, vlnr:
(2) **Frans Keuleers** (?)
(3) **Fierens**, uit de Boterstraat, zoon van de Swiss
(8) **Jacobs**, alias De Neter
(9) **Giele Selleslagh**
(10) **Frans Selleslagh**, Van Boetses
(12) **Fiel Keuleers**, alias de Koelder
(14) **Gust De Wit**, van Davidkes

FC De Boschkampioenen van de Pikkerie. Boven het eerste elftal, onder de tweede ploeg. Foto boven: **Georges Nagels**, **Frans De Wit**, **Louis Nagels**, **Jomme Van den Bosch**, **Jan Verbergt** (Blinker), **Miel Van Eetvelde**, **Ward Verlinden** (van de Matroos), **Frans Verbergt** en **Louis Rens**.

Isidoor Van den Bosch, **Jefke Leemans**, **Miel Ceuppens**, (met kepi) **Fons Verbergt**, **Filip Troch**, **Edward De Boelpaep**, **Frans Verhaeren**, **Gust Spoelders**, **Gust De Prins**, **De Witten Bosmans**, **Benoit Raskin** en **Jan Goovaerts.**

Ook voetbal in de buurgemeenten

Eerder werd al vermeld dat de Hombeekse ploegen vaak speelden tegen clubs uit de onmiddellijke omgeving. Helaas zijn er van die ploegen nagenoeg geen gegevens teruggevonden, zelfs geen naam. Enkel over buurgemeente Leest is er wel informatie beschikbaar. Ook daar ontstaat er een voetbalclub, het gebeurt er zelfs sneller dan in Hombeek. Reeds in 1914 wordt de club *De Lustige Boeren* gesticht. De voetballers hadden hun lokaal bij **Petrus Polfliet**[20]. Deze sportievelingen kregen zelfs een veld toegewezen dat ze dan zelf mochten inrichten als voetbalplein.

Van boven naar onder, vlnr: Joannes Selleslagh, Felix Polfliet, Edouard Lemmens, Frans Geerts, Louis Selleslagh, Henke Stoop-Van Praet, Louis Van Winghe, Victor Gobien, Frans De Ruysscher, Gustaaf Potoms en Louis Polfliet.

De foto draagt als stempel:

"Football club Lustige Boeren Secretaris Edouard Lemmens, Rennekauter 4, Leest (Heide)".

Met de hand bijgeschreven:

"gedenkenis onze overwinning op Mutsaert – Sportief van Laeken te Capellen op den Bosch: 6-3[21]"

In de stad zelf, die al voor de oorlog een aantal voetbalclubs telt, is dit fenomeen van nieuwe ploegen niet merkbaar, omdat veel Mechelse jongelingen naar de randgemeenten trekken om zich daar in te lijven in een voetbalploeg. De twee bestaande Mechelse clubs, FC Malinois en Racing Mechelen, staken hun activiteiten gedurende heel de oorlog.

Doorbraak van de sport in naam van het vaderland

Waar voetbal voor de oorlog een nagenoeg zuiver stedelijk fenomeen blijkt te zijn, wordt de sport vanaf 1915 niet *ondanks*, maar juist *dankzij* de Eerste Wereldoorlog dus uitgebreid tot het platteland. De oorlog heeft ervoor gezorgd dat voetbal niet langer een elite-, maar wel een volkssport wordt. Dit geldt niet enkel voor België, ook in Nederland heeft de Eerste Wereldoorlog een belangrijke rol gespeeld in de doorbraak van het voetbal. Na een uitvoerig onderzoek naar de sportbeleving in het Nederlandse Haarlem, komt **Philip Vos** tot de conclusie dat de oorlog ervoor heeft gezorgd dat voetbal een volkssport wordt[22]. In Hombeek is dit ontegensprekelijk het geval, maar het lijkt erop dat ook in andere gebieden nieuwe ploegen ontstaan.

KFC Dessel Sport, momenteel actief in de Belgische tweede klasse, vindt haar oorsprong ook terug in de Eerste Wereldoorlog. Meer nog, de club wordt *Alberta* gedoopt, wat meteen bevestigt dat ook in andere delen van het land clubs ontstaan die **een vaderlandslievende naam** aannemen[23]. Daar komt nog bij dat ook zij onmiddellijk twee elftallen kunnen opstellen, dus de Hombeekse clubs staan zeker niet alleen. Er zijn nog meer voorbeelden voorhanden. In Waregem wordt net als in Hombeek een voetbalclub opgericht die de naam *De Klauwaarts* draagt. De link tussen de Guldensporenslag en Waregem is uiteraard nog sneller gelegd dan die met Hombeek. In Turnhout vinden we tijdens de Grote Oorlog twee voetbalclubs terug. Net als bij ons wordt de eerste club *FC Albert* gedoopt. De tweede draagt de naam *Club Marie-José*, naar de dochter van **koning Albert** en **koningin**

[20] VAN HOOF (M.). "Kronieken van Leest gedurende de Eerste Wereldoorlog". In: *'t Ridderke*, jg 18, 2003, p. 91
[21] VAN HOOF (M.). "Kronieken van Leest gedurende de Eerste Wereldoorlog". In: *'t Ridderke*, jg 18, 2003, p. 91
[22] VOS (Ph.). *Hollands Fijnste Combinatie. Gevolgen van WO I op de sportbeoefening in Haarlem en met name op de HFC.* Artikel op www.geschiedenis.nl en in het NRC Handelsblad van 10 maart 2000.
[23] http://www.kfcdesselsport.be, op 19 februari 2007.

Elisabeth. Ook in Vlijtingen werd er tijdens de Eerste Wereldoorlog een club opgericht die de naam van de jonge Belgische prinses droeg[24]. *FC Patria Tongres* (1916) uit Tongeren kan ondubbelzinnig tot dezelfde categorie van vaderlandslievende namen worden gerekend. De oprichters zijn overigens zeer spitsvondig. In de buurt van Luik wordt in 1917 *RFC Croatia Wandre* opgericht. Daarmee verwijzen de stichters misschien naar de Kroaten, een volk waar ook de Serven (op dat ogenblik aartsvijanden van Duitsland) toe behoren. De naam van voetbalclub *Altijd Content* uit Ramsel (1916) stemt dan weer meer tot nadenken. Verder vinden we nog *VV Union* uit Malden (september 1914), *FC Avenir Lembeek* (1915) en *De Jonge Leeuwen* uit Niel (1916). In Oostende ontstaat er uit een oude club (ASO) tijdens de Eerste Wereldoorlog een nieuwe vereniging. *De Zwarte Leeuwen* hebben hun naam duidelijk ook niet gestolen. De vergelijking met de Vlaamse vlag is snel gemaakt…

De inventiviteit van de Belgische voetbalamateurs die hun clubs gebruiken om zich passief te verzetten tegen de bezetter, ontgaat de Duitsers niet, en zij counteren de vaderlandslievende voetbalclubs met een koekje van eigen deeg. Hoe kan anders de naam van het in 1915 opgerichte *Tubantia Football and Athletic Club* (nu Tubantia Borgerhout) worden verklaard? Misschien is deze club wel door toedoen van de bezetter ontstaan. Met de naam zouden ze alleszins kunnen verwijzen naar de Tubanten, een Germaanse volksstam die kort na het begin van onze tijdrekening leeft in het huidige Duitsland. Sluitende bewijzen heb ik hier echter niet voor. Deze stelling baseer ik enkel op mijn vermoeden, maar gezien het oorlogsklimaat zou mijn these wel eens steek kunnen houden.

Ook is het interessant een blik te werpen op de statistieken van de Belgische voetbalbond. Daaruit blijkt dat er tijdens het seizoen 1910/11 slechts 97 clubs in België zijn aangesloten bij de voetbalbond, samen goed voor 248 competitieve elftallen. Tien jaar later telt ons land al 146 ploegen, die 366 elftallen op de mat brengen[25]. Dit wijst erop dat, ondanks de oorlog, toch ettelijke nieuwe ploegen het levenslicht hebben gezien. Het betreft hier echter enkel ploegen die aangesloten zijn bij de voetbalbond, wat impliceert dat amateurploegen niet worden meegerekend. Bovendien wordt er geen onderscheid gemaakt tussen de stad en het platteland en eveneens wordt er geen rekening gehouden met regionale verschillen en met jaarlijkse evoluties. Naar mijn mening bevestigen noch weerleggen deze cijfers mijn bevindingen volledig. Ik moet dus nogmaals benadrukken dat verder onderzoek hieromtrent noodzakelijk is.

Wat wel zeker is dat dit fenomeen niet beperkt blijft tot België. Zelfs in Oostenrijk, dat weliswaar aan Duitse zijde streed, ontstaat in 1914 *SC Libertas Wien*. Ook deze naam slaat duidelijk op een drang naar onafhankelijkheid. De club werd overigens opgericht door **Josef Gerö**, de latere voorzitter van de Oostenrijkse voetbalbond.

Verklaring van het succes

Algemeen wordt aangenomen dat de doorbraak van voetbal tot de grote massa in België er pas is gekomen na de overwinning van de Rode Duivels op de Olympische Spelen van 1920 in Antwerpen. Dit feit zal zeker een enorm belangrijke rol hebben gespeeld, maar volgens mij mag het belang van de Engelse soldaten die tijdens de oorlog in België zijn gelegerd, ook niet worden onderschat. Ik meen dat ook zij er mee voor hebben gezorgd dat een groot deel van de Belgische plattelandsbevolking heeft kennisgemaakt met de voetbalsport, zeker in de Westhoek[26]. In eerdere publicaties werd overigens reeds aangetoond dat de Belgische legertop voetbalvelden liet aanleggen voor soldaten die achter de linies mochten uitrusten.

Bovendien wordt er een eigen militaire voetbalclub opgericht, de *Front Wanderers*[27]. Vanaf 1915 kunnen frontsoldaten bovendien een voetbal aanvragen in de compagnie. Van die mogelijkheid wordt duchtig gebruik gemaakt, want veel soldaten zijn door de voetbalmicrobe gebeten sinds de Engelsen hen zijn komen versterken[28]. Dit wijst erop dat voetbal tijdens de oorlog onmiskenbaar aan populariteit wint onder de Belgische bevolking. Nagenoeg alle jonge mannen zitten aan het front en zij geven dat aan elkaar door. De achterblijvers starten er dan mee op het platteland. Wat nog een extra factor kan zijn, is het feit dat het Belgische leger al voor het uitbreken van de oorlog een eigen voetbalploeg heeft opgericht. In februari 1914 spelen onze Belgische militairen in het stadion van Beerschot nog een vriendschappelijke wedstrijd tegen hun Nederlandse collega's.

---

[24] http://www.kvlijtingenvv.be op 8 augustus 2008
[25] http://www.kbvb.be, op 19 februari 2007.
[26] Voor Nederland is dit zeker het geval. Daar heeft wetenschappelijk onderzoek reeds aangetoond dat geïnterneerde Engelse soldaten voetbal hebben geïntroduceerd als een populaire volkssport. Over Groningen is daar reeds een korte, maar zeer interessante studie over gescheven door Gerard Helsma, *Engelse geïnterneerden en het voetbal in Groningen tijdens de Eerste Wereldoorlog*, on line te bekijken op http://www.wereldoorlog1418.nl/engelsekamp/voetbal/index.html
[27] OSTYN (T.). *"Omdan ze nog en kèr un joâr oekder zin". Geschiedenis van Club Brugge (1891-1919)*. Licentiaatsverhandeling KULeuven, 2005, www.esthesis.net.
[28] WACKENIER (W.). *Alveringem in de Grote Oorlog*, p. 135.

Net voor de aftrap tussen de militairenmatch België-Nederland van 15 februari 1914

België wint de match met 4-2[29]. Dit wijst er ook op dat het leger een belangrijke rol heeft gespeeld in de ontwikkeling van het Belgische voetbal en vooral in haar evolutie van elite- naar volkssport. Een andere reden kan zijn dat voetbal een zeer eenvoudige sport is. Het enige dat nodig is om te voetballen, is een bal. Doelen zijn snel gemaakt. Het vergt geen grote organisatie of lange voorbereiding om een wedstrijd te organiseren. In een tijd van oorlog kan ook dit een belangrijke rol hebben gespeeld.

Kort samengevat kunnen we stellen dat verschillende factoren er toe geleid hebben dat er tijdens de Eerste Wereldoorlog een ongeziene expansie komt in de populariteit en ontwikkeling van voetbal als volkssport. Hombeek is daarbij nog uitzonderlijk omdat het maar liefst drie voetbalploegen telt. Met in totaal vijf elftallen behoort het dorp wellicht, al is dit niet zeker, tot de sportieve top van België.

Na de oorlog

Onmiddellijk na de Eerste Wereldoorlog ontstaan er enorm veel voetbalclubs in België. De voetbalbond herneemt haar activiteiten en er worden weer landelijke competities georganiseerd. De nieuwe stichters verwijzen echter nog steeds regelmatig naar de verschrikkelijke oorlog die net is afgelopen. Niet zelden maken ze hun overtuiging ook duidelijk.

In 1919 werd in Genk de voetbalclub *Waterschei's Sportvereeniging Thor* opgericht. Het letterwoord *Thor* stond aanvankelijk voor *Tot Herstel Onzer Rechten*. Daarmee doelden de oprichters zowel op de Duitsers, die net waren verdreven, als op de Franstaligen, die de macht in handen hadden, wat in de mijnstreek al eerder tot spanningen had geleid. De clubkleuren waren dan ook niet toevallig zwart en geel, verwijzend naar de Vlaamse vlag. In Ekeren werd één jaar later de club *Germinal* gesticht. *Germinal* is de zevende maand van de Franse kalender, toen een symbool van de socialistische beweging. De stichters verwijzen uiteraard ook naar het meesterwerk van **Emile Zola**, dat dezelfde titel draagt. Dus ook na de Eerste Wereldoorlog blijft die oorlog doorwerken op de stichtingsnamen van voetbalclubs…

Tot Herstel Onzer Rechten

Niet beperkt in tijd en ruimte

Nooit zal de sport blijk gegeven hebben van zo'n massale politieke statements als tijdens de Eerste Wereldoorlog, maar ik wil graag benadrukken dat deze merkwaardige tendens zich niet beperkt tot België en de Grote Oorlog. In andere landen, in andere regimes, tijdens andere oorlogen… Er zijn altijd wel voorbeelden te vinden van voetbalclubs die door middel van hun naam blijk geven van hun politieke overtuiging. Ik som er enkele op. Tijdens de Tweede Wereldoorlog ontstaan er in het zuidelijke deel van ons land talrijke clubs met het voorvoegsel '*Wallonia'*. We denken hier aan *FC Wallonia Walhain* (1941) of aan *Wallonia Association Namur* (1945). In Antwerpen was er *FC Libertas*, een voetbalclub die als dekmantel fungeerde voor een verzetsorganisatie die erg actief was in de sluikpers. In Nederland merken we de tendens eveneens op, getuige daarvan *ZSC Patria* uit Zeist, opgericht in 1941. Net na de Tweede Wereldoorlog wordt in Servië de club *Rode Ster Belgrado* gesticht door de communisten. Ze gaan er prat op een anti-fascistische club te zijn. Voetbal als politiek wapen, het is van alle tijden…

[29] http://users.pandora.be/ABL1914/Voetbal1914.html

Rampen in de crisisperiode 1930-1940

Richard LAUWERS

Voor de meesten zal mijn verhaal van bijna tachtig jaar geleden wat hallucinant voorkomen. Toch was het ooit harde werkelijkheid. De voorvallen dateren uit een tijd dat Hombeek nog een grote landbouwgemeente was met meer boeren dan alle andere beroepen samen. Bovendien boerde bijna iedereen, ook de onderwijzer of de bediende, die op één of ander kantoor werkte, of de arsenaalwerkman, zij het op kleinere schaal. In iedere achtertuin stonden na de patattenoogst ook nog de groenten; bonen, erwten, wortelen, salade, prei en kolen. De grote boeren werden geacht goed geld te verdienen en rijk te zijn. Vooral in de periode van oorlog, als er voedselschaarste was, werd de boer wel eens met een zekere afgunst bekeken. In zijn gezin was er steeds voldoende brood op de plank, melk en boter, vlees van het varken en groenten en fruit. Men vergat te vaak de moeilijke periodes die de boeren zwaar troffen. Als de boer geen spaarpotje had waaruit hij in crisistijd kon putten, was het afgelopen. Er waren soms zwarte jaren waarin alles tegenviel en het spaarpotje moest aangesproken worden. In mijn herinnering als boerenzoon zet ik er een drietal op een rijtje: crisissen in de tijd 1930 – 1940, de zwarte periode die toen ook vele spaarcentjes van boeren verdampte. Zeker bij het faillissement van de Middenkredietkas in 1934, de bank van de Boerenbond.

Bevroren aardappelen

Het jaar 1935 was een rampjaar voor de boeren door bevriezing van de aardappelen. Op tweede Pinksterdag was alles voor een kwart bevroren. Het aardappelloof lag plat tegen de grond en de groei van de aardappelknol in de grond werd afgeremd. Alzo waren er geen eerstelingen bestemd voor de export en ook geen provisieaardappelen; geen enkele eetaardappel van tref. Met de rooitijd, in september, lag alles droog en we reden met de breker de kleine aardappeltjes bloot. De opbrengst was omzeggens nihil: slechts 500 kg op 1 hectare. De aardappelen waren enkel maar goed voor varkensvoer. Alle privé-verkopen dienden te worden afgezegd en enkele schilbare kleintjes moesten we houden voor eigen gebruik. Er was vanzelfsprekend een serieuze inkrimping van inkomen van alle boeren.

De Coloradokever

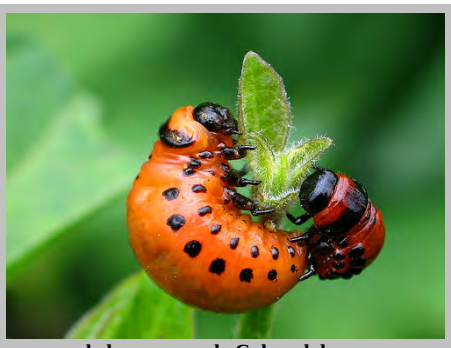
Een insect uit Amerika had in de ons omliggende landen, England, Duitsland en Frankrijk al vrij vroeg zijn intrede gedaan. België en Nederland bleven ervan gespaard tot midden de dertiger jaren. In 1935 werden de eerste kevers in ons land gesignaleerd. Dan ging het exponentieel vlug en in 1937 had de plaag zich tot Hombeek uitgespreid. Het was zeer eigenaardig maar het diertje ging selectief tewerk. Bepaalde plantages waren enorm aangetast en andere velden in de omgeving bleven omzeggens onaangeroerd. De verspreiding gebeurde door besmette grond. De vetgevreten larven groeven zich in en het jaar daarop brak de besmetting op de plantage uit. Alles hing dus af van waar de eerste vliegende kevers waren neergestreken of besmetting met plantgoed was meegebracht.

In 1937 dus vielen de eerstelingen (vroege aardappelen) bij vele boeren ten prooi aan de coloradokever. De larven vraten alle loof van de plant weg. De gulzige kever, bij gebrek aan groen, boorde zich in de grond en deed zich te goed aan de groeiende kleine aardappeltjes, met als gevolg geen verkoop voor export en vertraging van de bloemkolenteelt. Daardoor hadden vele boeren het moeilijk het hoofd boven water te houden en hun huur of pacht te betalen aan de grootgrondbezitters.

De eerste coloradokevers werden toen gesignaleerd op een veld van de Hombekerkouter, dicht bij de veldweg die naar de hoeve van Vondeles liep. Het was groot alarm! Het gemeentebestuur werd op de hoogte gebracht. Men zag de ernst van de plaag wel in en ging te rade bij Meester Marien. De hoofdonderwijzer reageerde terstond en vroeg aan de meesters Goovaerts en Bertens de jongens van het zesde en zevende leerjaar te onderrichten over deze nieuwe kever en de plaag die hij veroorzaakte. Men moest de ernst van de zaak onder ogen zien en niet bij de pakken blijven zitten, want dit kon hongersnood veroorzaken. Met de ganse klas werden de patattenvelden doorlopen om zoveel mogelijk kevers en larven van de planten te vangen. Ze werden in

glazen bokalen gestoken. Deze operatie ging door in de voormiddag vanaf tien uur tot middagetenstijd.

de larven van de Coloradokever

Ik was er ook bij als leerling van het zesde studiejaar. De groots opgezette onderneming verliep erg gedisciplineerd. De wandeling door de velden en de kevervangst moest als leerstof opgevat worden. Het werd een succes want honderden kevers en larven werden in bokalen gestopt. Het aardappelloof kon ongestoord verder groeien maar vooral werd belet dat de kevers zich verder zouden vermenigvuldigen en hele velden afvreten. Het voorbeeld heeft elders ook navolging gekregen.

De mond- en klauwzeer epidemie.

De eerste zieke stal in onze straat was bij Wannes Stevens, op slechts honderd meter van onze stal verwijderd. Op dat ogenblik hadden wij negen melkkoeien op stal. Vier vaarzen graasden op onze weide van Horkmans bos, die waren veiliger in open lucht. De eerste symptomen van de ziekte waren waar te nemen in de muil van de koe, die begon te schuimen. Dat belette de eetlust en de koe vermagerde en de melkproductie verminderde snel. Hoewel vader en nonkel Jef alles in het werk stelden om de koeien gezond te voederen met zoveel mogelijk vloeibaar veevoeder en draf, werden onze dieren ook besmet. De ziekte begon bij de mond en ging vlug ging over op de hoeven. De aangetaste dieren gingen liggen .

De getroffen boer moest aangifte doen op het gemeentehuis . De veldwachter kwam met een affiche. Die werd aangeplakt aan de getroffen boerderijen. Aldus werd aan het publiek duidelijk gemaakt zich af te zonderen van deze boerderijen en voor wie er toch moest zijn, waren bijzondere ontsmettingsmaatregelen in acht te nemen vanaf de ingangspoort tot de koestaldeur. Veearts Bredo van Mechelen werd ontboden. Die nam het niet zo nauw met zijn eigen kleding en schoeisel. Vader had hem bij Stevens zien binnen en buiten komen en daarna ging hij zonder van kleren te veranderen naar andere stallen . Zo kwam hij bij ons achter en vader zegde hem: *"Zijt ge niet verlegen met dezelfde kleding en schoeisel in andere stallen binnen te gaan! Wij verbieden U de stal te betreden."* Hij wedervoer: *"Dan zet ik de deur opeen kier en kijk er doorheen"*. Nonkel Jef, die van niemand bang was, zei : *"Als ge dat doet zetten wij U op straat."* Dan deed Bredo het gebaar en de onbeschofteling riep*: "Nu hebt ge de ziekte vast."* en weg was hij! Nonkel Jef ging onmiddellijk naar het gemeentehuis met de veldwachter over het voorval praten en vroeg procesverbaal tegen Bredo op te stellen. Die man hebben we nooit meer terug gezien en we vroegen een jongere veearts om te komen. Sindsdien is mijnheer De Vos altijd gevraagd wanneer de koeien of de paarden een veearts nodig hadden. Onze koeien kregen wel de ziekte en vier van de negen prachtdieren moesten we laten slepen door de dienst der Dierenkadavers. Alleen dieren met gekloven hoeven waren vatbaar voor de ziekte. De boeren die het slachtoffer werden van dieren met mond- en klauwzeer leden een groot verlies. Voor ons betekende dit een verlies van een paar honderdduizend franken. De andere koeien overleefden dankzij de goede zorgen van veearts De Vos en de vier vaarzen op de weide vulden de leemte aan .

Als ik de drie rampen van de crisisjaren 1930/1940 op een rijtje moet zetten was de bevriezing van alle vroege en late aardappelen in 1935 de ergste. Deze teelt bracht dat jaar niets op. Het werk dat er was ingestoken en het plantgoed was zuiver verlies. Er was amper voldoende opbrengst voor eigen consumptie. De volgende teelt van bloemkolen werd vertraagd en de beste marktprijzen voor vroege teelt werden verspeeld. De koeienziekte, mond- en klauwzeer, was ook rampzalig omdat opnieuw geld moest geïnvesteerd worden in de aankoop van goede raskoeien. De melkopbrengst verminderde. Men moest minstens een jaar wachten tot de kalveren volwassen waren. De coloradokever tenslotte in 1937 was een plaatselijke plaag. Niet alle boeren waren slachtoffer van deze plaag. De boeren met getroffen plantages konden de aardappeloogst en de winterprovisie vergeten. De bestrijding door pesticiden was niet bekend en de hulp van de schoolkinderen mag dienstvaardig heten maar was tenslotte toch een pleister op een houten been. De kleine niet ontdekte larfjes ontwikkelden zich weer snel tot kevers en hun vraatzucht was vernietigend.

Tot daar enkele bedenkingen over een moeilijke periode die vele boerenmensen uit Hombeek en de omgeving hebben gekend in de voorbije eeuw. Als boerenzoon heb ik het van dichtbij meegemaakt.

Richard Lauwers
Rust- en Verzorgingstehuis Heilig Hart
Liermolen 303, Grimbergen

Ten huize van …
dokter Karel Engelen

Eddy SOLIE

Dokter Karel Engelen is in Hombeek een frappante figuur geweest. Dat is dan op zijn zachtst uitgedrukt. In het bruisende gemeenschapsleven van de dertig-, veertig- en vijftiger jaren was hij niet weg te denken. Hij was de joviale levensgenieter, steeds met de sigaar in de hand, die geen gelegenheid om te vieren liet voorbijgaan. in welk gehucht dan ook van de gemeente. Hij was wel een tijd voorzitter van de "fanfare" van het Dorp maar dat belette niet dat hij op alle feesten van alle andere verenigingen, van muziek-, zang-, toneelvereniging tot de kaartersclub ostentatief het voortouw nam. Hij was ook actief in de plaatselijke politiek en een grote stemmentrekker bij de verkiezingen. Als geneesheer had hij zijn schoonvader, dokter Jaak Van Asch, opgevolgd en kwam hij aan huis bij de meeste Hombekenaars.

Juist dertig jaar geleden maakte de jonge Eddy Solie zijn portret als opdracht voor de technische school. Hij ging de dokter ten huize interviewen. Dit gesprek is bewaard gebleven (archief van Hoembeka) en is nu een echt tijdsdocument geworden. (n.v.d.r)

Een schoolopdracht

13 november 1977.
Het is zondag.

Grijze wolken worden door een onstuimige wind van west naar oost gejaagd. Regen kletterde al een paar keer tegen de ramen. Al heel de morgen loop ik er wat onrustig bij. Na de middag heb ik immers een afspraak. Niet zomaar een klassieke afspraak maar een opgelegde schoolopdracht.

Na het middageten pak ik mijn cassetterecorder en twee microfoons goed in om de regen te trotseren. Om twintig voor twee stap ik op mijn fiets en vertrek vanuit de Driesstraat richting Hombeek-dorp. Nog geen vijf minuten onderweg en amper in de Kattestraat vallen de eerste regendruppels. Toch maar even stoppen en controleren of onze apparatuur achter op de fiets echt waterdicht was ingepakt. De fietstocht wordt al snel weer verder gezet en we zijn blij dat de wind meewerkt door in de rug te blazen. Heel wat venijniger wordt die wind wanneer we over de spoorweg links het Stationsplein opdraaien. Hij blaast, de intussen stevige regenbui, echt in mijn gezicht. Gelukkig is het niet ver meer. Even later kan ik het wegje naast een statig huis indraaien. Fiets tegen de muur geplaatst en de cassetterecorder en microfoon losgemaakt van de bagagedrager.

Daar sta ik dan, half verwaaid en verregend, bij de zijdeur van dit imposante huis van de dokter in de Kriekerijstraat.

Joviaal ontvangst

De bel, een hendel waar je altijd even stevig moest aan doortrekken, laat in de verte een geklingel boven het geruis van de wind uitstijgen. Enkele ogenblikken later wordt een slot knarsend omgedraaid en gaat de deur open. Daar staat in keurig kostuum een statige heer met vrij lange witte haren. De rook van zijn sigaar kringelt nog door de gang achter hem.
"*Komt erin*", zegt dokter Karel Engelen.
Ik ga naar binnen en achter mij wordt de deur weer op slot gedraaid.

Bij een gewoon bezoek aan dokter Engelen kwam normaal Irma, de huishoudster, de deur openen en die stuurde je dan meteen de eerste deur links, de wachtkamer binnen. Een kleine ruimte waar wat stoelen stonden. Er hing daar altijd een vrij eigenaardig luchtje, het had iets van een ontsmettingsmiddel gemengd met sigarettenrook.

Recht tegenover het wachtkamertje had je dan de eigenlijke consultatieruimte. Eenieder die daar ooit naar binnen is gegaan weet zeker nog dat daar achteraan een instrumentenkast stond, gevuld met vervaarlijk uitziende tangen en spuiten. Aan de rechterkant had je dan dokter Engelen zijn bureau staan. Het bureaublad was minstens een halve meter

opgehoogd met vakliteratuur en dergelijke, en waar bovendien ook nog een schedel op rondzwierf. Dokter Engelen schreef zijn voorschriften al staande bovenop de stapel literatuur. Aan de rechterzijde stond een onderzoeksbed. Er op gaan zitten lukte meestal nog wel maar liggen was uitgesloten vanwege een gigantische berg medicijndoosjes die er lag opgestapeld. Mijnheer Engelen was niet alleen dokter, je wist automatisch dat hij ook apotheker was.

Als echte reporter aan de slag

"*Volg maar*", zei dokter Engelen.
Vandaag moest ik niet wachten of onderzocht worden. Ik ging hem interviewen. Op het einde van de gang gingen we een trap op en kwamen we in een enigszins schaars verlichte zitkamer. Dokter Engelen nam meteen plaats achter de grote tafel en, terwijl hij een diepe haal aan zijn sigaar nam, deed mij teken dat ik aan de andere kant kon gaan zitten. Een beetje zenuwachtig rommelde ik met de cassetterecorder en de microfoons. Blijkbaar had de sigaar iets te veel rook geproduceerd en een roodaanlopende dokter barste los in een geweldige hoestbui. Dit type hoestbui zou later tijdens de opname de opnamemeters van de cassetterecorder een paar keer in de rode zone sturen. Ik nam plaats tegenover de dokter, drukte op de recordknop en het bandje liep. Het interview was begonnen.

Leest u even mee door dit nostalgisch verslag dat we zo authentiek mogelijk is hebben trachten weer te geven.

E.S: ***Waarom bent u huisdokter geworden en niet bijvoorbeeld chirurg, tandarts of iets dergelijks?***
Dr. Engelen: Tja... da's heel eenvoudig. Neffe mijn deur, destijds als ik kleine gast was, woonde er ook *nen dokter*. En die mens, ik heb die zijn gedragingen altijd nagegaan en dientengevolge had ik goesting gekregen om doktoor te worden en niet voor chirurg of iets dergelijks maar *oem* van deur tot deur te gaan om de mensen te gaan helpen.

E.S: ***Uit liefdadigheid eigenlijk?***
Dr. Engelen: Ja, een roeping. Ik heb nooit gedacht aan geld ermee te verdienen. Ik heb altijd gedacht van het helpen. Da was mijn bedoeling.

E.S: ***Men mag ervan uitgaan dat de studies van een dokter zeer zwaar zijn. Hoe hebt u dat ervaren?***

Dr. Engelen: Ja, erg zwaar. Ik denk da elke studie zwaar is... euh... maar als ge het met uw dinge... euh... goesting doet hé... kuch kuch... dan is dat niet te zwaar. Ik heb da eigenlijk nooit niet zwaar gevonden. Natuurlijk den dag van 't *exaam* was er wel een *betteke*... druk. Maar ochgot als het *exaam* deur was en ge waart er deur dan was alles vergeten.

E.S: ***Een dokter toch heeft een enorme verantwoordelijkheid, hij mag bijvoorbeeld nooit een verkeerd geneesmiddel voorschrijven of een verkeerde behandeling toepassen?***

Dr. Engelen: Aah nee, dat es een feit ja, dat es een feit. Ge moet altijd nadenken eer dat ge begint. Bezint eer da ge begint. Da es een feit. Maar ochgot ik denk ook dat da zelden voorvalt want euh... ochgot van den ogenblik da ge bij ne zieke staat ... kuch ... het eerste da ge moet doen da es... wa mag en wa mag niet en ik denk niet dat da dikwijls gebeurt. 'k Zal ni zeggen dat kan gebeure .. kuch ... een nalatigheid ieverans ma in algemene regel ni, ma ge moet natuurlijk oeppassen, da's een feit.
... kuch heuheum kuch ... verschoning (de dokter krijgt hier een zware hoestbui).

E.S: ***U moet toch ook een enorm goed geheugen hebben. Wanneer u nu een geneesmiddel voorschrijft dan hoeft u toch niet telkens een naslagwerk te raadplegen?***

Dr. Engelen: Ja... ma da wordt ook routine hé. Eerst en vooral als ge studeert, krijgde daar natuurlijk nen hoop opgedist en oep een exaam dan is 't van tijd da ge hier of daar iets ontbrekt. Ma in de praktijk ook nog kunde ogenblikken hemmen da ge zegt ma hoe heet dan nu, hoe heet da nu. Ma enfin mee een bekke nadenken komt dat terug. Tja, da es heel eenvoudig, ochgot da es routinewerk.

E.S: ***En wat met nieuwe medicamenten die op de markt komen?***

Dr. Engelen: Die worden bijgewerkt van dag tot dag, hé. 't Es nie wa ge bijvoorbeeld geleerd hebt over vijftig jaar, euh da ge die nu nog gebruikt, da verandert, da evolueert. 't krijgt ander namen... euh bijzonder tegenwoordig in den huidige tijd... euh mee de dinge hé, hoe zou 'k gaan zeggen... mee de specialiteiten hé... es da fel geëvolueerd. In mijnen tijd, ongeveer vijftig jaar geleden, dan was toen euh... euh... een medicatie enkel en alleen voor.... het hoesten... kuch heum kuch.... (een tweede zware hoestbui treft dit interview) ... verschoning ... kuch... da 's spijtig ... kuch... voor 't interview... kuch...
Ja, wa was ik nu?
Euh... in mijnen tijd was da iet veurschrijven en zelf gereed maken. Dan was de dinge, euh... het aantal medicamenten beperkt, of euh... het aantal specialiteiten was beperkt. Wij kregen zoveel dat, zoveel dat mengelt da en mokt er een pilleke van of een drankske van of een zalfke van. Das allemaal gedaan nu, nu is praktisch. Het draagt ne naam X euh... maar dan moet elke dokter nog weten wat daar inzit.

E.S: ***Toen was u eigenlijk ook nog apotheker?***

Dr. Engelen: Ja dan waren we meer as apotheker. Dan waren we meer op de hoogte van hetgeen we

veuschreven. Nu zal dat meer iet weurre da nen dokter iet veuschrijft van da es da goe veu... ma dattem oept leste ni meer wet wat da inzit.

E.S: ***Wat doet een dokter om zelf geen besmettelijke ziekten van patiënten over te krijgen?***

Dr. Engelen: Tja, da's een kweste van voorzichtig te zijn, da's een kweste van euh... bij een besmettelijke zieke uw handen wassen, voorzichtig zijn, mond spoelen voor da ge weg gaat of als ge thuis komt. Ten tweede bij besmettelijke ziekte ent ge uw zelf altijd in. Bijvoorbeeld nu, in dees periode ben ik al ingeënt tegen de griep. Ik doe da alle jaren oem gevrijwaard te zijn. Da wil ni zegge da we de griep ni kunnen krijgen, maar in alle geval ze zal veel minder erg zijn.

E.S*: **Wat zijn nu de grootste voor- en nadelen van uw beroep?***

Dr. Engelen: Tja, de voordelen, euh... de voordelen, ik weet ni of 't een voordeel es... het grote voordeel es da wij kunne helpen en da we ons zelf ook kunne helpen. En nadelen, aan elke stiel zijn nadelen hé, ... maar euh... een klein nadeel is bijvoorbeeld tees, da ge soems 's nacht uit uw bed gezet wordt en da ge soems als es moet inspringen. Maar ochgot da zijn eigenlijk klein details die wij over het hoofd zien hé. Het gebeurt soems wel da we oep een week vier - vijf keren uit ons bed gezet worden. Maar van tijd hedde veertien dagen, drie weken da ge niemand ni ziet en dan zijn we natuurlijk in de hemel. Maar da wil natuurlijk ni zegge als we morgen uit ons bed gezet worden euh... in ons eigen zeggen we dan tees euh... beter da we geroepen worden oem te gaan helpen as da we iemand moeten gaan roepen oem ons te helpen, da's veel interessanter.

E.S: ***Zou u een paar anekdotes kunnen vertellen uit uw (begin-)periode als dokter.***

Dr. Engelen: Tja... tja... wel ja... 'k zal u ne keer één vertellen en da was toen in de dinge... da was toen inslag... als er toen een kindje stuipen had, de gofkes zeggen ze ook, euh... dan gingen de mensen beiwegen doen en euh... veu de gofkes gingen zen na Enghien en enfin naar overal. Als da kinneke dan genas dan had den beiweg het gedaan. Maar als ze per ongeluk laattijdig waren gekomen en da kinneke stierf dan had den doktoor mismeesterd. Da's uit de boze nu. Da's gedaan. Da's een anekdoteke.
En ja... als ge als doktoor begint dan misloopt al ne keer euh... dan zeggen ze voila bij meneer X, aan den telefon, ge kent ons wel... en als ge bij den derde komt is nog niet en bij de vierde ook niet en deur de langen duur komde toch klaar.

E.S: ***Een dokter heeft weinig vrije tijd. Wanneer u nu toch ergens een uurtje vrij krijgt besteedt u dat dan aan een hobby of studeren of ...***

Dr. Engelen: Tja... die vrije tijd die is beperkt, volledig akkoord. Maar die beperking kunde nog splitsen hé. Bijvoorbeeld, dat is in de voormiddag tijdschriften lezen en ge houdt u op de hoogte van het actuele in de geneeskunde. En in de namiddag is mijn vrije tijd dinge... euh puzzelen. Kruiswoord-raadsels... en hoe moeilijker hoe liever.

E.S: ***Treft het u wanneer u een patiënt niet kunt verder helpen?***

Dr. Engelen: Ja, da doe van tijd pijn. Dat is van tijd heel pijnlijk als ge die mens niet kunt helpen. Maar dan vragen we natuurlijk de hulp in van ne collega die beter geschikt is, bijvoorbeeld nen dinge... euh nen oogarts of nen oorarts. Dan vragen we de hulp van ne collega in. En als het dan nog niet gaat... kuch... dan moeten we erbij berusten. Ma da is dan pijnlijk als ge ne mens niet kunt helpen. Wij voelen da zelf aan.

E.S: ***Wanneer een patiënt aan een ongeneeslijke ziekt leidt en hij heeft nog slechts een korte periode te leven vertelt u hem dat dan?***

Dr. Engelen: Tja... we zullen die mens ni plat uit vertellen... uw einde nadert, ma we mogen die mens ook ni beliegen. We moeten die mens rechtuit zeggen 't is ernstig. Ni rechtuit zeggen maar die mens langzamerhand voorbereiden op zijn einde. Da ga mits voorzichtig te zijn. Bij een zware kwaal nooit de dingen noemen bij de naam, bijvoorbeeld het woord kanker nooit niet uitspreken. Daar zijn ander woorden voor om da te zeggen... euh... veu die dingen...euh... 't is een gezwel. Ge moet de mensen in 't algemeen... ze zén al van hun eigen ongerust... ze zén zenuwachtig zonder da nen dokter er nog een schup bij doe hé. Nen dokter moet dus altijd minimaliseren als hij kan. Da's wa ik doe... denk ik.

E.S: ***Hoe staat u als dokter zelf tegenover de dood?***

Dr. Engelen: Tja... (een stilte volgt) ... ik aanzie de dood hé als iet onvermijdelijk en ik berust daar in... kuch kuch ... want ik lach da dikwijls mee 'Mijn valies staat gereed'. Ge moet u daar bij neerleggen hé. In 't Engels zeggen ze: 'All men must die!'. Mensen moeten sterven... zodus wij ook... kuch kuch... wij hopen da we ni te veel moeten lijden.

E.S: ***Leidt uw gezinsleven niet onder uw beroep?***

Dr. Engelen: Nee... euh... we zullen zeggen euh... mijn gezinsleven is aangepast aan de geneeskunde. Heel mijn gezin... in den tijd de kinderen die leefden mee. Mijn vrouw nu nog, die leeft mee. Nee, da ga vanzelf. Nee, nikske... kuch kuch... *den doktoor heeft een valling sé, ge hoort het hé.*

E.S: ***Wat treft u het meest in uw beroep?***

Dr. Engelen: Het meest treffen! Het meest treffen da es... euh... da's moeilijk om zeggen. Den enen

dag hebbe gij dit den andere hebde gij dat. da verschilt van dag tot dag hé. Wat da het meeste treft dat es 't volgende: 'Dat in 't algemeen de mensheid nogal... euh... tegenover het lijden, tegenover het lijden ni maar tegenover de dood nogal kalm is. Wij hebben er al veel zien sterven en veel helpen sterven. In de leste momenten en 'k moet rechtuit zeggen ze zijn over 't algemeen, de mensen, heel gelaten'.

dokter Karel Engelen op huisbezoek bij Sophie Van Erp.

E.S: ***Wanneer u zelf ziek bent en het blijkt nogal ongunstige gevolgen te hebben, hoe reageert u dan?***

Dr. Engelen: Tja... ik heb da praktisch nog nooit ni voor gehad zo dus kan ik het moeilijk zeggen. Maar, medunkt 't zal misschien anders zijn van den ogenblik da't zo was... kuch kuch... (een nieuwe hoestbui teistert het interview) ... *da's spijtige he*... misschien als ik er moest voorstaan da het helemaal ander zou zijn als wat da'k er nu van denk. Oh, ik denk da'k gelaten zou zijn. Och ja, 'k weet het, 'k weet het... euh... het leven es zuut... ma 'k weet ni... ik zou heel kalm zijn denk ik.

E.S: ***Wat is een moeilijke patiënt voor u?***

Dr. Engelen: Dat is wat anders! Ge heb gij patiënten die... euh... zich altijd baseren oep hunne gebuur. Die moet da doen en die moet da doen en die moet da doen... en da is dan het wikken en wegen van nen doktoor, zieddet. Ne collega X die schrijft da veur, ja ma de gebuur die krijgt daar da veur meneer. Dan zeg ik heel eenvoudig: 'Vraag het aan meneer X dan!'. 'k Zeg dan: 'Ma ge vraagt aan mij... en ik doen da zo hé', ziede. Die mensen zijn dan wel wa aan tegenstribbelen of zo. Da's tegenwoordig den tijd van... euh... da brengt da mee... da zijn die vergaderingskes bijvoorbeeld tussen vrouwen... die ouderlingen als die bonden bijeen geweest hemme dan voelen wij da. Dan hebben ze hebben ze gebabbeld in plaats van zich te amuseren en zich te ontspannen. Ze hebben zitten praten over hun ziekten. 'Ik heb dit en ik krijg van mijnen doktoor dat. Ja maar ik krijg daar pillekes veur, ik krijg da lekskes veu.' En da... en da is van tijd voor ons een moeilijke zaak. Dan zoude gij moeten van de pillekes overschakelen oep de lekskes en doen hetgeen hunne gebuur gezegd heeft. En da pakt ni! dan ben ik kordaat en zeg ik: 'Wie doktoort er hier, ik of gij!'

E.S: ***Komen de patiënten vlug naar u toe wanneer er iets mis is?***

Dr. Engelen: Ja, da gebeurt beter dan vroeger. Vroeger... vroegertijd dan bleven ze langer weg. dan was er zo nog nen tijd van die straatremedies. Als er dit was dan legden ze er dat oep en dan droenken ze dit of droenken ze dat. Bijvoorbeeld in't geval van suikerziekte dan droenken ze dinge... euh... thee van verrekeskruid, da gingen ze plukken langsheen de wegen. Ma da's allemaal gedaan, ma vroeger deden ze da. Nu gaan de mensen rapper na den doktoor en den huidige toestand vraagt dat ook oem... oemdat de samenleving het vraagt. Vroeger gingen de mensen zo nen dag verlof vragen... kuch kuch... nu moet da gerechtveirdigd zijn door een geneeskundig certificaat. Zodus, nu is nen doktoor in dezen tijd meer ne klapper as nen doktoor in soemmige gevallen. Wij moeten da dekken, ziedet... euh... een reden van... allé... verlof moet gedekt zijn van een geneeskundig getuigschrift en dan nog... allé... we zijn meer klerken dan vroeger.

E.S: ***Wat denkt u over euthansie?***

Dr. Engelen: Euthanasie... euthanasie in zijn eigen da's een schoon woord hé, 'zacht sterven'. Maar medunkt dat elken doktoor da moet doen oep zijn manier en ni doden want ne mens oept leste zijn pijn trachten te lenigen hé. Zijn moreel lijden, als hij moreel lijdt bijvoorbeeld ook trachten deur een goe woord, door zijn oemgang met die zieke trachten zijn moreel lijden te verlichten. Maar... euh... euthanasie, ik ben er tegen oem dees reden... euthanasie wil ook wel zeggen 'doden' ... dat er misbruiken zouden kunnen zijn. Volgens mijn leer en mijn oepvatting en hoe dat ik grootgebrocht zén is 't aan mij verboden. Evenals abortus, da's ook verboden.

E.S: ***Wat denkt u over het toenemend druggebruik bij de jongeren?***

Dr. Engelen: Tja... da is een kwaal en da kunde ni meer remmen hé... ochotterdomme 't es den alcool, het es tabak. Ma da des nog niks, da was vroeger ook. Da was in mijnen tijd al. Maar nu gaat da meer aan die hasj en wat est allemaal... da es een gewoonte... da moesten ze kunnen bestrijden, maar hoe... ik weet het ni... ik weet het ni... da is de lillekste pest die er is... da druggebruik. Vele van die jongeren lopen daar... euh... ze zijn zich zelf niet meer. Vroeger jaren, als wij jonger waren dan waren

er die verslaafd waren aan morfine. da waren in 't algemeen mensen die in onze stiel stonden. Da waren oftewel nen doktoor, zijn gezin oftewel nen apotheker en zijn gezin.

E.S: ***U bent nu ettelijke jaren dokter. Hoe blikt u nu terug op die periode en indien u uw leven kon herbeginnen zou u hetzelfde doen?***

Dr. Engelen: Alsteblieft ja! Ja! Ik wier terug doktoor en oepnief geen chirurg, geen specialist... terug huisdokter oemdat ik von dat euh... die staat dichter bij de mens... ge staat dichter bij mekaar, dan voelde da ge iets gedaan hebt. Dan vulde u dokter en anders ni! Ik zou herbeginnen als vroeger. Ik zou terug hetzelfde doen.

E.S: ***Als je het geschrift van een dokter bekijkt dan lijkt dat onleesbaar. Is dat aangeleerd of...?***

Dr. Engelen: Nee... dat es een misvorming die ge krijgt deur de jaren en ten tweede... euh... in 't algemeen als ge de cursussen krijgt van uw professors... ik zal u zeggen... ik ben uitgegaan in '29-'30 dus da's al veel jaren geleden hé... euh... dan was da natuurlijk nog mee een vulpen schrijven... euh... in een cahier oep uw knie dat ge moest oepnemen en kribbelen... 't moest vlug gaan oem nota's te nemen en dat es wel de oorzaak dat ze u leren slecht schrijven hemmen. In de papschool moesten we leren schoon schrijven en oep d'universiteit leerden z'ons lelijk schrijven... ni moedwillig ma onvrijwillig leerden ze ons slecht schrijven en da is dan gebleven.

E.S*: **Wat denkt u van het feit dat een student van een technische school zo'n interview dient af te nemen?***

Dr. Engelen: Tja... ik vind dat heel schoon... da's leerzaam hé. Da's tegenwoordig... we zén wij in den tijd van d'interviews. Da's normaal... ik vind da ze da moesten meer doen... 't is leerzamer dan veul ander... ge leert het zeggen en ge leert het horen en ge leert het verstaan. Da's heel goed... ik ben daar voor.

E.S: ***Dat was het dan. Dank u wel.***

Halfdrie was het intussen geworden. Ik ruim mijn opnameapparatuur op. Dokter Engelen die nu helemaal ten prooi was gevallen aan hoestbuien begeleidt mij naar beneden. Het slot van de zijdeur wordt losgedraaid en door een openstaande deur stap ik naar buiten het gure najaarsweer in. Ik bedank de dokter nogmaals.

"*Tot ziens*" zegt dokter Engelen. De deur sluit zich, het slot wordt weer omgedraaid, en een hoesbui weerklinkt gedempt en sterft langzaam uit. De regen valt met bakken uit de hemel maar het kan mijn niet echt meer schelen wat ik heb een cassettebandje met een interview. Het belangrijkste werk is geleverd op het tikwerk na.

Nu, zo'n goede dertig jaar later, tik ik dit interview voor een tweede keer uit. Het lijkt wel of ik via een tijdmachine ben teruggekatapulteerd naar 1977. Het is een zondagnamiddag en buiten regent het. De wind roept onder de pannen met een droef jankend geluid. Wolken jagen weer van west naar oost. En uit de luidsprekers van de computer spreekt tot mij dokter Karel Engelen.

VENNOOTSCHAP
MECHELSE VEILINGEN C.V.
TEL. 015/55.11.11 FAX. 015/55.06.01

MEULDERMANS bvba
Bankstraat 13a -2811 Hombeek
Tel 015/42 25 12 fax 015/42 30 71
e-mail :meuldermans@attglobal.net
CDV 46613
Record
beleggingen
kredieten
verzekeringen
onafhankelijk Verzekeringsmakelaar

www.vastgoedplus.be
VASTGOED
Verkoop en verhuur van
Onroerende goederen
015/200 999
Eddy Mandelings — 0477/99 7000

FORTIS
BANK
Solid partners, flexible solutions

Beelden van weleer

oud gemeentehuis voor de bouw van het nieuwe dat nadien cultuurhuis werd

Hombeek hoofdStatie

Huis ten halve

't Ridderke

Trimestrieel heemkundig tijdschrift van Hoembeka

23ste Jaargang 2008 * Nr. 4 * oktober - december

Hombeekse Kapelletjes

ooit toevluchtsoorden voor vrome devotie

verantwoordelijk uitgever: Ward De Kempeneer, Diepestraat 2, 2811 HOMBEEK tel 015 423326

toelatingsnummer P209706
afgiftekantoor
1980 ZEMST

DE KRINGWERKING

2009 : Een nieuw jaar in 't verschiet, het 27ste van Hoembeka, het 24ste van 't Ridderke !

Met goede moed en goede vooruitzichten gaan we er weer tegenaan. De plannen voor het nieuwe jaar liggen weer klaar. Heemkunde is voor al onze medewerkers een never-ending-story. We willen onze talrijke leden ook dit jaar blijven informeren met divers nieuws van alle tijden zij het vaak ook uit de oude doos. De interesse groeit nog steeds en dat stimuleert ons des te meer. We hopen dat u er in 2009 ook bij zal zijn.

Wacht er niet mee en vul de bijgevoegde overschrijvingskaart in.

Het abonnement blijft op 12 € voor het gezin en 30 € voor onze ereleden en sponsors .

We nodigen ook alle leden uit op onze nieuwjaarsreceptie

ALGEMENE STATUTAIRE BIJEENKOMST
op vrijdag 30 januari om 20 uur
in de bovenzaal van het Cultuurhuis Leliëndaal

We overschouwen wat was en wat komt en wie volgend jaar de kar zal trekken. Als toemaatje wordt een film van de Mechelse filmclub MECINA getoond over de archeologische vondsten onder de Mechelse markt.

Zoals aangekondigd op de laatste vergadering van december, worden onze leden en hun familie hartelijk uitgenodigd op het

Valentijn Galadiner

Menu

Valentijnsaperitief met een tongstrelertje van de chef
***
Canette van eendenmagret "big green egg style"
op Udon moedersalade met Amontillado dressing
***
Nobashi scampistaartje met Gado gado en kwarteleitje
***
Noordzee tongfilets paupiette met civet van kreeft
en advocado creme mouselinre vergezeld
met lente uitjespuree
of
Contrefilet van Belgisch Meritus-rund
met carré van knolselder en paksooi
met rode wijnsaus afgewerkt met
graanmosterd en wafelaardappeltjes
***
Dessertsymphonie van
huisbereide zoetigheden
***
Koffie of thé met versnaperingen

feestzaal van hotel-restaurant Het Gulden Anker, Mechelen,
vrijdag 13 februari 2009 om 18.30 uur.

Deelname in de kosten: 55 €, dranken aan tafel buiten water niet inbegrepen. Beperking tot 70 personen.
Telefonisch boeken bij Raymond Lauwers, tel. 015 412162. Menu A (tongfilets) – Menu B (contrefilet)

Vrijdag 6 maart 2009

Lezing

Antoon VAN DIJCK en het SINT-MAARTENDOEK in onze parochie
door Ward De Kempeneer

Cultuurhuis Leliëndaal om 20 uur

Kapellekens in Hombeek

deel 1

Ward De Kempeneer, Els Oosterlinck
Geert Clerbout, Johny Solie, Angèle Selleslagh, Gerarda Mariën (†)

De bidkapelletjes zijn een fenomeen dat even oud is als het ontstaan van de parochie zelf en de bevolking werd er van in den beginne sterk bij betrokken. In onze publicaties werd er slechts terloops over gesproken. Voor het eerst krijgt een historisch overzicht hier nu een plaats in ons heemkundig tijdschrift.

Een overzichtelijk repertorium van kapellen in Hombeek werd in 2006 gemaakt in een studie van Els Oosterlinck [1], medelid van Hoembeka. Daarin beschrijft ze 10 openbare en 9 privé-kapellen. De belangrijkste zijn de 3 veldkapellen: de verdwenen Sint-Willibrorduskapel op de Zemstseweg, de kapel van O.L.Vrouw van 7 Weeën in de Bankstraat en de O.LVrouw van Lourdeskapel op het Heike. Daarnaast waren er 3 belangrijke niskapellen: de kapel van O.L.Vrouw met kind Jezus in de Kruinighemstraat, de kapel van O.L.Vrouw van de Vrede in de Rechtestraat en de kapel van O.L.Vrouw van Leliëndaal in het Dorp. De vier overige zijn boomkapelletjes in de Bosstraat, op de Zemstseweg (Zink) en op de Schrale Hammen en de Bleukes. Beide laatste zijn aan O.L.Vrouw van Leliëndaal toegewijd. Bovendien werden in genoemd werk negen privé-kapellen geciteerd: in de Oude Bankstraat, Boterstraat, Gijsbeekstraat, Houtestraat, Poreistraat, Kattestraat en de Humbeekse weg. De twee huiskapellen op kasteel Expoel en in het klooster van de zusters van Huldenberg werden niet opgenomen. We zijn Els dankbaar voor de medewerking die ze ons wilde verlenen aan dit artikel en zullen dan ook regelmatig belangrijke passages uit haar werk overnemen.

Onze patroonheilige Sint-Martinus blijkt aan de oorsprong te liggen van het fenomeen en de naam "kapel". De mantel die hij deelde heette in het Latijn "capella". Martinus stichtte ook een eerste vorm van parochies en in Marmoutier gaf hij de bedienaars hiervoor een opleiding. Dit klooster kon dus doorgaan als een vroegste vorm van seminarie. De naam kapel zou echter pas in de 8ste eeuw ontstaan zijn. De mantel van Martinus of een deel ervan zou door de Frankische koningen bewaard geweest zijn. Zo kwam deze relikwie via de Pipiniden bij de Karolingers. Karel de Grote bouwde in Aken een kapel op die plaats waar deze mantel bewaard werd. De "capella palatina" werd daarnaar zo genoemd. Vandaar ook nog de franse benaming Aix-la-chapelle.

Bij de christianisatie verschenen vele kapellen op bevoorrechte plaatsen. Dikwijls is er sprake van mirakels of mystieke opdrachten aan vrome gelovigen om op de bewuste plaats een kapel te bouwen voor één of andere heilige. Sommige zijn bidplaatsen door de zendelingen zelf of hun gevolg opgericht. Vaak is een vroege kapel ontwikkeld tot een belangrijke kerk en een daaraan verbonden parochie.

In tegenstelling tot veel andere dorpen had Hombeek geen volgehouden kapellencultuur. Een bedevaartkapel was er wel kort in de buurt, langsheen de Zenne. De kapel "Het Hammeken" werd in de 14de of 15de eeuw gebouwd. Volgens de legende was een schipper vastgelopen op een zandbank. Hij riep Onze-Lieve-Vrouw aan en werd verhoord. Uit dankbaarheid bouwde hij deze kapel op die plaats.

De bidkapel 't Hammeken, gewijd aan O.L.Vrouw en Sint-Laurentius en gelegen op de Zennedijk te Zemst kort voorbij de grens met Hombeek-Mechelen

De kapel stond op de linkeroever maar door de verlegging van de Zenne in 1898 staat ze nu op de rechteroever, kant Schonenberg. Tot kort na de Tweede Wereldoorlog gingen vrome lieden nog op bedevaart naar 't Hammeken. Men vereerde er buiten Maria en ook nog Sint-Laurentius.

Als er in Hombeek ooit al één bedevaartkapel was, dan is het deze van Sint-Willibrordus geweest. Ze

[1] Els Oosterlinck, "*Kapelletjes in Hombeek"*, scriptie 2de licentie Kunstwetenschappen K.U.Leuven, 2005-2006.

was er van in de vroege middeleeuwen. Na de godsdienstoorlog werd er het beeld van O.L.Vrouw van 7 Weeën in geplaatst. Later werd de bidkapel een boomkapelletje aan de overzijde van de weg. Tot begin vorige eeuw ging de sacramentsprocessie tot daar. Dan werd in 1906 het bewuste Lieve-Vrouwbeeld naar een nieuwe veldkapel in de Bankstraat gebracht. Die kapel is er nog maar is momenteel niet de oudste in Hombeek. Zestig jaar voordien had de echtgenote van baron Pierre de Meester de Ravestein een kapelletje laten oprichten op de plaats waar haar man schielijk overleden was in de Kruynighemstraat.

Dat zijn nu de twee voornaamste kapellen. Bovendien waren er meerdere boomkapelletjes zoals o.m. op den Dries, op den Breden Dries, op het Heike aan de bareel, op de splitsing Kapelseweg en Leestsesteenweg (nu Hombekerkouter), allen aan Maria toegewijd. Vooral in de meimaand werden ze met veel attentie versierd. In de oorlogsjaren waren er tientallen vrome mensen die iedere avond een paternoster kwamen bidden bij ieder van deze kapelletjes met daarna de litanie tot Onze Lieve Vrouw. Deze bijzondere uiting van Mariadevotie is ook nog een tijd daarna volgehouden tijdens de meimaand.

Buiten deze zijn de kapellen in onze gemeente van recentere datum. In 1953 schreef paus Pius XII de encycliek "*Redemptoris Mater*" om het eeuwfeest van Maria Onbevlekt Ontvangenis te gedenken. Daarbij werd 1954 als een Mariajaar uitgeroepen. Vooral onderpastoor Jozef Pauwels stimuleerde de Mariadevotie. Hij herontdekte Leliëndaal en stimuleerde de oprichting van een Mariakapel in ieder gehucht: op de Schrale Hammen, in het Dorp, in de Rechte straat, op het Heike en op den Boskant. Enkele van deze kapellen zijn verdwenen door wegeniswerken of wat dan ook. Andere maken nu nog deel uit van het patrimonium. In dit overzicht van Kapellen willen we de chronologische evolutie zoveel mogelijk volgen.

De Sint-Willibrorduskapel.

Ontegensprekelijk de oudste en de bijzonderste kapel die Hombeek ooit gekend heeft was deze van de heilige Wilibrordus gelegen op de Zemstseweg ongeveer recht tegenover de huidige Willebrordus-straat.

Van wanneer juist ze daar werd opgericht zullen we nooit achterhalen. Haar toewijding aan Willibrord, de doopheilige uit Northumbrië die rond 700 bekering predikte van Friesland tot Echternach in Luxemburg, roept vele vragen op. Wellicht is ze even oud of misschien zelfs ouder dan de Martinusparochie. Misschien was het een eerste vorm van christianisatie en dan zouden we kunnen spreken van een missioneringkapel.

De oudste vermeldingen zijn teruggevonden in schepenakten van Mechelen (GM), waartoe Hombeek-Mechelen behoorde sinds 1308 en in het kerkarchief (KA)[2].

Hieruit leren we dat ze er al was in de 13de eeuw, dat ze lag aan de Zennegweg naar Zemst en tussen deze weg en de nabijgelegen oude Zenne. Er wordt zelfs gesproken (1440) dat ze bij de brug (prope pontem) gelegen was. Ze lag ook bij het goed van Floris en later van Johan Van Wolputte. Dat waren dus destijds duidelijk de bewoners van Eglegem, nu de Torekens. Ze grensde aan zijn land en aan land van Sint-Rombouts van Mechelen.

Een duidelijk beeld met de juiste ligging van de kapel krijgen we in latere akten zoals het "Caertboeck [3] van de abdij van Grimbergen" van 1695 en in de "Atlas oft Caertboeck [4] van Mechelen-Hombeek door J Van Acoleyen" van 1712. Daarin is de kapel getekend aan de linker zijde van de weg naar Zemst en iets voorbij de huidige Sint-Willebrordusweg.

2

GM 1350: akte **Gerard Van Hofstade** van 28 juli 1350. De zoon van wijlen ridder Gerard, gaf een land ten erve om een cijns van 25 schelling en een voorcijns van 2 schelling Leuvens, 10 schelling Turnesis, 6 capuynen en 19 schelling. Het land was gelegen te Hombeek bij de kapel van Sint Willebrordus, tussen het land van Floris Wolfsputte en de straat. "Ad Hombeke prope capellan sancti Willibrordi ididem inter terram Florentii de Wolputte et platheam ibidem, a beato Rumoldo dependentem"
GM 1372: "Ad pethiam terre prope Zennam retro capellam Sti. Willibrordi contique mense de hombeke.." (ibidem 1374)
GM 1403: "Heredi sunt in Hombeke prope viam uterim et curati de Hombeke et ad petiam prat… sit ibidem prope blocum Sti. Willibrordi supra Zennam."
GM 1406: "id ad blocum cum pascuum et petiam terre dictam Ham…sit ibidem prope capellam Sti. Willibrordi inter Zennam ibidem…"
GM 1407: "sit in Hombeke in bloco Sti. Willibrordi inter capellam Sti. Willibrordi et Joh. de Wollenputte…"
GM 1440: "In Hombeke prope pontem in opposito capele Sancti Willibrordi inter Zennam et … "
GM 1455: "Petiam terre dictam Wijtham in Hombeke prope capellam Sancti Willibrordi et juxta Zennam situatem."
KA 1661: "Kapellekensbempden" (zie ook voetnoot 4)
KA 1704: "een dagwant te Hombeeck bij het Capelleken.."

3 Archief Abdij van Grimbergen, Caertboeck, kaart 1 fo 10r en v

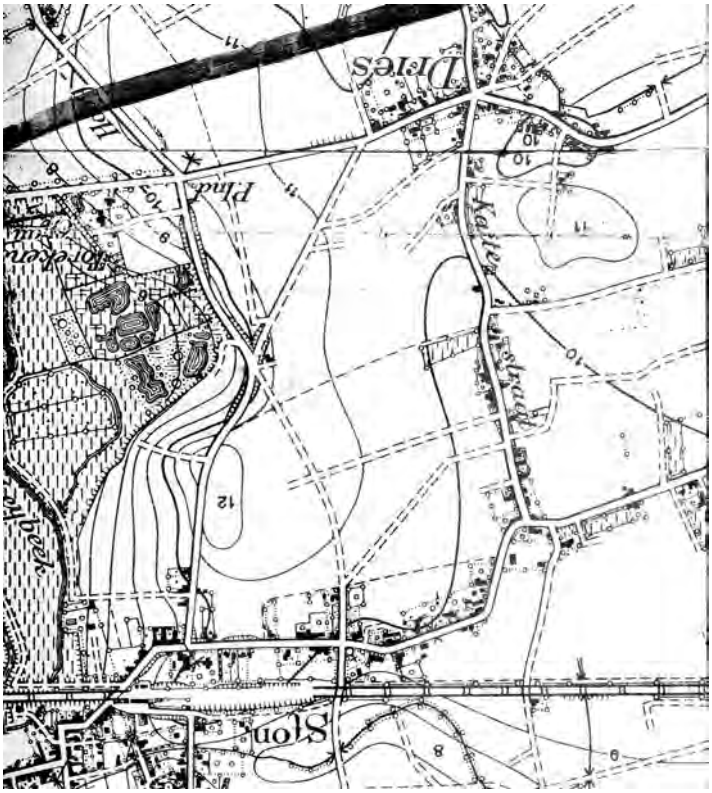
4 S.A.M., Caertboeck van J Van Acoleyenn, 3de caertblad n°26 : "den heere Lecocq met 't bunder voor 't capelleken, groot 347 roeden", 3de caertblad n°28 : "de heer Schooff met d'lant voor tegen 't capelleken is groot sonder bane en voetweg 60 roeden", 6de caertblad n° 1 : "den heer Schooff met land aan 't capelleken, sonder de Humbeekbane 69 roeden en sonder de Schippersweg, 6de caertblad n° 23 en n°19 : "den heer Schooff … aen de Capellestraete", 3de caertblad n°30 en n°31 : "capelekensbempt", 5de caertblad n°1 en n°2 : "capelekensbempt"

Compilatie van de kaartbladen 3, 5 en 6 van het kaartboek van Van Acoleyen.
De precelen tussen de kapel en het hof van Schooff worden de "kapellekensbeemden" genoemd.
Wellicht was dit vroeger het "blocum Sancti Willibrordi".

Kaart van 1695 van Grimbergen, waarop duidelijk is hoe de wegen en voetwegen naar de kapel georiënteerd waren. De huidige Willebrordusweg lijkt wel een hoofdweg te zijn.

Topografisch kaart (omgedraaid in zelfde oriëntatie als de twee andere kaarten), waar duidelijk wordt dat de Willibrorduskapel op het hogere punt (11 meterlijn) van de weg op Zemst werd opgericht.

De gegevens voor het opmaken van het kaartblad van Grimbergen werden verstrekt door hun pachter Adam Verschoor van de Kattestraat. Het is zeer merkwaardig dat hij de Zemstse weg aangeeft als "de baan". Men kan op deze schets ook duidelijk zien dat naar de kapel verscheidene wegen toelopen. Dat is merkwaardig en kan er op duiden dat de voetgangers deze verkorte verbindingen naar de bidplaats heel vroeg gecreëerd hebben. Bovendien is het zonneklaar dat de kapel deel heeft uitgemaakt van het hof van Eglegem. Het zou wel een soort hofkapel kunnen geweest zijn. Immers ook bij Van Accoleyen wordt het stuk weg tussen de kapel en Eglegem de *Kapelstraat* genoemd en de vier percelen tussen deze weg en de Leibeek (oude Zenne) worden als de *kapellekensbeemden* bestempeld, ook nog het **Willibrordusblok**. Dit alles beklemtoond nog maar eens de bijzondere betekenis die deze kapel in de oudheid moet gehad hebben.

Een missioneringkapel ?

Meerdere historici [5] hebben hun kop gebroken op het fenomeen van deze heiligenverering in Hombeek Niemand kan duidelijkheid brengen maar alle veronderstellingen gaan in dezelfde richting. Er is hier beslist een cultus voor de heilige Willibrordus geweest, de bekeerder uit de 8ste eeuw, ten tijde dat de eerste kapellen ontstonden. Het is ongewoon hem in deze regio te ontmoeten.

Pastoor **Frans De Ridder** vernoemt enkel maar de kapel en situeert ze zonder een bijzondere aandacht aan de patroon of zijn betekenis. Hij schreef in een persoonlijke nota aan J Uytterhoeven: " *De Capellekensbeemden zoals in 1661 vermeld in het Bisschoppelijk Archief zijn wellicht deze die vermeld worden als Capellekensbempden bij J. Acoleyen. Misschien is een dezer beemden het* ***blocum Sancti Willibrordi****. Van een broederschap voor Sint Willibrordus of van een bieondere verering heb ik tot heden toe niets vernomen".*

Jan Verbesselt daarentegen vindt dat de kapel meer aandacht verdient. Volgens hem moet deze kapel in verband gebracht worden met onze missionering. Hij zegt:

"Wij staan met het probleem van de Sint-Willebrorduskapel te Hombeek. Zij brengt ons in de buurt van het kruispunt van de Zemster- en de Mechelsebaan of Humbeekse baan. Dat is opvallend. Wat komt Sint Willebrordus hier te Hombeek doen ? Zijn verering is niet nieuw, vermits er reeds in 1350 een capella ter zijner ere bestond. Voor ons is ze van uitzonderlijk belang, te vergelijken met een St.-Elooikapel te Hasselt-Meise, ter Spelt te Merchtem, de St.-Lendrikskapel te Neder-Heembeek, enz. Al deze kapellen aanzien we als zeer oud juist wegens hun bijzondere ligging. We spraken zelfs van missiekapellen. Willebrordus kennen wij evenwel niet in deze streek, wel een Sint Lambertus te Muizen. Daarom is hij hier eerder ongewoon. Maar juist dit is intrigerend, vooral langs de oude Zennebaan. Wij kunnen ons niet van de indruk ontdoen dat we met de "capella sancti Willibrordi" hier wellicht staan voor een litteken uit de missioneringsperiode van dit gewest".

Ook **J. Uytterhoeven** gaat er dieper op in. Hij zegt: *"De aanwezigheid van Willebrord, stichter van de abdij van Echternach, is te Hombeek niets meer of minder dan een historisch raadsel. Zouden we hierin niet eens te meer een bewijs mogen zien voor een doortocht van deze dynamische zendeling door ons gewest ? Deze veronderstelling wint aan waarde wanneer we de staanplaats van deze oude kapel geografisch situeren. Als eerste lichtpunt het feit dat die kapel stond op een plaats waar twee Romeinse buurtwegen samenkwamen, nl. de steenweg Hombeek - Zemst, meestal als de Hoogstraat bekend, die de Romeinse marktplaats van Elewijt verbond met het Rumster veer te Heindonk en de Houtestraat of de Hultendriesstraat, vroeger ook Houtendriesstraat genoemd. Deze Houtstraat is zonder twijfel een wegenis die tot stand kwam gedurende de 400-jarige Romeinse bezetting, klaarblijkelijk met de bedoeling een kortere verbinding tot stand te brengen tussen Asse en Mechelen. Zonderling is wel het feit dat nog heden de Hombekenaren deze Houtstraat, met haar vervolg voorbij Zemst, Halven Steen en Laar tot Humbeek toe, nooit anders heten dan "De Baan".*

Een vroege cityvorming ?

Wie de kadasterkaart van Popp goed bekijkt, de opdeling van oorspronkelijke percelen, en daarbij de namen invult van de eigenaars, stelt vast dat er iets heel bijzonders is met de eigendomstitels. Hombeek is in hoge mate in handen geweest van grootgrondbezitters, kerk en kloosters. Dat veranderde maar zeer laat, de laatste eeuw vooral. Rondom de Houtestraat, de Hultendries en de Kattestraat echter moeten we particulier eigendomsrecht erkennen van in den beginne. Dat kan er enkel maar op duiden dat in deze regio

---

[5] **J. Verbesselt**, *Het Parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13de eeuw*, X, Pittem, 1969: blz. 311-312.
F. De Ridder, *Geschiedenis der gemeente Hombeek*, Mechelen, 1931: 104 (voetnoot).
F. De Ridder en **J. Lindemans**, *Antwerpse plaatsnamen 2: Hombeek*, Toponymica XI, 2, Brussel - Leuven, 1947: 40 (nr 190).
Frans De Ridder, persoonlijke nota's aan J Uytterhoeben gericht (Archief Hoembeka) en kopie van gedeponeerde nota's in het archief van het Aartsbisdom (Archief Hoembeka).
J. Uytterhoeven, persoonlijke nota's en een krantenartikel in GvM van vrijdag 26 januari 1962 (archief van Hoembeka)

wellicht reeds in de 8ste eeuw de boeren werden ingezet bij de ontginning van het woeste veld. Aldus verworven ze eigendom en hielpen ze ook mee om voor de heer het broekland vruchtbaar te maken door het overtollige water te leiden in beken. Een vroege woonconcentratie aldaar was het logisch gevolg. Wie ook nog de topografische kaart in acht neemt, merkt dat de kapel van Willibrordus op de 11 meter hoogtelijn moet gelegen hebben, dus uitziend op de omgeving. Gezien al deze factoren: plaats, tijd, sterke bewoning in de omgeving, de afhankelijkheid van het oud Frankisch hof, durven we veronderstellen dat deze kapel het bidhuis is geweest van deze nederzetting rond den Dries. Zo veronderstelt J. Lindemans [6] dat er ook een nederzetting rond de plaats waar Leliëndaal werd gebouwd, is geweest maar dat de parochiekerk uiteindelijk toch rond "den Dries" in het Dorp op een hoogte nabij de zenneovergang is gekomen.

Ook J. Uytterhoeven ziet deze regio als een van de oudste. Hij zet nog een stap verder en erkent Romeinse sporen. Hij vraagt zich zelfs af of deze kapel er niet gekomen is op een oud Germaanse cultusplaats waar beschermgeesten werden aangeroepen, de latere mijlpalen op onze wegen. Hij zegt wat volgt:

Vanwaar nu die benaming Houtestraat en Houtendries ? Oppervlakkig beschouwd zal iedereen daar voorzeker een bos gaan zoeken en , vermits er daar vroeger bossen betonden, is de zaak klaar. Evenwel hebben we hier met geheel iets anders te doen t.w. een baan die oorspronkelijk met boomstammen belegd was, een zogenaamde Knuppelweg, ten einde te verhinderen dat de zware ossenwagens tot aan de naaf in het slijk zouden wegzinken. De Holtendriesch, Hoeltendriesch, reeds in 1359 als dusdanig vermeld, 1375 Hultendriesch, na 1471 echter meer Houten Driesch, waar er zich de klassieke poel bevindt, van ouds gekend als Torfpoel, was zonder twijfel een zeer oude marktplaats ontstaan aan de zoom dezer Holte- of Houtestraat, komende van Humbeek. Te Humbeek heet deze baan heden Kerkstraat of Mechelstraat. Oude mensen spreken evenwel nog van de Daelstraat. In zijn "Geschiedenis van Hombeek" zegt Jacobs dat deze straat in een officieel stuk van 30 juni 1646 vermeld wordt als "binnen de parochie van Humbeek bij den steenwegh". Het is echter bekend dat deze weg rond de jaren 1400 in hout was en naar Humbeek kwam over St.-Brixius-Rode, Evesem en de Coppendries. Tussen de Hultendries en de Halve Steen is deze baan heden nog over de helft van haar lengte de grens tussen Zemst en Hombeek. Dat bewijst dat ze ouder is dan deze gemeentes. Jacobs beweert ook dat er op die baan veel verkeer was daar het de enige weg was die de grote wouden onzer streek doorkruiste. Hij haalt de tekst aan van A. Wauters (Histoire des Environs de Bruxelles) van 1392 waar er sprake is van "het Opvelt (dit is heden te Hipsvoorde gelegen nabij de Houtenstraat (plateae lignorum) in de hoek van de gezegde plaats"

Sedert E.H. Van Hemelrijk grondvesten ener Romeinse villa vond te Hombeek op het Kerkeveld in 1939, komt deze baan in een sterk daglicht te staan. Te vermelden is ook de zonderlinge benaming Halven Steen, nabij Zemst-Laar. Daar komt langsheen het aloude Heihof een zijbaan terecht die nu Laarstraat heet doch die vroeger de kenschetsende benaming droeg van Walestraat waardoor niets anders dan de Romeinen bedoeld zijn, zoals overal elders. In dit verband is het kenschetsend dat door de boeren heden ter plaatse nog verteld wordt dat het Heihof, dat er zeer oud uitziet, door de Romeinen gebouwd werd. Wat meer is; in 1939 ontdekten we op de Vossebergen, achter het Heihof ter plaatse Pikkerie de grondvesten van een andere Romeinse woning.

De Walestraat loopt dus recht op de Halve Steen en daar ligt werkelijk op de grachtkant een zeer zware steen in een soort witte arduin, erg uitgesleten, eruit ziende als een soort omgedraaid Romaans kapiteel. Er is een inkerving in. Hiervan wordt ter plaatse verteld dat er op die steen vroeger heksen gedood werden en dat die gleuf moest dienen om het bloed te laten weglopen. Evenwel is de gleuf eerder een uitgesleten vierkantig gat waarin vroeger klaarblijkelijk een stenen kruis moet gestaan hebben. Want archiefstukken van de 14de eeuw gewagen van een stenen kruis aldaar. Het is slechts veel later dat de benaming ***halven Steen*** *te voorschijn komt en dat moet dan wel betekenen "de helft van een steen" omdat de andere helft, namelijk het kruis, verdwenen was. Wellicht is dat een bankkruis geweest wan het staat juist op de grens tussen Zemst en Hombeek. In de Middeleeuwen gingen de processies gewoonlijk tot aan dergelijke bankkruisen. Doch het zou ook wel kunnen dat het een verchristelijken is geweest van een vroegere Romeinse mijlpaal op die baan. Het is zeker dat er een Romeins diverticulum getrokken was van Asse naar Mechelen over Humbeek en Hombeek teneinde niet langs Merchtem en Londerzeel te moeten rondgaan zoals de grote heirbaan Bavay-Asse-Mechelen-Utrecht liep. Deze baan was, daar waar het zompig was, belegd met houten boomstammen. Het feit dat deze baan reeds in 1646 te Humbeek als gekasseid voorkomt, pleit ook wel voor een groot verkeer.*

Deze zeer oude baan kwam dus in Hombeek uit op de plaats waar die aloude Sint Willebrorduskapel stond. Is ze een herinnering geweest aan een doortocht van deze zendeling ofwel eens te meer een vervanging een verchristelijken van een andere Romeinse mijlpaal ? Mijlpalen en grenstekens hadden bij hen speciale beschermgeesten evengoed als bij de Germanen."

[6] **J. Lindemans**, Inleiding 1945 op *Antwerpse Plaatsnamen, 1947*, blz.6.

Sint-Willibrordus [7]

Willibrord werd in het jaar 658 in Northumbrië geboren. Zijn ouders waren bekeerlingen. Zijn vader vertrouwde het jonge kind als oblaat toe aan het klooster Ripon. Daar groeide hij op in de invloedssfeer van de H. Wilfried, de bisschop van York. Toen hij 20 jaar was trok hij naar Ierland, het "eiland van de heiligen" waar hij zich onderwierp aan een strenge ascese onder leiding van zijn leermeester Egbert. In 688 werd hij tot priester gewijd. Willibrord, doordrongen van de geest der "peregrinatio", het mystieke verlangen om afstand te doen van het vaderland, stak in 690 met 11 gezellen over naar het Europese vasteland om aan de heidense volken het evangelie te verkondigen. Willibrord ging in zijn missiewerk wijs en pragmatisch te werk door bescherming te zoeken bij Pepijn II en in nauw overleg met het pauselijk gezag. Daarom maakte hij tweemaal de moeilijke reis naar Rome. Daar werd hij in het jaar 695 door Paus Sergius I tot aartsbisschop van de Friezen gewijd. Op voorspraak van de Pippiniden kreeg hij van de Frankische adel vele landgoederen, zodat hij veel kerken en kloosters kon stichten. In het jaar 698 kreeg hij van Irmina, de abdis van Trier en schoonmoeder van Pepijn II, de helft van een groot landgoed. Op die manier kon Willibrord in Echternach een klooster stichten, waar hij zich graag terugtrok om zijn missiereizen naar andere gebieden voor te bereiden.

In 719 kwam Winfried, beter bekend als Bonifatius, naar Willibrord en bleef bijna drie jaar bij hem. Daarna trok hij naar Germanien, om daar het evangelie te verkondigen.

Over het levenseinde van Willibrord is minder bekend. Voor hij stierf in de leeftijd van 81 jaar, voor die tijd ongewoon, had hij zijn opvolging geregeld en zijn rijke bezittingen verdeeld. Op zijn 70ste verjaardag maakte hij op de rand van zijn kalender een aantekening met de belangrijkste feiten van zijn missiewerk en sloot deze af met "in dei nomine feliciter" (in Gods naam gelukkig), waarmee hij zijn onwankelbare Godsvertrouwen uitdrukte. Hij stierf op 7 november 739. Al heel vlug na zijn dood werd hij als heilige vereerd.

Sint-Willibrordus wordt wel vaker de patroon van de Benelux genoemd. Zijn bekeringswerk startte immers bij de Friezen die wat gewelddadig tot andere inzichten werden gebracht. Er rees ook kritiek op het gebrek aan respect voor heidense heiligdommen. Verder kwam het hele oosten van Nederland van Utrecht over Gelderland naar Toxandrië, onze Kempen en Limburg met Tongeren en St.-Truiden onder zijn bekeringsgolf. Dat ging door tot in Luxemburg, met Trier en Echternach in het bijzonder, waar zijn klooster gesticht werd en hij begraven is. Ook in Brabant ontmoeten we de doopheilige tot in Geel. Maar tevens in het Antwerpse zijn twee kerken aan hem gewijd. Berchem is de belangrijkste en in september 1965 werd er nog op de grote baan naar Mortsel (van Antwerpen naar Lier en Mechelen) een groot beeld van hem plechtig ingehuldigd. Korter bij ons is hij niet zo bekend. Als hij Hombeek al zou aangedaan hebben kan de Zenne hem zo ver geleid hebben. Willibrordus is immers ook een water- en bronnenheilige.

De Willibrordusbronnen en -putten die staan langs de wegen die Willibrord op zijn missiereizen gegaan is en die erop duiden dat hij veel gedoopt heeft, werden door het volk opgezocht, om de genezing van verschillende zenuwziekten, vooral van kinderen, af te smeken. Een groot aantal parochiekerken in België, Nederland en langs de Beneden-Rijn, die verbonden waren met het klooster van Echternach, hebben Sint-Willibrord tot nu toe als patroon behouden. Zij bewijzen hun trouw aan hun patroon door bedevaarten naar Echternach en door deel te nemen aan de springprocessie. Dit is een religieuze uitdrukkingsvorm, waarvan de oorsprong zeer ver teruggaat, die enig in zijn soort is en tot in onze tijd kon blijven bestaan. Ze gaat elk jaar door op de dinsdag na Pinksteren en trekt duizenden deelnemers en evenveel toeschouwers. Ze komen om de gedachtenis van deze heilige te eren, die men met Europese maatstaven kan beoordelen, de Apostel van de Benelux.

---

[7] **Georg Kiesel** und **Jean Schroeder**, *Willibrord, Apostel der Niederlande,* Institut d'Echternach, 1989.

Onze-Lieve-Vrouw van 7 smarten vervangt Sint-Willibrordus

Pastoor De Ridder zegde niets teruggevonden te hebben van een broederschap of speciale verering voor Willibrordus. De Sint-Willibrorduskapel mag dan al een zeer vroege missioneringkapel geweest zijn maar is niet uitgeroeid tot een plaats met enig officie. Het lijkt er meer op dat alle aandacht gegaan is naar een andere plaats waar het gelovige volk zich is gaan scharen rond een andere patroon. Dat werd de parochiekerk van Sint-Martinus. Men heeft er veel aan getwijfeld of onze patroon wel de bisschop van Tours zou geweest zijn en niet de Martinus van Tongeren. De feestdag pleitte voor deze laatste. Dat zou ons dan weer korter bij Willibrordus kunnen brengen. Hoe dan ook is Sint-Willibrordus in Hombeek belangrijk geweest en was hij er honderden jaren present.

De grootste terreur hebben we gekend in de tweede helft der 16de eeuw. De Calvinisten hebben de kerk bestormd, beelden verwoest, Leliëndaal platgebrand en vermoedelijk heeft ook de Sint-Willibrorduskapel te lijden gehad onder dit godsdienstgeweld. Daarna volgde het concilie van Trente en de contrareformatie. De devotie tot Onze-Lieve-Vrouw kreeg daarbij voorrang. In die jaren moet er ook een beeld van O.L.Vrouw van zeven weeën geplaatst zijn in de herstelde kapel. Dat het kort na 1600 nog een bidkapel was, bewijst het feit dat er in de kapel ook geld geofferd werd. De Ridder schrijft dat pastoor Joos Blieck in 1624 de gelden uit de offerblok van de kapel van O.L.Vrouw van Zeven Weeën liet inzamelen om ook deels hiermee de herstelling van de zwaar beschadigde kerk te bekostigen [8]. Het thema van de lijdende madonna, het hart doorboord met zeven zwaarden, was in die periode zeer in trek. Het sprak tot de verbeelding om in die tijden van lijden en sterven zich te wenden tot een patrones die ook niet gespaard gebleven was van de ergste beproevingen. De verering tot Maria is blijven doorgaan want in 1686 schreef [9] aartspriester Philip Erard Van Der Noot, de latere bisschop van Gent, in het visitatieboek van Hombeek: "*Er is in Hombeek echter slechts één kapel met het beeld van de heilige Maria die de lijdende Christus toont. Deze kapel wordt het meest bezocht op de zaterdagen."* Er was dus in die jaren nog een zekere uiting van godsvrucht in deze kapel. Dat is zo gebleven tot de tweede golf van godsdienstrepressie tijdens de Franse Revolutie. Over het beeld van Sint-Willibrordus in deze kapel wordt niet meer gesproken. In 1641 werd er melding gemaakt van een St.-Willibrordusbeeld in de parochiekerk. Dat kwam hoogstwaarschijnlijk uit de kapel in de Zink. Verder waren er toen in onze kerk beelden van Maria op het O.L.Vrouwaltaar, van Sint-Martinus, Sint-Sebastianus en de H. Margareta.

Het einde van de bidkapel

Deze kapel wordt nog vermeld op de Ferrariskaart van 1778 (Oostenrijkse Nederlanden). Merkwaardig is dat ze hier getekend wordt aan de overzijde van de weg waar later een boomkapelletje werd opgehangen.

Kaart van Ferraris van 1778 met aanduiding van de kapel.

Volgens pastoor De Ridder zou de kapel na de Franse Revolutie niet meer bestaan hebben. Daarna werd een eiken boom geplant aan de overzijde van de Zemstseweg. Daarin werd een kapelleken opgehangen met een beeldje van O.L.Vrouw van 7 Weeën. Op een kaart echter van de familie Schooff [10] van begin 1800 met aanduiding van al hun bezittingen in Hombeek komt figuratief ook nog het kapelleken in de Zink voor.

"La chapelle" wordt op het plan Schooff van 1810 nog aangeduid op de linkerzijde van de weg naar Zemst, kort voor de zijstraat naar den Dries die nu Willevrordusweg heet.

[8] **F. De Ridder**, *Geschiedenis der parochie Hombeek*, Mechelen, 1934, blz. 63.

[9] Archief van het Aartsbisdom Mechelen, Kerkvisitaties 1686 door de aartspriester Philip Erard Van Der Noot: *" ...est tamen sacellum ubi visitatur devote imago Beatae Mariae praesentantis Christum passum, maxime diebus sabbathinis."*

[10] Hoembeka-archief: kaart van ca. 1820 afkomstig van de erfgenamen Schoof en geschonken aan de kring.

Dat zou kunnen betekenen dat het toen nog bestond maar het is twijfelachtig. Misschien werd deze kaart overgenomen van oudere plannen. Alleszins kort daarop is er niets meer van getekend op de eerste kadasterkaart van het Nederlands bestuur (1815-1830) en ook niet op de eerste Belgische kadasterkaart van Popp (1847)

De boomkapel in de Zink

Van begin 1800 tot 1914 was er enkel nog de boomkapel voor O.L.Vrouw. Intussen werd door mevrouw de Meester de Ravestein – Geelhand een gedachteniskapel opgericht in de Kruinighemstraat, op de plaats waar haar man, burgemeester Pierre de Meester, aan een hartstilstand plots was overleden. Het kapelleke in de Zink bleef echter een speciale rol spelen bij de sacramentsprocessies. De grote processies die tweemaal per jaar uitgingen namen een keerpunt aan dit kapelleke. Dat was ook nog zo bij de speciale processiestoet die opgezet werd voor de plechtige inhaling van pastoor de Bruyn op 23 januari 1904. Het was barkoud en de meisjes in lichte communiekleedjes hulden zich bovendien in dikke gebreide witte sjaals.

januari 1904:
De speciale processiestoet ter ere van de nieuwe pastoor De Bruyn op de terugweg van het kapelleke in de Zink naar de parochiekerk.

Pastoor De Bruyn die de zusters van Huldenberg het onderwijs voor meisjes toevertrouwde, maakte er veel werk van om de processies te herwaarderen. Hierbij kreeg hij veel hulp van de zusters. Op zijn initiatief werd ook geijverd om een nieuwe kapel te bouwen. Die is er het jaar daarna gekomen in de Bankstraat, kort bij de toenmalige vrije katholieke school. Het beeld van O.L.Vrouw van 7 weeën werd in deze kapel opgehangen. Het is niet zeker of dat het beeldje was uit de boomkapel, waarschijnlijk niet. Het kapelleke in de Zink is er wel nog jaren gebleven maar volgens pastoor De Ridder werden in 1914 de bomen op de Zemstseweg door de Duitsers neergelegd, ook de kapellekensboom. Het Duits geschut gericht op Walem stond immers daar opgesteld. Er is nadien een nieuwe boom geplant met een klein kapelletje erin.

Op 26 augustus 1954 stond in de Gazet van Mechelen een berichtje dat het Mariabeeld van het kapelleke in de Zink *door onbekenden, vermoedelijk kinderen, vernield werd, ook het glazen deurtje ervoor*.[11] Toen was het er nog maar nu helaas niet meer. Wanneer het kapelletje juist verdwenen is kon niet achterhaald worden.

Recente beelden van de plaats van de kapellen. Boven de hoogte waarop de Willibrorduskapel stond (nu hondenopleerweide), midden de hoek waar het Mariakapelleke ophing en op de onderste foto de kapellekensbeemden of het Willibrordusblok, ook de plaats waar durf gestoken werd en "de putten" genoemd. Men bemerkt er de woning van Herwig Van Goidsenhoven.

[11] Hoembekania : Kroniek deel 2, 2002: blz. 262.

Het kapelleke in de Bankstraat .

De kapel gelegen aan de Bankstraat [12] werd in 1905 opgericht door pastoor De Bruyn (1904-1915) en de familie Gillis-Depelichi op een terrein dat deze laatste toebehoorde. De overlevering in dit verband meldt dat dit gezin, dat reeds verscheidene kinderen verloren had, met de oprichting van deze kapel zijn dank wou uiten voor de wonderbaarlijke redding van één van hun kinderen [13]. Deze familie had onder de vorige pastoor De Coster een belangrijke rol gespeeld in de oprichting van een vrije katholieke school op een grondstuk van hen, palmend aan deze waar het kapelleke op gebouwd werd. Hun grafzerk is nog steeds aanwezig, zij het in slechte staat, op het oude kerkhof naast de trappen naar de sacristie.

De kapel is opgetrokken in baksteen. Aan de voorzijde bevinden zich op de hoeken twee steunberen. Het grondplan is rechthoekig uitlopend in een apsis eveneens voorzien van steunberen. De spitse gevel is afgewerkt met arduinen dekstenen en fantasietopstukken. De deur met glas en smeedijzer is gevat in een gemetste spitsboogarcade met een timpaan voorzien van een arduinen reliëf. Dit reliëf toont een lelie en een banderol met de woorden: MARIA WEES GEGROET. In de gevelspits bevindt zich een rotonde met vierpas in arduin. In de zijgevel is aan iedere zijde een spitsboograam voorzien van geel glas en een arduinen vensterbank. Ook in de zijwanden van de apsis bevindt zich hetzelfde type raam. Het dak dat boven de apsis straalvormig is opgetrokken is bedekt met natuur-leien.

Op de reliëfs in zandsteen die zich op de buitenzijde van de kapel bevinden worden de zeven smarten uitgebeeld. Achtereenvolgens worden de volgende taferelen weergegeven.

Simeons' voorspelling in de tempel — de vlucht naar Egypte

de twaalfjarige Jezus in de tempel — Maria tijdens Jezus' kruistocht

Jezus wordt gekruisigd — de graflegging

De reliëfs zijn eenvoudig weergegeven met weinig dieptewerking. De figuren staan los van enige achtergrond. De eerste drie reliëfs vertonen duidelijke sporen van vochtinwerking. Dit is waarschijnlijk te wijten aan de dichte begroeiing die

[12] Kadastrale vermelding: 5de afdeling sectie A nr 461g - Legger 4621 – Gillis Hadelin Marie, Kwakenbeekstraat 34, 1755 Gooik.

[13] Gazet van Mechelen, 14 mei 1985. Een andere getuigenis vermeldt dat de kapel juist opgericht werd om een genezing te bekomen.

tot voor kort de kapel langs deze zijde volledig insloot. Het vierde reliëf vertoont eveneens vochtsporen en er ontbreekt een hoofd. De overige drie reliëfs bevinden zich nog in goede staat.

de kruisafneming

Het interieur is bezet en witgeschilderd. Centraal in de apsis staat het kleurrijke beeld van Onze Lieve Vrouw der zeven weeën op een wit met blauw beschilderd altaar.

Een beeld van Onze-Lieve-Vrouw van zeven weeën of de moeder van smarten stond ook in de kapel aan de Zink [14]. Hier in de Bankstraat heeft Maria het hart doorboord met zeven zwaarden. In de late middeleeuwen vindt deze voorstelling zijn oorsprong in een tekst uit het evangelie volgens Lucas over de opdracht van Jezus in de tempel waar Simeon de volgende woorden sprak tegen Maria:

Zie dit kind is bestemd tot val en opstanding van velen in Israël, tot een teken dat weersproken wordt, opdat de gezindheid van vele harten openbaar moge worden, en uw eigen ziel zal door een zwaard worden doorboord. (Luc 2, 34-35).[15] In de eerste voorstellingen was er slechts één zwaard gericht op Maria's hart. Dit evolueerde echter naar zeven toen de verschillende smarten afzonderlijk genoemd werden.

Zij draagt een diepblauw kleed met lelies versierd en met rijke goudkleurige decoraties afgeboord. Onder dit kleed draagt zij een bordeauxkleurig onderkleed dat op dezelfde wijze versierd is. Aan beide zijden bevinden zich op het altaar 6 koperen kandelaars. Ook aan de wand is aan iedere zijde een kandelaar bevestigd. Er zijn ook enkele kerkstoelen voor de gelovigen voorzien. De bloemen worden onderaan het altaar geplaatst. Het geheel is heel sober en er bevinden zich geen andere devotiebeeldjes of prenten in de kapel.

Gerarda Mariën vertelde over dit kapelleke waar ze veel ging bidden het volgende:
"Lange tijd geleden, voor de Eerste Wereldoorlog werd bij de processieommegang de zegen met het Allerheiligste gegeven op het marktpleintje in het dorp. Dat was ook met de Hombeekse zomerkermis zo. Op het marktplein stonden dan de woonwagens van de foorlieden, de kraampjes, een paardemolen, een touter, een nobelewikjeskraam, enz... Niet de nodige sfeer zou men zeggen. De eerbiedige stilte, die dat godsdienstige gebeuren vereiste, werd allengskens meer en meer gebroken. Ook mijnheer pastoor De Bruyn (1904-1915) vond het maar niets. De zegen zou in de toekomst ergens anders gegeven worden. Zou een kapelleke in de Bankstraat daarvoor een geschikte plaats zijn ? Na algemene goedkeuring werd de grond gegeven door de familie Gilles.

De werkzaamheden konden beginnen. Het kapelleke werd tevens gebouwd om de genezing te bekomen van een lid van de familie Gilles, waarvan de grafkelder staat naast de kerk, aan de trap naar de sacristie. In het kapelleke kwam het mooie beeld van Onze-Lieve-Vrouw van zeven weeën . Aan de buitenmuren werden die zeven weeën uitgebeeld. Rondom plantte men een haag en stond er bloeiend struikgewas. De geburen zorgden steeds trouw voor de opschik en het reinigen van het kapelleke. Wanneer er in het dorp iemand zeer ziek was (en dan vooral voor kinderen) gingen de oudste schoolmeisjes op bedevaart naar O.L.Vrouw van zeven weeën. Van aan de meisjesschool tot aan het

[14] Hoembekania, *Kroniek van de 20ste eeuw,* deel 1, 2001, blz.21.

[15] J. Van Laarhoven, *De beeldtaal van de christelijke kunst Geschiedenis van de iconografie,* Nijmegen, 1993: 207.

kapelleke werd luidop de rozenkrans gebeden. Aan het kapelleke volgde dan nog een speciaal gebed ter ere van 0.L.Vrouw. De kinderen deden dat zeer eerbiedig ; ze waren wel onder de indruk van de zware ziekte van hun kameraadje. Ik herinner het me een paar maal. Driemaal per jaar werd er dan de zegen gegeven met het Allerheiligste ter gelegenheid van de processie. Het kapelleke bleef steeds een vertrouwd en geliefd gebouwke in de Bankstraat.

Toen kwam de Tweede Wereldoorlog met al zijn ellende en moeilijkheden. Op 1 mei l944 werd Mechelen zwaar gebombardeerd. Heel Hombeek, vooral het dorp, beleefde angstige uren. Een van de volgende dagen kwam Monique van Campenhout, ze woonde toen in het huis van het patronaat, aan al de huizen van de Bankstraat aanbellen :
- "Zouden we 's avonds tijdens de meimaand niet gaan bidden aan ons kapelleke om de bescherming af te smeken van O.L.Vrouwke?"
Unaniem was het antwoord "ja".
En er werd gebeden: vurig, en met aandrang, het rozenhoedje, de litanie van O.L.Vrouw en om te eindigen zong men een Marialiedje. Pastoor Nijs liet zangboekjes kopiëren met de teksten :

O Maagd zo rein, zo schoon...
Er is een naam zo lief en zacht...
't Klinkt zo zacht mij in d'oren...
O naam, zo zoet in d'oren...enz.

Zekere avond stond er een trein met Duitse soldaten op de spoorweg. Ze hoorden ons zingen van "Er is een naam, zo lief en zacht..." en van op de trein zongen de soldaten mooi mee. Ze werden op slag door de biddende mensen een beetje meer geliefd. We bleven dagelijks verder bidden tot bij het vallen van de vliegende bommen. Het gevaar werd toen te groot, en het was intussen oktober geworden.

Vele jaren gingen we nog bidden in de maand mei, en later gebeurde het nog alleen op de eerste zaterdagen. Op de laatste dag van de maand kwamen al de kinderen van de Bankstraat samen, mooi uitgedost, met grote bloemenruikers naar het Patronaat (Centrum). In processie gingen ze vandaar gelukkig en fier, tot aan hun kapelleke en legden de bloemen neer aan de voet van het beeld. Daarna werd er een kort spreekkoortje opgevoerd. Heel vele mensen kwamen dan meebidden. De kinderen van toen, nu volwassenen in de Bankstraat, zullen zich dat zeker nog herinneren.

Naar het voorbeeld van de Bankstraat volgden al de veldkapellekes van Hombeek. Ook daar baden de mensen vurig om bescherming. Ik denk hier terug aan één van de liedjes dat ook op het repertorium stond :

"Maria hoort terwijl de sterren glanzen,
de naklank van de laatste rozenkrans".

Wanneer het verkeer in de Bankstraat te druk werd moesten we nillens willens het mooie gebruik opgeven. Ook de interesse was toen al afgenomen. De laatste jaren stond het kapelleke er maar belabberd bij, tot Louis Slachmuylders het op zich nam het te laten restaureren. Het is nu weer helemaal opgeknapt. Jammer genoeg werd het autobuswachthuisje bijna voor het kapelleke neergeplant. Het 'verkeer' heeft het nog eens gewonnen op Ons-Lieve-Vrouwke van zeven weeën.

De processies hadden deze kapel van in den beginne uitgekozen als een keerpunt. Daar knielden alle deelnemers en werden ze gezegend met de gouden remonstrans. Op dat ogenblik weerklonken de luide knallen van de "kamerkens" die in het straatje naast de biersteker Van Rompay en later beenhouwer Slachmuylders met buskruit werden afgestoken. Dat was het signaal om terug te keren naar de

parochiekerk en iedereen zette zich in de goede richting. De krant *Gazet van* Mechelen vermeldde nog op 18 juni 1961: *Zondag gaat de jaarlijkse sacramentsprocessie uit in Hombeek. De vorming is aan het klooster. De volgweg is de Steenweg op Leest, Statiestraat, Bankstraat tot de kapel en terug over het Statieplein en Diepestraat met ontbinding aan de kerk. De inwoners die op de doortocht wonen worden vriendelijk verzocht hun huizen te bevlaggen* [16]. Deze traditie ging echter langzaamaan verloren en in 1967 ging de processie voor de laatste maal uit.

In 1985 werd de kapel volledig gerestaureerd. De financiering geschiedde door gelden ingezameld door buurtbewoners onder de persoonlijke stimulans van Louis Slachmuylders. Hij verzamelde de fondsen door ophaling van oud papier en kranten. Dikwijls kon men de Lode op de fiets zien voorbijrijden met achter op het zitje een hele stapel oud papier gebonden.

De opstelling van een buswachthuisje is het zicht van deze kapel wel storend gaan ontsieren.

Het 100-jarig bestaan van deze kapel werd in september 2005 door de buurtbewoners met de gepaste luister gevierd. Bij deze gelegenheid werd de kapel gerestaureerd en kreeg het interieur een volledige opfrisbeurt. Het verkeert nu in vrij goede staat maar de reliëfs zouden op zijn minst een conservatie behandeling moeten ondergaan om verdere erosie tegen te gaan.

De actuele devotiebeleving beperkt zich tot het branden van kaarsen en dit vooral in de maand mei.

Louis Slachmuylders, alias "de Lode van den Dizzer Van Craen", ijveraar voor het herstel en instandhouding van het kapelleke.

De bezielers voor de laatste renovatie van het kapelleke ter gelegenheid van de viering van het honderdjarig bestaan.

[16] Hoembekania 2002, *Kroniek van de 20ste eeuw, deel 2 blz.* 311.

De Heerlijkheid Releghem

Roger VAN KERCKHOVEN

Inleiding

Bijna elke gemeente telt één of meerdere dorpskasteeltjes. De meeste daarvan zijn niet meer dan landhuizen, buitenverblijven van rijke stadslui die er de zomer doorbrachten. Zij werden meestal opgericht in de zestiende of zeventiende eeuw. De geschiedenis van die huizen wordt doorgaans bewaard in familiearchieven, die jammer genoeg zelden worden vrijgegeven.

Voor Releghem is deze schets slechts ten dele waar. Het kasteel Releghem is veel meer dan een achttiende-eeuws bouwwerk. Het is een leenheerlijkheid die teruggaat tot de dertiende eeuw. Het domein strekte zich uit op de grens van de parochies Hombeek en Zemst. Het werd opgericht door **de familie Berthout** en was het resultaat van een weloverwogen politieke beslissing. Precies daarom was de keuze van de inplanting zo belangrijk.

Nochtans heeft Releghem nooit de rol gespeeld die voor haar voorzien was. Oorspronkelijk werd het kasteel gebouwd als een militaire versterking, maar afgezien van een paar schermutselingen, vervulde zij eigenlijk nooit een militaire rol. Zonder de opmerkelijke belangstelling van een paar vooraanstaande families, zou Releghem roemloos ten onder zijn gegaan. De historische waarde danken wij aan die voorname eigenaars. Hun invloed beperkte zich niet tot de regio, maar reikte vaak tot ver buiten de hedendaagse Belgische grenzen.

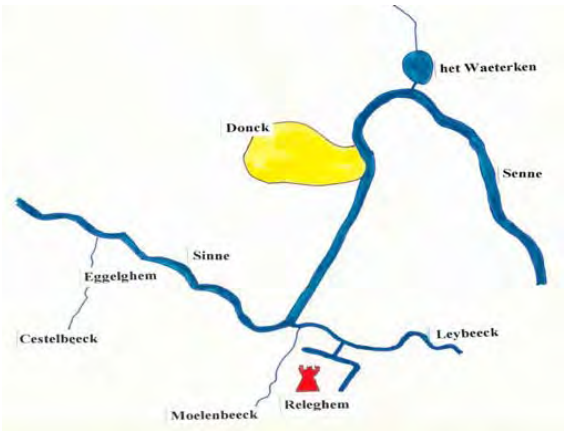
Het is niet mijn bedoeling om op een rijtje te zetten van wat we al langer wisten. Ik heb getracht om ongekende gegevens te verzamelen die niet gepubliceerd werden. Het lijkt mij onmogelijk om volledig te willen zijn. Daarom heb ik mij beperkt tot de periode vanaf het ontstaan tot begin 1800, toen **graaf De Baillet** er eigenaar van werd.

Wat vandaag nog rest van de heerlijkheid Releghem is in de eerste plaats het kasteel. Dat staat in de Hoogstraat in Zemst en ligt verborgen achter bomen en hagen. Het is een privédomein dat niet toegankelijk is voor het publiek. Wie niet in de regio woont, rijdt er voorbij zonder het op te merken.

Van in de Konijnenstraat kan je, vanuit de verte, een deel van het kasteel zien.

Inplanting van de heerlijkheid

Releghem lag aan de samenvloeiing van de Leibeek en de Zenne, toen nog de Sinne. De noordkant, de Mechelse kant, kon helemaal onder water gezet worden, wat een bestorming van daaruit onmogelijk maakte.

De inplanting van de heerlijkheid Releghem

De waterburcht werd beheerst door een vierkantige donjon waarvan een gedeelte tot nu toe, bewaard bleef. Vanuit deze versterking werd de leenheerlijkheid verdedigd. In de oorlog tussen Grimbergen en Mechelen in de jaren 1302 en 1303 speelde deze donjon een belangrijke rol.

De samenstelling van de heerlijkheid Releghem onderging voortdurend veranderingen. Bij de versterking hoorde een hoeve met 42 bunders gronden. Er was een feodaal hof aan verbonden. We vonden echter geen enkel oud proces dat voor het hof van Releghem plaatsvond. Het cijnshof Releghem had niet eens een eigen zegel. Men gebruikte het zegel van de schepenbank in het centrum.

De oudste hoeve uit de beginperiode was Ter Biest die reeds in 1283 vermeld werd. Daar ontstond het geslacht *Van ter Biest*. De inplanting werd bepaald door de Zenne, de Leibeek en de Molenbeek. De

waterburcht werd beschermd door een kunstmatig moeras. Van de oorspronkelijke waterburcht Releghem bestaan geen afbeeldingen. J. Van Croes maakte onderstaande tekening in de tweede helft van de 17de eeuw. De voorstelling is realistisch.

hadden. Hun wapenschild was identiek aan dat van de Releghems. Maar daar vinden we in Semse (Zemst) geen sporen van terug.

Het kasteel van Releghem naar een 17e-eeuwse prent van J. Van Croes

Van de waterburcht bleef een deel bewaard. De onderbouw in Lediaanse steen dateert uit 1300. Het gedeelte in baksteen dateert uit de zeventiende eeuw en verschilt duidelijk van de stijl van het nieuwe kasteel. De ramen en de trapgevels zijn duidelijk 17e-eeuws. De schuur uit de tweede helft van de zeventiende eeuw heeft twee grote inrijpoorten. Zij werd integraal gebouwd in Lediaanse steen. Een deel van de schuur werd later benut als stalling. De oude stallingen zijn iets lager dan de schuur maar in dezelfde stijl. Het pachthof is van recentere datum. Het is een restauratie en dateert uit de negentiende eeuw toen het tot een middelgrote boerderij was gedegradeerd.

Ontstaan van de heerlijkheid

Institutioneel ontstond de leenheerlijkheid Releghem rond 1280. De naam was afkomstig van de **heer van Releghem**. Releghem komt van de gelijknamige parochie bij Asse. In die periode waren het de heren van *Craainhem* die de parochie Releghem in handen

Van de Bouchouts die ook de heerlijkheid Releghem bezaten, bleven evenmin sporen achter. Wij komen steeds terecht bij de familie Van Assche.

Jan Van Releghem, soms ook Redelghem, was de eerste in de rij van die naam. Jan was de zoon van Geeraard, heer van Releghem nabij Asse. Het dorp Releghem ligt ten noordwesten van Brussel, op de oude Romeinse heirbaan tussen Asse en Elewijt. Het was deze familie Van Assche die de waterburcht Relgeghem oprichtte op de grens van Hombeek en Zemst, in de achtertuin van de verdwenen heerlijkheid Eggelghem.

Van "ten Broecke" tot Releghem

De naam Releghem verwijst naar een ingaheim-toponiem (plaatsnaam die eindigt op –gem, wat doorgaans op een Frankische oorsprong wijst), maar de plaats van de burcht Releghem kan niet rechtstreeks met een Frankische nederzetting verbonden worden. Toch werd het niet ingeplant in

een onontgonnen gebied. Bij de monding van de Kesterbeek in de Zenne lag de heerlijkheid *Ten Broeke*, beter gekend als Eggelghem, wat wel een Frankische nederzetting was. In de cijnsboeken van de heerlijkheid Oliveten vinden we daar nog sporen van terug.

Die verdwenen heerlijkheid Eggelghem was in handen van de familie Van den Broecke, die met de komst van Releghem verdween. Ten Broecke strekte zich uit langsheen de Kesterbeek, toen *Cestelbeeck*. Het Beebroeck was reeds zeer vroeg ontgonnen. Die heerlijkheid omvatte zowel het Middenveld als de Hulstdries. Volgens mij was dat de oude parochie waarvan Sint-Willebrordus de patroonheilige was. Het centrum ervan lag aan de monding van de Kesterbeek en niet aan het kasteeltje Eggelghem in Hombeek.

Om de oprichting van de heerlijkheid Releghem te begrijpen, moeten we de toestand kennen van voor de **Grimbergse Oorlogen**, die in de 12de eeuw werden uitgevochten. In die oorlogen vochten de graven van Leuven tegen het geslacht Berthout, heren van Grimbergen en Mechelen. De strijd begon in 1139 en eindigde in 1159 met de verwoesting van de burcht van de Berthouts. Nadat het pleit beslecht was in het voordeel van de graven van Leuven (later Brabant), werden de Berthouts trouwe vazallen van die graven. Het eindigde dus met een vrede waarvan beide partijen beter werden. De graaf en later de hertog van Brabant was heer en meester in de parochie Semse. De heren van Semse waren schepenen aan de hertogelijke bank in Leuven. Die toestand werd na die oorlogen niet meteen gewijzigd.

Eeuwenlang bleef de jurisdictie van Semse verdeeld tussen de hertog en de heren van Grimbergen. Tussen 1150 en 1200 kregen de Berthouts een deel van de koek, ondanks hun nederlaag, maar door hun belofte van trouw. Het is onmogelijk om zicht te krijgen wie waar de jurisdictie veroverde. In 1266 was het **Henricus van Assche** die een groot deel kon verwerven. Zowel in het centrum van de parochie Semse als in het noordwesten wist hij het laken naar zich toe te trekken. Dit resulteerde in een nieuwe schepenbank, *"scabinnorum de Asca in Sempse"*. Dit nieuwe gebied omvatte ook Weerde en Smal-Brabant (Hombeek-Brabant) als smal leen en later ook de heerlijkheid Releghem.

De nieuwe heerlijkheid werd gekoppeld aan de ontginning van de gronden tussen het Beebroeck en het latere Molenveld. Die ontginning kreeg de naam mee van de stichter: Henricus Van Assche. Ze werd de Assche - Mussche geheten. Wij kennen ze als Damus. Midden de verkaveling liep de Damusweg, een straat die vandaag nog herinnert aan dit verre verleden.

De heren van Releghem

Niet alle heren die de leenheerlijkheid bezaten hebben een rol gespeeld in Zemst zelf. Het is zelfs moeilijk te bepalen wie deze heren waren. Daarom vermelden wij alleen die heren die hun stempel drukten op de lokale geschiedenis. Vooreerst vinden we een hiaat van formaat. Releghem werd bijna een eeuw vroeger opgericht dan de eerste *Van Relegem*. Dat bewijst dat de heerlijkheid reeds bestond voor de bouw van de burcht. De eerste bezitter noemde zich niet *Van Relegem* maar *Van Assche*. De Berthouts, in gedwongen samenwerking met de hertog van Brabant, hebben de grensstreek tussen Hombeek en Zemst helemaal hertekend. Uit het compromis ontstonden meerdere heerlijkheden waartussen meermaals twisten zijn gerezen. We moeten in dit verband rekening houden met de heerlijkheden *Oliveten*, *Muyselwijck, Releghem* en *Baardeghem*.

Het oudste zegel van de heerlijkheid Releghem dat kon worden teruggevonden.

Jan Van Releghem, die ook *amman* was van de stad Brussel, leefde in de tweede helft van de veertiende eeuw. Omdat hij op Releghem woonde, hadden de Brusselaars een versterking op een boogscheut van Mechelen. De Mechelaars bezaten de monding van de Zenne. De scheepvaart op de Zenne was meermaals een twistpunt tussen beide steden. Van op de *donjon* van de burcht konden de Mechelaars bespied worden door Jan Van Releghem. Op die manier speelde de burcht in Zemst een rol tijdens de schermutselingen tussen beide opposanten. Jan Van Releghem stierf in het leger van de hertog van Brabant te Bäsweiler in

1371. Jan Van Releghem had een bastaardzoon die Walewijn van Releghem heette. Hij huwde in 1418 met Maria Van der Meren.

De belangrijkste eigenaar van de burcht Releghem, na de familie Van Releghem, was Henricus Van Oppem. Tijdens zijn beheer kreeg het landgoed zijn naam hoewel de naam van de heerlijkheid niet veranderde. De versterking verloor haar waarde. Over veel pracht en praal beschikte zij niet. Zijn dochter Margareta erfde Releghem. Door haar huwelijk kwam het in handen van Engelbert Van Ittre. Ook zij hadden geen mannelijke nakomelingen. Hun dochter Jacqueline huwde Antoon van Namur. Of zij het goed ooit bewoonden is zeer twijfelachtig. Zij lieten hier geen sporen na. De leenheerlijkheid ging langzaam ten onder. Zonder nieuwe impulsen was ze tot verdwijnen gedoemd. Door verscheidene overstromingen van de Zenne ging een gedeelte van de uitbating verloren.

De familie De Carondelet

In de eerste helft van de vijftiende eeuw werd de leenheerlijkheid Releghem aangekocht door de familie De Carondelet. Aanvankelijk noemden ze De Caron maar omdat ze klein van gestalte waren, werd het De Carondelet. De familie **Jean I de Caron** was afkomstig uit Frankrijk, uit Dôle in Bourgondië. Tijdens de regeringsjaren van Maximiliaan van Oostenrijk, bij zijn vertrek naar Duitsland, werd zijn regering toevertrouwd aan hertog Filips van Cleef en kanselier Jean de Carondelet. Hij droeg deze titel tijdens de regeringen van Filips de Goede, Karel de Stoute, Maria van Bourgondië en Maximiliaan van Oostenrijk. Zij waren allemaal te gast op Releghem, behalve Filips de Goede.

In 1486 deed Maximiliaan zijn plechtige intrede in de Nederlanden. Jean de Carondelet maakte deel uit van de stoet. Maria van Bourgondië en hij waren belast met de voogdij over aartshertog Filip. Toch was het niet altijd koek en ei. Jean I werd het oneens met het hof en werd buitenspel gezet. Hij stierf in 1501 in bitterheid. Zijn leven was niet vruchteloos geweest: hij liet zeven zonen na.

Of zijn zoon **Jean II** (1469-1545) op Releghem geboren werd, betwijfelen wij. Hij studeerde aan de universiteit van Leuven. Hij trad in de voetsporen van zijn vader ondanks de breuk met het hof. De banden tussen het hof, onder Margareta van Oostenrijk, werden opnieuw versterkt. Omdat het hof te Mechelen gevestigd was, werden zij intiemer. De politieke carrière van Jean II was opmerkelijk. In 1503 was Jean II kerkelijk raadgever bij de Grote Raad te Mechelen. Jean II Carondelet was raadgever van Maria van Hongarije die, als gouvernante, Margareta van Oostenrijk opvolgde.

In 1522 werd hij chef-president in Mechelen. Als persoonlijke raadgever van Margareta van Oostenrijk had hij een grote invloed op het bestuur. Deze functie leverde verscheidene titels op. Hij werd vooreerst kanunnik van het kapittel van Cambrai, onder wie de kerken van *Sems en Hombeeck* ressorteerden. Na nog meer kanunniktitels bracht hij het tot aartsbisschop van Palermo en primaat van Sicilië. Jean II was ook schrijver van meerdere litteraire werken en had goede relaties met Erasmus. Releghem was toen op zijn hoogtepunt. Jean II vergezelde Margareta van Oostenrijk toen zij in 1529 de Vrede van Cambrai afsloot. Het mag ons niet verwonderen dat hij in de functie van aartsbisschop van Palermo, samen met de graaf van Hoogstraten de dood van Margareta ging aankondigen bij keizer Karel. Hij was tevens belast met het samenstellen van de rouwstoet en de uitvoering van haar testament.

Om de officiële gasten te ontvangen liet de familie een ontvangsthuis bouwen op de hoek van de Brusselsesteenweg en de Hoogstraat. Volgens bronnen die we niet konden controleren, heette dit huis "de Croen". Aan het begin van de Weerdse straat werd een plein aangelegd. Volgens meerdere historici danken wij daaraan het toponiem De Griet maar een bewijs daarvoor heb ik nog niet gevonden. Vanaf dat huis werden de gasten geëscorteerd tot aan de burcht. Jachtpartijen met de bijbehorende banketten waren erg geliefd. Margareta kwam er "den hert jagen", een georganiseerde jachtpartij waarbij het grootste wild in handen moest vallen van de belangrijkste gast.

In de jachtmenu's valt op dat het aanbieden van gekoelde spijzen een teken van financiële welstand was. Niet te verwonderen dat Releghem een ijskelder bezat die bijna een heel jaar lang het ijs kon bewaren. Tot het begin van de 20ste eeuw bleef de ijskelder in gebruik en stond hij ten dienste van de wijde omgeving. De kelder was gekend tot in het Brusselse. Releghem ontving ook gasten die incognito kwamen. Wanneer de jonge Karel V op het kasteel verbleef, kwam zijn tante hem bezoeken. Margareta reed te paard langs het Waterken zonder enige begeleiding. Na Jean I en Jean II werd zoon Ferry De Carondelet geboren. De familie Carondelet bereikte nog meer luister in de derde generatie. Ferry bereikte de hoogste top. Hij droeg een paar lijnen titels. Hij was onder meer aartsdiaken van metropolitane kerk van Besançon, provoost (rechter) van de collegiale kerk van Veurne, abt van Mont-Benoît, raadgever van Karel V, ambassadeur van Karel V in Rome en gouverneur van Viterbe.

Een andere telg uit de familie schreef geschiedenis als Sire De Maulde, kapitein van een compagnie lichte ruiterij in dienst van Filips II. Onder leiding van de graaf van Egmond had hij zich onderscheiden in de slag van Ivry. Maulde is een dorpje dicht bij de Franse grens in de buurt van Lille. Sire de Maulde veroverde Willebroek in opdracht van de graaf van Mansfeld. Zijn grootste verdienste was echter zijn aandeel in de verovering van Mechelen in 1584. Toch speelde deze heer geen belangrijke rol in de geschiedenis van Releghem. Van de familie De Carondelet werden 2 leden vereeuwigd door een schilderij. Van onze eerste Jean maakte Quinten Metsijs een portret en zijn zoon Jean II werd geportretteerd door o.a. de Hollandse schilder De Bruyn (1493-1555).

Jean II De Carondelet, getekend door de Hollandse schilder Barthélemy De Bruyn

De dood van keizer Karel V en het begin van de godsdienstoorlogen, betekenden het einde van De Carondelets in onze regio. Tussen 1550 en 1620 weten we niet hoe de toestand van Releghem evolueerde. De enige zekerheid is de verwoesting in 1592. Ondanks alle schermutselingen tussen 1560 en 1585 bleef Releghem overeind. In de zomer van 1592 werd heel het dorp geplunderd en afgebrand door muitende soldaten. De slachtpartij was zo overweldigend dat geen enkele parochiaan in Semps bleef. Het werd een spookdorp dat decennia nodig had om daarvan te bekomen. De meeste inwoners waren naar Mechelen gevlucht, een deel zou nooit naar de geboortegrond terugkeren. Hoe erg Releghem getroffen werd, vonden wij niet terug.

De laatste eigenaar die met de familie De Carondelet verbonden was, heette Filip, burggraaf van Harelbeke en "voorsnijder" (stalknecht) van Karel V. Zijn zoon Filip bezat Releghem nog in 1619. De volgende eigenaar heeft in ieder geval zijn stempel gedrukt op het bouwwerk. Zijn achtergrond was bepalend voor de ontwikkeling van Releghem. Zijn interesse voor de ruiterij was waarschijnlijk de link met de familie van Harelbeke.

De verlegging van de Zenne

Dank zij de familie de Carondelet veranderde het uitzicht rondom het kasteel voor altijd. Zemst werd regelmatig geteisterd door overstromingen. Tijdens een natte winter was Mechelen niet bereikbaar voor de inwoners van Releghem. In 1434 werd de parochie Zemst getroffen door een zware overstroming van de Zenne. Tussen de brug over de steenweg Zemst-Mechelen en Hombeek werden er toen 60 huizen vernield. Even erg als de overstroomde huizen, was de stilstand van de scheepvaart. De jaagpaden waren vernield zodat de boten niet konden getrokken worden. De stad Mechelen werd door hongersnood bedreigd. In 1438, na twee jaren bidden en smeken, werd op 19 november een octrooi verleend om de Zenne te verleggen. De winter stond voor de deur, er was haast bij. Maar de plannen stuitten op weerstand van de aanpalende eigenaars. De smeekbrieven naar Filips de Goede bleven onbeantwoord. Meier en burgemeester Daniël of Daneel Hoebosch trok in 1442 naar Brussel om de zaak te bepleiten. Maar Filips de Goede had het te druk met de opstandige Gentenaars. De plannen werden op de lange baan geschoven. De komst van de Carondelets en de opgang van de stad Mechelen gaven hoopvolle perspectieven. Een nieuwe overstroming in 1480 maakte een einde aan het krakeel. Nu Releghem zelf getroffen werd, kreeg Jean de Carondelet de nodige vergunningen. In 1485 lezen we in de rekeningen van de leenheerlijkheid Baardeghem, "item van de Wythamme die nu verdort es".

De burcht werd beschermd door de verlegging van de Zenne. Op het uiterste punt van Schonenberg, aan *het Waterken*, maakte de rivier een bocht van 90° : zij volgde de zandplaat die de Donck wordt genoemd.

Zowel Releghem als Eggelghem kregen toen een ander uitzicht. De oude bedding bleef echter behouden, maar veranderde van naam en werd Leibeek geheten. De oversteekplaats lag daardoor aan het Waterken. De gelijknamige hoeve dateert uit die

tijd. Op minder dan een kwartier was Jean de Carondelet in Mechelen.

De hoeve van "het Waterken"

In Italiaanse handen

Giovanni Paolo Invrea was een patriciër en senator (vanaf 1596) uit de Italiaanse stadsstaat Genua. Giovanni was de broer van Silvestro Invrea, doge en eveneens senator van de republiek Genua. Uit het huwelijk van Giovanni Paolo met **Magdalena de Franchi Toso** werd Livio Maria Invrea geboren als zesde kind. Livio vestigde zich in Antwerpen als bankier en verzekeraar van scheepsladingen. Hij huwde Anna Maria Helman in Antwerpen in 1637. Ook zij was van goede komaf. Livio zou rond 1604 zijn geboren. Wie en wanneer de familie Invrea de heerlijkheid Releghem aankocht, is niet geweten.

Op 27 juli 1644 kocht Livio Invrea de heerlijkheid Wolputte in Hombeek. Vreemd is dat niet als we kijken wie het voordien in handen had. Wolputte was eigendom van Robert d'Ostrelle, heer van Chambligneul, vriend van de familie De Carondelet. In ieder geval waren Livio en Anna Maria eigenaars van Releghem. Livio overleed in 1648 maar in de parochieregisters van Zemst is dat niet vermeld. Livio werkte in Antwerpen en het echtpaar was slechts sporadisch op Releghem. Releghem was voor hen een buitenverblijf. Het was toen in, voor de adel, om in de stad te wonen en de vrije tijd door te brengen op een buitenverblijf. Zijn echtgenote stierf hier tien jaar later op 4 januari 1658.

Livio en Anna Maria kregen een dochter die zij Maria Constantia lieten dopen. Bij gebrek aan mannelijke nazaten ging het kasteel over in de handen van de man van Maria Constantia: graaf Theodorus Diederik Van der Nath. Hij was de zoon van Diederik Van der Nath, bijgenaamd "de edele" en van Joanna van Duyvenlandt.

In het jaar van het overlijden van haar moeder Anna Maria of even daarna, liet Maria Constantia Invrea, echtgenote Van der Nath het pachthof voorzien van een kolossale schuur.

Na de storm wordt de schuur opnieuw opgebouwd. Ze staat er nu nog steeds

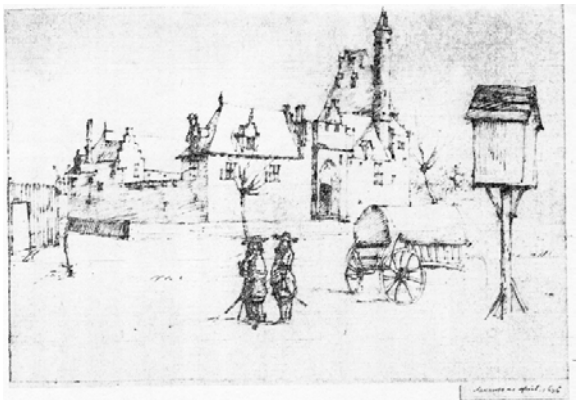
De schuur werd in september 1661 getroffen door een zware storm of windhoos. Over dit "desaster' werd een gedicht gemaakt (zie verder).

"Schaede aen het goet van mevrouw Invrea om verre smuytende een groote eycken dreve, alle gescheurt ende gevronghen ter aerde, met menighte van andere boom en soo abelen, noten ende fruytboomen, als oock dat daer stont een eyck, dick thien a elf voeten die werdt gevronghen als't een mutsaert-bandt al van mal canderen ende dat een grote linde, daer een Marien beeldeken aen stont ende geschonden werdt (Coelput)"

Savantes

De families Invrea en Helman waren kunstliefhebbers en mecenassen. Vooral de schilderkunst wekte hun interesse. In die tijd werd de naam Releghem herdoopt in ***Savantes***. Op sommige kaarten wordt dat vermeld. Het kasteel werd opengesteld voor rondtrekkende schilders. Ik vond een verslag van een Hollands schilder die op Savantes logeerde. Het kan moeilijk anders of Livio kwam in contact met Pieter Paul Rubens. Zij ontmoetten mekaar in Antwerpen. Of dit bijgedragen heeft tot de aankoop van het Steen in 1635 is niet ondenkbaar. Dat Rubens op Savantes kwam, staat als een paal boven water. Niet alleen Pieter Paul, gans het gezin Rubens bezocht Savantes. Zijn zoon Nikolaas werd verliefd op de zuster van Anna Maria, de vrouw van Livio. Zij zagen mekaar zowel op Savantes als in Antwerpen. Livio en Anna Maria waren toen pas gehuwd. Nicolaas Rubens

huwde met de zuster van Anna Maria. Het paar ging op het kasteel in Gestel wonen.

Releghem door Constantijn Huygens, 1676

Constantijn Huygens de Jonge (1628-1697), zoon van de beroemde dichter en Hollands gelegenheids-tekenaar, hield een dagboek bij. Hij beschrijft daarin zijn bezoek aan Releghem op 21 april 1676. Constantijn was kapitein - generaal in het leger van Willem lll. In die functie vergezelde hij het leger van de Prins van Oranje. De Hollanders streden tegen de Fransen. In de winter werd er niet gevochten. Het was op een dinsdag, veertien dagen na Pasen. De graaf van Hoorn had hem met de koets gebracht langs Antwerpen en Mechelen. Op het personeel na, was er niemand. Of het op uitnodiging was, staat niet vermeld maar tijdens zijn verblijf kwam schilder David Teniers hem bezoeken. Teniers bezocht Releghem regelmatig. Misschien speelde hij wel een rol in het verhaal van Rubens en Releghem. David Teniers gaf hem een adres van een verzamelaar van tekeningen te Brussel. Constantijn ging er de volgende dag naartoe. De reden van zijn bezoek staat niet opgetekend. Het was niet de eerste keer dat hij Releghem bezocht. De Prins van Oranje verbleef toen in het centrum van Zemst. De Hollanders hadden er een vast winterkwartier.

Dit is een bewijs van de culturele belangrijkheid die Releghem uitstraalde ten tijde van Livio Invrea en Anna Maria Helman en ook daarna toen zijn dochter Maria Constantia er woonde.

De kolossale schuur die in 1658, het jaar van het overlijden van Anna Maria Invrea, of kort daarna was gebouwd, werd in september 1661 getroffen door een storm. Daarvan is een gelegenheidsgedicht gemaakt door een der dichters die op de Savants verbleven. Het luidde als volgt:

Cort Verhael 1661 op zondag 4 september

het dient niet achterbleven
maer ten volle uytgeschreven
hoe dat d'onweer met gewelt
heeft een droevig spel gespelt
in het jaer van zestien-hondert
sestig een, was men verwondert
als men op den vierden dagh
van September d'onweder sagh
….
jae onschrijfbaer mette pen
het bestel op't Waeterken
daer een kint heeft moeten smachten
in het huys dat door de crachten
van het onweer is gevelt
al was't onlanghs nieuw gestelt
ja het is heel omgevronghen
en in stuck van een gespronghen
cap en muren zyn te neer
door tempeeste van dit weer
maer 't is weerdich te vertellen
hoe het onweer sich gong stellen
in 't vernielen van dit huys
't scheen daer was een helsch gespuys
dat de vensters opgestoten
heeft daer kist, cas ontsloten
datter in verborgen was
vont men 's morgens in het gras
man en vrouw syn oock met wonden
alle beyd' gequetst gevonden
die beklaeghen haeren noot
daer haer beesten syn gedoodt
hier is't wonder te aenschouwen
in de kriekery gebouwen
hoe de boomen uyt geruck
lagen tegen een gedruckt
…..
als men daer voorder gaat
daer <u>de hoef van Vrea</u> staet
Riligem sal het gedenken
hoe het onweer hem quam krenken
als het dak vloog van de stal
doodden beesten in de val
daer de schoonste schuer der schueren
rondom in syne steenen muren
guldens ses mael duysent weert
is gesmeten uyter eert

Releghem werd in dit gedicht "de hoef van Vrea" genoemd omdat er op dat ogenblik Maria Constantia Invrea woonde. De twee eerste kinderen uit het huwelijk van de graaf Van der Nath en Maria Constantia Invrea, werden dood geboren. Het doopsel van Hyacintus, hun derde kind, liep niet van een leien dakje. De graaf was niet rooms en de pastoor weigerde het kind te dopen. Zij moesten catechese volgen. Daarom werden de kinderen als onwettig ingeschreven. Zelfs de ouders waren verplicht om catecheselessen te volgen.

Het kasteel raakte in verval, het werd onbewoonbaar. De hoeve daarentegen werd wel onderhouden. De pastoor vermeldt in het parochieregister dat het kasteel in de jaren 1750 onbewoonbaar was. De familie Van der Nath verkocht Releghem aan baron Van Wevelinchoven rond 1760.

Het wapenschild van de familie Van der Nath, dat ook op Releghem werd aangebracht.

Antonius Josephus Wevelinchoven werd in 1717 geboren te Maaseik. Zoals meerdere plichtsgetrouwe medewerkers werd hij door de Oostenrijkers beloond met de titel van baron. Het postwezen speelde een centrale rol in de familie Van Wevelinchoven. Henricus, zijn vader, was keizerlijk postmeester geweest op verschillende plaatsen. Zijn twee broers waren eveneens postmeesters. Antonius Josephus werd heer van de Munt, in Tegelen, nabij Venlo, in 1742. Hij was lid van de geheime raad van de vorst, Thurm en Taxis. Hij begon zijn carrière als directeur-generaal der posterijen in Roermond en klom op tot directeur-generaal van de posterijen in de Oostenrijkse Nederlanden. De baron kwam in bezit van het vervallen kasteel. Door zijn contacten met Brussel leerde hij het landgoed kennen. Hij huwde in 1761 in Brussel met Elisabeth Josephina Lec1erc. Hij liet de ruïne afbreken en een eigentijds kasteel bouwen. Slechts een vleugel bleef behouden. De helft van de slotgracht werd gedempt. Een groot gedeelte van het puin werd daarvoor aangewend. Toch vonden we een weide waarin een gracht werd gevuld met puin van de burcht. Daarin zaten enkele mooi gekapte stenen. De oude funderingen bleven intact zodat de U-vorm bewaard bleef. Aan de noord-oostkant werd de hoge muur vervangen door een lage muur.

Baron Van Wevelinchoven werkte in Brussel en had nauwe banden met de Oostenrijkers. Hij gaf het postwezen in de Zuidelijke Nederlanden een nieuw elan. We mogen beweren dat hij de grondlegger was van onze postdiensten. De postkoetsen die op regelmatige uren vertrokken, vervoerden niet alleen de poststukken maar ook reizigers. De stopplaatsen of relais riepen nieuwe herbergen in het leven.

Tot vandaag bleef zijn kasteel bewaard. Zijn echtgenote heeft er niet van kunnen genieten, zij stierf reeds in 1764 in Brussel. De baron was rooms katholiek, van het traditionele type. Hij verbleef aanvankelijk in de Munt maar na zijn benoeming tot directeur-generaal genoot Releghem de voorkeur. Het grootste deel van zijn tijd was hij echter in Brussel. Bij de opbouw van zijn kasteel liet de baron een ruime kapel voorzien waarvan een deel tot vandaag bewaard werd. Hij kreeg toelating om er mis te mogen lezen. Een beetje buiten de tijdsgeest, stelde de baron een permanente geestelijke aan. Pater Care kwam op het kasteel wonen. Van dan af was er een kamer "la chambre d'abbé". De pater overleed in 1786 en werd niet meer vervangen. De plaatselijke notaris maakte een lijst op van de inboedel.

Baron Van Wevelinchoven was de eerste heer van Releghem die zich af en toe liet zien in de parochie. Vooral pastoor de Ceuleneer was regelmatig te gast op zijn kasteel. Na de dood van pater Care kwam de baron in de parochiekerk van Semps. Tijdens de periode Van Wevelinchoven werd er op Releghem een paviljoen gebouwd dat hij "la maison Chinoise" noemde.

Tijdens de Brabantse Revolutie eind 1789, werd Releghem bedreigd. De baron was geen heethoofd, eerder een zachtaardig man. Hij was heel bang dat de opstandelingen zijn kasteel zouden vernielen. Het gebeuren trof hem zo erg dat hij er ziek van werd. Hij kreeg enkele Oostenrijkse soldaten toegewezen en een kanon om zijn domein te verdedigen. Het kasteel werd aangevallen maar niet door een grote massa. Releghem werd beschoten met geweren.

De baron voelde zijn einde naderen in de verwarde dagen in het najaar van 1789. Hij schreef zijn

testament op Releghem op 8 september 1789, in het bijzijn van pastoor De Ceuleneer en onderpastoor Rulens. Het testament op zich is een studie waard. Op 23 november 1789 overleed zijn enige dochter Fransisca Josephina. Deze klap zou de baron niet overleven. In 1782 was zij gehuwd met Dominique Charles Joseph d'Hannoset.

Uiteindelijk stierf hij en begin 1790 werd een groot gedeelte van de inboedel van Releghem openbaar verkocht. d'Hannoset was ontvanger-generaal van de domeinen in het kwartier Brussel. Hij nam het dagelijks bestuur op Releghem over. Hun dochter huwde Henricus De Baillet (°Antwerpen). Henricus De Baillet had de titel van graaf geërfd van zijn vader, een beloning van het Oostenrijks bewind uit 1719. Tijdens de beginjaren van het Franse bewind werd Releghem gespaard van plundering.

Waarschijnlijk vond de pastoor De Ceuleneer er een onderkomen want de relatie tussen kasteel en pastorie waren uitstekend.

Bij het einde van de Franse periode, met nieuwjaar 1814, drong De Baillet zich op als burgemeester. Hij regelde het nieuwe bestuur en overlegde met de geallieerde legers. Volgens de loting rond Pasen 1815 was hij 5 voet en 6 duimen groot, een rijzige gestalte. Hij had een rond gezicht en een breed voorhoofd. De kleur van zijn ogen was blauw.

Graaf De Baillet liet het bestuur van de gemeente in handen van de eerste schepen. Reeds in de jaren 1820 liet hij de functie van burgemeester over aan zijn adjoint Peter Jan Meysmans. De familie De Baillet verbleef ongeveer een eeuw op Releghem. Dank zij hen werd Zemst verfraaid met een paar bezienswaardige bouwwerken.

n.v.d.r.: (1) De naamwijziging van het kasteel Releghem in **Savantes** (les savants / de wijzen) heeft een treffend gelijkenis met de **Muiderkring** in de Verenigde Provinciën. Dit was een select gezelschap van geleerden, wetenschappers en kunstenaars zoals dit ook op Releghem het geval bleek geweest te zijn. Pieter Corneliszoon **Hooft** (1581-1647) stelde het kasteel in Muiden ter beschikking. P.C.Hooft was in 1612 gehuwd met Leonora Hellemans (1594-1661), een tante van Anna Maria Helman, echtgenote van Livio Invrea, die Releghem ter beschikking stelde. Een zeer belangrijk lid van de Muiderkring was **Constantijn Huyghens**, de vader van **Constantijn de Jonge** (1628-1697) die op Savantes een grote rol speelde.
(2) Het schild van de familie Invrea (zie hiernaast) is een boom achter een tweetorige slotmuur. Het zou verwonderlijk zijn moest de familie Releghem hetzelfde schild bezitten.

VENNOOTSCHAP
MECHELSE VEILINGEN C.V.
TEL. 015/55.11.11 FAX. 015/55.06.01

MEULDERMANS bvba
Bankstraat 13a -2811 Hombeek
Tel 015/42 25 12 fax 015/42 30 71
e-mail :meuldermans@attglobal.net
CDV 46613
Record
beleggingen
kredieten
verzekeringen
onafhankelijk Verzekeringsmakelaar

www.vastgoedplus.be
VASTGOED
Verkoop en verhuur van
Onroerende goederen
015/200 999
Eddy Mandelings – 0477/99 7000

FORTIS
BANK
Solid partners, flexible solutions

ANDERLECHT
Sint- Guido
en Erasmus

Sint – Maarten en de dierenzegening : november 2008

